

ପୁରୀ ଗପ

ଲୋକୋଦୟ ସଂସ୍ଥାନ, ପୁରୀ

ପୁରୀ ଗପ

ବିଜୟ ଦାସ

ପୁରୀ ଗପ

ନିବେଦନ :

ବିଜୟ ଦାସ

ସଂପାଦନା :

ସିଦ୍ଧେଶ୍ଵର ମହାପାତ୍ର

ସଂପାଦନାରେ ସହଯୋଗ :

ସୁନୀଲ ରଥ

ପ୍ରକାଶନ :

ଲୋକୋଦୟ ସଂସ୍ଥାନ

ବସା ଘର, ନୀଳଚକ୍ର ନଗର

ଅଠରନଳା, ପୁରୀ-୨

ପ୍ରକାଶ କାଳ :

୨୦୧୧

ଅକ୍ଷର :

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କମ୍ୟୁନିକେଶନ

ଗଡ଼ି ଛକ, ପୁରୀ

ମୁଦ୍ରଣ :

ଅନୁପୂର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ

କଲେଜ ରୋଡ଼, ପୁରୀ

ମୂଲ୍ୟ :

ଷାଠିଏ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର

ଯେଉଁମାନେ ମରମ ବୁଝନ୍ତି
ସେହିମାନଙ୍କୁ ହାତକୁ
‘ପୁରାଣପ’ଟି ଟେକି ଦେଲୁ ।

‘ନିଜସ୍ବ ସଂଳାପ’

‘ଚକ୍ରବାଳରେ ନୀଳଚକ୍ର’ ପରେ ‘ପୁରୀଗପ’ ଲୋକୋଦୟ ସଂସ୍ଥାନର ଦ୍ବିତୀୟ ଭେଟି । ଗଲାବର୍ଷ ବାହୁଡ଼ା ଦିନ ‘ଚକ୍ରବାଳରେ ନୀଳଚକ୍ର’ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରି ପାଠକ ମାନଙ୍କର ସମ୍ବ୍ରାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲା ।

ମୋ ଜୀବନର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧ ପୁରୀରେ ବିତିଥିଲା । ମୋର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ, ଅବସର ପରେ ପ୍ରଭୁ ନୀଳଚକ୍ର ଛାଇରେ ଥାନ ଦେଲେ, ତାହା ପୁଣି ନୀଳାଚଳର ଉପାନ୍ତରେ ଥିବା ମୁଷାନଈ ତଟସ୍ଥ ଆଜିର ନୀଳଚକ୍ର ନଗରରେ । ପୁରୀ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଆତ୍ମୀୟତା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ବୋଲି ମନେ କରି ଆସିଛି । ପୁରୀର ଯାନିଯାତ୍ରା, ଚାଲିଚଳଣି, ବୋଲିବାଣୀ, ଗାଉଣା ବାଜଣା, ଭୋଗରାଗ, ମେଳା ମଉଛବ, ସବୁଥିରେ ଯେମିତି ଏକ ନିଆରାପଣ ବାରି ହୋଇପଡ଼େ । ଅନୁରାଗ ଥିଲେ ଜଣେ ରସିକ ଗ୍ରାହକ ତା’ର ରସାସ୍ବାଦନ କରି ପାରିବ । ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ତା’ର ଛଟା ଓ ଛିଟା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଶ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିବା ପୁରୀ ମାଟିର ବେତେକ ଲେଖକଙ୍କ ଗଛରେ ପୁରୀର ବାସ୍ନା ଓ ନିଆରାପଣ ଆଗରୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ଦିନେ ଅନୁଜକଙ୍କ ସିଦ୍ଧେଶ୍ବର ପୁରୀ ଭିତ୍ତିକ ଏକ ଗଛ ସଂକଳନ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗେଇଯିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେଇଥିଲି । ନିଜ ଆତ୍ମ ତା’ର ପ୍ରକାଶନ ଦାୟିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି । ପୁରୀ ଗଛର ସଂକଳନ ମୋର ଜାଣିବାରେ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇନାହିଁ । ପୁରୀ ଉପରେ ଏକ ଗଛ ସଂକଳନର ପ୍ରକାଶନ ମୋ ପାଇଁ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ । ପୁରୀ, ନାମ ଯା’ର ଉଜାରିଲେ ବୁକୁ ଉଠେ ପୁରୀ । ସୁଜାଣ ପାଠକ ଓ ଗଛପ୍ରେମୀମାନଙ୍କୁ ଏ ପୁସ୍ତକଟି ରସାନନ୍ଦ ଦେବ ବୋଲି ବିଶ୍ବାସ । ଗଛ ଗୁଡ଼ିକରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଘଟଣା, ଚରିତ୍ର ଓ ସ୍ଥାନ ନେଇ କୌଣସି ସାମ୍ୟ ଥିବା ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଲେ ପାଠକେ ଉଦାର ହୃଦୟରେ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ବାସ ।

ବିଜୟ ଦାସ

‘ଲୋକୋଦୟ ସଂସ୍ଥାନ’

‘ବସାଘର’, ନୀଳଚକ୍ର ନଗର, ପୁରୀ

ସଂପାଦକୀୟ

ପୁରୀ ଉପରେ ଆଶାନ୍ତରୂପ କ୍ଷୁଦ୍ରଗନ୍ଧ ଲେଖାଯାଇନାହିଁ । ସଂଖ୍ୟାରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲେ ବି ପୁରୀ ଆଧାରିତ କିଛି ଗନ୍ଧ ଯେ ଅପୂର୍ବ କଳାକୃତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଦେଉଳକୁ ଘେରି ରହିଥିବା ପୁରୁଣା ପୁରୀ କେବେ ଥିଲା ସାତ ସାହି ବୟାଳିଶ କନ୍ଦିର ସହର । ସପ୍ତଶାଳିକା ଦ୍ଵି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶତ ଶାଳିକା ଚ - କଟକ ରାଜବଂଶୀବଳୀ । ଏବେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଗଲାଣି କେତେ ନୂଆ ସାହି, କେତେ ନଗର ଓ ବିହାର ।

ମୋ କଲେଜ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ (୧୯୬୯-୭୦) ଏକ ପୁରୀ ଗନ୍ଧ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ଆମ କଲେଜ ପତ୍ରିକାରେ । ତା'ର ନାଁ ଶାମନାକ ଛଇଲା । ଏହି ଗନ୍ଧଟି ସେତେବେଳେ ଆମ ପାଇଁ ଏକ ନୂଆ କଥା ଥିଲା । ଆମମାନଙ୍କୁ ଆମୋଦିତ କରିଥିଲା । ଆମୋଦ ଦେବାର ଗୁଣ ହେଉଛି ପୁରୀ ଚଳଣି, ଚାହାଣି ଓ ବୋଲିବାଣୀର ଏକ ବିଶେଷତା ।

ପୁରୀ ବୋଲି ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲାବେଳେ କିଛି ପୁରୀ ଗନ୍ଧ ପଡ଼ି ମୁଁ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଛି । ସମ୍ପ୍ରେସିତ ହୋଇଛି । ଲାଗିଛି ଏଭଳି ଗନ୍ଧ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ କି ଲେଖା ହେବାର ନାହିଁ । ନ ଭୁତୋ ନ ଭବିଷ୍ୟତି । ପଡ଼ି ପଡ଼ାଇବାରେ ଆନନ୍ଦ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବହି, ଫଟୋ କପି ଦେଇ ପଢ଼ାଇଛି । ନିଜେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି । ସେହି ପ୍ରେରଣାରୁ ଆମପ୍ରକାଶ କରିଛି ଗନ୍ଧ ‘ଅତିହ୍ନା ବିକୁଳି’ । ଏହି ଗନ୍ଧର ନାୟକ ବଜନ ପଣ୍ଡେ ସେ ଯାଏଁ ଜାଣିଥିଲେ ଯାତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରାପ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନର ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ନୂଆ ଚେତନାର ଫୁରଣ ହୋଇଛି ଯେ ସାରା ପୁରୀ ସହର ତାଙ୍କର ଘର । ପୁରୀକି ଛୁଟିଥିବା ସବୁ ମଣିଷ ତାଙ୍କର କୁଣିଆ । ଗନ୍ଧଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେବାପରେ ଉତ୍ସାହିତ ପ୍ରଣୀତ ମିଳିଛି । ଦିନେ ସକାଳେ ସହପାଠୀ ବନ୍ଧୁ ଶିବ ସୁନ୍ଦର ମିଶ୍ର ଆମ ଘରକୁ ଆସି କହିଛନ୍ତି - ‘ମାହାପ୍ରେ ! ମୋ ଆୟୁଷରୁ କିଛି ନିଅ, ଆଉ ଏମିତି ଗପ ଲେଖ ।’ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ମୁଁ ଆଉ ସେପରି ଗପ ଲେଖି ପାରିନାହିଁ । ଇଚ୍ଛାମୟ ବୋଧହୁଏ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆୟୁଷରୁ କିଛି ନିଏ ।

ଡକ୍ଟର ବିଜୟ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପୁରୀର ଗନ୍ଧ ଏକ ଚମତ୍କାର ଗନ୍ଧ ଗୁଳ୍ମ । ଏହାର ମୁଖବନ୍ଧ ଓ ଉତ୍ତରପତ୍ର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୃଷ୍ଟି । ମୁଖବନ୍ଧ ଏକ ସୁରମ୍ୟ ମୁଖଶାଳା ଯାହା ମନ୍ଦିରକୁ ଚପିବାର ସ୍ପର୍ଶ କରିଛି । ଏହି ପୁସ୍ତକର ତିନୋଟି ଗନ୍ଧ ଏ ସଂକଳନରେ ସ୍ଥାନିତ ।

‘ଗୁରୁଦେବ ମଠ’ - ବିଜୟ ପ୍ରସାଦଙ୍କ ଆଉ ଏକ ଚମତ୍କାର ଗଳ୍ପ । ଅନାଥ ବାଳକ ଲଢୁକେଶ୍ୱର - ମାଗିଖିଆରୁ ମହନ୍ତ, ଚିରାଫଟା ସାତ ଡାଳିରୁ ମିରିଜାଇ ଟୋପର । ଦିନେ ଗଳି ପଶି ଗୁରୁଦେବ ମଠର ପଟ୍ଟତରେ ଖାଇ ଦେଇ ମଠ ଅଗଣାରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ଲଢୁ । ହାତୀ ସୁନା କଳସ ଢାଳିଛି । ଲଢୁ ହୋଇଛି ପିଲାଗୋସେଇଁ ପୁଣି ସମୟ କ୍ରମେ ମହନ୍ତ । ଖେଳକୁଦ ବେଳରେ ମଠ କାନ୍ଥ ଖୋପରୁ ପିଲା ଗୋସେଇଁ ଦେଖିଛନ୍ତି ପିଲାଙ୍କ ଖେଳ । ନିଜେ ବନ୍ଦୀ ।

ଦିନେ ସାନ ଗୋସେଇଁ ଗୁମାସ୍ତା ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ କହିଛନ୍ତି, ଡାକ୍ତର ଏକ ଇଚ୍ଛା ଅଛି । ଏଇଠାରୁ ମଠର ବଗଡ଼ା ଭାତ, ସାରୁ କଦଳୀ ଢାଳମା ଓ ଏକଟଣା ଜୀବନରୁ ଏକ ମୁକ୍ତି ଓ ନୂତନ ଆସ୍ବାଦର ବାଟ ଫିଟିପଡ଼ିଛି । ଗୁମାସ୍ତା ଭାବିଛନ୍ତି ଗୋସେଇଁ ସିନେମା ଯିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସ୍ୱୟଂ ରଖିବା ଇଚ୍ଛା କଥା ଶୁଣି ବିସ୍ମିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ବରଂ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବମ୍ବେଇ ବୁଲାଯାଇ ପାରେ । ଅର୍ଥ କାହୁଁ ମିଳିବ ? ଗୁମାସ୍ତା ମଠ ସମ୍ପତ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଜଣାରା କରିଛନ୍ତି । ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ବାରୁଆନି । ସ୍ୱଳ୍ପନ, ଅଧଃପତନ ଆପଣ ଯାହା ବି କହିପାରନ୍ତି । ତୀର୍ଥ ନାମରେ ବମ୍ବେଇ ଭ୍ରମଣ, ଅଗମ୍ୟାଗମନ, ଅଭିଷେକ ଇତ୍ୟାଦି । ପୋତାଧନ ଖୋଳୁ ଖୋଳୁ ଦିନେ ମିଳିଛି ଅସଲ ପୋତାଧନ - ତାଳପତ୍ର ପୋଥିରୁ ଧାଡ଼ିଏ ମନ୍ତ୍ର । ଯେଉଁ ପୋତା ଉପରେ ମଠଟିଏ ଉଭା ହୋଇଛି । ଭ୍ରମ ତୁଟିଛି । ଚୈତନ୍ୟ ଉଦୟ ହୋଇଛି । ସେହି ବର୍ଷ ରାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଖୋଳ କରତାଳ ଗହଳରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇଛନ୍ତି ଗୋସେଇଁ । ମିରିଜାଇ କୁର୍ତ୍ତା, ମୟୂରଚୂଳିଆ ଟୋପର, ଅଖାରେ ବଂଶୀ - ଦୋହଲି ଦୋହଲି ପେଟ ବାହାର କରି ନାଚିଛନ୍ତି ।

‘ଶ୍ୟାମାକାଳୀ’ ଦୁଇ ପ୍ରତିପଦିଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୁନିଆଦି ଶତ୍ରୁତା ଓ ଧୂସର ସଂଗ୍ରାମର କାହାଣୀ । ଚୁଥ୍ ଫର୍ ଏ ଚୁଥ୍, ଆଇ ଫର୍ ଆନ୍ ଆଇ । ଏ ରାତିର ସକାଳ କାହିଁ ? ଗଛର ପ୍ରତି ଫାଙ୍କରୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକିରଣ ଝଲସିଲା ପରି ଏ ଗଛରୁ ଝଲସି ଦିଶେ ପୁରୀର ନିଆରାପଣ । ଏକ ଉଦାହରଣ - ସମନି ମରଣ ସହ ଯୁଝିଲା ବେଳେ ବଡ଼ ଭାଇ ରାମିନି ଯାଇଛନ୍ତି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ । ଫାଲ୍‌ଗା ମାରି (କଛା ନ ମାରି) ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ପାଟ । କାଖରେ ଜକା ହୋଇଛି ଚାଦର । ବେକରେ ସୁନାର ହରିଡ଼ାମାଳ । କହିଛନ୍ତି - ସରକାର ! ମୁଁ ରାମିନି ସାହିନାହାକ । ଗଉଣିରେ ଟଙ୍କା ମାପି ଦେବି ସରକାର... । ମୋ ଭାଇକି ଆରୋଗ୍ୟ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଭୋଗଚକ୍ର-ଯୌନତା ଉପରେ ଏଭଳି ଗନ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବିରଳ । ନୈବେଦ୍ୟ ବଢ଼ା ହେବାପାଇଁ ମୁରୁଜରେ ମଣ୍ଡଳ ହେଉଛି ଭୋଗଚକ୍ର । ଭୋଗଚକ୍ରକୁ ଯିବା ଅର୍ଥ ଭୋଗ୍ୟା ହେବାର ଖସଡ଼ା ପଥରେ ପାଦ ଦେବା । ଯେଉଁ ପଥରେ ପାଦ ଦେଇଛି ବଙ୍ଗୀୟ ତରୁଣୀ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ । କିଆ ତା'ର ମା' ଓ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କ ସହ ପୁରୀ ଆସିଛି । ତୁରିଷ ଗାଇଡ଼ କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ବିଛାଇଥିବା ଜାଲରେ ପଡ଼ିଛି ଜାଣି ଜାଣି । ପହଞ୍ଚିବା ଦିନ ଅଧରାତିରେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ ତାକୁ ଲାଗିଛି ହରିଣ ଚମଡ଼ାର ଜଘିଆ ପିନ୍ଧି ସମୁଦ୍ର ତା' ହୋଟେଲ ରୁମ୍‌ରେ ପଶିଛି । କିଆ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅନୁଭବ କରିଛି ଯେମିତି ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସମୁଦ୍ର ସହ ଏ ରତି ଏକ ମୁକୁଳା ଜୀବନ ସହ ରତି । ତା' ପରଦିନ କୁଲି ଓ ଜଣେ ନୋଲିଆ ତାକୁ ସମୁଦ୍ର ସ୍ନାନ ପାଇଁ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ସତର୍କ ଘଣ୍ଟି ବାଜିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଆଗେଇ ଯାଇଛି । ତା'ର ମନେ ହୋଇଛି ସେ ଏକ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ଶିକାର ହୋଇଛି । ଦିହେଁ ତାକୁ ତା' ପରିଚିତ ଜଗତରୁ ଆଉ କୋଉ ଅଜଣା ରାଇଜକୁ ଘେନି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଆଉ ଏକ ସମୁଦ୍ରର ଚିତ୍ର ଦେଇଛନ୍ତି ଲେଖକ । ଜନ ସମୁଦ୍ର । ମାତୃତ୍ୱ ମଣ୍ଡିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କିଆର ମାଆ ଅରେ ତାଙ୍କ 'ଚିକିଟା ଅଠାଲିଆ ସଂସାର' ସହ ଯାଇଥିଲେ ପୁରୀ । ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ସାହାଣ ମେଲାର ଅତିଥି ସମୁଦ୍ରରେ ସେ ଭାସୁଥିଲେ ହ୍ରଦ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ୁଟିଏ ଭଳି । ପୋଖରିଆ ଭିତରକୁ ପଶିଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ଭେଳା ପାଟି ଚାରିପାଳ । ରତ୍ନ ସିଂହାସନ ତଳ ଘୁ ଘୁ ଗର୍ଜୁଥିଲା । ସେ ଅସହାୟ ହୋଇ ଭାସିଯାଉଥିଲେ ଚିପା କାଠର କାଠ ଖଣ୍ଡେ ପରି । ଚାରିପଟୁ ଦେହର ସ୍ପର୍ଶ, ନିବିଡ଼ ଆଉ ନିର୍ଲଜ୍ଜ । ସାଆଣ ମେଲାର ଏ ଚିତ୍ରଟି ପ୍ରକୃତରେ ଅପୂର୍ବ ।

ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବି, କୋଳି ତୋଳିବି । ବାଘମାମୁଁ ଦେଖିଲେ ଡରିବିନି । କିଆ କୁଲିକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଛି, ଗୋଟାଏ ଭୂତକୋଠି ଦେଖିବ । କୁଲି ତାକୁ ଏକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଘରକୁ ନେଇଛି । ସେଇଠି ଦୁଇଟି ତରୁଣ ପ୍ରାଣର ମିଳନର ପର୍ବରେ ଦୁଇ ଜଣ ଦୁର୍ବରଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ ଓ ଭାଗଦାବା । ପରିଣତିରେ କିଆର ମରୁ୍ୟ । ଗନ୍ଧଟିରେ ଯୌନତା ପେଛା ପେଛା ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟିଛି ଓ ତା'ର ମାଦକ ଗନ୍ଧରେ ଗନ୍ଧଟିକୁ ଆମୂଳାନ୍ତ ସୁରଭିତ କରି ରଖିଛି ।

ହରିହର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଗନ୍ଧ 'ମାଲଭାଇ' । ପୁରୀର ଦକ୍ଷିଣକୁ ଏକ ନଇ ମୁହାଣ (ଯେଉଁଠାରେ ଏକ ବନ୍ଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଥିଲା) ନଇ ଆର ପାରି ଏକ

ବାଲିବନ୍ତରେ ମା'ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ମେଳାମଉଜ ପାଇଁ ସେଠାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ମଉଜୀମାନେ । ନଈ ପାରି ହେଲାବେଳେ ସୁଅ ମୁହଁରେ ଭାସିଯାଇଛି ସାତ ହାତିଆ ଛଇଛାଡ଼ ଟୋକା ରାମିନି । ଶବକୁ ନେବାକୁ ହେବ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର । ଉକ୍ତ ଗନ୍ଧ କାଟିବା ପାଇଁ ଜହ ଭାଙ୍ଗ, ନିଶାରେ ଆଖି କାନ ବନ୍ଦ । ପ୍ରାଣାନ୍ତ କଷ୍ଟ କରି ବାଲିରେ ବାଲିରେ ବୁହା ହୋଇ ଶବ ଆସିଛି ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ।

ମାଟିର ମହକରେ ମହ ମହ 'ମାଲଭାଇ' । ଏଭଳି ପ୍ରାଣବନ୍ତ ଯେ ମନେ ହୁଏ ପୁରୀର ଆତ୍ମା ଅବତରଣ କରିଛି ଏ ଗଛରେ । ଦୁର୍ଗାର ଘରଯୋଗ୍ୟା ହେବା କଥା, ବାଘରଣାଙ୍କ ଗାଇର ଭାଙ୍ଗ ସେବନ ଉପାଖ୍ୟାନ ପାଉଁ ମରାଠୁ ଅଣ୍ଟାକୁ ଠିଆ ଗୋଇଁଠା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ - ନିଛକ ପୁରୀ ଆମେ ଏ ଗଛରୁ ପାଉ । ଲୋକ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଏ ଗଛର ଠାଏ ଠାଏ ରହିଛି ଲେଖକଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ କାବ୍ୟିକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ । ବାଘରଣାଙ୍କ ନିଅଣ୍ଟିଆ ସଂସାରକୁ ଦେଖନ୍ତୁ । “ଦେଖିଲଣି ମରଣ କ’ଣ ? ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ରୋଜ ବେକରେ ବୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ବାଆ ଦଉଳରୁ କ’ଣ ଆଇଁଲ ? ମାଇକିନା କହୁଛି ହଜଏ, କାତୁନ କାଜିକି ? ମାକ୍ ମରିବ ତ କରିବ କିଏ ?” ପୁରୀ ଉପରେ ଏଭଳି ଗଛ ଦୁଇଭା ।

ସାଧାରଣ ଭିତରେ ଛପି ରହିଥାଏ ଅସାଧାରଣ । ବାହାରକୁ ଯାହା ମନେ ହେଉଥାଏ ଗଡ଼ାନ୍ତୁଗତିକ, କାହାଣୀ ହୀନ, ତା’ ଭିତରେ ଥାଏ କାହାଣୀ । ପୁରି ରହିଥାଏ ରସ । କେବଳ ଅପେକ୍ଷା ଥାଏ ଜଣେ ଚିହ୍ନରାର, ଜଣେ ପ୍ରତିଭାଧର ଶିଳ୍ପୀର ଯିଏ ତାକୁ ଶବ ରୂପ ଦେବ । ଡଃ. ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ସେହିଭଳି ଜଣେ ଶବଶିଳ୍ପୀ । ତାଙ୍କର ସକାଳର ମୁହଁ ଏକ ପୁରୀ ଭିତ୍ତିକ ଗଛ ଗୁଚ୍ଛ । ଏ ପୁଷ୍ପକର ନଅର ଗଳି ପୁରୀର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂସ୍କରଣ । ଏହି ଗଳିରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିବା ଚରିତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ତ ଅଛନ୍ତି, ପୁଣି ଅଛନ୍ତି ଟାଇଗର, ଗୋବର ଚୋରଣୀ ଭଳି କିଛି ମନୁଷ୍ୟେତର ପ୍ରାଣୀ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ନଅର ଗଳି ଚଳଚଞ୍ଚଳ, ସଜୀବ । ଗୋବର ଚୋରଣୀ ଓ ଟାଇଗର ଓ ଚିତ୍ରାକାଳା ଗଣେଶ୍ୱରଙ୍କର ଦୁଇଟି ଚମତ୍କାର ରସୋଭାସ୍ତ ଗଛ ।

ସଜୀବ ଜଗତର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କର ଧରିତ୍ରୀ ସମାଦପତ୍ରରେ ସାଉଁଟା କାହାଣୀ ନାମରେ ନିୟମିତ ସ୍ତମ୍ଭ ଲେଖି ନିଜ ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଛନ୍ତି । ଜଣେ ସ୍ତମ୍ଭକାର ଭାବରେ ସେ କେବଳ ସଫଳ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ପାଠକଙ୍କୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

‘ବଳେ ପଣି ମଙ୍ଗଳବାର’ କରୁଥିବା ‘ଉପରେ ପଡ଼ି କଖାରୁ ବଢ଼ି’କୁ ଲେଖକ ବ୍ୟଙ୍ଗରେ କହିଛନ୍ତି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ । ଶାଶୁ ସହ ପୁରୀକୁ କାର୍ତ୍ତିକ କରି ଆସିଛି ଅଳ୍ପ ବୟସର ବିଧବା ବୋହୂ ରେବା । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଜାଲରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇ ଜୀବନ ସାଥୀଟିଏ ପାଇଛି । ଗଛଟି ଏକ ସୁନ୍ଦର ହାସ୍ୟଗଳ୍ପ ।

ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି କଥାକାର, ଗବେଷକ ଅଧ୍ୟାପକ ସୁନୀଲ ରଥଙ୍କ ଗଳ୍ପ ‘ଜହ୍ନୁଦ’ ରଚିତ । ଏଠାରେ ଦାହ ସଂସ୍କାର ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ବିକ୍ରୟବା ମଣିଷଟିର ବେପାର ମାନ୍ୟ ଭଳି ହୃଦୟହୀନ କଥା ଲେଖକଙ୍କ ପ୍ରାଣକୁ ଆଘାତ ଦେଇଛି । ତେବେ ସେ ଦିନେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ପଥର ତଳେ ଝରଟିଏ ଅଛି । ଜହ୍ନୁଦ ମନେ ହେଉଥିବା ମଣିଷର ଛାତି ତଳେ ହୃଦୟଟିଏ ଅଛି । ଚିକିତ୍ସି ବର୍ଣ୍ଣନା ଓ ସୁନ୍ଦର ଉପସ୍ଥାପନା ଗଛଟିକୁ ଏକ ସାର୍ଥକ ସୃଷ୍ଟି ଭାବରେ ଗଢ଼ି ତୋଳିଛି ।

‘ଝରକାରୁ ସିଂହଦ୍ୱାରର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ’ ଔପନ୍ୟାସିକ ବଳରାମ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱାମୀର ଗୋଟାଏ ପାଖୁଡ଼ା । ଅନାଦି ଅନନ୍ତ, ପାର୍ଶ୍ୱ ଦେବତା, ଚରୈବେତି ଓ ଅନେକ ରୂପରୂପାୟର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ରୂପ ଗବ୍ୟ ମହାକାବ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱାମୀ । ‘ପ୍ରେମ ପୁଲକିତ ନବ ମଧୁର ଯୌବନ/ସରିଥାନ୍ତା ଏଥୁ ହେଲେ ମାନବ ଜୀବନ’ (ଗୋପବନ୍ଧୁ) ଏହି ଗଳ୍ପ କାଶୀ ଓ ନିରୁଙ୍କ ପ୍ରଣୟର ପୂର୍ବରାଗରେ ରଞ୍ଜିତ ।

ନନ୍ଦ କିଶୋର ମିଶ୍ରଙ୍କ ‘ଗୋପାଳିଆ’ ଗଳ୍ପ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗୋଟାଏ କୌତୁକପ୍ରଦ ଘଟଣା (ସମାଜ, ୧୭-୬-୨୦୦୬) ମନେ ପଡ଼େ । ବାଛରା ପାଟଣାରେ ରଜ ପର୍ବରେ ଏକ ମେଷା ଲଢ଼େଇ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ବାଳି ସାହିର ଏକ ମେଷା ଚମ୍ପିଆନ୍ ହୋଇଥିଲା । ରଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଦଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ବଟା ଭାଙ୍ଗ (ନିଗୁଦି) ଖାଇଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ଅନ୍ୟ ମେଷା ପଛଛୁଆ ଦେଉଥିଲେ । ଆଲୋଚ୍ୟ ‘ଗୋପାଳିଆ’ ଗଳ୍ପରେ ରାମିନି ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଳିତ ମେଷା ଗୋପାଳିଆର ମୁହଁ ସବୁଠି ଆଗ ଦିଶିଛି । ପଛେ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା ।

ପରିଶେଷରେ, ଯେଉଁ ଲେଖକ ମାନଙ୍କର ଗଳ୍ପ ଏ ପୁସ୍ତକକୁ ମଣ୍ଡନ କରିଛି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ ଶୁଭ କାମନା । ବହୁ ଦିନରୁ ଏ ଭଳି ଏକ ସଂକଳନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ମନରେ ଥିଲା । ମୋ ମୁହଁରୁ ସେ କଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ପ୍ରକାଶନର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ବିଜୟ ଭାଇ । ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ । ସମ୍ପାଦନାରେ ଅଳ୍ପ ସହଯୋଗ ପାଇଁ ସୁନୀଲ ଧନ୍ୟବାଦର ପାତ୍ର । ପୁରୀର ଗଳ୍ପ ଉପରେ ସୁନୀଲଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରଣିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ । ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ ମହାଜୀବନର ନ ଥାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ଅଛି ଜୀବନ, ଯାହା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ଅକୃତ୍ରିମ ।

ସୂଚୀପତ୍ର

କ୍ର.ସଂ.	ପ୍ରସ୍ତାବ	ପୃଷ୍ଠା
୧.	ଗୁରୁଦେବ ମଠ	ବିଜୟ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର ୧-୧୬
୨.	ଶ୍ୟାମାକାଳୀ	ବିଜୟ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର ୧୭-୨୪
୩.	ଭୋଗତକ୍ତ	ବିଜୟ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର ୨୫-୫୧
୪.	ମାଳଭାଇ	ହରିହର ମିଶ୍ର ୫୨-୬୫
୫.	ଗୋବର ଚୋରଣୀ	ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ୬୬-୭୨
୬.	ଚାଇଗର ଓ ଚିତ୍ରାକାଳୀ	ଗଣେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ୭୩-୭୭
୭.	ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ	ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କର ୭୮-୮୨
୮.	ଅତିହା ବିଜୁଳି	ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ମହାପାତ୍ର ୮୩-୯୧
୯.	ଜହ୍ନୁଦ	ସୁନୀଲ ରଥ ୯୨-୧୦୨
୧୦.	ଝରକାରୁ ସିଂହଦ୍ୱାରର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ	ବଳରାମ ପଟ୍ଟନାୟକ ୧୦୩-୧୦୫
୧୧.	ଗୋପାଳିଆ	ନନ୍ଦ କିଶୋର ମିଶ୍ର ୧୦୬-୧୧୦

□□□

ଗୁରୁଦେବ ମଠ

ଲତୁକେଶ୍ବର ବାପ ମା ଛେଉଣିହୋଇ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ବୁଲିବାର ସାତଦିନ ହୋଇଗଲାଣି । ସାତଦିନ ତାକୁ ଲାଗୁଛି ସାତ ଦଣ୍ଡ ପରି । ଆଶ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିନ୍ଧିଛି କଛାମାରି ଚାରି ହାତିଆ ଥାନ ଖଣ୍ଡେ, ଗଳାରେ ବାନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ କଦଳୀପତ୍ରକା, ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟେ ତାଳପତ୍ର ଭୋଗେଇ ଆଉ ହାତରେ ମହାର୍ଦ୍ଦ ହାଣ୍ଡି ଛେଲୁଥା । ଲତୁକେଶ୍ବର ଭାବେ ମାମୁ-ମାଇଁଙ୍କ କବ୍‌ଜାରୁ ଖସି ପଳାଇ ଇଟା ଶଗଡ଼ିଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆସି ସେ ଭାରି ବଡ଼ିଆ କରିଛି । ତାକୁ ଭାରି ଭଲଲାଗୁଛି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ । ଦିନରାତି ଗହଳିଚହଳ । ଗାଡ଼ିଘୋଡ଼ା, ଷଷ୍ଠଲଢେଇ, ଖୋଳ କରତାଳ, ପାଟମକୁଟା, ପାଟିଲା କଦଳୀ, ଖଇକୋରା ସବୁ ଏଠି ଖଜା । ଖରାବେଳ ନାହିଁ ସଂଧ୍ୟାବେଳ ନାହିଁ, ଖରାନାହିଁ, ବର୍ଷାନାହିଁ ବୋଝ ବୋଝ ଗରମ ଅଉଡ଼ା ଆଉ ଡାଲି ତୁଉଣ କୁଡ଼ିଆ ବୁହା ଚାଲିଛି । ଖାଇବ କ'ଣ, ବାମ୍ଫରେ ତ ପେଟ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଯାଉଛି । ଯାହାକୁ ଏଠି ହାତ ପତାଇଦେଉଛି ସେ ଦୋ'ପଇସି ପାଞ୍ଚ ପଇସିଟେ ଫୋଫାଡ଼ି ଦେଉଛି-ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାଆନ୍ତାଣୀ କହି କାହାପଛରେ ଦି'ପାହୁଣ୍ଡ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ଦଶପଇସିଟାଏ ମିଳିଯାଉଛି । ଗାଁ ପରି ନୁହେଁ । ସାରା ଖରାବେଳଟାଯାକ ଅଣ୍ଟେ ପଙ୍କରେ ପଶି ଗାଡ଼ିଆ ଚିପିଲେ ବି କାନିଖିଅରେ ପିତିକେରାଣ୍ଡିଟାଏ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ସଞ୍ଜ ଲାଗୁ ନ ଲାଗୁ କିଟିକିଟି ଅନ୍ଧାର । ତୋର କହିବ ମୁଁ, ଖଣ୍ଡ କହିବ ମୁଁ । ତାଳଗଛ ଖଡ଼ଖଡ଼ କରିବ, ଜୁଜୁଜୁଲିଆ ପୋକ ମିଟିମିଟି ହେବେ, ଭେରେଣ୍ଡା ଘଡ଼ିକେ ପହରକେ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିବେ ମଶାଣିପଦାରୁ । ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଯେତେବେଳେ ନିଛାଟିଆ ହୋଇଥାସେ, ଛେନାବାଲାମାନେ ସାଇକେଲରେ ଖାଲି ଡେକ୍‌ଟି ଓହଳାଇ ଗାଁକୁ ଫେରନ୍ତି, ସେ ଭାବେ ରାତି ବୋଧେ ଆସିଗଲା, ସେ ଏଥର ଯାଇ ମଠପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇପଡ଼ିବ । ହେଲେ, ଶୋଇବାକୁ ତା'ର ମନ କହେ ନାହିଁ । ରାତି ରାତି ଏଠି ଯାତ୍ରା ଚାଲିଛି ! କେବେ ମାୟାବୀ ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ହରିନେଉଛି ତ କେତେବେଳେ ଜାନୁଘଣ୍ଟ ପଶୁରାମ ଧରଣୀ ନିକ୍ଷତ୍ରିୟ କରୁଛି । ସେ ଯାଇ ବସେ ତ୍ରିନାଥ ମେଳା ମେଳରେ । ଲୋକେସବୁ ଲୁଗା ଘୋଡ଼ିହୋଇ କୁଜାହୋଇ ଭୁଲାଇଛନ୍ତି । ଗଞ୍ଜେଇ ନିଶାରେ ଖଞ୍ଜଣି ବାଜୁଛି-ହରିବୋଲ ଭାଇ ଗୋବିନ୍ଦ ବୋଲ, ଭାସିଲା ପଥର ବୁଡ଼ିଲା ଶୋଲ । ତ୍ରିନାଥ ମେଳାକୁ ଘୁମ ମାଡ଼ିଆସୁଛି । ଘୁମାଉ ଘୁମାଉ ଲତୁକେଶ୍ବର ବି ସେଇଠି ଶୋଇପଡ଼େ-ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର ଗୋଟେ ଉଷ୍ମ ଅଣଓସାରିଆ କୋଣରେ ।

ଏବେ ସେ ତୁଆ ବାଟ ପାଇଛି । ଦି'ପହର ଧୂପ କି ସଞ୍ଜଧୂପ ଭୋଗ ବାହାରିଲେ, ବୋଝିଆମାନେ ଯେତେବେଳେ ବୋଝ ଉଠାନ୍ତି ତୁଳିଆତୁଳିଆ ଅଉଡ଼ା ହାଣ୍ଡିର, ଦହଡ଼ ଡାଲି ଦୁଉଣ କୁଡ଼ିଆର, ସେ ସେଇଠି ଲୁଚୁପୁଚୁ ହେଉଥାଏ । କେତେବେଳେ ଓର ଉଣି ପଚାରେ 'ଏ ନେତେରା ଭାଇ, ଏ ମାଲ କୋଉଠିକି ଯିବ କି ? ମାଲ କେବେ ବଳଗଣି ଛକ ମନା ମହାଜନ ଘରକୁ ଯାଉଥାଏ ତ, କେବେ ବଡ଼ସଛ ମଠ, କାଳିକାଦେବୀ ସାହି ତ ମଙ୍ଗଳା ହାତ ଗଜିବାକୁ ଚୋଟାକୁ । କାହା ପୁଅର ଏକୋଇଶିଆ ତ କାହାର ବ୍ରତଘର, ବାହାଘର, ଶୁଦ୍ଧଘର । ମଉଛା ପଙ୍ଗତ ନିତି ଲାଗିଛି । ସେ ତାଲେ ବୋଝ ପଛେ ପଛେ । ତିନିଶ' ଚାରିଶ' ପାଞ୍ଚଶ' ଲୋକଙ୍କ ପଙ୍ଗତରେ ସେ ଠାଏ ଗଳିପଡ଼ି ପଡ଼ର ଆବୋରି ବସେ । କିଏ କାହାକୁ ପଚାରୁଛି ଏଠି ? ଖାଇସାରି ପୁଣି ଚାଲି ଚାଲି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁ ଫେରିବାକୁ ତା'ର ଆଉ ମନ କରେ ନାହିଁ । ସେ ସେଇଠି ନିମିରଘର ଛାମୁଣିଆ ତଳେ ବାଜାବାଲାଙ୍କ କଡ଼ରେ ଶୋଇପଡ଼େ । ସକାଳହେଲେ ଦେଖାଯିବ । ଏମିତି ଦିନେ ସେ ଗୁରୁଦେବ ମଠକୁ ଯାଇଥିଲା । ସେଦିନ ଭୋଗ ଉଠୁଉଠୁ ରାତି ଅଧ, ପଙ୍ଗତ ସରିଲାବେଳକୁ ରାତି ଗୋଟେ । ସେ ଆଉ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁ ନଫେରି ସେଇ ମଠ ଅଗଣାରେ ଗାମୁଛା ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । ତା'ର ଯେତେବେଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ ଖରାପଡ଼ି, ସେ ଦେଖିଲା ବୁଡ଼ା ବାବାଜି ଜଣେ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ଚାଉଳରୁ ଧାନ ବାନ୍ଧୁଛନ୍ତି । କୌଣସି କାରଣରୁ ଲତୁକେଶ୍ବର ଉଠି ବାବାଜିକୁ ପ୍ରଣାମଟିଏ ହେଲା ।

'କିରେ ବାୟା, କାହାଘର ପିଲା ତୁ ?' - ବାବାଜି ପଚାରିଲେ । ତା'ପରେ ମନକୁ ମନ କହିଲେ - ହଁ, ତୁ ଯାହାଘର ପିଲା ହେଇଥା, ମୋର କ'ଣ ଯାଉଛି ଆସୁଛି ସେଥିରେ ? ଗଲୁ, ସେ ଚମ୍ପାଗଛରେ ଚଢ଼ି ଫୁଲ ଦୁଇଟା ତୋଳିବୁ । ଦିଅଁ ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ଲଗାଇବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି, ଏଣେ ଗଛରୁ ଫୁଲ ଫୁଟି ଝଡ଼ିପଡ଼ୁଛି ।'

ଲତୁକେଶ୍ବର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗାମୁଛା ଖୋଷାଖୋଷି ହୋଇ ବାହାରିଲା ଚମ୍ପାଗଛରେ ଚଢ଼ି ଚମ୍ପାଫୁଲ ତୋଳିବା ପାଇଁ । ଲତୁକେଶ୍ବର ଏ ଡାଳକୁ ଗଲା, ସେ ଡାଳକୁ ଗଲା । ମନକୁ ମନ ଗୀତ ଗାଇଲା । ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ନିଜେ ଖେଳିଲା ଡାଳମାଙ୍କୁଡ଼ି । ଗାଁ ଛାଡ଼ିବାଠୁ ସେ ଗଛ ଚଢ଼ିନଥିଲା । ଘଣ୍ଟାଏ କି ଦି'ଘଣ୍ଟା ପରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ଅଣ୍ଟିରେ ଅଣ୍ଟିଏ ଚମ୍ପାଫୁଲ ଧରି ଓହ୍ଲାଇଲା ତଳକୁ, କେଉଁ ଡାଳରେ ଲାଗି ତା ପିନ୍ଧାକନା ଖଣ୍ଡକ ଫଡ଼ର କରି ଚିରିଗଲା । ଲତୁକେଶ୍ବରର ଚେତା ପଶିଲା । ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ତାକୁ ପେଣ୍ଠାଖଣ୍ଡେ

କିଏ ଦେବ ? ଯାତ୍ରୀମାନେ ସିନା ପାଞ୍ଚପଇସିଟେ ଦଶପଇସିଟେ ପକାଇ ଦେଉଛନ୍ତି-
ଗାମୁଛା ତାକୁ କିଏ ଦେବ ? ସେ ସେଇଥିରେ ଫୁଲ ଅଣ୍ଟିକ ଧରି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ।
ବାବାଜିଙ୍କ ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ ପିନ୍ଧାକୁ ଦେଖିଲା । ତା'ର ରୁମ ଉଠି ନଥିବା ପିତାରୁ
ଫଡ଼େ ଦିଶୁଛି ।

ବାବାଜି ଟିକିଏ ଚାହିଁଲେ - 'କିରେ ଲୁଗା ଚିରିଗଲା କିରେ ବାୟା ? ହ ଯା',
ଘରେ ପାଲଟି ପକାଇବୁ । ଯା, ସବୁଦିନ ଆସି ଏମିତି ଗଣ୍ଠେ ଗଣ୍ଠେ ଫୁଲ ତୋଳି
ଦେଉଥିବୁ । ଦିଅଁଙ୍କୁ ସେବାକଲେ ଦିଅଁ ତୋର ଭଲ କରିବେ ।'

‘ଆମ ଘର ଏଠୁ ବହୁତ ଦୂର ।’ - ଲଢୁକେଶ୍ୱର କହିଲା ।

ବାବାଜି ଯେତେବେଳେ ସବୁକଥା ବୁଝିଲେ, କହିଲେ - ‘ଗବକୁଣ୍ଡ ଗାଁ ପିଲା
ତୁ ? ଆମର ସେ ଗାଁରେ ଶିଷ୍ୟ ଥିବେ ଯେ । ଘରୁ ପଳାଇ ଆସିଛୁ ନାହିଁ ! ଭଲ
କରିଛୁ । ଘର ବୋଲି ଯାହାକୁ କହୁଛୁରେ ବାୟା, ସେ ଘର ନୁହେଁ, ସାତପରଠୁ ପର ।
ଯେଉଁ ପୋକଟିଏ ହୋଇ ଆସିଥିଲୁ ତୁ, ପୁଣି ସେଇ ପୋକଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିଯିବୁ ।
ମହ୍ୟ ଅବତାରରେ ଦଶମାସ ଦଶ ଦିନ ପଞ୍ଚୁନାଳ ପୋଖରୀରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ, ରକ୍ତପୁର
ଘାଟିହେଲୁ ନରକ ଗାଡ଼ିଆରେ । ସେ କୁଣ୍ଡ ବି ତତେ ଧରିଲା ନାହିଁ । ମା'ବୋଲି
ଯାହାକୁ କହୁଛୁରେ ବାୟା, ସେ ବି ତତେ ଧରିଲା ନାହିଁ । ତୋ ପଞ୍ଚୁନାଳ କାଟି ଯାଉଁଲି
କବାଟ ବାଟରେ ଠେଲିଦେଲା ତତେ ଗୋଦ୍ର ଖରାକୁ । ତୁ କୁର୍ମ ହେଲୁ । ଚାରିପାଦରେ
ଗୁରୁଣ୍ଡିଲୁ । ସେଠୁ ଶୁଙ୍କର ହେଲୁ । ଅଭକ୍ଷଭକ୍ଷଣ କଲୁ, ଅଗମ୍ୟଗମନ କଲୁ । ଆରେ
ବାୟା, କେହି କାହାରି ନୁହନ୍ତିରେ, କେହି କାହାରି ନୁହନ୍ତି । ତୋର ଯଦି ସତ ତାତଜନନୀ
ସେମାନେ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତତେ ଛାଡ଼ି କି ସେମାନେ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତେ ଏ ଘୋର
ବନସ୍ତରେ ? ଏ ଅଗ୍ନିଅଗ୍ନି ବନସ୍ତରେ ଶୁଆର ଅଣ୍ଟ ନାହିଁ କି କୁଆର ବେଣ୍ଟ ନାହିଁ । ଆ,
ମତେ କୁଅରୁ ପାଣି ଦି’ ବାଲୁଟି କାଢ଼ିଦେଲେ ମୁଁ ଗାଧୋଇପାଧୋଇ ଭୋଗ ବସାଇବି ।

କୂଅ ମୂଳେ ଗାଧୋଉ ଗାଧୋଉ ଗୋସେଇଁ କହିଲେ - ‘ବୁଝିଲୁ ବାୟା, ଏଇଠି
ରହ । ମୁଁ ତତେ ଫେଟ ଦେବି । ଆମ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଯେତେ ଖଦୀ ଦେଉଛନ୍ତି ଜୀବନଯାକ
ପିନ୍ଧିଲେ ବି ସରିବ ନାହିଁ । ଆଜି ଦିନଟା ଯାଉ, କାଲି ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ପଡ଼ୁଛି - ଆମେ
ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁ ଯିବା । ତୁ କ’ଣ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଦେଖିଲୁଣିରେ ବାୟା ? ବିନା ଗୁରୁରେ କି କିଏ
ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଦେଖିଲାଣି ? ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲେ ସିନା ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଦେଖିବୁ ! ସେ ଦାଣ୍ଡରେ
ସହସ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ, ସହସ୍ର ତାରା ଉଦୟ ହୋଇ ଅସ୍ତ ଯାଉଛନ୍ତି । ଟମକ ନିଶାଣ ବାଜୁଛି ।

ତାଳ ମାଦଳ ପଡୁଛି । ଗାଏଣୀ ଗାଉଛନ୍ତି, ବାଏଣୀ ବାଉଛନ୍ତି - କି ଦିବା କି ରାତି । ସେ ଦାଣ୍ଡ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ମାଣିକ ପଥରରେ ବାୟା ମାଣିକ ପଥରରେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଓଲଟ ବୃକ୍ଷରେ କଳାଧଳା ହଂସ ଖେଳୁଛନ୍ତି । ଦିହୁଡ଼ି ଜଳୁଛି । ଘଣ୍ଟ ମାଦଳ ବାଜୁଛି । ମହାଶୂନ୍ୟକୁ ପହଞ୍ଚୁଛି ସେ ଶବ୍ଦ । ଦିନ ନାହିଁ, ରାତି ନାହିଁ, ସହସ୍ର ନେତ ଉଡୁଛି । ଅପ୍ସରୀ କିନ୍ନରୀ ନାଚୁଛନ୍ତି । ଯୋଗିନୀ ତ୍ୱନ୍ଦିନୀ ଗାଉଛନ୍ତି । ଡବଡବ ଡମ୍ବରୁ ବାଜୁଛି । ଗହ ଗହ କରୁଛି ସେ ଦାଣ୍ଡ । ସେ ଦାଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଲେ ସାପମୁଣ୍ଡ ନବଖଣ୍ଡ । ସବୁ ରାସ୍ତା ପଡ଼ିଛି ସେଇ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁରେ ସବୁ ରାସ୍ତା ପଡ଼ିଛି ସେଇଠିକୁ । ଯା, ପାଣି ମୁନ୍ଦେ ଢାଳି ହୋଇ ପଡ଼ । ମୁଁ ଭୋଗ ବାଢ଼ିଲା ବେଳକୁ ଘଣ୍ଟ ବଜାଇବୁ ।’

ଲଢୁକେଶ୍ୱର ରହିନଥାନ୍ତା ଗୁରୁଦେବ ମଠରେ - ସେ ପୁଣି ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତା । ସେ ଚାହିଁଲା ତା ଚିରା ଗାମୁଛାକୁ । ବୁଲା ବଳଦ କୁଦି ପକାଇଥିଲା ତା’ ଗୋଡ଼ ବୁଡ଼ା ଆଙ୍ଗୁଠିଟାକୁ ଯେ ସେ ଘା’ଟା ବୋଧହୁଏ ବିଷେଇଗଲାଣି । ତା’ କୋପରେ ଦେହଟା କେମିତି ରସମସ ଲାଗୁଛି । ସେ ବାପ ମଲାଠୁ ବାଳ କାଟିନାହିଁ କି ତେଲ ଲଗାଇନାହିଁ । ଖରାରେ ଡରାରେ ନୁଖୁରା ଏକକାନ୍ତିଆ ହୋଇ ବୁଲୁଛି । ଖାଉଛି ଅଇଁଠା ସଙ୍ଖୁଡ଼ି, ଯାହା ଯେଉଁଠି ପାଇଲା । କେବେ ମାଟିରେ ଶୋଉଛି ତ କେବେ ଧୂଳିରେ । ଗୋସେଇଁ କହୁଛନ୍ତି ତାକୁ ବୁଆ ଖଦୀ ଖଣ୍ଡେ ଦେବେ । କାହିଁକି ନ ଦେବେ ? ତାଙ୍କରି ପାଇଁ ସିନା ତା’ କନା ଚିରିଲା । ସେ ଭାବିଲା, ମଠରେ ତିନିଚାରି ଦିନ ରହି ଗୋସେଇଁଙ୍କୁ ସେ ତା’ କନାଖଣ୍ଡ ଆଗ ଅସୁଳ କରିବ ।

ସତକୁ ସତ ଆରଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପଡ଼ିଲା । ସକାଳୁ ପଂଝାଏ ଲୋକ ଖୋଳ କରତାଳ ଧରି ଆସି ମଠ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଛନ୍ତି । କୁଅରୁ ପାଣି ବାଲୁଟିଏ ନେଇ ତସଲାରେ ତାଙ୍କର ବୁଡ଼ାଗୁଡ଼ ତଳଟା ଚାଲିଛି । ବାରିକ ଜଣେ ମୁଠିଟିଏ ଜାକି ଆସି ବସିଛି - ଖୁର ପଜାଉଛି । ଗୋସେଇଁ ପିଢ଼ା ଖଣ୍ଡିଏ ପକାଇ ବସିଲେ ଖିଅର ହେବାକୁ । ମୁଣ୍ଡରେ ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଳ ଚୁଟିଟିଏ ଛାଡ଼ି ବାରିକ ସବୁ ସପା କରିଦେଲା - ମୁଣ୍ଡ, ଗାଲ, କାଖ, ଛାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେଠୁ ନଖ କାଟିଲା - ହାତର, ଗୋଡ଼ର । ଗୋସେଇଁ କହିଲେ - ‘ହେଲା, ଏଥର ଏ ପିଲାଟିକୁ ଟିକିଏ କମାଇଦେ ।’ ଲଢୁକେଶ୍ୱର ହଁ କି ନାହିଁ କହି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ପିଲାଟିଏ ପରି ଯାଇ ବସିଲା ବାରିକ ସାମ୍ନାରେ । ବାରିକ ବୁଲ ଆସୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତା’ ମୁଣ୍ଡ ଜାକି ତାକୁ ଲୁଣା କରିଦେଲା । ତା’ ଗୋଡ଼ନଖ ହାତନଖ କାଟିଦେଲା, ଚୁଟି ସାଉଁଟାଇ ଦେଲା । କହିଲା - ‘ହଁ, ଏଥର ଠିକ୍ ଗୋସେଇଁ ପିଲା ପରି ଦିଶିଲେ ।

କେତେ ସୁଖ ଲେଖିଛନ୍ତି ଭଗବାନ ତୁମ ଭାଗ୍ୟରେ ହେ । କେତେ ଭୋଗ କରିବ କର । ଆଠବାଟି ସମ୍ପର, ତିନିଠି ଚାଲିଆ ଦୁଇଶହ ନଡ଼ିଆ ଗଛ । ଏ ମଉଜାରେ କେଉଁଠି ଶିଷ୍ୟ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ନାହିଁ । ଥରେ ଗାଁ ବୁଲି ଆସିଲେ ଟଙ୍କା ଟୋକର, ଧାନ ଖଦୀ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ଜାଗା ପାଇବ ନାହିଁ । କର କେତେ ଭୋଗ କରିବ । କାହ୍ନୁ ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କ କଥା ଯଦି ଠିକ୍ ହୋଇଥାଏ, ଏ ଗୁରୁଦେବ ଗାଦୀର ଉତ୍ତା ଯେତିକି ପୋତା ତା'ର ତିନି ସେତିକି । ମୋ ଦେଖନ୍ତରେ ତୁମକୁ ମିଶାଇଲେ ଚାରି ଗୋସେଇଁ ହେଉଯିବେ । ଭାଗ୍ୟ-ସବୁ ଭାଗ୍ୟ । କର କେତେ ଭୋଗ କରିବ । ବାରିକ ତା' ଗୋଲ ଦର୍ପଣରେ ଲତୁକେଶ୍ବରକୁ ତା' ମୁହଁ ଦେଖାଇଲା । ସେ ହାଁକରି ଚାହିଁଲା ନିଜକୁ କ୍ଷଣେ, ଭାବିଲା - ଏମିତି ସେ ଦିନେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ତା' ବୋଉ ବାପାର । ଆଜି କିନ୍ତୁ ସେ ଦିଶୁଛି ପିଲା ଗୋସେଇଁ ପରି ।

ଶିଷ୍ୟମାନେ ତୁଡ଼ାଗୁଡ଼ ଖାଇସାରି ମଠ ସାମ୍ନାରେ ନାଚ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେଣି । ଗୋସେଇଁ ନିଜ ହାତରେ ଲତୁକେଶ୍ବରର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଣ୍ଡରେ ଚନ୍ଦନ ବୋଲିଦେଲେ । ତାକୁ ଡିଲକ କରାଇଦେଲେ । ତା' ବେକର ପଟୁକାଟା ଛିଣ୍ଡାଇ ଗୋଟେ ଦି' ସୋରିଆ ତୁଳସୀମାଳ ଗଳାଇଦେଲେ । ତା କାନଟାକୁ ନୁଆଇଁ ଆଣି ତା' କାନରେ କହିଲେ ତିନିଥର ମନ୍ତ୍ରଟି ଅଷ୍ଟାଦଶାକ୍ଷର ଗୋପାଳ ମନ୍ତ୍ର - ଓଁ କେଳି (କ୍ଳୀଂ) କୃଷ୍ଣାୟ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ଗୋପାଜନବଲ୍ଲଭାୟ । ଏ ଗୁରୁମନ୍ତ୍ର ମନେରଖିବ ହେ ସବୁ । ଏତିକି ତୁମରି ସମ୍ପର । ଏତିକି ତୁମର ପୋତା, ଏତିକି ତୁମର ଉତ୍ତା । ଯେ ଭେଦ କାହାକୁ କହିବ ନାହିଁ । ତା'ପରେ ଗୋଟେ ପେଡ଼ିରୁ ଖଦୀ ଯୋଡ଼ଟାଏ ବାହାର କରି ତା' ହାତକୁ ଦେଲେ - ଯାଅ, ଖଦୀଟା ପିନ୍ଧି ଚାଦରଟା କାନ୍ଧରେ ପକାଇବ । ଲତୁକେଶ୍ବର ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ଖଦୀଯୋଡ଼ ହୋଇ ବାହାରିଲା ଦେଖିଲା ଗୋସେଇଁ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ଦର୍ପଣରେ ମୁହଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ସେ ପ୍ରଥମେ ତାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରଥମ ଦେଖୁଛି ଗୁରୁଦେବ ବେଶ । ଗୋସେଇଁ ଖଦୀ ପିନ୍ଧି ତା' ଉପରେ ଖଜରିଆ ରଙ୍ଗର ଗୋଟେ ପାଟ ମିରିଜାଇ କୁର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ସେ କୁର୍ତ୍ତାର ବେକପାଖ, ଛାତିପାଖ, ପେଟପାଖ ଧଡ଼ିରେ ଅଣ୍ଟା ହୋଇଛି । ଅଣ୍ଟାରେ ଭିଡ଼ା ହୋଇଛି ଚାଦର । ସେଥିରେ ବଇଁଶୀଟେ ଖୋଷା ହୋଇଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ତିନି ଚାରି ରଙ୍ଗର ଠିକିରି ପଡ଼ି ଗୋଟେ ତୁଲିଆ ଟୋପର । ସେଥିରୁ ମୟୂରତୁଳ ଝୁଲୁଛି । ନାକଦଣ୍ଡାରେ ଡିଲକ ଆଉ ବେକରେ ତୁଳସୀ କଣି ଆଉ ମାଳ । ଗୁରୁଦେବ ମନକୁ ମନ ଝୁଲୁଛନ୍ତି ଖୋଳ କରତାଳ ସାଙ୍ଗରେ । ଲତୁକେଶ୍ବର

ଆସିଲା - ଗୋସେଇଁ ତାକୁ ଠାରିଦେଇ ଦାଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ବାହାରିଲେ । ଲତୁକେଶ୍ବର ଦେଖିଲା - ମଠ ପିଣ୍ଡାଯାକ ଗହଳି । ଲୋକମାନେ ହରିବୋଲ ପକାଇ ବାଟରୁ ଆଡ଼େଇଗଲେ । ଗୁରୁଦେବ ପାହାଚ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି ନାତିଲେ ମୃଦଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗରେ । ଚାରିପଟେ ଘେରି ଶିଷ୍ୟମାନେ ନାତିଲେ । କିନ୍ତୁ ଲତୁକେଶ୍ବରକୁ ଲାଗୁଥାଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଯେମିତି ତା ଉପରେ । ମାଇପିମାନେ ଠେଲାପେଲା ହୋଇ ତାକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ପିଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଉପରୁ । ପିଲା ପଂଝାଏ ତା'କୁ ଘେରିଗଲେଣି । ଝିଅମାନେ ଫୁସୁରୁ ଫୁସୁରୁ ହେଉଛନ୍ତି - ଚେଲା ଗୁରୁଦେବ, ଚେଲା ଗୁରୁଦେବ । କିଏ ଗୋଟେ ଟୋକାଟେ ତା' ଚୁଟିରେ ଟିକିଏ ହାତ ମାରିଦେଇ ଗୀତ ଗାଇଲା -

ଅଇଲେ ଗୁରୁଦେବ ବିଭୂତି ନାହିଁ

ବିଭୂତି ନ ଦେଲେ ପଇସା ନାହିଁ ।

କେତେ କ୍ଷଣ ଏମିତି ନାଚ ହେବା ପରେ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଲେ ଖୋଳ କରତାଳ ସାଙ୍ଗରେ - ମଝିରେ ଗୁରୁଦେବ ଆଉ ଲତୁକେଶ୍ବର ।

ଲୋକଙ୍କ ମଝିରେ କେବେ ଚାଲିନଥିଲା ଲତୁକେଶ୍ବର । ଗହଳିରେ ସେ ଯେତେଥର ପଶିଛି କିଏ ତା'ର ଗୋଡ଼ ଚକଟି ପକାଇଛି ତ କିଏ ତାକୁ ଠେଲିଦେଇଛି କହୁଣୀରେ । ଆଜି କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ତା'ଉପରେ । ସେ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ଚେଲା । ଆଉ ଦଶଟା ବର୍ଷରେ ଲତୁକେଶ୍ବର ଯେତେବେଳେ ନୂଆ ଗୁରୁଦେବ ହେବ, ସାରା ମଉଜାଯାକର ଶିଷ୍ୟ ଆସି ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ହୋଇ ତା' ପାଦତଳେ ପଡ଼ିବେ । ସେ ଖଟୁଳି ଉପରେ ବସି ମନ୍ତ୍ର ଦେବ । ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ - ଗୁଣ୍ଡିଚା, ଝୁଲଣ, ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପଟୁଆର କରି ସେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ନାଚିବ । ପିଲାମାନେ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବେ -

ଅଇଲେ ଗୁରୁଦେବ ବିଭୂତି ନାହିଁ

ବିଭୂତି ନ ଦେଲେ ପଇସା ନାହିଁ ।

ସେ ଖଦୀ, ଖଇରିଆ ମିରିଜାଇ ଜାମା ପିନ୍ଧି, ଅଣ୍ଟାରେ ବଇଁଶୀ ଆଉ ମୁଣ୍ଡରେ ମୟୂରଚୂଳିଆ ଟୋପର ଗଳାଇ ହୋଇ ଖୋଳ ଝାଞ୍ଜି ସାଙ୍ଗରେ ଚହଳି ଚହଳି ନାଚିବ । ବାରିକ କହୁଥିଲା - ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ସେ । ଭଗବାନ କୁଆଡ଼େ ତା' ଭାଗ୍ୟରେ ଅସରନ୍ତି ଭୋଗ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ବର୍ଷ ଦୁଇଟାରେ କିନ୍ତୁ ଲତୁକେଶ୍ବର ବୁଝିଲା ଗୁରୁଦେବ ମଠରେ ଭୋଗ ହେଉଛି ଦି'ଓଳି ଦି'ଥାଳୀ ବଗଡ଼ା ଭାତ ଆଉ ସାରୁ କଦଳୀପକା ଅଧବେଲାଏ ଢାଳମା ।

କେଉଁଦିନ ସକାଳ ଓଳି ଘିଅ ଟୋପାଏ ତ ରାତିଓଳି ଦୁଧ ଠେକିଏ । ସକାଳଯାକ ଫୁଲତୋଳା, ଦିଅଁ ବାସନ ମଜା, ନଡ଼ିଆକୋରା କି ତାଉଳବଛା । ଦିନ ଦି'ଟା ବେଳୁ ସଂଧ୍ୟା ପାଞ୍ଚଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋସେଇଁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ପୁରାଣପଢ଼ା । ରାତି ଆଗରୁ ଗୁହାଳ, କୋଠାଘର, ଦିଅଁଘର, ଭଣ୍ଡାରଘର, ଅଇତ କରି, ଶାଣ ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ପଟିଆ ଖଣ୍ଡେ ବିଛେଇ, ମୁଣ୍ଡତଳେ କାଠପିଢ଼ା ଖଣ୍ଡେ ଦେଇ ଭୋର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୋଇପଡ଼ିବା । ଲତୁକେଶ୍ବର କେବେ କେବେ ଭାବେ, ଦିନେ ସେ ଲୁଚିକରି ପକାଇବ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଡର ମାଡ଼େ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ କି ଯେତେ ପିଲା ଅଛନ୍ତି ଏ ସାହିରେ ସମସ୍ତେ ଦୌଡ଼ି ଆସିବେ । ତାକୁ ଘେରିଯାଇ ଗାତ ଗାଇବେ -

ଅଇଲେ ଗୁରୁଦେବ ଚିତୁଟି ନାହିଁ

ଚିତୁଟି ନ ଦେଲେ ପଇସା ନାହିଁ ।

ଭୟରେ ଭୟରେ ସେ ମଠ କାଛ ଖୋପବାଟେ ଦାଣ୍ଡକୁ ଚାହିଁରହେ ପିଲାମାନେ ଯେଉଁଠି ବୋହୂଚୋରି କି କୁହାଟମାଳି ଖେଳୁଛନ୍ତି । ପୁଣି ଦୁଇବର୍ଷ ଗଢ଼ିଯାଏ ।

ଯା'ଭିତରେ ଲତୁକେଶ୍ବରର ଦାଢ଼ି ଉଠିଛି । ହାତଗୋଡ଼ ଗୋଲହୋଇ ପେଟଟି ଟିକିଏ ଚୁମେଇଛି । ସେ ଏବେ ଗୁରୁଦେବ ମଠର ସାନଗୋସେଇଁ । ସାରା ଗୁରୁଦେବ ଗାଦାର ଭାଉ ତା'ଉପରେ । ଦିଅଁ ବସାଇବା, ଭୋଗ ରାନ୍ଧିବା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସେ ପ୍ରାୟ ଯାଏ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଗାଁମାନଙ୍କୁ ଅସୁଲ ଅମଳ କରିବାପାଇଁ । ହେଲେ ସେ ଗାଦିରେ ନ ବସିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୀକ୍ଷା ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ । ଭଣ୍ଡାରଘର ଚାବି ନିଜେ ରଖିପାରିବ ନାହିଁ । ବଡ଼ଗୋସେଇଁ ବଞ୍ଚିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଗଡ଼ାଭାତ ଆଉ ସାରୁ ଡାଲମାରୁ ଅଧିକା କିଛି ମିଳିବ ନାହିଁ । ପିଢ଼ାରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଶୋଇବାରୁ ହେବ ସନ୍ତରା ମସିଣାରେ । ଭାରି ଇଚ୍ଛା ତା'ର ସଖଟିଏ ରଖିବା ପାଇଁ - ଲୋକେ ଯେମିତି କହିବେ ଗୁରୁଦେବମଠ ସଖ । ଯେମିତି ଆଉ ମଠମାନେ ସଖ ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ । ଗୁରୁଦେବ ମଠ ସଖ ବି ସେମିତି ବୁଲିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଳିଯିବ । କିନ୍ତୁ ସଖଟିଏ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ତା'ର ଖୋରାକି ବାବଦରେ ଦଶଟି ଟଙ୍କା କିଏ ଦେବ ? ଦଶଟଙ୍କା ତ ଦଶଟଙ୍କା, ଗୋସେଇଁ ଅଧିକାରିଏ ବି ଦେବେ ନାହିଁ । ସବୁ ହିସାବ ତାଙ୍କର ଗୋଟିକିଆ ତମ୍ବା ପଇସାରେ । ଦଶପଇସି ଦଶଟି ଜମା ହୋଇଗଲେ ଗୋସେଇଁ ତାକୁ ଟଙ୍କାଟିଏ କରି ଭଣ୍ଡାରଘର ସିନ୍ଦୂକରେ ଚାବି ପକାଇ ରଖନ୍ତି । ଯାହାଗଲା ସେ ସିନ୍ଦୂକ ଭିତରକୁ ତା ଭିତରୁ ଆଉ ବାହାରିବାର ନୁହେଁ । ତଥାପି ଲତୁଗୋସାଇଁ କାହୁଁ ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ

ଗୁପ୍ତରେ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ - ‘ବୁଝିଲ ମହାନ୍ତିଏ, ମୋର ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ମନରେ ହେଉଛି, କେମିତି କରିବା କହିଲ ?’

ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଏ ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ତିନିପୁରୁଷ ଗୁମାସ୍ତା କରଣ ସେମାନେ ଗୁରୁଦେବ ଗାଦୀର । ତାଙ୍କ ଜେଜେ ଯେତେବେଳେ କରଣ ଥିଲେ ସେ ମାଣିକ ପାଲୁଣୀ ପାଇଁ ମାସିକ ଏଗାର ଟଙ୍କା ଖାଜା କରିଦେଇଥିଲେ ମଠରୁ । ଏବେ ବି ତା’ ଦୁଇ ଝିଅ ସେ ଟଙ୍କା ପାଉଛନ୍ତି । ଜାତିରେ ସିନା ପାଲୁଣୀ, କିନ୍ତୁ ତା’ ବୟସ ବେଳରେ ମାଣିକ କୁଆଡ଼େ ଭାରି ମାଇପିଟାଏ ଥିଲା । ସାହିବାଲା ଯେଉଁ ଥର ଅଧରାତିରେ ତାକୁ ମଠ ଭିତରୁ ବାହାରୁଥିବାର ଧରିଲେ, ଭାରି ଗଣ୍ଠଗୋଳ ହେଲା । ଗୁରୁଦେବ ଗାଦୀ ଯାଇଥାନ୍ତା କି କ’ଣ ? କେତେ ନ୍ୟାୟ ନିଶାପ ହଲପ ମହାର୍ବ ହୋଇଥାନ୍ତା । ହାଣକାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥା ଯାଇଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଜେଜେ ସାହିବାଲାଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଖୁଆଇ ଘଟଣାଟା ସମ୍ଭାଳି ନେଲେ । ଏମିତି ସମ୍ଭାଳି ନେଲେ ଯେ, ଶେଷକୁ ଗୁରୁଦେବ ଦିନ ବି’ପହରରେ ମାଣିକ ପାଲୁଣୀ ଘରକୁ ପଶିଲେ ବି କାହାରି ପାଟି ଫିଟାଇବାର କୁ ରହିଲା ନାହିଁ । ମହତ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼େ ମାଣିକର ଦୁଇ ଝିଅ, ଗୋଟେ ବଗୁଲିଆ ପୁଅ ଥିଲା । ମାଣିକ ଯେଉଁଦିନ ମଲା ସାହିବାଲା ନିଜେ ତା’କୁ ଲିଆକଉଡ଼ି କରି ନେଇ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରେ ପୋଡ଼ି ଦେଇ ଆସିଲେ । ତା’ପରେ ତାଙ୍କ ବାପା କାହ୍ନୁ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଅମଳ । ଏଇ ଯେଉଁ ଗୋସେଇଁ ଏବେ ଅଛନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ସବୁ ହିସାବ ଗୋଟିକିଆ ତମ୍ବା ପଇସାରେ-ଆଜି ବୋଲି ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ଟେଲା ହେବା ଦିନରୁ, ତାଙ୍କରିଠୁ ତ ପୁଣି ଏକରେ ଏଗାର ଦ୍ୱିପିଲି ଦେବୋଇର ସମ୍ପତ୍ତି ଲେଖାଇ ନେଇ ବାପା ଘର ଡୋଳିଲେ । ନିଜେ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇ ଗୁରୁଦେବଙ୍କୁ ଚାରିଧାମ କରାଇଲେ । କଟକ ବଡ଼ଡ଼ାକ୍ତରଖାନାରେ ରଖି ତାଙ୍କ ପେଟ ଅପରେସନ କରାଇଲେ । ଗୋସେଇଁଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବାଳୁତ ବିଧବା ଝିଆରୀ ଥିଲା ତାକୁ ସାଜିଆ ଗାଁ ସ୍କୁଲରେ ମାଷ୍ଟ୍ରାଣୀ କରି ରଖାଇଦେଲେ । ଠାକୁରଙ୍କ ପାଇଁ ଝୁଲଣ, ଚାପକୁ ରୂପାବେଶ, ପାନଡୁଆ ଭୋଗ ଖାଜାଇଲେ । ମଠ କୁଅ ଚାହିନୀଟା ବଡ଼ ବଇତମ ହୋଇଥିଲା ସେ ପଥରରେ ପୂରା ବନ୍ଧାଇଲେ । ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ବଡ଼ସିଂହାରକୁ ମଠରୁ ତିନି ଧଣ୍ଡା ଦୁଇସାମାଳ ଖଞ୍ଜିଲେ । ଦୁଆ ଗୁହାଳ କଲେ । ପାଣ୍ଡୁ ଜେନା ବୋକାନ ଘରଟା ମାଡ଼ିବସିଥିଲା ଯେ, ତା’କୁ ସେଠୁ ବେବଖଳ କରାଇଲେ । ବାପା ଏମିତି ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ଓ କରାଇଲେ । ଆଉ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଗୋସେଇଁଙ୍କ କାନରେ ଥରେ ଦୂରଥର ପକାଇଲେଣି - ଏଥର ଚକ୍ରଧର ବୁଝାବୁଝି କରୁ । ଗୋସେଇଁ କିନ୍ତୁ ଅରାଜି -

‘ଆମ ଅନ୍ତେ ଚକ୍ରଧର କି ମୁରଲୀଧର ଯିଏ ଆସିବେ ଆସନ୍ତୁ । ଆମେ ଥିବା ଯାକେ ତୁମେ ମହାନ୍ତିଏ ଆଉ ଆମେ । ଏ ଦୂଆପିଲାଏ ଆମ ଭାବ ବୁଝିବେ ନାହିଁ ।’ ସବୁ ବର୍ଷ ପରି ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ, ବଡ଼ ଏକାଦଶୀ, ମକର କି ରାଧାଷ୍ଟମୀକୁ ମଠ ପଙ୍ଗତ ସରିଲେ ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କ ଘରକୁ ରାତିଅଧକୁ କୁଡ଼ିଆ ଫାଳକରେ ମଠରୁ ପାରୁଣ ଆସେ - ଅଭଡ଼ା, ଢାଲି ଆଉ ଦହିକଡ଼ି ବଢ଼ାଏ । ପ୍ରତି ଗୁରୁବାରକୁ ଗୁରୁବାର ଅଡ଼େଇସେର ଅରୁଆ ଚାଉଳ, ପୁଞ୍ଜେ କଞ୍ଚା କଦଳୀ, ଚଉଠେ କଖାରୁ ଆଉ ବିଶାଏ ସାରୁ । ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କର ଦରମା ନାହିଁ । ବର୍ଷକୁ ଦି’ ଯୋଡ଼ ଧୋତି ଆଉ ଦି’ ଖଣ୍ଡ ଗାମୁଛା । ଘର ଛପରକୁ ଗାଡ଼ିଏ ଛଣ ଆଉ ଦି’ ଛଣ ମୁଲିଆ । ନଡ଼ିଆତୋଳାକୁ ଛ’କଡ଼ା ନଡ଼ିଆ । ଅକ୍ଷିତୃତୀୟାକୁ ବୋଝେ ଆମ୍ଭ ଆଉ ଯୋଡ଼େ ପଣସ । ମଠକରଣଙ୍କ ଘର ବାହା ପୁନିଅ, ଛୁତିକିଆ ମୁର୍ଚ୍ଚିକିଆକୁ ସମାଧି କୁଡ଼ିଆରେ କୁଡ଼ିଆଏ ବଗଡ଼ା ଚାଉଳର ଅଭଡ଼ା । କୁଆଁର ପୁନିଅ, ଜହ୍ନଦିନ କି ସରସ୍ବତୀ ପୂଜାକୁ କରଣଙ୍କ ଘର ପିଲେ ଯେତେବେଳେ ଦୂଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଗୋସେଇଁଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ପାଆନ୍ତି ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପାଞ୍ଚପରସି । ସେତିକି ଯଥେଷ୍ଟ । ମହାନ୍ତିଙ୍କ ତିନିପୁରୁଷରେ କେହି କେବେ ଭାବିନାହାନ୍ତି ମଠକାମ ଛାଡ଼ିଦେବେ ବୋଲି । ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତି ବି ନୁହନ୍ତି । ସେ ଦିନ ଗଣ୍ଡୁଛନ୍ତି - ଦୂଆ ଗୁରୁଦେବ ବସିଲେ ତାଙ୍କ ଅମଳ ଆରମ୍ଭ ହେବ । ନଜାଣିଲା ହୋଇ କେବେ କେବେ ଆସି ସାନଗୋସେଇଁଙ୍କୁ ଭେଟନ୍ତି । ଇଏ ଆଉ କେତେ ଦିନ ? ଯା’ଙ୍କ ଦିନକାଳ ତ ସରିଲା ।

ସାନ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ନେଇ କୁଅମୂଳ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ତୁଳସୀ ବଗିଚା ଦେଖାଇବା ବାହାନାରେ ତୁପ୍ତାପ୍ତ କରି କହିଲେ - ‘ବୁଝିଲ ମହାନ୍ତିଏ, ମୋ ମନରେ କଥାଟିଏ ଅଛି - କେମିତି ହେବ ? ବୁଝିଟାଏ ବାହାର କଲ ଦେଖିବା !’

ମହାନ୍ତିଏ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ - ‘ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ସବା ପଛ ଧାଡ଼ିରେ ଦି’ଖଣ୍ଡ ବାଲୁକୋନି ଟିକଟ କରାଇ ଆଣିବି - ଇଏ ଗୋଟାଏ କଥା ? କୋଉ ମଠ ତୋଳା ଏବେ ସିନେମା ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ଆଣିଦେବି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି - ସତରେ ଏ ଫିଲିମ୍‌ଟା କୁଆଡ଼େ ଭାରି ବଡ଼ିଆ ହୋଇଛି । ହିନ୍ଦୀ ସିନେମାକୁ ବି ବଳିଯାଇଛି ।’

‘ନାହିଁ ମ, ମୁଁ ସିନେମା କଥା କହୁନାହିଁ ?’ - ସାନ ଗୋସାଇଁ କହିଲେ । ‘ମୋର ଭାରି ଲଜ୍ଜା ସ୍ବର୍ଗଟିଏ ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ - ଯେମିତି ସମସ୍ତେ କହିବେ ଗୁରୁଦେବ ମଠ ସ୍ବର୍ଗ । ଚାଲିଗଲେ ସମସ୍ତେ ଆଡ଼ ହୋଇଯିବେ ।’ ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଏ କାଠ ହୋଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ସାନଗୋସାଇଁଙ୍କୁ । ‘ସ୍ବର୍ଗ ରଖିବ ? ଆହେ ଗୋସାଇଁ, ସ୍ବର୍ଗଟାଏ

ରଖି କି ନାଁ କମାଇବ ? ମହତ୍ତମାନେ କୁଆଡ଼େ ବୋଲି କ’ଣ କରୁଛନ୍ତି, ତମେ କହୁଛ
ଷଷ୍ଠ ଛାଡ଼ିବ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ?’

- ଆଉ କ’ଣ କରିବା ?

- ‘କାହିଁ, ରାମଦାସ ମଠଙ୍କ ପରି ଚାଲୁନ କଳିକତାରୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବସି
ବମେଇ ଯିବା । କେତେ ଘଣ୍ଟା କି ? ଯିବାକୁ ଦି’ ଘଣ୍ଟା, ଆସିବାକୁ ଦି’ ଘଣ୍ଟା ।

ସାନଗୋସାଇଁ କାବା ହୋଇ ଚାହିଁଲେ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ - ‘ସତରେ ରାମଦାସ ଟେଲା
ବମେଇ ଯାଇଥିଲେ ? କେତେ ଲାଗିଥିବ ହେ ?’

‘ଟଙ୍କା ପନ୍ଦର ହଜାର ଭିତରେ !’ - ମହାନ୍ତିଙ୍କ ହସାବ ନ କରି କହିଲେ ।

‘ପନ୍ଦର ହଜାର !’ - ସାନ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ଆଖି ଖୋସି ହୋଇଗଲା । ‘ମହାନ୍ତିଙ୍କ,
ଗୁରୁଦେବ ମଠ କିଏ ପନ୍ଦର ହଜାର କିଏ ? ବର୍ଷକେ ବାରଥର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଗାଁକୁ
ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି, ପ୍ରତି ଗୁରୁବାରକୁ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ଗୁରୁଦେବ ନାଚ ନାଚି ଯାହା ଅସୁଲ
ହୁଏ - ସେ ଦିଅଁଙ୍କ ବର୍ଷକ ଭୋଗ ପାଇଁ ନିଅନ୍ତି । ଏ ପନ୍ଦର ହଜାର ଟଙ୍କା ଆସିବ
କୁଆଡୁ ? ମଟରଗାଡ଼ି, ଉଡ଼ାଜାହାଜ, ପାଟମକୁଟା, ସୁନାହାର ସେ ସବୁ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ
ମଠମାନଙ୍କୁ ଶୋଭାପାଏ । ଆମର ଏ ଓଡ଼ିଆ ଦେବୁଗୋଡ଼ିଆ ମଠକୁ ଆସିବ କୁଆଡୁ ?

ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ନିରବରେ ଭଣ୍ଡାରଘର ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍କୁଠି ଦେଖାଇଲେ -
‘ସେଇ ଘରଟା ପରା ଏକା ପନ୍ଦର ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା - ଆଉ ସାନଗୋସାଇଁ, ପନ୍ଦର
ହଜାରକୁ କ’ଣ ଡରୁଛ ? ଖାଲି ସୁନାଇଟା ପୋତା ପଡ଼ିଛି ସେ ଘରେ । ଖଣ୍ଡେ
ଭଙ୍ଗାଇଦେଲେ ଜୀବନଟା ଯାକ ଚାଲିଯିବ । କେବେ ଦେଖିଛ ସେ ଘର ସାନଗୋସାଇଁ ?
ମୁଁ ଯାହା ଜେଜେଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଛି - ଗୁରୁଦେବ ମଠର ଉଭା ଯେତିକି ପୋତା କୁଆଡ଼େ
ତିନି ସେତିକି ।’ ଦୁହେଁ ସେ ଘର ଆଡ଼କୁ ନିଷ୍ଠାଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁରହିଲେ । ସାନଗୋସାଇଁ
ଶେଷକୁ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲେ - ‘ସେ ସବୁ ପଛ କଥା ମହାନ୍ତିଙ୍କ - ଛାଡ଼, ଏ
ମାଗିଖିଆ ମଠରେ ଗୋଟେ ଷଷ୍ଠ ରଖିହେଉନି ନା ବମେଇ ଯିବା କଥା ପଡ଼ିଛି । ହଉ,
ତୁମରି କଥା ହେଉ ତାହେଲେ - ଦି’ଖଣ୍ଡ ସିନେମା ଟିକଟ କାଟ ଏଇ ଶନିବାରକୁ ।’
ତା’ପରେ ସାନଗୋସାଇଁ ଯୋଡ଼ିଲେ - ‘ନା, ନା ଶନିବାର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।
ରବିବାର ଯାଇ ଧାନକୋଠି ଖୋଲାହେବ । ମୁଁ ଧାନ ଖଣ୍ଡେ କଢ଼ାଇ ଧାନକଳବାଲା
ଠାରୁ ପଇସା ଅସୁଲ କଲା ବେଳକୁ ଯାଇ ରବିବାର । ତୁମେ ସୋମବାରକୁ ଟିକଟ
କାଟ । ଗୋସାଇଁ ବି ନଥିବେ, କୋରୁଅ ଯାଇଥିବେ ।’

ସୋମବାର ଚାରିଟା ବେଳକୁ ସାନଗୋସାଇଁ ବଡ଼ଦେଉଳକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ନାଁରେ ବାହାରିଲେ ସିନେମା ଦେଖି । ମଣିକର୍ଣ୍ଣିକା ସାହି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଭଙ୍ଗାଦେଉଳ କଡ଼ରେ ହାତରେ ମୁଣିଟିଏ ଧରି ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଏ ଲୁକୁପୁଛୁ ହେଉଛନ୍ତି । ସାନଗୋସାଇଁ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ହାତରୁ ମୁଣିଟି ନେଇ, ଭଙ୍ଗାକାଢ଼ ଚଢ଼ି ଦେଉଳ ପଛପଟ ଅରମା ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ଖଦୀ ଚାଦର ଦି'ଖଣ୍ଡ ପାଲଟି ପକାଇ ମୁଣି ଭିତରୁ ବାହାର କଲେ ଚଉତା ଚଉତି ଧଳା ଫୁଲପ୍ୟାଣ୍ଟ ହଳେ ଆଉ ଗାରଗାରିଆ ହାଫ୍ଟାନ୍ ସାର୍ଟ । ହଳେ ଅଧା ଜୋତା ମଡ଼ାଇଦେଲେ । ତା'ପରେ ଦର୍ପଣରେ ମୁହଁ ଦେଖି ଦେଖି ଟେରି କାଢ଼ି ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇଲେ । ବାଁ' ହାତରେ ଗଳାଇହେଲେ ଗୋଟେ ଘଣ୍ଟା ଆଉ ଆଖିରେ କଳା ଚଷମା । ସାନଗୋସାଇଁଙ୍କ ବେଶ ଶେଷ ହେଲା, ମୁଣିରେ ଲୁଗାଚାଦର ସବୁ ପୁରାଇ ମୁଣିଟି ଧରି ପୁଣି ଗୋସାଇଁଙ୍କ ହାତରୁ ମୁଣିଟି ନେଇ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ ବାହାର କରି ବଢ଼ାଇଦେଲେ ତାଙ୍କ ହାତକୁ । ସଞ୍ଜ ଲାଗି ଆସୁଥାଏ ।

ଲଢୁକେଶ୍ବର ଗୋସାଇଁ ରାଧାକାନ୍ତ ଗୋସ୍ବାମୀ ହୋଇ ଗୁରୁଦେବ ମଠ ଗାଦୀରେ ବସିବାର ଦ୍ଵାଦଶୀକୁ ଦ୍ଵାଦଶୀ ମାସେ ହୋଇଯିବ । ଦିନରାତି ମୁଣ୍ଡରେ ସେହି ଗୋଟେ ଚିନ୍ତା - ଭଣ୍ଡାରଘରଟା ଖୋଲି ଥରେ ଦେଖନ୍ତେ । ନଳୀ ଚାବିଟାକୁ ମୁରୁଲା ତଳୁ ବାହାର କରି ଓଲଟାଇ ପାଲଟାଇ ଦେଖନ୍ତି - ହେଲେ ସାହସ ପାଏନାହିଁ । କିଏ କହିବ ତା'ଭିତରେ ସାପ ଅଛି କି ବେଙ୍ଗ ଅଛି । ଲାଗୁଛି - ମହନ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ବୁଡ଼ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଗାଦୀରେ ବସାଇଦେଇ ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ଗୋସ୍ବାମୀ ଗଲେ - ଯିଏ କଟକ ବଡ଼ଡ଼ାନ୍ତରଖାନାରେ ଯେଟ ଅପରେଶନ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ଗୋପୀନାଥ ଗୋସ୍ବାମୀ-ମାଣିକ ପାଲୁଣୀକୁ ରଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ମୟୂରତୁଳିଆ ବୁଢ଼ା ଗୋସାଇଁ । ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଛତିଆବଟ ବାଇକୋଲି ଗୁରୁଦେବ - ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ରଜାଙ୍କ ହାତୀ ଅଟକାଇ ଖୋଜ ତଳେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ଯାଇଥିଲା । ଲଢୁକେଶ୍ବର ଗୋସାଇଁ ରୂପଟି ହୋଇ ତୁଳସୀପତ୍ରପକା ବଗଡ଼ାଭାତ ଆଉ ସାରୁ ଡ଼ାଲମା ଖାଆନ୍ତି । ଶିଷ୍ୟମାନେ ଆସି ଖୋଜ କରତାଳ ବଜାଇ ଗହଳ କଲେ ବି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁ ନାଟିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଗାଁ ଗାଁ କେ କଥା ରଚିଯାଏ - ଏ ଦୂଆ ଗୁରୁଦେବ କେମିତି କେମିତି ଲାଗୁଛନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁଦେବ ଭେକ ବାନ୍ଧିଲେ ନାହିଁ । ନାଟିଲେ ନାହିଁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଗହଣରେ । ଗୋସାଇଁ ହେଲା ଦିନରୁ ଯା'ଙ୍କ ମନ ତ ଖାଲି ପବନରେ ଉଡୁଛି । ଧର୍ମ ରଖୁଛନ୍ତି କି କାହିଁ କେଜାଣି ? କିଏ କହିଲା - ହଁ ସେ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଛି ଫୁଲପେଣ୍ଟ

ପିନ୍ଧି, ଟେରିକାଟି ଗୋସାଇଁ ‘ଦଣ୍ଡାବାଳୁଙ୍ଗା’ ଦେଖୁଥିଲେ । କିଏ କହିଲା - ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣୁଥିଲେ । କିଏ ସବୁ ଆଉ କ’ଣ କହିଲେ - କାନରେ ହାତଦେବା କଥା ।

ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଏ ହୁବ ଦେଇନଥିଲେ ଲଢ଼ୁକେଶ୍ବର ଗୁରୁଦେବ ଭଣ୍ଡାରଘର ଖୋଲି ପାରିନଥାନ୍ତେ । ମହାନ୍ତିଏ ସାଥ୍ ଦେଲେ । ଦୁହେଁ ମିଶି ଭଣ୍ଡାରଘର ଖୋଲିଲେ । ଘର ମଝିରେ କରି ଗୋଟେ ଛୋଟିଆ ବେଦୀ ଉପରେ ଥୁଆ ହୋଇଛି ଅଣ୍ୟାଏ ଉତ୍ତର ଗୋଟେ କାଠ ସିନ୍ଦୂକ । ଛାତରୁ ଝୁଲୁଛି ତିନିଟା କି ଚାରିଟା ରଙ୍ଗ ନେଲି କାଚର ଗୋଲ ଗୋଲ ହାଣ୍ଡି । ଗୋଟାଏ ଧାନମେଣ୍ଟା । ଅଳଗୁଣିରେ ଝୁଲୁଛି ଗୁରୁଦେବ ବେଶ ମିରିଜାଇ କୁର୍ତ୍ତା ଆଉ ଟୋପର । ତଳେ ଅଧା ଜାଗାମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ଛୋଟ ବଡ଼ ହୋଇ ଆଠ କି ଦଶ ହଳ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି - କେହି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଡ଼କୁ ଦୁଆ ପିତଳ କଂସାବାସନ ଗୋଟେ ତାଟରେ ତାଟେ । ଆଳୀ, ତସଲା, ପିଙ୍ଗଣ, ଢାଳ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏଟା । ମହାନ୍ତିଏ ଥରେ ଦୀପ ଆଲୁଅରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖିବୁଲାଇ ନେଇ ସିନ୍ଦୂକ ପାଖକୁ ଗଲେ । ସିନ୍ଦୂକଟା ଖଦୀ, ଯଥା ଆଉ ମକୁଟାରେ ଭର୍ତ୍ତି । ମହାନ୍ତିଏ ପୁଞ୍ଜା ପୁଞ୍ଜା କରି ବାହାର କରି ତଳେ ଥୋଇଲେ । ତା’ପରେ ବାହାରିଲା ଗୋଟେ ଧଳା ଚର୍ଥର ମୁଠା । ଗୋଟେ କଂସା ବେଲାରେ ବେଲାଏ ରୂପା ଗହଣା - ଦିଅଁଙ୍କ ଝୁଲଣ ବେଶ । ଦି’ଖଣ୍ଡ ଚନ୍ଦନ କାଠ । ଗୋଟାଏ ଟେକା ଗଙ୍ଗା ମାଟି, ଗୋଟେ ମିଠାଇ ବୋତଲରେ ନିବୁଜ କରି ଲଖା ହୋଇଥିବା କର୍ପୂରମାଳ ହଳେ, ଆଉ ଅଗଡ଼ମ୍ ବଗଡ଼ମ୍ ଗୁରୁଦେବ ବେଶ ଜିନିଷ ।’ ଶେଷକୁ ମହାନ୍ତିଏ ହୁଇ ହାତରେ ଟେକି ଗୋଟେ ପିତଳ ଢାଳ ବାହାର କଲେ - ଉପରେ ମାଟି ସରାଟିଏ ଘୋଡ଼ାହୋଇଛି । ମହାନ୍ତିଏ ଢାଳ ଭିତରକୁ ଟିକିଏ ଚାହିଁ ଦେଇ ଗୋସାଇଁଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ - ‘ଗୋସାଇଁ, ମାଲ୍ କେଉଁଠି ଅଛି ? ସିନ୍ଦୂକ ତ ଖାଲି ।’

ଗୋସାଇଁ ଢାଳକୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇଲେ - ‘ଏଇ ତ ମାଲ ! ବଡ଼ ଗୋସାଇଁ ଦଶପଇସି ଭଙ୍ଗାଇ ଭଙ୍ଗାଇ ଏଇଥିରେ ଟଙ୍କା ଜମା କରୁଥିଲେ । ଆଉ ମାଲ କ’ଣ ?’

ମହାନ୍ତିଏ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ - ‘ନା ନା, ଏ ଅସଲ ମାଲ ନୁହେଁ । ଅସଲ ମାଲ ପୋତା ପଡ଼ିଛି ମାଟି ତଳେ । ଏ ଢାଳରେ ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଶ’ ଥିବ । ସେତିକିରେ କ’ଣ ହେବ ? ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଶ’ କି ଗୁରୁଦେବ ମଠର ପୋତା ? ଆମ ଜେଜେ କହୁଥିଲେ-’ ସେ କଥା ପୁରଣ ହେବାକୁ ନଦେଇ ଗୋଟେ ଶାବଳ ମୁନରେ ସିନ୍ଦୂକ ତଳ ବେଦୀକୁ ଗୋଟେ ଭୁଷା ମାରିଲେ । ତା’ପରେ ଦୁହେଁ ଧରାଧରି କରି ସିନ୍ଦୂକଟା ଘୁଞ୍ଚାଇଲେ ।

ମହାନ୍ତିଏ ଶାବଳ ମୁନରେ ପଥର ଚଟାଣ ଡାକିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ଆଖି ଠାରି ଡାକିଲେ ଗୋସାଇଁକୁ - କ’ଣ ଲାଗୁଛି ଶାବଳକୁ ଗୋସାଇଁ, ଆସ ହାତ ଲଗାଅ ।’ ଦୁହେଁ ମିଶା ମିଶି ହୋଇ କଡ଼ାଲଗା ଛୋଟିଆ ପିତଳ ହଣ୍ଡାଟିଏ ବାହାରକଲେ ବାହାରକୁ । ନିଶ୍ୱାସ ରୋକି ଚାହିଁ ରହିଲେ ହଣ୍ଡାକୁ । ହଣ୍ଡାରେ ହଣ୍ଡାଟିଏ ହଳଦିଆ କଉଡ଼ି । କଉଡ଼ି ମଝିରେ କରି ବସିଛି ଛୋଟିଆ ଗଡୁଟିଏ । ଗୋସାଇଁ ଗଡୁ ଭିତରକୁ ହାତ ପୁରାଇଲେ । ନିଜ ଆଖିକୁ ନିଜେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଦୀପ ଆଲୁଅରେ ଚକ୍‌ଚକ୍ କରୁଛି ସୁନାର ମୁଠାଏ ମୋହର ।

ମହାନ୍ତିଏ ଝାଳ ପୋଛିହେଲେ ଆଖିରୁ - ‘ଗୋସାଇଁ, ଏଇଠୁ ଗୁରୁଦେବ ମଠର ପୋତା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ତଳକୁ ତଳକୁ ହୋଇ ରସାତଳକୁ । ଯା’ ପରେ ସୁନାର ଲଗା ବାହାରିବ । ସେ ପୁଣି ଥରେ ଶାବଳ ମାରିଲେ - ପୁଣି ହଣ୍ଡା ଲାଗୁଛି ଶାବଳକୁ । ‘ଏଇଠି ଥାଉ’ - ସେ କହିଲେ । ‘ଜଣା ରହିଲା, କେତେ ତୁମର ଉତ୍ତା କେତେ ତୁମର ପୋତା। ବଡ଼ବଡ଼ମାନେ କହିଯାଇଛନ୍ତି - ରଖି ଖାଇଲେ ଗାଡ଼ିଆ ବି ଗଙ୍ଗା । ଅର୍ଥାତ୍, ରଖି ସାଇତି କରି ଯଦି ଖାଇବ ଗୋସାଇଁ, ଗାଡ଼ିଆଟାରୁ ବି ଗଙ୍ଗାଟାକର ମାଛ ଫଳିବେ ।’ ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗୁମାସ୍ତା ବୁଦ୍ଧି ଫେରିଆସିଲା । ସେ ପୁଣି କହିଲେ - ‘ଏ ଗଡୁଟି ବୋଧେ ହାତଖର୍ଚ୍ଚ ଗଡୁ - ସବା ଉପରେ ଅଛି - ଗୋସାଇଁମାନେ ଯାହା ବେଳରେ ଯିଏ ମୁଠେ ମୁଠେ ନେଇଛନ୍ତି । ତମ ପାଇଁ ବଞ୍ଚୁଛି ମୁଠାଟିଏ । ବମ୍ବେଇ ଯାଇ ଆସିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏତକ ସରିଲେ ଯାଇ ତା’ତଳ ହଣ୍ଡାକୁ ଯିବା । ତା’ପରେ ତା’ତଳ ହଣ୍ଡାକୁ, ତା’ପରେ ତା’ତଳକୁ ।’ ଦୁହେଁ ଝଡ଼ାଝଡ଼ି ହୋଇ ଭଣ୍ଡାରଘର ତାଲା ପକାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲେ ।

ତୀର୍ଥ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି କହି, ଗୋସାଇଁ ଆଉ ମହାନ୍ତିଏ ଯା’ ଭିତରେ ତିନିଥର ଉଡ଼ାକାହାଜରେ ବମ୍ବେଇ ହୋଇ ଫେରିଆସିଲେଣି । ଚତୁର୍ଥ ଥରକୁ ଟିକଟ କଟା ସରିଛି । ଶିଷ୍ୟମାନେ ଫୁସୁରଫୁସୁର ହେଲେଣି - ଦୁଆ ଗୋସାଇଁ ମଠ ପୋତାମାଲ ହାତପଲଠ କରିଛନ୍ତି । ସମୁଦ୍ରକୁଳେ ମାଇକିନା ରଖିଛନ୍ତି । ସିନେମା ଗଳି ଛୁଆ ଆଡ଼ଢ଼ାରେ ତିନିପତି ଖେଳ ଚାଲିଛି । ଫରେଷ୍ଟ ବଙ୍ଗଳାରେ ଆଖଡ଼ ପିଲା ନାଟ ହେଉଛି । କଳିକତା ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ିଲେ କି ବେଶ ଦେଖିବ ଗୁରୁଦେବଙ୍କର - ଫିନି ଫିନି ଧୋତି ଆଉ ମଠା ପଞ୍ଜାବି, ହାତରେ ସୁନା ରିଷ୍ଟାଢ଼, ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ସୁନାମୁଦି, ଆଖିରେ ଚଷମା । ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଚମଡ଼ା ସୁଟକେଶ ଧରି ଗୋସାଇଁ ଖାଲି ମଟରଗାଡ଼ିରେ ଉଡୁଛନ୍ତି ।

ସୁତକେଶରେ ସୁତକେଶେ ଶହେଟଙ୍କିଆ ନୋଟବିଡ଼ା । ସମସ୍ତେ ତାକୁବ ହୋଇ ଶୁଣନ୍ତି । କିଏ କେତେ ପ୍ରକାରର କଥା କହୁଛି । କିଏ କହୁଛି ସେ ଲତୁଗୋସାଇଁଙ୍କୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବି.ଏନ୍.ଆର୍.ହୋଟେଲକୁ ପଶୁଥିବାର ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଛି ତ, କିଏ କହୁଛି ଗୋସାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ସୁନାମୋହର ଥୋଇ ଦି'ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଆଣିଛନ୍ତି । କାହା କଥାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? ଗୁମାସ୍ତା କାହୁଁ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ସେ ସବୁ କଥାକୁ ଫୁରୁକିରେ ଉଡ଼ାଇଦେଉଛନ୍ତି । ପୁଣି କେତେବେଳେ କହୁଛନ୍ତି - 'ହଁ, ହୋଇଥିବ । ମଠ ତ ମହନ୍ତଙ୍କର । ସେଇ ତ ଚଳନ୍ତିକୃଷ୍ଣ । ତାଙ୍କ ପଇସା ସେ ଏବେ ଉଡ଼ାଇଲେ, ଗଙ୍ଗା ଗଲେ କି ଗୟା ଗଲେ, ଧର୍ମ କଲେ କି ଅଧର୍ମ କଲେ ତମର ସେଥିରେ ଯାଏ କେତେ ଆସେ କେତେ ? ସବୁ ଗୁରୁଦେବ ସେମିତି ବୟସ ବେଳରେ ହୁଅନ୍ତି । ଆଗ ଗୁରୁଦେବମାନେ କ'ଣ ହେଉ ନ ଥିଲେ ? ଯେ ଏବେ ହେଉଥିବେ - କିଏ କାହା ଭିତରେ ପଶିଛି ? ତମେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଯଦି ବେଶି ପାଟିତୁଣ୍ଡ କରିବ ମଠ ଏଣ୍ଟାଉମେଣ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ଯେତେବେଳେ ଦୀକ୍ଷା ନେବାକୁ ଆସିବ, ଆଗେ ସରକାରଙ୍କ ତହବିଲକୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ପଚାଶ ପଇସା ବାନ୍ଧିଲେ ଯାଇ ଗୁରୁକର୍ଣ୍ଣ ଖାତାରେ ନାଁ ଉଠିବ । ତୁଳସୀ କଣ୍ଠି ବାବଦକୁ ତିନିଟଙ୍କା, ଭୋଗକୁ ଶହେ ଏକ ଟଙ୍କା । ଭଦର ହେବାକୁ, ଚିତା ତିଳକ ବାବଦକୁ ଦୁଇଟଙ୍କା ପଚାଶ ପଇସା । ସବୁ ପାଉତି କଟା ହୋଇ ଆସିଲେ ଯାଇ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ଦର୍ଶନ ମିଳିବ - ଖୋଲଘର କରି ପାଇଛ ନା ? ଆରେ ବାପା, ଗଲାବେଳକୁ ଆଉ କିଛି ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ ନାହିଁରେ, ଯିବ ଏଇ ନାମ ତିଳକ । ଏଇ ଗୁରୁଦେବ ତୁମକୁ ଜଣଜଣ କରି ଯମ ଦୁଆର ଚିହ୍ନଟ କରାଇବେ - ସେ ମାଇକିନା ରଖନ୍ତୁ କି ମଟରଗାଡ଼ି ଚଢ଼ନ୍ତୁ । ସେୟା ମନେରଖିଥାଅ । ସେଇ ମହାମନ୍ତ୍ର ଦି'ପଦ କାନରେ ନ ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷ ପଶୁ ସାଙ୍ଗରେ ସମାନ । ଆଉ ମଣିଷ ଜନ୍ମକୁ ଆଶା କରିବନି ।'

ଏଣେ ସୁନାଦର ଯେତେ ଚଢ଼ା ହୋଇ ଆଉନା କାହିଁକି, ଚଉଦଟା ମୋହର ଉଡ଼ିଯିବାକୁ କେତେ ଦିନ ଲାଗେ ? ଗୁରୁଦେବଙ୍କର ପୁଣି ଟଙ୍କା ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଲା । ଚକ୍ରଧର ମହାନ୍ତିଏ କହିଲେ - 'କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ସୁନା ଇଟା ହଣ୍ଡାଟାକୁ ଏଥର ଉଠାଇବା । ସିଏ ସରିଗଲେ ସୁନା ଗରାସବୁ ବାହାରିବ । ତା'ପରେ ସୁନା ଆଳା ଗିନା । କେତେ ସାରିବ ସାର ! ମହାନ୍ତିଏ ଆଉ ଗୋସାଇଁ ହୋଇ ପୁଣି ଦୀପ ଧରି ଭଣ୍ଡାର ଘର ପୋତାମାଲ ଖୋଲିଲେ । ଶାବଳ ମୁନ ଯେମିତି ବାଜିଛି ହଣ୍ଡାରେ, ଦୁହେଁ ଧରାଧରି କରି ହଣ୍ଡା ବାହାରକୁ ଆଣିଲେ । ମହାନ୍ତିଏ ତା'ମୁହଁରୁ ଘୋଡ଼ଣିତା କାଢ଼ି

ଦେଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ - ଦୁହେଁ ତମକି ପଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ । ହଳଦୀଗଣ୍ଡି ପରି ଗୋଟେ ପାଞ୍ଚହାତିଆ ଗୋଖର ସାପ ଫଣା ଫୁଁ ଫୁଁ କରୁଛି । କିଛି ସମୟ ସେମିତି ହେବାପରେ ସାପ ହଣ୍ଡା ଭିତରୁ ବାହାରି ତା' ବାଟେ ବାଟେ ଗଲା । ମହାନ୍ତିଏ ଝାଳ ପୋଛି କହିଲେ - 'ଏଇ ଜଗିଥିଲା - ଏଥର ସେ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଲା । କହିଲା - ନିଅ ଯେତେ ନେବ । ତମ ଧନ ତମେ ନେବ, ମୋର କ'ଣ ଅସରଜଗା ହେଉଛି ?' ମହାନ୍ତିଏ ଖାଲି ହଣ୍ଡାଟାକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ପୁଣି ଶାବଳ ଭୁଷିଲେ । ଏଥର ବାହାରିଲା ଖଟୁଳି ସୁଦ୍ଧା ଗୋଟିଏ ପିତଳ ପେଡ଼ି । ପେଡ଼ିଟିକୁ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ମହାନ୍ତିଏ ଆଗ୍ରହରେ ତାହିଁ ଠିଆ ହେଲେ । ପୁଣି କାଳେ ସାପ ଥିବ ଭାବି ଗୋସାଇଁ ସନ୍ତର୍ପରେ ପେଡ଼ି ଖୋଲିଲେ । ଏଥର ବାହାରିଲା ପାଟ କନାରେ ଗୁଡ଼ିଆ ହୋଇ ଛୋଟ ପୁଚୁଳିଟିଏ - ଖେଦାଏ ତାଳପତ୍ର ପୋଥି - ଆଉ କିଛି ନଥିଲା ସେଥିରେ । ଗୋସାଇଁ ଦୀପ ଆଲୁଅରେ ଥରେ ପୋଥିଟି ଖୋଲି ମନକୁ ମନ ପଡ଼ିଲେ । ମନ୍ତ୍ର ଧାଡ଼ିଏ ଲେଖା ହୋଇଛି - ଓଁ କେଳି (କ୍ଳାଂ) କୃଷ୍ଣାୟ ଗୋବିନ୍ଦାୟ ଗୋପାଜନ ବଲ୍ଲଭାୟ ସ୍ବାହା । ସେ ଯେଉଁଦିନ ଗୁରୁଦେବ ଗାଦୀରେ ବସିଲେ ବଡ଼ ଗୋସାଇଁ ଏତିକି ତାଙ୍କୁ ଶିଖାଇଥିଲେ । କହିଲେ - 'ଏତିକି ଗୁରୁଦେବ ମଠର ସମ୍ପତ୍ତି ହେ ସନ୍ଧ୍ୟା, ଏତିକି ଆମର ଗୁପ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି । ଏ ମନ୍ତ୍ର ଯେତେଦିନ ଥିବ, ଗୁରୁଦେବ ମଠ ଠିଆହୋଇଥିବ । ଏଇ ଆମର ଉଦ୍ଧାର, ଏଇ ଆମର ପୋତା ।' ଲତୁ ଗୋସାଇଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ନିଜ ଆଖିକୁ । ଆଉ ଥରେ ପଢ଼ିଲେ ମନ୍ତ୍ରଟିକୁ - ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଦୀକ୍ଷା ଦେବାର ମନ୍ତ୍ର । ଗୋସାଇଁ ଏଥର ପୋଥିଟି ସେମିତି ପାଟକନାରେ ଗୁଡ଼ାଇ ପେଡ଼ିରେ ପୂରାଇ ସେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ଥୋଇଲେ ଖଟୁଳି ଉପରେ । କହିଲେ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ - 'ମହାନ୍ତିଏ, ଦିଅ ଏଥର ମାଟି ପକାଇଦିଅ । ମୂଳଟା ବାହାରିଗଲା, ଆଉ କିଛି ବାହାରିବ ନାହିଁ ସେ ଗାତରୁ । ଗୁରୁଦେବ ମଠର ପୋତା ଆମେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିଲେ । ଆଉ କିଛି ଦେଖିବାର ନାହିଁ ।

‘କି ପୋଥି ସେ ?’ - ମହାନ୍ତିଏ ଶଙ୍କି ଶଙ୍କି ପଚାରିଲେ ।

ଲତୁକେଶ୍ୱର ଗୋସାଇଁ ହସିଲେ ନିଶବରେ । ଏକା ଗୁରୁଦେବ ଗୋସାଇଁ ଜାଣିବେ ଗୁରୁଦେବ ମଠର ଗୋପ୍ୟ କଥା । ବିନା ଗୁରୁକର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିଲେ ସେ କଥା ମହାନ୍ତିଏ, ଛାଡ଼ି ଫାଟି ମରିଯିବ । ଯେଉଁଦିନ ଗୁରୁକର୍ଣ୍ଣହେବ, ସେଇଦିନ ଶୁଣିବ ସେ କଥା । ଦିଅ ଏଥର ମାଟି ଘୋଡ଼ାଇଦିଅ ।’ ସବୁ ଥିଆଥୋଇ କରିଦେଇ ଗୋସାଇଁ ଭଣ୍ଡାରଘର ତାଲା ପକାଇଲେ ।

ସେ ବର୍ଷ ରାସପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ଗାଁ ବାଲା ଶିଷ୍ୟମାନେ ଖୋଳ କରତାଳ ଧରି ଆସି ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଦେବ ମଠ ସାମ୍ନାରେ ଗହଳ କଲେ, ଗୋସାଇଁ ଉଣ୍ଡାର ଖୋଲି ଗୁରୁଦେବ ବେଶ ବାହାର କଲେ । ପିନ୍ଧିଲେ ଖଦୀ ଉପରେ ମିରିଜାଇ କୁରୁତା, ମୁଣ୍ଡରେ ମୟୂରତୁଳିଆ ଟୋପର ଆଉ ଅଣ୍ଟାରେ ଆଡ଼ ବଂଶୀ । ଦୋହଲି ଦୋହଲି, ଯେଟ ବାହାର କରି ଆସି ନାଚିଲେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଗହଣରେ । ଶିଷ୍ୟମାନେ ହରିବୋଲ ପକାଇ ଗୁରୁଦେବଙ୍କୁ ପଚୁଆର କରି ନେଲେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁ । ସାହି ପିଲାମାନେ ଧାଇଁଲେ ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ପଛେ ପଛେ -

ଅଇଲେ ଗୁରୁଦେବ ବିଭୂତି ନାହିଁ, ବିଭୂତି ନଦେଲେ ପଇସା ନାହିଁ ।

ଶ୍ୟାମାକାଳୀ

ଲୋକ କୋଡ଼ିଏ ପଚାଶ ଜଣ ବସିଛନ୍ତି ଶ୍ୟାମାକାଳୀଙ୍କ ଅଗଣାରେ - ଖଣ୍ଡିଆ ଚନ୍ଦ୍ରର ମିଞ୍ଚି ମିଞ୍ଚି ଆଲୁଅରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ସ୍ବସିତ ଭାଙ୍ଗନିଶାରେ । କାହାକୁ ଦିଶୁଛି ପାଖ ଅରଖଫୁଲ ବଣରୁ ତମ ସାପଟାଏ ବାହାରିଆସି ତା' ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ଖେଳୁଛି ଖେଳୁଛି ଯେ, ଖେଳୁଛି, ସେ ଯଦି ଟିକିଏ ହଲିଯାଏ ସାପର ଖେଳ ଭାଙ୍ଗିଯିବ - ସାପ ଫୁଁ କରି ମାରିବ ଚୋଟ । ସେ ଗୋଟିଏ ଧାନରେ ବସି ସାପଖେଳକୁ ଚାହିଁଛି । ପିଛୁଡ଼ା ବି ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଆଉ କାହା ଆଖି ସାମ୍ନାରେ କୁକୁକୁଳିଆ ପୋକ ଉଡୁଛନ୍ତି - ବର୍ଷାରାତିର ଡିମ୍ବିରି ଗଛ ଅନ୍ଧାରରେ । କାହା କାନରେ ପିଟି ହେଉଛି ଖାଞ୍ଜି କରତାଳ । କିଏ ଖସିପଡୁଛି - ଅମୁହାଁ କୁଅ ଦେଇ ରସାତଳରୁ ରସାତଳକୁ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ରୋଷଘର ଫାଙ୍କ ଦେଇ ଦୀପର ଆଲୁଅ ଦୁଇ ଧାର ମଝିରେ ମଝିରେ ମନେ ପକାଇ ଦେଉଛି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଭୋଗ ସରିଲାଣି - ଅଦାହେଙ୍କୁ ଖେତେଡ଼ି, ଡାଲମା, କଳା ଖୁରାଣି ମାଛର ଝଡ଼ା ବେଶର, ଭଜା, ଶାକେରା ଆଉ ପଦ୍ମଖୀରି । ବଡ଼ଦେଉଳକୁ ଠାକୁରାଣୀ ଧୂପ ଖଟିଯିବାର ବାସ୍ନା ଆସୁଛି । ରାତି ନିର୍ଜନ ହୋଇଗଲାଣି । ଭାଙ୍ଗନିଶାର ଅସହ୍ୟ କ୍ଷୁଧା ଦିକ ଦିକ ହୋଇ ଜଳୁଛି ପେଟର କନ୍ଦି ବିକନ୍ଦିରେ । ମାଲ ସବୁ ଥଣ୍ଡା ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ମାଲିକେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ରାମିନି ସାହିନାହାକଙ୍କର ସବୁ ପାଖଲୋକେ ବସିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷାରେ - ଦୁଇ ସାନ ଭାଇ, ଦୁଇ ଭିଣେଇ, ଶଳା, ପଡ଼ିଆରୀଏ, ବାସୁ ପୁଆର, ଛଅଜଣ ଯାକ ହିଞ୍ଜଳ ଜାଗା ଟୋକା, ହାଣୁଆ ଧେଡୁ ଆପଟ, ଛୋଟା ବାଟଗୁମାସ୍ତା ଦୀନା ଲେଙ୍କା ଓଗେର । ନାହାନ୍ତି ଖାଲି ସମନି ମାଲିକେ - ରାମିନି ସାହି ନାହାକଙ୍କର ତୃତୀୟ ଭାଇ । ଏ ମେଳା ମଉଳରେ ସେ କେବେ ନଥାନ୍ତି, ନା କୌଣସି ହାଣମାରରେ । ଶାନ୍ତ, ପହିଲିମାନ ଲୋକ । ରାତି ଚାରିଟାରୁ ଉଠି ଜାଗାଘରେ ଦି'ଘଣ୍ଟା କୁଣ୍ଡିମିହନ୍ତ କରି, ପୋଖରୀରେ ଗାଧୋଇପାଧୋଇ, ମହାବୀରଙ୍କ ସିନ୍ଦୂର ଟିକିଏ ମାରି ଘରକୁ ଫେରିଲାବେଳକୁ ଦିନ ନ'ଟା । ଖାଇ ପିଇ ଘଣ୍ଟେ ଗଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ବେଳ ତିନିଟା ବେଳକୁ ପୁଣି ଯାଆନ୍ତି ଜାଗାଘରକୁ । ପୁଣି ଦି'ଘଣ୍ଟା ମିହନ୍ତ, ଫୁଲକାରେ କୁଣ୍ଡି କସରତ, ପଥରଟେକା, ତିନିଶ' ଦଣ୍ଡ ଆଉ ହଜାରେ ବୈଠକି । ରାତି ଖିଆପିଆ ସରିଲେ ଜାଗାଘର ଟୋକାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପୁଣି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ସେଇଠି ଶୋଇବାକୁ । ଯେତେ ପିଲା ଉଡୁରିଥିଲେ ଏ ସାତ ସାହିରେ ସମନି ମାଲିକଙ୍କ ପଛରେ ସମସ୍ତେ । ଏତେ ବଡ଼ ଲାସ - ହାଡ଼ିଆ ପଣାଟାକୁ

ଧରୁ ଧରୁ ସାପ । ଦାଉଁ ବରାଳ ଲଢ଼ିବ ଲଢ଼ିବ ବୋଲି ତିନିଥର ହାତ ମିଳାଇ ଗଲାଣି । ଭୁବୁଛି । ଶେଷକୁ ମାଲିକେ ଦିନେ ଦଳବଳ ହୋଇ ନିଜେ ଯାଇ ତା ବଡ଼ଆଖଡ଼ା ଜାଗାଘର ଫୁଲକା ଉପରେ ଠିଆହୋଇ ମାଟି ଉଡ଼ାଇଲେ । ଡାକିଲେ - ‘ଆରେ କୋଇ ହେଁ ?’ ଦାଉଁ ବରାଳ ପୁଣି ଭୁଟିଲା । ସାହିନାହାକେ ଏଥର ସାନଭାଇ ସମନି ମାଲିକକୁ ହୁକୁମ ଦେଲେ - ‘ମଣି, ଉଡ଼ା କାଛା ।’ ବାଘବାଜା ବଜାଇ ମାଲିକେ ସମନି ମାଲିକକୁ ହାତୀ ଉପରେ ବସାଇ ସିଂହଦ୍ୱାର ବାଟେ ଫେରିଲେ । ସାତ ସାହି ଭିତରେ ଯୁଆନ ନାହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହାତ ମିଳାଇବାକୁ । କାହିଁକି ନହେବେ ? ନିଶା ପାଣି ନାହିଁ, କଳିତକରାଳ, ଅନାତିଅନାଚାର ନାହିଁ । ପୁଣି ରାମନି ସାହିନାହାକଙ୍କ ସାନଭାଇ । ରାତି ପାହିଲେ ବାଇଶି ଟଙ୍କା ଖୋରାକି ଖାଆ - ବାଦାମ ପିଣ୍ଡା, ଫଳମୂଳ, ଦୁଧଛେନା ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଦରକାର । ଗୋରା ତକତକ ହୋଇ ଗୁଣ୍ଠଣୀ ହାତୀ ପରି ଚେହେରା । ସ୍ୱଭାବ ବି ସେମିତି, ଯେମିତି ଧୀର ସେମିତି ଥଣ୍ଡା ।

କେତେବେଳକେ ଭେରଣା ଦୁଇଥର ଡାକିଲେ । ପଡ଼ିଆରୀଏ ଚାନ୍ଦିନୀରୁ ଉଠି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ବେଡ଼ା ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ପଛେ ପଛେ ଧେତୁ ଆପଟ । ଅନ୍ଧାରକୁ ଚାହିଁ ପଡ଼ିଆରୀଏ କହିଲେ - ‘ଆପଟେ, ଟିକିଏ ଦେଖିବ କି ? ଗଳି ସବୁ ନିଛାଟିଆ ହୋଇଗଲାଣି - ମାଲିକେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଶୁଣିଲି, କୁସୁନ ଗୋଛିକାରେ କଦମ୍ବଗଡ଼ ଜାଗା ପିଲାକୁ ହାତ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି । ତିନିଦିନ ହେଲା କୁଆଡ଼େ ଭାରି ମାଲ ମାଉଁସ ବୁଲୁଛି । ପାଣି, ଭୁଜାଲି ସବୁ ପୋତା ହୋଇଛି ମହାବୀରଙ୍କ ପଛପଟେ । ମାଲିକେ ତ କାହା କଥା ଶୁଣିବେ ନାହିଁ - କାଳେ ଚାଲିଯାଇଥିବେ କଦମ୍ବଗଡ଼ ଆଡ଼େ !’ ତା’ପରେ ସେ ଟିକିଏ ଚିତ୍କାକରି ଯୋଡ଼ିଲେ - ‘ଉପରକୁ ଯେତେ ମିଳାମିଶା ହେଉ ପଛେ, କୁସୁନ ଗୋଛିକାରଙ୍କ ବଂଶ ପଦାନହେଲେ କି ଏ ଶତ୍ରୁତା ଛିଡ଼ିବ ? କୁସୁନ ଗୋଛିକାରଙ୍କ ବଂଶରେ ଆଉ ରାମନି ସାହିନାହାକଙ୍କ ବଂଶରେ ଡ଼ିମ୍ବପିଲାଟାଏ ବଞ୍ଚୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୁହେଁ । ରକ୍ତରେ ଲେଖାହୋଇଛି ପରା ଏ ଜାତକ । ସାହିନାହାକେ ନିଜେ ଭୁଲିଯିବେ ? ଭୁଲିଯିବେ ଯୋଡ଼େ ଯୋଡ଼େ ଭେଣ୍ଡା ଭାଇ - ମହନି ଆଉ ଯମୁନି, ଗୋଟେ ନିଆଁରେ ଆଉ ଗୋଟେ ପାଣିରେ କେମିତି ବସିଲାଠି ମଲେ ? କୁସୁନ ଗୋଛିକାରେ କହିବେ ପୁଅ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ଥୋଇ ସେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? ନା ରାମନି ସାହିନାହାକେ କହିବେ କୁସୁନ ଗୋଛିକାରଙ୍କ ଜୋଇଁ ଆଉ ଭଣଜା ବି’ଟାକୁ ନୀଳକଣ୍ଠପୁରିଆ ମଦ ନିଶାରେ ଯେ ହାଣି ପକାଇଲେ ସେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? କେତେଥର ବଡ଼ଦେଉଳରେ

ମହାଦ୍ ପତରରେ ସାଲିସ ହୋଇ ପୁଣି ଯେଉଁ କଥାକୁ ସେଇ କଥା । ପତର ନ ଉଠୁଣୁ ଘର ଫେରନ୍ତି ବାଟରେ ଜଣେ ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କୁ ଯାତି କରି ଆସିଥିବେ ବୋଦାବଳି ତ ଆଉ ଜଣେ ଶ୍ୟାମାକାଳୀଙ୍କୁ ପୋଡ଼ାମାଛ - ‘ମା, ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ନେ । ସୁନାଚମ୍ପା ଚଢ଼ାଇବି ତୋ ପାଦରେ ।’ ପଡ଼ିଆରୀଏ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ - ଠାକୁରାଣୀମାନେ ସେଇ ସୁନାଚମ୍ପା ଆଶାରେ ଅଛନ୍ତି । ଦି’ଟାଯାକ ମୁଣ୍ଡ ନ ଛିଡ଼ିଲା ଯାଏ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଟେ ବଳି ପଡ଼ିବ ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ମା’ ଶ୍ୟାମାକାଳୀଙ୍କ ପାଖରେ ।

ଧେଡୁ ଆପଟ ପଡ଼ିଆରୀଙ୍କୁ ନିରବ ହେବା ଦେଖି ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ରୋଷଘର ମାଟିକାଛଟା ଡେଇଁ ଠିଆହେଲା ଯାଇ ଅରଖବଣରେ । ଭାଙ୍ଗ ନିଶାରେ ସ୍ତବ୍ଧ ଲୋକଙ୍କ ନିଶା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ହିଞ୍ଜଳଜାଗା ଟୋକାମାନେ ଖପୁଖାପ ହୋଇ ଡେଇଁପଡ଼ି ଧେଡୁ ଆପଟ ପଛରେ ଏକାଠି ହେଲେ । ମାଟି ଆଡ଼ିଆ ହୋଇ ବାହାର କରାହେଲା ଧାରୁଆ ହତିଆର - ଭୁଜାଲି, ଫାର୍ଶୀ, ଚାପଡ଼ ଆଉ ଶାବଳ । ଟୋକାମାନେ କାନ୍ଧ ଗାମୁଛାରେ ଅସ୍ତଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ମେଘଗର୍ଜନ ପରି ରଡ଼ି ଶୁଭିଲା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ସିଂହଦୁଆରୁ - ମା ଗୋ ମା’ ଜଗଦମ୍ଭେ ଜଗଦଜନନୀ ମା’ ଶ୍ୟାମାକାଳୀ । ଠବ୍ ଠବ୍ ହୋଇ ଘଣ୍ଟି ବାଜିଲା । ସମସ୍ତେ ଠିଆହୋଇପଡ଼ିଲେ । ରାମନି ସାହିନାହାକେ ହାତଯୋଡ଼ ହୋଇ ଗମ୍ଭୀରା ଭିତରକୁ ପଶୁଛନ୍ତି । ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଆଶୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫାଳଟା ମାରି ଦି’ପରସ୍ତିଆ ବାଇଗଣି କୁମ୍ଭପାଟ । ଭିତର କାଛା ଫୁଟି ଦିଶୁଛି । ବାଁ କାଖରେ ପାଟ ଯୋଡ଼ ଜକାହୋଇଛି । ବେକରେ ପଡ଼ିଛି ସୁନା ହରିଡ଼ା ମାଳିଆଉ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଦୋମୁଣ୍ଡିଆ ସାପମୁଦି । ସାହିନାହାକେ ଦୀପ ଆଲୁଅରେ ହାତଯୋଡ଼ହୋଇ ଠିଆହେଲେ । ପଣ୍ଡା ଆଣି ଫୁଲ ସିନ୍ଦୂର ଦେଲା । କପାଳରେ ଲଗାଇଲା କଳାଭସ୍ମ ଟାକା - ମା’ ଗୋ ମା ସିଂହବାହିନୀ ନୃମୁଣ୍ଡମାଳିନୀ ମା’ ।

ସାହିନାହାକେ ଯେମିତି ଗମ୍ଭୀରା ଭିତରୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ଟୋକାମାନେ ଆସି ଘେରିଗଲେ । ହାତମାନଙ୍କରେ ଚମକୁଛି ଭୁଜାଲି, ଚାପଡ଼ । ସାହିନାହାକେ ପଡ଼ିଆରୀଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ - ‘ଜାଣିଲ ପଡ଼ିଆରୀଏ, ବାହାରିଛି ଆସିବି ବୋଲି, ଗୁମାସ୍ତା ଦୁଇଟା ଝାଳନାଲ ହୋଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ରାଜସ୍ଥାନୀ ଯାତ୍ରୀ ଖେଦେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ନାଁ କହୁଛନ୍ତି ଆମର - ଦଶଭାୟା ଲାଲପଗଡ଼ି ଖୁଣ୍ଟିଆ ପଣ୍ଡା, ଗାଁ - ଧୁଲେଇଁ, ଜିଲେ - ବିକାନିର । ତେଣେ କୁସୁନ ଗୋଛିକାରକ ମାୟା ପୁତୁରୁଟା କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ଖାତାରୁ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ନାଁ ଗାଁ ସାତପୁରୁଷ ବାହାର କରି ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖାଉଛି । କହୁଛି- ବିକାନିର ପଣ୍ଡା ଆମେ, ବିଶ୍ଵକାରୀ ତୀର୍ଥ

ଗୋଛିକାର । ଯାତ୍ରୀ ଆମର । ସେଇ ରାଜସ୍ଥାନୀ ବୁଢ଼ୀ ଦୁଇଟା ବେଳକୁ ଯାହା ହୋଇଥିଲା ପୁଣି ସେୟା ।’ ସାହି ନାହାକେ ହସିଲେ କରକର ହୋଇ । ‘ପୁଣି ଏଥର ପୁଞ୍ଜେ ପାଞ୍ଚଟାକୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ଖଟିଆଲାଗି ଯୋଗ ଅଛି । ଆମ ଗୁମାସ୍ତା କୁସୁନ ଗୋଛିକାରର ମାୟା ପୁତୁରାଟାକୁ ଦି’ଧକ୍କା ଦେଇ ଯାତ୍ରୀକୁ ନେଇ ପଠାଘରେ ରଖାଇଛନ୍ତି । ହେ, ଯାତ୍ରୀ ବ୍ୟବସାୟରେ କି ଖାତା, କି ପତ୍ର ? ବଳ ଯାହାର ମୂଲକ ତା’ର । ଯାତ୍ରୀ ଆମ ନାଁ ଧରି ଆସିଛନ୍ତି । ଆମେ ଆଟିକା ପିଣ୍ଡିକା କରାଇବୁ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମ ନାଁ ଯୋଡ଼ି ଯାତ୍ରୀ ଯିବ ତା ଗାଁକୁ । ଆଗ ଥର ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଆସିଲା ବେଳକୁ ବିଶ୍ଵଜାରୀ ତୀର୍ଥ ଗୋଛିକାର କୁଳରେ ପାଣିଦେବାକୁ କେହି ନଥିବେ । ସମସ୍ତେ କହିବେ ରାଜସ୍ଥାନ ପଣ୍ଡା ଆମେ - ଦଶରାୟା ଲାଲପଗଡ଼ି ଖୁଣ୍ଟିଆ ପଣ୍ଡା । ଏ କ’ଣ ଆଜି ? ସାତପୁରୁଷ ହେଲା ଚାଲିଛି, ଆମରିଠି ଶେଷ । କୁସୁନ ଗୋଛିକାର ବଂଶରେ କେହି ରହିବେନି । ମୋର ଯୋଡ଼େ ଭାଇଙ୍କୁ ସେ ନେଇଛି । ମୁଁ ତା’ବଂଶରେ ପେଟ ପିଲାଟାଏ ବି ରଖିବିନି ।’ ଏଥର ସେ ଚାହିଁଲେ ହାଣ୍ଡୁଆ ଧେତୁ ଆପଟକୁ, ହିଞ୍ଜଳ ଜାଗା ଟୋକାକୁ । କହିଲେ - ‘ଉଡ଼େଇଦିଅ ତା’ ମା’କ କୁସୁନ ଗୋଛିକାରର ଗାଣ୍ଡିଆ ପୁତୁରାଟାକୁ ।’ ‘ଯାହା ହୁକୁମ ମାଲିକ୍’ - ଧେତୁ ଆପଟ କହିଲା । ଚମକିଉଠିଲା ଅନ୍ଧାରରେ ହିଞ୍ଜଳ ଜାଗା ପିଲାଙ୍କ ହତିଆର ।

ଶ୍ୟାମାକାଳୀଙ୍କ ଚାନ୍ଦିନୀରେ ପତର ପଡ଼ିଲା ଖଣ୍ଡିଆ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅନ୍ଧାରରେ । ଲେମ୍ବୁ ଲୁଣ ଲାଗିଲା । ଭଜା ଆଉ ଶାକେରା । ମୁଠେ ମୁଠେ ଅଳ୍ପ ଥୋଇ ମାଛ ବେଶର ବୁଲିଲା ବେଳକୁ ଯୋଡ଼େ ଯୁଆନ ଟୋକା - ‘ସାହିନାହାକ ମାଲିକେ, ଅବଧାନ, ସରିଗଲା ଅବଧାନ’ ଡାକ ଛାଡ଼ି ଆସି ଚାନ୍ଦିନୀ ମଝିରେ ଠିଆହେଲା । ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଗୁଡ଼ାଇ ହେଇଚନ୍ତି । ମୁହଁରୁ ଦେହରୁ ବୋହିପଡୁଛି କଳାପାଣି । ଖାଇବାଲୋକେ ପତର ଛାଡ଼ି ଛିଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ପଡ଼ିଆରୀଏ ଆଗେଇ ଆସି ପଚାରିଲେ - ‘କ’ଣ ହେଲାରେ ଦୁଖୁନି ?’ ‘ଅବଧାନ, ସବୁ ସରିଗଲା ମାଲିକ୍ । ସମନି ମାଲିକଙ୍କ ଉପରେ କଦମ୍ବଗଡ଼ ପିଲେ ତେଜାପ ଢାଳିଦେଇଛନ୍ତି ।’ ରାମନି ସାହିନାହାକେ ‘ମା ଶ୍ୟାମାକାଳୀ !’ ବୋଲି ଡାକଟାଏ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଦୌଡ଼ିଲେ ହିଞ୍ଜଳ ଜାଗା ଆଡ଼େ । ପଛେ ପଛେ ହତିଆର ଧରି ହାଣ୍ଡୁଆ ଧେତୁ ଆପଟ ଆଉ ଟୋକାଏ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଲସରପସର ହୋଇ ବାକି ଲୋକ । ଖାଇବା ପତର ସବୁ ଛତ୍ର ଛାଳ ହୋଇଗଲା । ବିଭୁଆପଲ ବୁଦାମୂଲରୁ ବାହାରି ଆସି କାଛିନି ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

ବାଟରେ ପଡ଼ିଆରୀଏ ଶୁଣିଲେ ସମନି ଖୁଣ୍ଟିଆ ସବୁଦିନ ପରି ଆଜି ବି ଜାଗା ଘରେ ଶୋଇଥିଲେ । ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ହୋଇ ଶୋଇଥାନ୍ତି ଦି'ଅଣ୍ଟା ଯୁଆନ ଟୋକା । ଏ ପିଲେ ସବୁ କାଲି ବାହାରିଥାନ୍ତେ ପହିଲିମାନ ହୋଇ - କିଏ ବାପ ପଇସାରେ ତ କିଏ ମାମୁଁ ପଇସାରେ କି ମାଲିକମାନଙ୍କ ପଇସାରେ । ଏ ପିଲେ ସବୁ ନାଲି ହଳଦିଆ କାଛା ମାରି ଫୁଲକା ଉପରକୁ ଡେଇଁଥାନ୍ତେ - ଜୟ ବଜରଙ୍ଗବଳୀ ଚିତ୍କାର କରି । ଚାରିପଟୁ ଦେଖଣାହାରୀଏ - କେତେ ସୁବୁଦ୍ଧି ଗୁରୁ, ପଞ୍ଚୁଆ ଗୁରୁ, କେତେ ଫକିମାଲିକେ, ରାଜଗୁରୁ ମାଲିକେ, କେତେ ପୁରୁଣା ଗୋମି ପହିଲିମାନ, ନାକୁ ପହିଲିମାନ ଉଦ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ବସିଥାଆନ୍ତେ କାଣ୍ଟାକୁଣ୍ଡି ଦେଖିବାକୁ । ବାଘବାଜାରେ ଟଣକି ଉଠୁଥାନ୍ତା କପାଳର ଶିରା ଆଉ ଫୁଲିଉଠୁଥାନ୍ତା ଭୁଜର, ଜାନୁର ପଟ୍ । ଉଲସି ଯାଉଥାନ୍ତେ ସଖୀ ଟାଙ୍କ, ଧୋବୀ ଟାଙ୍କ ଆଉ ପନିକିପଟା ଦାଉଁ ମରାମରିରେ । ଏ ଯୁଆନମାନଙ୍କରୁ କେତେ ସାହି ଯାତରେ ନାଗା ବନ୍ଧାଇଥାନ୍ତେ । ନିଆଁହୁଳା ବନାଟି ବୁଲାଇଥାନ୍ତେ କି ବାଙ୍କଛୁରୀ ଖେଳିଥାଆନ୍ତେ ରାମରଜ ବୋଲିହେଇ । ଏମିତି ଚାଲିଥାଆନ୍ତା ଯୁଆନ କଷ ସେମାନେ ମାଛଲଗା ହୋଇନଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ବନ୍ଧା ଦିହ ଉପରେ ମାଛପି ଆଖି ପଡ଼ିଗଲେ ମହାବୀର ଓହ୍ଲାଇ ଯାଆନ୍ତି କାନ୍ଧରୁ । ପେଟ ବାହାରିପଡ଼େ, ଛାତି ଓହ୍ଲିପଡ଼େ, କାଛା ଗଣି ହୁଏ ହୁଗୁଳା । ତା'ପରେ ଘର-ସଂସାରର ମାୟା-ପୁଅଝିଅଙ୍କୁ କନ୍ଥୁଅ କରି ଗୋସାଣୀ ଯାତ, ଚନ୍ଦନଯାତ ଦେଖିବାର । ଘର ବାହୁଡ଼ାଣି ହାତରେ ପତର ଘୋଡ଼ାହୋଇ ଆଠେଶାର ପିତିକେରାଣ୍ଡି କି ଦି'ବିଡ଼ା କୋଶଳା ଶାଗ, କି ପୁଞ୍ଜେ ପାଟିଲା ମେଘୁଆ । କେତେ ନିଶାପାଣି ଧରନ୍ତି । କେତେ ଗୁଣ୍ଡେଇ କରନ୍ତି ସିନେମା, ମାଛହାଟ, ଛେନା ଦୋକାନ ସାମ୍ନାରେ । କେତେ ହୁଅନ୍ତି ଗୁମାସ୍ତା - ପଣ୍ଡାମାଲିକମାନଙ୍କର ହୋଇ ପରସ୍ପରର ଯାତ୍ରୀ ଛଡ଼ାନ୍ତି ରେଲଷ୍ଟେସନ ବସ-ଷ୍ଟାଣ୍ଡରୁ । କେତେ ହାଣ୍ଡୁଆ ମାରେଣା - ପାର୍ଶ୍ଵ ଚାପଡ଼ରେ ମଣିଷ କାଟନ୍ତି ଛେଳିକୁ କାଟିଲା ପରି । କେବେ ନିଜେ କାଟିହୋଇଯାନ୍ତି । ଅଧେ ଜୀବନ ଯାଏ ଥାନା ହାଜତରେ ନହେଲେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଖଟିଥାରେ । ଏ ବି ଗୋଟାଏ ଖେଳ-ଜୀବନର ଖେଳ । ଏ ଖେଳଠାରୁ କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ଥିଲେ ରାମିନି ସାହିନାହାଙ୍କ ଭାଇ ସମନି ଖୁଣ୍ଟିଏ । କୁସୁନ ଗୋଛିକାରଙ୍କୁ ଧର୍ମ ଛାଡ଼ିଗଲା । ଶୋଇଲା ମଣିଷଟା ଉପରେ କଦମ୍ବଗଡ଼ ଜାଗା ଟୋକାଙ୍କୁ ଲଗାଇ ତେଜାପ ଢାଳିଦେଲେ । ଏମିତି ଦିନେ ଆଗ ବୁଲିଭାଇ ମହନି ଆଉ ଯମୁନି ଯାଇଥିଲେ । ମହନି ଖୁଣ୍ଟିଆଏ ତାଙ୍କ ତୋଟାଘରେ ଶୋଇଥିଲେ । ଦିନ ଦି'ପହରଟାରେ ସେ ତାଳରେ କିଏ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲା । ମହନି ଖୁଣ୍ଟିଏ କେତେ ଦୁଆର

ବାଡ଼େଇଲେ । ଦୁଆରଟା କିଏ ବାହାରପଟୁ ଶିକୁଳି ପକାଇଦେଇଛି । ଦୁଆର ଭାଙ୍ଗି ପଶିଲା ବେଳକୁ ଜଳନ୍ତା ଚାଳ ଛିଡ଼ି ଏକାକାର ହୋଇଗଲା । ଯମୁନି ଖୁଣ୍ଟିଏ ସେମିତି ଚନ୍ଦନ ମଉଜରେ ଯାଇ ନରେନ୍ଦ୍ର ପୋଖରୀରେ ବୁଡ଼ି କରି ମଲେ । ସମସ୍ତେ କହିଲେ - କାଳୀୟ ନାଗ ତାଙ୍କୁ ଦଂଶି ଦେଲା । ଡାକ୍ତରୀ ମାଇନାରେ ତାଙ୍କ ପେଟରୁ ବିଷଭାଙ୍ଗ ବାହାରିଲା ।

ରାମନି ସାହିନାହାକେ ଚାହିଁଲେ ସାନଭାଇକୁ । ମଣିଶା ଖଣ୍ଡକ ଉପରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗୋରା ତାକତ - ବାଁ’ ହାତରେ ହାତୀଟାକୁ ଠେଲିଦେଲେ ହାତୀ ରହିଯିବ, ଜିଆନାଡ଼ ପରି କଲବଲ ହେଉଛି । ଦୀନବନ୍ଧୁ କମ୍ପାଉଣ୍ଡର ହାତଯୋଡ଼ ହେଉଛନ୍ତି - ‘ସାହିନାହାକେ ମାଲିକେ, ଆଉ ଡେରି କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । କାଶୀବାବୁଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନା ନେଇଯାନ୍ତୁ । ଡିଉଟିରେ ଯିଏ ଥାଉ, କହିବେ ବଡ଼ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଖବର ଦେବେ । ଏକା ମାର୍କଣ୍ଡବାବୁ ରଖିଲେ ରଖିବେ ।’

ସାହିନାହାକେ ଆଜ୍ଞୁଠିରୁ ଦୋମୁଣ୍ଡିଆ ସାପ ମୁଦିଟା ବାହାର କରି ଦୀନବନ୍ଧୁ କମ୍ପାଉଣ୍ଡରଙ୍କ ହାତକୁ ଦେଲେ - ‘ବାବୁ, ତମେ ମୋ ଭାଇ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଅ । ଲକ୍ଷେ ପତୁ, ପାଞ୍ଚଲକ୍ଷ ପତୁ, ବଞ୍ଚାଅ ।’

ସମିନି ଖୁଣ୍ଟିଏ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲେ । ସାହିନାହାକେ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଗଲେ ନାହିଁ ଭାଇକୁ ଦେଖିବାକୁ - ଗଲେ ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ । ସେମିତି ପାଟ ପିନ୍ଧା ହୋଇଛି ଫାଲଟା ମାରି, କାଖରେ ଚାଦର ଜକାହୋଇଛି ଆଉ ବେକରେ ସୁନା ହରିଡ଼ାମାଳି । ସାହିନାହାକେ ପାହାଚ ଉଠି ଡାକ୍ତରବାବୁଙ୍କ ଦୁଆରେ ଠିଆହେଲେ । ଡାକ ଛାଡ଼ିଲେ - ‘ସରକାର !’ ଡାକ୍ତର ମାର୍କଣ୍ଡବାବୁ ଦୁଆରକୁ ଆସିଲେ । ସାହିନାହାକେ ଚାହିଁଲେ ଫୁଲପତ୍ରା ନିଶାସକ୍ତ ଆଖିରେ - ‘ସରକାର, ମୁଁ ରାମନି ସାହିନାହାକ । ଗଉଣିରେ ଟଙ୍କା ମାପିଦେବି ସରକାର, ମୋ ଭାଇକୁ ଆରୋଗ୍ୟ କରିଦିଅନ୍ତୁ ।’

ମାର୍କଣ୍ଡବାବୁ କହିଲେ - ‘ସାହିନାହାକେ, ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ଆମେ କରୁଛୁ । ଏକା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ହାତରେ ସବୁ । ତାଙ୍କୁ ଡାକ, ଆମେ ଛାର ମଣିଷ ମାତ୍ର ।’

ସମିନି ଖୁଣ୍ଟିଏ ବଞ୍ଚିଲେ ନାହିଁ । ଛ’ ଦିନ କାଳ ଖଣ୍ଡେ ରବର ଉପରେ ମଶାରୀରେ ଘୋଡ଼ାହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ପୋଡ଼ାତମଡ଼ା ସବୁ ଉଡ଼ୁରା ହୋଇ କଞ୍ଚା ମାଉଁସ ଥଲ ଥଲ କରୁଥାଏ ପୂଜରେ, ଲସାରେ । ଫୋଟକା ସବୁ ସଢ଼ିଯାଇ ଚାରିଦିନ ବେଳକୁ ଗନ୍ଧ ଛାଡ଼ିଲା । ଛ’ଦିନ ଦିନ ରାତି ପାହିଲା ବେଳକୁ ସମିନି ଖୁଣ୍ଟିଆଏ ଚାଲିଗଲେ । ବ୍ରାହି ପାଇଲେ ନରକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ । ସମିନି ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ମଡ଼ା ଗଲା ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ବାଟେ ପୋଡ଼ା

ହେବାକୁ, ପଛରେ ଲୋକ ତିନିଶହ ଚାଲିଥାଆନ୍ତି । ଆଗେ ଆଗେ ନିଜେ ରାମିନି ସାହିନାହାକେ । ଭାବୁଥାଆନ୍ତି ଗୋଟେ ଭାଇ ମଲା ପୋଡ଼ି, ଆଉ ଗୋଟେ ବୁଡ଼ି, ଆଉ ଗୋଟେ ସଡ଼ି । ମୁହଁର ଏଇ ଛାମୁଣିଆ ତଳେ ମନରେ ରାଗ ଆସୁନଥାଏ । ମନଟା କେଉଁ ଅତଳ ଗହ୍ୱରରୁ ବିଳମ୍ବି ଉଠୁଥାଏ ମନେପକାଇ - କେତେ ଯନ୍ତରେ ବଢ଼ିଥିବା ଗଜା ଗିରିଚମ୍ପା ଗଛଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ରାତିର ବତାସରେ ଭାଙ୍ଗପଡ଼ିଛନ୍ତି - ଲୋଚୁଛନ୍ତି ଧୂଳିରେ, ମାଟିରେ । କେତେ ହେପାଜତରେ ବଢ଼ାଇଥିଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ । ଡ଼ାଳରେ କୁଆ କୋଇଲିଟିଏକୁ ବି ବସାଇ ଦେଉନଥିଲେ । ସେ ପଉଧା ଗଛ ସବୁ କେତେ ନାରଖାର ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ହେଲେ ଯୋଗୀ ବୈଷବ କରିଦେଇଥାନ୍ତେ ! କହିଥାନ୍ତେ - ଯାଅ, କେନ୍ଦେରାରେ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଗାଇ ଗାଇ ଭିକମାଗିବ । ରାମନି ସାହିନାହାକର ଭାଇ ବୋଲି ଚିହ୍ନା ଦେବନାହିଁ । ବଞ୍ଚୁଥାଆନ୍ତେ ତ ! ସେ ପଚାରିଲେ ନିଜକୁ - କହ ରାମନି ସାହିନାହାକ ନାଳଚକ୍ରକୁ ଚାହିଁ - ତୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ମଣିଷମାରୁ ? ଏଇ ଯାତ୍ରୀ କେଇଟାଙ୍କ ପାଇଁ ଶହେ ଏକ ଟଙ୍କାର ଆଟିକା ପିଣ୍ଡିକା ପାଇଁ ? ତୁ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଧୂଳିଆ ଗୁମାସ୍ତା ? - ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପଞ୍ଚୁତାର୍ଥ କରାଇ, କାହା ପାଟିରେ ଖଇକେରା ପୁଞ୍ଜି ଗୁଞ୍ଜି, କାହା ବେକରେ ଶୀରିକାପଡ଼ା ଖଣ୍ଡେ ଗଳାଇ, ଦି'ଅଣା ଚାରଣାର ପେଟପାଟଣା କରିବା ପାଇଁ ? ତୁ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ସେବକ, ତୋ ଚିତା ଚଇତନ କାହିଁ, ତୋ ଗୀତା ଭାଗବତ କାହିଁ ? ରାମନି ଖୁଣ୍ଟିଆଏ ଚାହିଁଲେ ନାଳଚକ୍ରକୁ । ବହୁତ ଦୂରକୁ ଦିଶୁଛି ଯା ବାନା । ମନକୁ ମନ ପଚାରିଲେ ସେ - ହୟେ ଜଗନ୍ନାଥେ, ତୁମେ ବଡ଼ଦେଉଳରେ ବସିଛ ନା ବାରବାଟୀ ଗଡ଼ରେ ବସିଛ ? ଏ ମେଘନାଦ ପାଟିରି, ଏ ଚୋରି କବାଟ, ଏ ଚାହାଁଣିମଣ୍ଡପ, କାହାପାଇଁ ଗଢ଼ିଥିଲ ତମେ ? ଆମେଗୁଡ଼ାକ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସେବକ ନା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପଲଟଣ ? ଆମେ ଚିତା ଚଇତନକଟା ଗଉଡ଼ିଆ ବାବାଜି ନା ଶାଢ଼ିବନ୍ଧା ପାଟଯୋଷୀ ମହାପାତ୍ର, ତଳୁଛ, ଭଣ୍ଡାରମେକାପ, ମହାସୁଆର, ଖୁଣ୍ଟିଆ, କରଣ, ଲେଙ୍କା, ମୁଦୁଲି ? ରାମନି ସାହିନାହାକେ ଭାବିଲେ - ଏ ନାଳଚକ୍ର ଉପରେ ଏବେ କାଉ ହଗୁଛନ୍ତି । ଆହେ ଜଗନ୍ନାଥେ, ତମ ବାରବାଟୀ କିଲ୍ଲାରେ ବାବାଜି ପଶିଗଲେ ହେ ! ଏ ମେଘନାଦ ପାଟିରି, ଏ ସିଂହ ବାଘଙ୍କ ଦୁଆର ଆଉ କାହାପାଇଁ ? କିଏ ଟାଣିବ ତୁମ ଦେବଦଳନ ରଥ ? କାହାନ୍ତି ତମ ବଇରଖିଆ, ଚକ୍ରଦିହୁଡ଼ିଆ ? ଛତି ତରାସ ଆଉ ଚାନ୍ଦୁଆ ? କାହାନ୍ତି ସାତସାହି ମେଳ ? ଆମେ ଗୁଡ଼ାକ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପଟୁଆରରୁ ସେବାୟତ ହୋଇଗଲୁ, ହୋଇଗଲୁ ଜଟିଆ ବାବାଜୀ । ତୁମେ ଆମକୁ

ମାଲୀ ପୂଜାରୀ କରିନଥିଲ ହେ ମହାବାହୁ - ରଜାପିଲା ପରି ଶାଢ଼ି ବନ୍ଧାଇ ଛତିଶାନିଯୋଗରେ ଖଟାଇଥିଲ । ଆମେ ଆଉ ଆଖିପତାରେ ସିନ୍ଦୂର କଲି ମାରୁନାହୁଁ, ରାମାନନ୍ଦୀ କାଟୁଛୁ । ଲୋକେ ଏବେ ଆମକୁ ଗେଲରେ ଡାକୁଛନ୍ତି ସାହିନାୟକ, କିଏ ଦେଶରଜା ତ କିଏ କୁଶରଜା । ଏ ଚଉଷଠି ଆଖଡ଼ା - ମୁଦଗର, ମାଲକୁଣ୍ଡି, ପାହାନ୍ତି ଆଉ ଡେଣିଫୁଲା ପାହୁଲ ! ଏ ଷଷ୍ଠଲଢେଇ, ମେଷ୍ଟାଲଢେଇ, ଗୋବରା ଲଢେଇ, ଚକି ଲଢେଇ, ନଡ଼ିଆ ଲଢେଇ, ଘଡ଼ି ଲଢେଇ ! ଏ ସାତସାହି ମେଲ, ଏ ନିଶାଣ, ନାଗା, ନିଆଁ ବନାଟି, ଖଣ୍ଡାର ଦୋଦସ୍ତି ଚଉଦସ୍ତି ଖେଳ ! ଏ ଚଡ଼ଚଡ଼ି ବାଜା, ବାଘବାଜା, ଘଣ୍ଟ ଆଉ କାହାଳି । ଶଠରାପିଲା, ଆଖଡ଼ାପିଲା, ଆଉ ନେତପିଲା ! ଏ ଗୁରୁନ୍ଦା, ପାପୁଡ଼ି ଆଉ ଉପୁରି । ରାମନି ସାହିନାହାଙ୍କେ ମନକୁ ମନ ହସିଲେ କରକର ହୋଇ । ଆରେ ବାଇନ, ସମ୍ପାତି ଚଢ଼େଇ ଦେଖିଛୁ ? ଚିହ୍ନିଛୁ କଳିଯୁଗ ଭେଣ୍ଟାକୁ ? ଆଉ ଗଣ୍ଡଭୈରବ ? ଆଉ ଅକ୍ଷମନ୍ଦିର ହାତୀ ? କହିଲୁ ମଣିଆ, କୋଉଠି ବସିଛି ହାତେ ଦେଉଳରେ ବାରହାତ ଦିଅଁ ? ଜଳିଉଠିଲେ ରାମନି ସାହିନାହାଙ୍କେ । ମା'ଗୋ ବାରାହି, ମା'ଗୋ ହରଚଣ୍ଡି, ମା'ଗୋ ବାସେଳି, ମା'ଗୋ ଶ୍ୟାମାକାଳି - ଶତ୍ରୁ ଦଳିନି, କରାଳି, ରାମଚଣ୍ଡି ମା' !

ଜଗନ୍ନାଥେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେଣି । ସବୁ ଆଉ ରଜକୁ ପହୁଡ଼ କରିଦିଅ । ଦେଉଳ ଏଥର ଶୋଧ କର । ଏଥର ତମ ପୂଜାର ମହାଷ୍ଟମୀ ରାତି । ଘୋର ତମ ପୂଜାର ଚାରିଗୋଡ଼ିଆ ବଳି ବୋଦାଟାକୁ ଏଥର ବେଢ଼ା ଡିଆଁଇ ଭର୍ତ୍ତି କର ବଡ଼ ଦେଉଳରେ । ମା'ଗୋ ବିମଳେ ! ଏ ରାତି ଏଥର କାଳରାତ୍ରି ହେଉ । ବଳିବୋଦାଟାକୁ ବାନ୍ଧିଛି ତୋ ପାଇଁ ଖୁଣ୍ଟରେ । ଗୋଳେଇଦେବି ତୋ ବଳି ଚାଉଳ ତା' କନ୍ଧା ରକ୍ତରେ । ମୋର ଗୋଟେ ମୁଣ୍ଡ ଦେଇଛୁ ତାକୁ - କୁସୁନ ଗୋଛିକାରର ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ମତେ ଦେ ।

ସାହିନାହାଙ୍କେ ଭାଇକୁ ପୋଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ । ପୁଲିସ ଯେତେବେଳେ ତା' ଆରଦିନ ଆସିଲା ବନ୍ଦାନ ନେବାକୁ ସାହିନାହାଙ୍କେ କହିଲେ - 'ପଡ଼ିଆରୀଏ, କହିଦିଅ ସରକାରଙ୍କୁ - ରାମନି ସାହିନାହାଙ୍କ ଘରେ କେହି ମରିନାହାନ୍ତି । ଦେଖୁନ, ସମସ୍ତେ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି, ରାମନି ସାହିନାହାଙ୍କେ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ହେଲେ, କହିଦିଅ ସରକାରଙ୍କୁ - କାଲି ଯାଇ ଖୋଜ କରିବେ କୁସୁନ ଗୋଛିକାରଙ୍କ ଘରେ - ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି କି ମରିଛନ୍ତି ?

ଭୋଗଚକ୍ର

କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀର ଗାଡ଼ି ଲାଗିଲା ପୁରୀ ସେସନରେ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପଚାରିଲା— ‘ପଣ୍ଡା ଠାକୁର, ଗାଡ଼ି ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବ ନାହିଁ ?’ ପଣ୍ଡା ହସିଲା - ‘ଆଉ ଆଗକୁ କ’ଣ ଅଛି ମା’ ? ଏଇ ଶେଷ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କଠି ସବୁ ଶେଷ । ଏଇଠି ସମୁଦ୍ର ଶେଷ, ଏଇଠି ଆକାଶ ଶେଷ । ସ୍ୱର୍ଗମର୍ତ୍ତ୍ୟପାତାଳ ସବୁ ଶେଷ । ଯା’ପରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।’ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀର ମା’, ବୁଢ଼ୀମା’ ମୁଣ୍ଡିଆମାରି ହେଉଥାନ୍ତି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କୁଲିକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ଭିତରେ ନ ଜାଣିଲା ହୋଇ ଟିକିଏ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଗଲା ଖୁଣ୍ଟ ଆଡ଼କୁ, ଯେଉଁଠି ମୁଣ୍ଡରେ ଚଢ଼େଇ ପର ଲଗା ଗୋଟେ ତାଳପତ୍ର ଟୋପି ପିନ୍ଧି, ବେକରେ ଗୋଟେ ସିଲ୍‌କ ମଫଲର ପକାଇ, କାଖରେ ଗୋଟାଏ ବୁଲବାଡ଼ି ଜାକି, ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଲାଲ ଡ଼ାଏରୀ ଧରି ତା’ ବୟସର ଜଣେ ଚରୁଣ ତାକୁ ଚାହିଁକରି ଠିଆହୋଇଛି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ତାକୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସିଲା, କହିଲା - ‘ଶୁଣିଲେ ତ, ଏଇ ପୃଥିବୀର ଶେଷ ।’

ଯୁବକ ହସିଲା ନାହିଁ । ମାଛ ହାଟକୁ ଶିକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଥିବା ନେଳିଆ ବିଲେଇ ସଦ୍ୟ ଧରାହୋଇ ଆସି ଟୋକେଇରେ ଫୁକୁର ଫୁକୁର ହେଉଥିବା ବୁଢ଼ୁଡ଼ିଙ୍କ ଫାଲ୍‌ତୁ କଥାରେ ହସେନାହିଁ । ନେଳିଆ ବିଲେଇର ଜୀବନଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର । ପ୍ରତିଦିନ ତା’କୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ ରେଳସେସନ - ଇସ୍ତାକରା ଜାମା ପିନ୍ଧି, ଚଟି ପାଲିସ୍ କରି, ବେକରେ ସିଲ୍‌କ ମଫଲର ପକାଇ, କାଖରେ ନାଲି ବାଡ଼ି ଯାକି, ହାତରେ ଡ଼ାଏରି ଧରି । ଗେର୍ ପାଖରେ ଟିକଟ ଟେକର୍ ସାଙ୍ଗରେ ଟିକିଏ ଭାବହୋଇ ସେ ପଶେ ସେସନ ଭିତରକୁ । କେଉଁଦିନ ଗାଡ଼ି ଦୁଇଘଣ୍ଟା କି ଆହୁରି ଲେଟ୍ ଥାଏ । ବୃଥା ସମୟ କଟାଇବାକୁ ପଡ଼େ ଚାହା ଆଉ ସିଗାରେଟ୍‌ରେ । ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ପଡ଼େ ବାରମ୍ବାର ପକେଟରୁ ଚିରୁଣି କାଢ଼ି । ତା’ପରେ ଗାଡ଼ି ଲାଗିଯାଏ । ଯାତ୍ରୀସବୁ ଡ଼ବାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଉପରେ ଠିଆହେଲେ ସେ ବେଶ୍ ଦୃଷ୍ଟ ପାଦରେ, ବେଶ୍ ଗମ୍ଭୀର ଭାବେ ଯାଏ ଗାଡ଼ିର ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ - ସେ ଯେପରି କାହାକୁ ନେବାକୁ ଆସିଛି, କେହି ତା’ର ଆତ୍ମୀୟ ଆସୁଛି ଏ ଗାଡ଼ିରେ, କି କୌଣସି ଏକ ବାଳିକା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଏକ୍ସକର୍ସନ ପାର୍ଟିର ଦାୟିତ୍ୱ ତାକୁ ଦିଆଯାଇଛି, ଚିତ୍ରତାରକା ଦେବଶ୍ରୀ ରାୟ କି ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ସିନ୍‌ହାର । ପ୍ରତିଟି ଦଳକୁ ତଳ ତଳ କରି ଦେଖି ସେ ଆଗେଇଯାଏ । କେଉଁଠି

ଟିକିଏ ଠିଆ ହୋଇଯାଏ- ଏକାରଙ୍ଗର ସଜାଣି କୁର୍ତ୍ତା ପିନ୍ଧିଥିବା ଦୁଇଭଉଣୀଙ୍କ ପାଖରେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଖି ଲଜ୍ଜାଏ । ଦୁଇ ଭଉଣୀ ତୁମୁଟା ତୁମୁଟି ହୋଇ ହସି ହସି ଗଢ଼ିଯାନ୍ତି । ସେ ଟିକିଏ ଲାଗିଯାଏ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ । ପଟାରେ ଚାପା ସ୍ଵରରେ - କେଉଁ ହୋଟେଲରେ ଉଠିବ ? ଦୁଇ ଭଉଣୀ ଉତ୍ତର ନଦେଇ ପୁଣି ହସନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବାପା କ'ଣ ହେଲା କ'ଣ ହେଲା ବୋଲି ତପାସି ଆସେ ସେଆଡୁ । ନେଲି ବିଲେଇ ବାଟ ଭାଙ୍ଗି ଆଗକୁ ଚାଲିଯାଏ ନହେଲେ ପଛକୁ । ଯୁବତୀଟିଏ ଠିଆହୋଇଛି ଏକୁଟିଆ । ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ଚାହୁଁଛି ଚାରିପଟକୁ - ଯେପରି ସେ କାହାକୁ ଖୋଜୁଛି ? ମୀରାବାଇ ଯେପରି କାହିଁ କେତେ ଦେଶ ବୁଲି ବୁଲି ଶେଷକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି ବୃନ୍ଦାବନରେ । ସେ ଅଟକିଯାଏ ତା'ପାଖରେ । ଭାବେ ମନେମନେ-ଶଳା, କାହା ସାଙ୍ଗରେ ଉଡ଼ାଉଡ଼ି ହୋଇ ଆସିଛି ଟୋକୀଟା । ଶଳା, ସିଏ କୁଆଡ଼େ ଗଲାଣି ଯା'କୁ ଷ୍ଟେସନରେ ଠିଆ କରାଇ ଦେଇ । ସେ ତା'କୁ ଚାହିଁ ଠିଆହୋଇ ରହେ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ବାଘର ଦରଖିଆ ଶିକାରକୁ ହେଟାବାଘ ଟାକି ରହିଲା ପରି । ଯୁବତୀଟି ଆହୁରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ବୋଧକରେ, ଆହୁରି ଅଥୟ ହୋଇ ଚାହେଁ ଚାରିପଟକୁ ଜିନିଷକୁ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଚାଣିଆଣି - ସାନ ଆଟାଟିଟା, ଜଣିକିଆ ବେଡ଼ିଙ୍ଗଟା ଆଉ ପାଣିବୋତଲଟା । ପୁଣି ଖୋଜିଲା ଆଖିରେ ଚାହିଁ ଠିଆହୋଇ ରହେ । ନେଲିଆ ବିଲେଇ ଭାବେ - ନିଶ୍ଚେ କାହା ସାଙ୍ଗରେ ଉଡ଼ିକରି ଆସିଛି ଏ ଟୋକୀ । ହାତରେ ଶଙ୍ଖା ପିନ୍ଧିଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ବୋଳିହୋଇଛି ହାଣକୁ ଗଲା ପରି । କେତେ ଏମିତି ଆସନ୍ତି ଆଠଶା ପଇସାରେ ବେଶହୋଇ - ମିଷ୍ଟ ଆଣ୍ଡ ମିସେସ୍ ବାନାର୍ଜୀ, ଚାଟାର୍ଜୀ ହାଲଦାର ହୋଇ । କିଏ ଚିହ୍ନିଛି କାହାକୁ ? ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଶୂନ୍ୟ ଥିବା ହୋଇଆସୁଛି । ସେ ଯାହାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ସେ ଆଉ ଫେରୁନାହିଁ । ମାଲପି ଏଥର କାନ୍ଦୁଣିମାନ୍ଦୁଣି ହୋଇ, ଲୁହ ଢୋକି, ଗୋଟେ ହାତରେ ଆଟାଟି, ପାଣିବୋତଲ ଆଉ ଆଉ ହାତରେ ବେଡ଼ିଂ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ଯିବ ଯେଉଁଆଡ଼େ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଛନ୍ତି । ତା'ପାଖରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ - ଖାଲି ଯାତ୍ରା ଶେଷରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଟିକଟ । ଖଣ୍ଡେ ତା'ପାଇଁ ଆଉ ଆରଖଣ୍ଡକ ତା'ର ଯେ ତାକୁ ଫେରିବାର ବାଟ ନ ବତାଇ, ତାକୁ ଧରାଇଦେଇ ନିଜ ମାରାଟିକଟଟା ଛୁ ମାରିଛି । ଶେଷ ଷ୍ଟେସନରେ ସେ ଏକୁଟିଆ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ । ନେଲିଆ ବିଲେଇ ଠିଆହୋଇ ରହେ ଭାରି ଆଶାରେ - ଅନ୍ଧାର ବୋତାମ ହୁଗୁଳା କରିଦେଇ । କିନ୍ତୁ ଏତିକିବେଳେ ତେଣୁ ଗଡ଼ ଜିଣି ଆସିଲା ପରି

ଆସେ ତା'ବର-ବୋଧହୁଏ ହୋଟେଲ ବୁଝିବାକୁ ଯାଇଥିଲା - ପାଇଯାଇଛି । ଦୁହେଁ ଜିନିଷପତ୍ର ଉଠାଇ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ନେଲି ବିଲେଇ ମନକୁ ମନ କହେ - ଭାବ୍ ଶଲେ, ହନିମୁନ ପାଟି ଏ । ଜଣିକିଆ ବେଡ଼ିଙ୍ଗରେ ଦି'ଜଣିଆ କାରବାର । ଛାଡ଼ । ସେ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇପଡ଼େ । ଆହୁରି ଅନେକ କାମ ତା'ର ବାଜି । ନ'ଟା ସୁଦ୍ଧା ତାକୁ ସମୁଦ୍ରକୁଳେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ଟୋକାମାନେ ସବୁ ଆସିଯିବେଣି ସମୁଦ୍ରଗାଧୁଆ କରିବାକୁ । ନେଲିଆ ବିଲେଇର ପୋଷାକ ବଦଳିଯିବ । ସେ ଚଢ଼ି ଖଣ୍ଡେ ମାରିଦେଇ, କଳା ଚଷମାଟେ ମଡ଼ାଇ, ବେକରେ ଝୁଲାଇ ତା' ସୁନାର ଚେନ୍, ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗିବ । ଟୋକାମାନେ ସବୁ ଯେତେବେଳେ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ କିଲିକିଲି ହୋଇ ପାଣିରେ ପଶିବେ, ସମୁଦ୍ର ଯେତେବେଳେ ଧାଏଁ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ତଳେ ପକାଇ ଏକାସାଙ୍ଗରେ ମାଡ଼ିବସିବ, ତୁରୁମି ପକାଇବ ତାଙ୍କୁ ତା'କୁଣିଆ ଓଠରେ ପାକୁ ପାକୁ କରି, ରୁମମୁଳ ସବୁ ଖାଡ଼ା ହୋଇଯିବ । ଗମଗମ ହୋଇ ଝାଳ ବୋହିପଡ଼ିବ ଦେହରୁ । ନେଲିଆ ବିଲେଇ ପଚାରିଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀକୁ ତା'ର ସେଇ ଘୋଷା ପ୍ରଶ୍ନ - 'କେଉଁ ହୋଟେଲରେ ଉଠିବେ ?'

‘ଅଭୟାନନ୍ଦ ଆଶ୍ରମ’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କହିଲା ।

‘ଓଃ ଅଭୟାନନ୍ଦ ଆଶ୍ରମ ! ବହୁତ ଭିତରକୁ । ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରରୁ ପ୍ରାୟ ଦଶ ମିନିଟ୍ ଚାଲିବାକୁ ହେବ ।’

‘ଆପଣ ଏଇଠା ଲୋକ ନା କ’ଣ ?’ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଚାହିଁଲା ତାକୁ ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ।

‘ନା’ ସେ କହିଲା । ‘ମୁଁ ଏଠିକୁ ବୁଲିବାକୁ ଆସିଛି । ମୁଁ ବୟେଇରେ ରହେ । ମୋର ସେଠି ବିଜିନେସ୍ ଅଛି । ମୋ ମାମୁଙ୍କର ଏଠି ହଲିଡ଼େ ହୋମ୍ ଅଛି । ମୁଁ ଏଠି ଗୋଟେ ଟୁରିଷ୍ଟ ବସ୍ କମ୍ପାନୀ ଖୋଲିବି । ମତେ ସବୁ ଜଣାଅଛି ଏଠି । ସମୁଦ୍ର ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଯିବେନି ? କହିବେ ତ ମୁଁ ଯାଇ ଅଭୟାନନ୍ଦ ଆଶ୍ରମରୁ ସାଙ୍ଗ କରି ନେଇଆସିବି । ଏଠା ସମୁଦ୍ରକୁ ଟୁରିଷ୍ଟମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ବହୁତ ଟୁରିଷ୍ଟ ବୁଡ଼ିକରି ମରନ୍ତି ସମୁଦ୍ରରେ ।’ ସେ ସମୁଦ୍ରରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁ ଭାସି ଭାସି ଆସି ଲାଗିଥିଲେ ।

‘ଓଃ ମତେ ଭାରି ଡରମାଡ଼ିବ’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କହିଲା ।

‘ଡର କାହିଁକି ମାଡ଼ିବ ? ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ରହିବି ଯେ !’

‘ଦେଖେ ମା’କୁ ପଚାରି ମା’ କ’ଣ କହୁଛି’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କହିଲା, ‘ମୋର କିନ୍ତୁ ସମୁଦ୍ରରେ ଗାଧୋଇବାକୁ ଭାରି ଲଜ୍ଜା । ମତେ କିନ୍ତୁ ପହଁରା ଆସେ ନାହିଁ । ଭାସିଯିବି ଯଦି ?’

‘ମୁଁ ଥିଲେ ଭାସିଯିବେ କାହିଁକି ? ଏଠା ନୋଳିଆକୁ ଜମା ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ । କେବେ ଯିବେନି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ପଇସା ଆଦାୟ କରିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଟାଣି ଟାଣି ନେଇ ଭିତର କାହାଳିରେ ପକାଇଦେବେ ଆଉ ଥରେ ଭିତର କାହାଳିରେ ପଡ଼ିଲେ ବାହାରିବା ମୁଷ୍ଟିଲ ।’ ସେଇ ଏକା ନିଃଶ୍ୱାସକରେ ସେ କହିଲା ‘ମୁଁ ମିହିର ସେନ୍ଦ୍ୱଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବି ପହଁରିଛି ସମୁଦ୍ରରେ ।’

କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆଖି ଉଠାଇ ଚାହିଁଲା ତା’ ମୁହଁକୁ । ‘ଆପଣଙ୍କ ନାଁ କ’ଣ ?’ - ସେ ପଚାରିଲା ।

‘ମୋ ନାଁ ? ମୋ ନାଁ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ । ଏ ନାଁରେ ମତେ କିନ୍ତୁ କେହି ଚିହ୍ନିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଚିହ୍ନିବେ କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ କହିଲେ । କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ବୋଲି ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରେ ଯାହାକୁ ପଚାରିଦେବେ ନ ଚିହ୍ନିବେ ଏମିତି ପୁଅ ନାହିଁ ।’

‘କୁଲି ?’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଚିକିଏ ହସିଲା ମୁହଁ ପୋତି । ‘ଭଲ ନାଁଟିଏ ପାଇଛନ୍ତି ଆପଣ । ସହଜରେ ମନେ ରହିଯିବ ।’

‘ମୁଁ କାଲି ଆସିବି’ କହି ଯୁବକଟି ଯିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଥିଲା । ତା’ପରେ ସେ ଠିଆ ହେଲା, କହିଲା, ‘ନା, ଆପଣମାନଙ୍କୁ ରିକ୍ଷାରେ ଉଠାଇ ଦେଇଯିବି- ନହେଲେ ରିକ୍ଷାବାଲା ବହୁତ ହଇରାଣ କରିବେ ।’

ଯୁବକଟି ତିନିଜଣଙ୍କୁ ରିକ୍ଷାରେ ବସାଇ ସାରିବା ପରେ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଡାକିଲା - ‘ଆରେ ଆସନ୍ତୁ ନା, ଆମର ଗୋଟେ ରିକ୍ଷାରେ ଆହୁରି ତ ଜାଗା ଅଛି । ଯାଆନ୍ତୁ, ବୁଢ଼ୀ ମା’ ପାଖରେ ବସିପଡ଼ନ୍ତୁ ।’ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଛକରେ ରିକ୍ଷା ରହିଲା । ଯୁବକଟି ଓହ୍ଲାଇ ବୁଢ଼ୀ ଦୁହଁଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ ହେଲା । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଗେହେଁଇ ହୋଇ କହିଲା ମା’କୁ-‘ମା, ଚିକିଏ କହନା କୁଲିବା’କୁ, ମତେ ଆଜି ସମୁଦ୍ର ଗାଧୋଇ ନେଇଯିବ ।’

କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଶାସନ କରିବା ସ୍ୱରରେ କହିଲା - ‘ନା, ଆଜି ନୁହେଁ । ଖରା ବେଶି ହୋଇଗଲାଣି । ସମୁଦ୍ର ଗୋଳିଆ ହୋଇଯିବଣି । ମୁଁ କାଲି ସକାଳେ ଆସିବି ।’

କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀର ମା'ବି ପାଳି ଧରି ଝିଅକୁ ଆକଟ କଲେ -ହଁ, ଆଜି ନୁହେଁ । ଖରା ହୋଇଗଲାଣି । ହଁ ବାବା, କାଲି ଆସ - ସମସ୍ତେ ଯିବା ।'

କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ରିକ୍‌ସାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଠିଆହେଲା ସମୁଦ୍ରକୁ ଚାହିଁ । ସେ କେବେ ସମୁଦ୍ର ଦେଖିନଥିଲା । ଦେଖିନଥିଲା ନୀଳମଣିର ତିଆରି ଏ ଦିଗ୍‌ବିଦିଗହୀନ ଫର୍ଦ୍ଦ ଫର୍ଦ୍ଦ ତରଳ କାଗଜର ସିରସ୍ତା । ସତେ କି ସେ ଯା' ଉପରେ ଲେଖିଯିବ ତା' ନାଁ ଛୋଟ କରି ଗୋଟିଏ କୁଣରେ ସେ ଦେଖିଥିଲା ବୋଲି । ସମୁଦ୍ରର ପବନରେ ଉଡ଼ିଯାଉଛି ତା'ର ପତଳା ପଣତ । ସେ ଦେଖାଉଛି ତା'ର ଛୋଟ ଛୋଟ ଅପୃଷ୍ଠ ଛାତିକୁ, ତା'ର ଗୋଟେ ହାତରେ ପଟିକିଆ ବାଲାକୁ, ଉଡ଼ଉଛି ତା'ର କୋହଳ ହୋଇ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ରେଶମ କୋମଳ ବାଳ । ଦୁଇ ହାତ ଟେକି ସେ ଡାକୁଛି ସମୁଦ୍ରକୁ - ଆ ସମୁଦ୍ର ଆ - ମତେ ଗୋଟିଏ କଉଡ଼ିର ମାଳ ପିନ୍ଧାଇଦେ । ସିପଟିଏ ଖଞ୍ଜିଦେ ମୋ କପାଳରେ । ମୋର ସବୁ ବାଧା, ସବୁ ବନ୍ଧନ ଯେମିତି ଉଡ଼ିଯାଉଛି । ମୁଁ ପୁରୀକୁ ଆସିଛି ପୁରୀକୁ - ଯେଉଁଠି ସତ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ଲୋକେ କୁହନ୍ତି । ସେ ଚାହିଁଲା କୁଲିକୁ । ତାଳପତ୍ର ଗୋପିରେ ଶାଗୁଆ ପର ଖୋଷି, ବେକରେ ମଲମଲର ମଫଳର ଓହଳାଇ ସେ ବି ଚାହିଁଛି ତାକୁ । ହାତ ପାଆନ୍ତାରେ ଅସୀମ ସମୁଦ୍ର । ଯାଇ ଯାଇ ଦୂରରେ କେଉଁ ଆକାଶ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ଅନୁଭବ କଲା - ତା'ର ଶିରାରେ ଶିରାରେ ଦୂରର ଲୁଣି ହାଓ୍ବା । କି ଏକ ବିଚିତ୍ର ସ୍ୱାଦ ତା'ପାଟିରେ ।

ଅଧ ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗେ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀର, ସେ ଅନୁଭବ କଲା ବାତାୟନ ଦେଇ ସମୁଦ୍ର ପଶିଛି ତା'ଶୋଇଲା ଘରେ । ହରିଶ ଚମଡ଼ାର ଜଘିଆ ପିନ୍ଧି ଠିଆହୋଇଛି ତା ମଶାରିବାଡ଼କୁ ଧରି । ଅସଂଖ୍ୟ ବାଲିବନ୍ତ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡୁଛନ୍ତି । ଚାରିଆଡ଼େ ଉଡୁଛନ୍ତି ଝାଉଁବଣର ସବୁ ସବୁ ପତ୍ର । ନୂଆ ତାରା ଉଇଁଛନ୍ତି ଆକାଶରେ । ଯେଉଁ ତାରାମାନଙ୍କୁ ସେ ଚିହ୍ନିଥିଲା ସଞ୍ଜ ପହରରେ ସେ ସବୁ ଆଉ ଦିଶୁନାହାନ୍ତି । ଏ ସବୁ ନୂଆ ତାରା । କି ଅଲଗା ସେମାନଙ୍କ ଆଲୁଅର ରଙ୍ଗ । ଠିକ୍ ତାରା ପରି ନୁହେଁ- କେଉଁ ଗୋଟେ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଉତ୍ସବର ଜୁଲଜୁଳା ପୋକ ବତି ପରି । କି ଦାଉଦାଉ, କି ଘଷ ! ଟିକିଏ ହେଲେ ବୁଝିବାକୁ କଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ତା' ମଶାରିବାଡ଼କୁ ଧରି ଠିଆହୋଇଛି ସେଇ ପୁରୁଷ ଘନଅନ୍ଧାର ଭିତରେ-ତାମୁଡ଼ିଆ ଛଉନାଚର ଛଳରେ । ଗୀତରେ ଗୀତରେ ତା'ର ପରିଚୟ ଦେଉଛି - ମୁଁ ସମୁଦ୍ର ।

ଚିତ୍ତେ କରୁଛି ତା'ର ଲୋମହୀନ ନେଲି ଲୁହାର ଶରୀର । ତା' ବେକରେ ସୁନେଲି ବାଲି ଲାଗିଛି, ତା'ପେଟରେ, ତା'ଜଞ୍ଜରେ । ସେ ଅନୁଭବ କଲା - ସମୁଦ୍ର ହାତ ବଢ଼ାଉଛି ତା'କୁ ଛୁଇଁବାକୁ ତା'ର ଲୁଣିଆ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଶୀତେଇ ଉଠିଲା । ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା ତା' ଛାତି ଉପରର ଲୁଗାକୁ । ମାଡ଼ିଆସୁଛି ସମୁଦ୍ର ଘୁ ଘୁ ହୋଇ - ଝାଏଁ ଝାଏଁ କଂସା ଘଣ୍ଟ ପିଟା ହେଲା ପରି । ଗୁଡ଼େଇ ତୁଡ଼େଇ ତା'କୁ ଟାଣିନେଉଛି ତା' କୋଳକୁ । ତା'କୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିପକାଉଛି । ସେ ଲାଜରେ ଚାହିଁପାରୁନାହିଁ । ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜକୁ ଢାଳି ରଖି ସେ ଠିଆ ହୋଇରହିଲା । ତା'ପାଦତଳୁ ବାଲି ଖସିଯାଉଛି । ସେ ଲଥୁ କରି ପଡ଼ିଲା ତଳେ । ସମୁଦ୍ର ତା'କୁ ମାଡ଼ିବସୁଛି । ସେ ଚିତ୍କାର କରିପାରୁ ନାହିଁ । ସବୁ ଢୋକି ହୋଇଯାଉଛି । ସେ ଏକ ଅସମ୍ଭବ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅନଭବ କରୁଛି - ଗର୍ଭବତୀ ପରି ।

ସକାଳ ହୋଇଗଲା । ତା'ର କେମିତି ମନେହେଲା କୁଲି ଆସୁଥିବ । ସେ ମନକୁ ମନ ଫିକ୍ କରି ଚିକିଏ ହସିଦେଇ ଉଠିଗଲା ଝରକାବାଟେ ଚିକିଏ ଚାହିଁବାକୁ । ହଁ କୁଲି ଆସୁଛି - ଚିହ୍ନାବାଟରେ ମହୁଳ ଫଳ ଖାଇବାକୁ ଚାଲିଥିବା ଗୋଟାଏ ଭାକୁ ପରି । କେଉଁ ଆଡ଼କୁ ନଜର ନାହିଁ । କାହାରିକୁ ଭୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ । କୌଣସି ଦିଆ ନାହିଁ । ସେ ଆସୁଛି ରାଣୀହଂସପୁରକୁ ମହାରାଜା ଦିହୁଡ଼ି ଜାଲି, କାହାଳୀ ବଜାଇ ବିଜେ କଲା ପରି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଛିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁରହିଲା ତାକୁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ତା'ମନରେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ଭୟ ଆସିଲା ତା'ପ୍ରତି । ତା'ର ମନେହେଲା ସେ ଯେମିତି କେଉଁ ଜଙ୍ଗଲରେ ବାଘ ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ଭବ ନାହିଁ ତା' ଆଉ ବାଘ ଭିତରେ ସେ ତା'କୁ ମାରି ଖାଇବା ଛଡ଼ା । ତା'ବେକରୁ ଝାଳ ବୋହିବାର ଉପକ୍ରମ ହେଲା । ତା'କୁ ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ସେ ନିଜକୁ ପଚାରିଲା - 'କେତେ ବୟସ ହେବ ତା'କୁ ? ସେ ନିଜେ ଉତ୍ତର ଦେଲା - ଉଣିଶ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେବ । କ'ଣ ପଡ଼ିଛି ସେ ? ସେ ଇଞ୍ଜିନିଅରିଂରେ ଡିପ୍ଲୋମା କରିଥିବ । ସେ ବୟସରେ ବିଜିନେସ୍ କରୁଛି । ସେ ଏଡ଼େ ଖରାପ କେମିତି ହେଲା ? ତା'ପକ୍ଷରେ ଖରାପ ହେବା ସ୍ୱଭାବିକ । ଏତେ କମ୍ ବୟସରେ ଯାହାକୁ ଜୀବନରେ ସବୁ ମିଳିଯାଏ - ରୂପ, ଯୌବନ, ଧନ, ମାନ ଆଉ କ'ଣ ରହିଲା ସେମାନଙ୍କର ପାଇବା ପାଇଁ ? କାହା ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଉ ତପସ୍ୟା କରିବେ ? କାହା ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଉ ଭଲ ହେବେ ? ତା' ଆଖି ଛଲଛଲାଇ ଆସିଲା । କିଆ

ଚାଟାର୍ଜୀ ଚାହିଁରହିଲା ଦୂରକୁ । କୁଳି ଆସୁଛି । ସମୁଦ୍ର ପଟାରେ ହଜିଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ପରି । କାଲି ସାରା ରାତିଟା ସେ ହୁଏତ କଟାଇଛି ଅଣ୍ଟାରେ, କାକରରେ ଓଦା ବାଲି ଉପରେ ଶୋଇ । ସକାଳୁ ଆସିଛି ଟିକିଏ ଉଷ୍ମତାର ସନ୍ଧାନରେ । ତା' ମା' ଯଦି ତାକୁ ଦୁଆରକିଳି ଦିଏ ତେବେ ବି ହୁଏତ ସେ ଯିବ ନାହିଁ । ଆଖି ଫିଟି ନଥିବା କୁକୁରପିଲା ପରି ଶୀତ ରାତିଯାକ ନାକେଇ ପଡ଼ିଥିବ ପନ୍ଦାଡ଼ ତଳେ, କୁଁ କୁଁ ହେଉଥିବ । ଅଳି କରୁଥିବ ଟିକିଏ ଭିତରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ।

କୁଳି ଆଉ ଆସୁନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଉନ୍ମାଦ ବେଗରେ ହୁ ହୁ ହୋଇ ମାଡ଼ିଆସୁଥିଲା ଯେଉଁ ଅନ୍ଧ ରେଳଗାଡ଼ି ଯାହାର ଚକାତଳେ ପଡ଼ି ପେଷି ହୋଇଯିବାର ଭୟରେ ତା'ର ମାଂସ ଚଣକି ଉଠୁଥିଲା, ସେ ରେଳଗାଡ଼ି ଅଟକି ଠିଆ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଉ ଆସୁନାହିଁ ଆଗକୁ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଚମକିପଡ଼ିଲା । ସେ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ କି ? ଆଖି ପରିଷ୍କାର କରି ପୁଣି ଅରେ ଭଲକରି ଚାହିଁଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ । ନା, ସେ ଆସୁନାହିଁ ! ସେ ଅଟକିଯାଇଛି, ଆଗକୁ ଯେପରି ଆଉ ତା'ର ଲୁହା ଧାରଣା ପଡ଼ିନାହିଁ । ଏଇ ତା'ର ଶେଷ ସ୍ଵେଦନ । ଆଗକୁ ଖାଲି ଅଜଣା ଅମଡ଼ା ଧୂସର । ତା' ଉପରେ ଚାଲିବାର ତା'ର ଅଭ୍ୟାସ ନାହିଁ । ସେ ଗୋଟାଏ ପିଲାଙ୍କ ରେଳଗାଡ଼ି । ଟିକିଟିକି ପିଲାଙ୍କୁ ପିଠିରେ ବସାଇ ଚିଡ଼ିଆଖାନା ବୁଲାଇ ଦେଖାଇବାର, ଫିରିଙ୍ଗି ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ କରାଇବାର । ଏଣିକି ସେ ଗୋଟାଏ ନିଛକ ଅନଭିଜ୍ଞ ଅପୋଗଣ୍ଡ । ଆଉ ଆଗକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇବାକୁ ତା'ର ସାହସ ନାହିଁ । ଯେତିକି ବାଟ ତା'ର ଗୁଳା ପଡ଼ିଥିଲା ସେତିକି ବାଟ ସେ ଚାଲିଆସି ପାରିଛି । ଏଇଠୁ ସେ ଫେରିଯିବ । ଏଇଠୁ ପୁଣି ତା'ର ଚକ୍ରାକାର ଗତି । ପୁଣି ଆଉ ଦଳଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ପୁଣି ସେଇ ଧରାବନ୍ଧା ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ - ମାର୍କଣ୍ଡ, ନରେନ୍ଦ୍ର, ଶ୍ଵେତଗଙ୍ଗା, ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ, ମହୋଦଧି । ପୁଣି ମହୋଦଧି, ଇନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଶ୍ଵେତଗଙ୍ଗା, ନରେନ୍ଦ୍ର, ମାର୍କଣ୍ଡ । ପୁଣି ସେଇ ତାଳପତ୍ରର ଟୋପି, ବେକରେ ସିଲ୍‌କ ମଫଲର ଆଉ ହାତରେ ଲାଲ ଡାଇରୀ । ପୁଣି ସେଇ ରେଳସ୍ଵେଦନ । ପୁଣି ସେଇ ନ ଜାଣିଲା ହୋଇ ଲାଗିଆସି ଅଟିହୁ ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ 'କେଉଁଠି ଉଠିବେ' ର ପ୍ରଶ୍ନ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁଲା । ରେଳଗାଡ଼ି ଆଉ ଆଗକୁ ଆସୁନାହିଁ । ସେ ଲିଭାଇ ସାରିଲାଣି ତା'ମୁଣ୍ଡରୁ ଉତ୍ସବର ଆଲୁଅ । ଯେଉଁ ନିଆଁକଣା ମିଶା ଗବ୍‌ଗବ୍ କଳାଧୂଆଁ ବାହାରୁଥିଲା ତା' ଉତ୍ତପ୍ତ ଜଠରୁ ଦୁରାଗମ ସୌରମଣ୍ଡଳ ପହଞ୍ଚିବାର ଆୟୋଜନରେ ସେଠୁ ଉଠୁଛି

ତୁଳା ପରି ପାତଳା ଧଳାଧୂଆଁ - ବିଶ୍ରାମର । ସେ କ'ଣ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ କି ? କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କାନ୍ଦୁଣିମାନ୍ଦୁଣି ହୋଇପଡ଼ିଲା । ଦୁଇ ହାତ ଉପରକୁ ଟେକିଲା ଡାକ ଛାଡ଼ିବ ବୋଲି - 'ହେଇ, ହେଇ, ହେଇ କୁଲି ।' ତା'ତଣ୍ଡରୁ କଥା ଶୁଣିଗଲା ।

ସେ ବୌଡ଼ିଲା ବାଣ୍ଟପିଣ୍ଡାକୁ । ଅଧାବାଟରେ କାହିଁକି ସେ ଅଟକି ଠିଆହୋଇଛି ? ସେ ଯେମିତି ଭାବରେ ଆସୁଥିଲା ତାକୁ ଲାଗୁଥିଲା ସେ ଯେପରି ତାକୁ ପଟା କରି ପକାଇଦେଇ ତା'ଉପରେ ଚଢ଼ି ଚାଲିଯିବ । କିନ୍ତୁ ସେ ଆସୁନାହିଁ । ତା'ପରେ ସେ ଦେଖିଲା ସେଣୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଟୋକା ଆସୁଛି ମୁଣ୍ଡରେ ତୁଳିଆ ଟୋପି ଆଉ ଜଫିଆ ପିନ୍ଧି । ଦୁହେଁ ଏକାଠି ହେଲେ । କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାପକି ହେଲେ । ତା'ପରେ ସେ ଜଫିଆ ପିନ୍ଧା କାଳିଆ ଟୋକା ଆଗକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇଲା । ତା' ପଛେ ପଛେ କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ହସିଲା ମନକୁମନ - ଓ, ଏଠୁ ଦୂଆ ଇଞ୍ଜିନ ଲାଗିଲା । ଦୁହେଁ ଆସୁଛନ୍ତି - ଗୋଟାଏ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଆଉ ତା'ପଛରେ ଯୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଗୋଟାଏ ମାଲଦ୍ୱା-ଛୁକଛୁକ ହୋଇ, ପିଲାଙ୍କ ପରି ହାତରେ ଅଭିନୟ କରି କରି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କୁରୁଳି ଉଠିଲା ମନକୁ ମନ । ଧାଇଁଗଲା । ରେଳଗାଡ଼ି ତା'ରି ଘର ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି । ରେଳଗାଡ଼ି ଆସୁଛି । ଷ୍ଟେସନ ମାଷର ପରି ବୌଡ଼ିଯାଇ ସେ ନାଲି ସିଗନାଲ୍ ପକାଇଦେଲା । ଷ୍ଟପ୍-ଷ୍ଟପ୍-ଫୁଲ୍‌ଷ୍ଟପ୍ । ତୁଳିଆ ଟୋପି ପିନ୍ଧା ଟୋକା କହିଲା - 'କ'ଣ ଦିବିମଣି, ସମୁଦ୍ରସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଯିବନି ?' ସେ ହସିଲା ତା'ର ଧଳା ସିପ ପରି ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ । ତା'ପରେ ପଚାରିଲା, 'ମା' କାହାନ୍ତି ?' ମା' ମା' ଡାକି ଅନେକ ଦିନର ପରିଚିତ ଲୋକ ପରି ସେ ପଶିଲା ଘର ଭିତରକୁ । 'ମୁଁ ନିଜେ ମା ବୁଢ଼ୀମା' ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଗାଧୋଇଦେବି । ସମୁଦ୍ର ଗାଧୁଆଠୁ ବଳି ପୁଣ୍ୟ ନାହିଁ ମା' । ଚାଲନ୍ତୁ ଚାଲନ୍ତୁ । ଆଉ ଘଣ୍ଟାକରେ ଭିତର କାହାଳି ଲାଗିଯିବ ।'

କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ବୁଝିଟି ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ପିଣ୍ଡାରେ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଠାରି କରି ପଚାରିଲା ତାକୁ - 'ଏ' କିଏ ?'

'ରାମାନା' - କହିଲା କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ । ସେ ଯେପରି ପରିଚୟ ଦେଉଛି ରାମଲାଳାରେ ବାହାରିଥିବା ଇନ୍ଦ୍ରଜିତର । 'ବି.ଏନ୍.ଆର୍. ହୋଟେଲ ନୋଲିଆ ସେ । ସେ ଖାଲି ଗୋରାମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାକୁ ନିଏ ନାହିଁ ଗାଧୋଇବାକୁ । ଜଣେ ମେମ୍‌ସାହେବ ତା'କୁ ଗୋଟେ ହୀରାମୁଦି ଦେଇଥିଲା । ଦେଖୁନ ସେ ପିନ୍ଧିଥିବ ହାତରେ ! ପିଲାଦିନେ ତା'କୁ ତିମିମାଛ ପିଠିରେ ବସାଇ ନେଇଯାଇଥିଲା ଭିତରକୁ ।

‘ତାକୁ କାହିଁକି ଆଣିଛ ?’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପଚାରିଲା ।’

‘ଆରେ ?’ - କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଆଉ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ମନକୁ ମନ ତାକୁ ଚଳ ମାଡ଼ିଆସିଲା । ବ୍ରହ୍ମଗିରି ମାଛହାଟ ମଝିରୁ ସେ ଉଠାଇ ଆଣିଛି ମଞ୍ଜି ଖଇଙ୍ଗାଟାକୁ କାଳେ କାହାର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ଗାମୁଛାରେ ଘୋଡ଼ାଇ । ଇଏ ପଚାରୁଛି - ଏଇଟା କାହିଁକି ଆଣିଛ ? ଶଳା ଚୁରିଷ୍ଟ ଚୁରିଷ୍ଟ, ତମେ କ’ଣ ବୁଝିବ ମଞ୍ଜି ଖଇଙ୍ଗା ? ତମେ କ’ଣ ବୁଝିବ ସମୁଦ୍ର ମଝିରେ ରାମାଳା ନୋଲିଆକୁ ? ରହ ରହ ମଣି, ତତେ ଦିନେ ମୁଁ ଚଖାଇବି ମଞ୍ଜି ଖଇଙ୍ଗା - ମୋ ବଡ଼ ଖୁଡ଼ା ହାତର ଦେହଦିନର ପୁଇଁଆ ଖଇଙ୍ଗା ମାଛର ଖରଡ଼ା । ଜାଣିଛୁ, ବାରବାଟି ସାହି ଝିଅ ସେ । ଯେଉଁଠୁ ସାହି ସରିଯାଇଛି ସେଇଠୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ମାଛହାଟ । ମାଛ ଆଉ ବିରାଡ଼ି ଏକାଠି ଚାଳକୁ ଚାଳ ଲଗାଇ ଘର କରୁଛନ୍ତି । ସେ ସମୟ ଖାଇବା ଆଉ ଖୁଆଇହେବାର ସମୟ । ଶଳା ଚୁରିଷ୍ଟ, ତମେ କ’ଣ ବୁଝିବ ସେ ଭାବ ? ଟିକିଏ ଦମ୍ଭ ଧର ମଣି, ତତେ ମୁଁ ଦିନେ ଘେନିଯିବ ଖୁଆଇହେବାର ବଜାରକୁ ଯେଉଁଠି ଖାଇବାର ଦୋକାନ ନାହିଁ, ଦୋକାନ ଅଛି ଖୁଆଇହେବାର । ଯେଉଁଠି ଖୁଆଇସାରି ଦୋକାନୀ ପଚାରିବ - ‘ପୁଣି କେବେ ମୋ ଆଡ଼େ ପାଦ ପଡ଼ିବ ମାଲିକ୍ ? କାଲି ପାପୁଡ଼ି ଥିବ, ରସାବଳୀ ଥିବ, ଛେନାଖଇ ଥିବ ।’

ଏତିକିବେଳେ ଭିତରଆତୁ ଆସିଲା ରାମାଳା ନୋଲିଆ ଦୁଇ ବୁଡ଼ୀକୁ ହୁଇ ହାତରେ ଧରି । କହିଲା - ‘କୁଳିବାରୁ, ତମେ ଦିଦିମଣିକୁ ନେଇ ପଛରେ ଆସୁଥାଅ । ଆମେ ଆଗରେ ବାହାରିଯାଉଛୁ । ଖରା ହୋଇଗଲେ ମା’ମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେବ ।’ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଟିକିଏ ତଳାଇ କରି ଚାହିଁଲା କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀକୁ । ତା’ର ମନେହେଲା କିଛି ଗୋଟାଏ ଭୀଷଣ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ପରିଣାମ ଏ । ସେମାନେ ତା’କୁ ଛଡ଼ାଇଦେଉଛନ୍ତି ତା’ପୃଥିବୀରୁ । ତା’ମନରେ ଦେଖାଦେଲା ଗୋଟାଏ ଅସମ୍ଭବ ଉଦ୍‌ବେଗ । ତା’କୁ କି ସେମାନେ ଖୁଆଇହେବାର ବଜାର ଦେଖାଉଛନ୍ତି ? ପୋଛି ଦେଉଛନ୍ତି ତା’ମନରୁ ଖାଇବାର ଅହମିକା ? ଶିଖାଉଛନ୍ତି ତାକୁ ଶିବି ରାଜା ପରି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ମାଂସ କାଟି ନିଜ ଦେହରୁ ସଞ୍ଚାଣର ଉଦର ଭରଣ କରିବା ପାଇଁ ? ସେ ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଶିହରଣ ଅନୁଭବ କଲା, ଯେଉଁ ଶିହରଣ ସେ କେବେ ଅନୁଭବ କରିନଥିଲା-ଖୁଆଇହେବାର । ସେ ଦୌଡ଼ିକରି ଭିତରକୁ ପଳାଇଲା, ବୋଧହୁଏ ଭାବିବ ବୋଲି ।

କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଦାଣ୍ଡଦୁଆରେ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା ସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ଦାନ ନେବାକୁ ଆସିଥିବା ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରି - ନିରୁଦ୍‌ବିଗ୍ନ, ନିର୍ବିଚଳିତ । ସେଥିପାଇଁ ତ ସେ ବେଶ ହୋଇ ଆସିଛି - ମୁଣ୍ଡରେ ଚନ୍ଦନଟୋପା, କାନ୍ଧରେ ପଇତା, ଅଣ୍ଟାରେ ପାଛୁଡ଼ା ଗଣ୍ଡି ପକାଇ । ସେ ନିଜେ ହିଁ ନିଜର ପରିଚୟ । କେହି ଗୃହିଣୀ, କେହି ଦୟାବନ୍ତୀ, କେହି ଧର୍ମବନ୍ତୀ ପାଢ଼ାଟିଏ ପକାଇ ଯଦି ତା'କୁ ପରିଷ୍କଟିଏ ମୁଠିଏ ଦିବ୍ୟାନ ସେ ବସିବ ଠାଆରେ । ସେ ତ ଖାଇବାର ବେଶ ପକାଇ ଆସିଛି । ସେ ବସିରହିଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆସିଲା ଆଉ ତାକୁ କହିଲା - 'ଚାଲ, ମା' ହେରିକା କେତେବେଳୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ଖରାଆସିଯାଉଛି ।'

ସମୁଦ୍ରସ୍ନାନ ସମୁଦ୍ରସ୍ନାନ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆଜି ଫେରିଛି ସମୁଦ୍ର ସ୍ନାନରୁ । ତା'ଦେହରେ କି ଏକ ଅସମ୍ଭବ କ୍ଲାନ୍ତି । ଚିତ୍‌କଣ ସବୁ ଧୋଇ ହୋଇଯାଇଛି ତା'ଦେହରୁ । ସେ ଖଡ଼ଖଡ଼ କରୁଛି ଶୁଖିଲା ତାଳପତ୍ରପରି । ତା'ଶୁଷ୍କ ଓଠରେ ସେ ଥରେ ଓଦା ଜିଭ ବୁଲାଇ ଆଣିଲା । ଅନେକ ଭିତରକୁ ସେ ଚାଲିଯାଇଥିଲା ସମୁଦ୍ର ସାଙ୍ଗରେ । ଗୋଟେ ହାତରୁ ତାକୁ କୁଳି ଧରିଥାଏ ଆଉ ଆଉ ହାତକୁ ସେ କାଳିଆ ପିଲା । ଦୁହେଁ ତାକୁ ଝୁଲାଇ ଝୁଲାଇ ନେଲେ ପାଣି ଭିତରକୁ ଆଉ ଠେଲିଦେଲେ । ତାର ପାଦ ଲାଗୁନଥାଏ ତଳେ ପୁଣି ଲାଗିଯାଉଥାଏ । ତା'ର ହାତ ବନ୍ଦ । ସମୁଦ୍ର ତାକୁ ଚାଟିଯାଉଥାଏ ପୋଷା କୁକୁରପିଲା ପରି । ନୋଲିଆ ଟୋକା ତାକୁ ଟାଣୁଛି ତା'ଆଡ଼କୁ । ସେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ତା ପଞ୍ଚାର ଜୋର ସମୁଦ୍ରଟା କର ବଳ ତା' ଦେହରେ । କୁଳି ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହିଁ । ଆଗରୁ ବିରାଟ ଲହଡ଼ିଟା ଯେତେବେଳେ ମାଡ଼ିଆସୁଛି ମତୁଆଳ କାଳହସ୍ତୀ ପରି ଦୁହେଁ ତାକୁ ଟାଣି ଭୁବାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ ଲହଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଛି । ତଳେ ମୋଟା କାତର ନେଲି ଅକ୍ଷର । ନୋଲିଆ ପିଲାଟା ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ସାଉଁଳିଆ କଳାମାଛ ପରି ତା'ଦେହରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇଯାଉଛି । ତା'ଗୋଡ଼ ସନ୍ଧିରେ ପଶି, ତା' ପେଟରେ ଘଷିହୋଇ, ତା'ଛାତି ଉପର ବାଟେ ଉଠିଯାଉଛି ଉପରକୁ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆକ୍ରାମାନ୍ତ ହୋଇ ଖୋଜିଲା କୁଳିକୁ । କୁଳି ତାକୁ ଧରି ଠିଆ କରାଇଲା । ତା'ପରେ ସେମାନେ ତା'କୁ ଭସାଇ ଭସାଇ ନେଲେ ଆହୁରି ଭିତରକୁ । କେତେବେଳେ ତା'କୁ ଢେଉ ଡିଆଁଇଲେ ତ କେତେବେଳେ ଭୁବାଇଦେଲେ । ସେମାନେ ଯେମିତି ଭାବିଚିନ୍ତି ଆସିଛନ୍ତି ତାକୁ କ'ଣ କରିବେ ବୋଲି । ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ସେମାନେ ତାକୁ କନ୍ଦୁକ ପରି

ଗଡ଼ାଉଛନ୍ତି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଜୀବନ ବିକଳରେ ଆଉଜି ପଡୁଛି କୁଳି ଉପରକୁ - କୁଳି ମତେ ବଞ୍ଚାଅ । ତା'କୁ ଛନ୍ଦି ପକାଉଛି । କୁଳି ଧରା ଦେଉନାହିଁ । ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବା ଲୋକକୁ କେହି ଧରାଦିଏ ନାହିଁ । ସେ ତ ଯିବ, ତା'ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତୁମେ ବି ଯିବ । ଟିପ ଅଗରେ ତା'କୁ ଠେଲିଦେଉଛି ନୋଲିଆ ପିଲା ଉପରକୁ । ନୋଲିଆ ପିଲା ତାକୁ ଧରୁଛି ତା'ଅଣ୍ଟାରୁ । ଆସ୍ତେ ତାକୁ ଫିଙ୍ଗୁଛି ଉପରକୁ, ତଳକୁ - ତାକୁ ଘୂରାଇ ଦେଉଛି ନରୁ ପରି । ତା'ପରେ ସେମାନେ ତିନିଜଣ ଏକାଠି ଉଠୁଛନ୍ତି ଉପରକୁ ପବନ ଖାଇବାକୁ ଉଠୁଥିବା ତିନିଟା ମାଛ ପରି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାଉଛି ଦୁହେଁକୁ । ଘୁ ଘୁ ହୋଇ ସମୁଦ୍ର ମାଡ଼ିଆସୁଛି ଯେମିତି ତାକୁ ଛଡ଼ାଇନେବ ସେ ଦୁହେଁଙ୍କୁ । ତା'ପରେ ସେ ଆଉ ଦୁହେଁକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା ନାହିଁ । ଗୋଟେ ହାତ ନିଜ ବୁକୁ ଉପରେ ରଖି ଆରହାତଟା ସେ ବଢ଼ାଇଲା ଖାଲି କୁଳିକୁ - 'ମତେ ନେଇ ଚାଲ ଉପରକୁ' - ସେ ମିନତି ହେଲା ଆଉ କୁଲିର ହାତ ଧରି କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କୁଳକୁ ଉଠିଲା । ଓଦା ଜୁଡୁସୁଡୁ ହୋଇ ସେ ଚାଲି ପାରୁନାହିଁ । କି ଏକ ଅସମ୍ଭବ କ୍ଷୁଧା, ଅସମ୍ଭବ କ୍ଳାନ୍ତିରେ ସେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା ମିଳାଇ ଯାଉଥିବା ମାଟିର ପିତୁଳା ପରି ତା' ମା' ଆଉ ବୁଢ଼ାମା'ଙ୍କର ପାଦ ତଳେ । ବୁଢ଼ୀ ଦୁହେଁ ହସିଉଠିଲେ । ଅନେକ ବାର ସେମାନେ ଆସିଛନ୍ତି ପୁରୀ । ଆଜି ନୁହେଁ, କିଆର ମା' ଯେତେବେଳେ ମା' ହୋଇନଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବଙ୍କ ସାହାଣ ମେଲାର ଭିତରେ ଠେଲି ହୋଇ ପେଲିହୋଇ ପଶୁଥିଲେ ଭିତରକୁ । ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସମୁଦ୍ରର କାହାଣୀ । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସମୁଦ୍ରର କାହାଣୀ । ଗହଳି ଯେ ଗହଳି କହିବାର ନାହିଁ - ଥାଳୀ ପଟେ ଚଳାଇଦେଲେ ଚାଲିଯିବି । ପଣ୍ଡାମାନେ, ଦଇତାପିଲାମାନେ ତାଙ୍କୁ ହାତଗଡ଼ କରି, ଫୁଲବଗିଚା ଚାରିପଟେ କଣ୍ଟାର ହତା ବୁଲାଇଲା ପରି ନେଇଯାଉଥାନ୍ତି ମଣିଷର ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ । ଚାରିଆଡ଼େ ମହାସମୁଦ୍ର । ତାଙ୍କ ପଛରେ ତାଙ୍କର ସ୍ବାମୀ ଆଉ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧ ହେମେନବାବୁ । ଦୁଇକଡ଼ରେ ଦୁଇ ଦିଅର, ଆଗରେ ଶ୍ଵଶୁର । ଆହୁରି ପଛକୁ ଯା ଜଣେ, ପିଉସୀ ଲେଖାରେ ବୁଢ଼ୀ ଦୁଇଜଣ, ପିଲା ଯୋଡ଼େ ଆଉ ସପନା ମା' ଚାକରାଣୀ । ଗୋଟାଏ ଚିକିଟା, ଅଠାଳିଆ ଆପଣାର ସଂସାର - ଅତିହ୍ନା ସାଗର ମଝିରେ ପ୍ରିୟଜନରେ ଖୁନ୍ଦାଖୁନ୍ଦି ଭେଳା । କିଆର ମା' ଭାସୁଥାନ୍ତି ହ୍ରଦ ମଝିରେ ଫୁଟିଥିବା ପଦ୍ମଫୁଲ ପରି । ବେକରୁ ତିନିସରିଆ ସୁନାହାର ଓହଳିଥାଏ । ତା' ଉପରକୁ ହୀରାର ଚାପସରି । ହାତରେ ଚୁଡ଼ି, ରୁଲି, କଙ୍କଣ, ବାହୁଟି । ମୁଣ୍ଡରେ ସୁନା ପାନିଆ,

ସୁନା କଣ୍ଠା । କପାଳରେ ସୁନାର ଟିକିଳି । ସେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ବିଜୟା ଦଶମୀରେ ଶୋଭାବଜାର
ଗୋସାଣୀ ପ୍ରତିମା ପରି । ପଣ୍ଡା ପିଲାଏ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କଳାହାଟ ଦୁଆର ପାର
କରାଇ ଠେଲିଦେଲେ ପୋଖରିଆ ଭିତରକୁ, ତାଙ୍କ ଆପଣାର ଭେଳା ଫାଟି ଚାରି ଫାଳ
ହୋଇଗଲା । କିଏ କୁଆଡ଼େ ଭାସିଗଲେ ଭିତରେ । ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ରତ୍ନସିଂହାସନ ତଳ ଘୁ ଘୁ
ଗଢୁଛି । ଲହଡ଼ି ଭାଙ୍ଗୁଛି ଅଗଣିତ କଳା କଳା ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ ଆଉ ଉପରକୁ ଟେକା ହୋଇଥିବା
ଯୋଡ଼ହସ୍ତର । ଝାଞ୍ଜ ମାଦଳ ପଡୁଛି । ସମୁଦ୍ର ଜଣାଣ ବୋଲୁଛି -

ଚନାନୟନକୁ ପତିତ କହି

ଥକାଇ ଖର ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ

ଡକା ପକାଇ ଗରୁଡ଼ ପଛରେ

ବକାରି ମୋ ଆର୍ତ୍ତ ଶୁଣ ସବୁରେ ହେ

ଡକା ବାଜୁଛି ମହିମା ହେ ... ଏ ଏ ଏ

ଡକା ବାଜୁଛି ମହିମା ।

ଆଉ କିଛି ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଆଉ କିଛି ଦୃଶ୍ୟ ନାହିଁ । ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପାଦତଳ ସମୁଦ୍ରର
ତଳ ପରି ଗଭୀର ଆଉ ନିୟମ, ନିଃଶବ୍ଦ ଆଉ ନିଥର । କି ଏକ ଅହେତୁକ ଭୟରେ
କିଆର ମା' ଚାରିପଟକୁ ଚାହିଁଲେ । ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଦିଶୁନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ସମୁଦ୍ର ଘୋଷାରି
ନେଇଛି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଲଗା କରି । ସେ ଭାସୁଛନ୍ତି ସେ ସମୁଦ୍ରର ଢେଉରେ ଖଣ୍ଡେ
ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଟିପାକାଠିର କାଠପରି । କୁରୁସଭାରେ ପାଞ୍ଚାଳୀ ପରି ଦୁଇଭୁଜ ଟେକିଦେଇ
ଉପରକୁ ଅରକ୍ଷ ବିବସ୍ତ୍ର ହୋଇ । ଏଠୁ ଯାଇ ସେଠି ଲାଗୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବନାରସୀ
ପାଟଶାଢ଼ିର ସୁନାଜରି ପଣତ କାହା ପାଦ ତଳେ ଲୋଟୁଛି । ତାଙ୍କ ହେନାଫୁଲର ବାସ୍ନା
ଝାଳରେ ଧୋଇ ହୋଇଯାଇଛି । ଚାରିଆଡ଼େ ଦେହର ସ୍ପର୍ଶ-ନିବିଡ଼ ଆଉ ନିର୍ଲଜ୍ଜ । ସେ
ଭୟରେ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ନିଜକୁ ଘୋଡ଼ାଇଲେ - ବହୁମୂଲ୍ୟ ସୁନାଗହଣାକୁ, ହୀରାର
ତାପସରିକୁ, ମୁକ୍ତାର ମୁଣ୍ଡକଣ୍ଠାକୁ । ତା'ପରେ ସେ ଯାହା ଅନୁଭବ କଲେ କହିବାର
ନୁହେଁ । ସମୁଦ୍ରର ସେଇ ଅତଳ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ କେହି ଜଣେ ତାଙ୍କୁ ଅତି ନିବିଡ଼
ଭାବେ, ଅତି ଅନ୍ଧର ଭାବେ, ଦୁଇ ଭୁଜରେ ବାନ୍ଧି ଠିଆ କରାଉଛି । ସେ ଭାବିଲେ,
ସେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ହୋଇଥିବେ ବା ହୋଇପାରିଥାଏ - ତାଙ୍କୁ ଲାଜଲାଗିଲା ଭାବିବାକୁ,
ତାଙ୍କ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ହେମେନବାବୁ । ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ନ ଜାଣିଲା ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ରହିଲେ ।

ଲାଗିଲା ଗୋଟାଏ ଯୁଗପରି । ଏ ସମୁଦ୍ରରେ କିଏ ଆପଣାର କିଏ ପର ? ସେ କାହାର, ସେ କାହାର ନୁହଁନ୍ତି ? କିଏ ତାଙ୍କୁ ଧରିଛି ସେ କାହାକୁ ଧରାଦେଇଛନ୍ତି ? ସତ ସତ ଯଦି ହେମେନବାବୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ? ଛି, ସପନା ମା' କି ପିଲାମାନେ ଯଦି ଦେଖୁଥିବେ ? କିଆର ମା' ବିଷଣ୍ଣ ହସ ଟିକିଏ ହସିଲେ ମନେ-ମନେ । ସେ ହେମେନବାବୁ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସମୁଦ୍ରର କାହାଣୀ । ସେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସମୁଦ୍ର କାହାଣୀ - ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ସାହାଣମେଲାର ସମୁଦ୍ର । ସେ ଝିଅର ଗାଲରୁ ବାଲି ଝାଡ଼ିଦେଲେ ପଣତକାନିରେ ।

କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଉଠିବସିଲା । ମା'ର ଛାତିରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜିଲା । ଅସମ୍ଭବ ସମୁଦ୍ର ଗାଧୁଆ ଭୋକରେ ତା'ର ରୋହି ଜଳୁଛି । ସେ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ସେ କ'ଣ ଖାଇବ, କେମିତି ଖାଇବ । ଚାରିଆଡ଼େ ଖାଲି ତାକୁ ଲୁଣ ଦିଶୁଛି । ଲୁଣ ଯେମିତି ବୁଜିଯାଇଛି ତା'ର ଅନ୍ତନାଡ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେ ଖାଲି ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲା କହିବା ପାଇଁ ଦୁଇଥର-ଭୋକ, ଭୋକ ।

ନୋଲିଆ ପିଲା ହସିଲା କୁଲିକୁ ଚାହିଁ - 'ଆଉ କାହିଁକି ଚାହିଁଛ କୁଲିବାବୁ ? ଡାକ ।'

କୁଲି ହାତଠାରି ଡାକିଲା ଡେକ୍ଟି ଉପରେ ଡେକ୍ଟି ଲଦି ରାସ୍ତା ଉପରେ ବସିଥିବା ଜଳଖିଆବାଲାକୁ ।

'କ'ଣ ଦେବି ଆଜ୍ଞା ?' - ଫେରିବାଲା ପଚାରିଲା । ରାଜଭୋଗ, ପାନତୁଆ, ମଲାଜତପ୍, ଛେନାଗଜା - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଉଠିପଡ଼ିଲା । 'କିଏ କହୁଛି ରାଜଭୋଗ, ପାନତୁଆ, ମଲାଜତପ୍ ବୋଲି ?' ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲା ନାହିଁ ତା' ଆଖିକୁ । ଧାଡ଼ିହୋଇ ଠିଆହୋଇଛି ବାଲି ଉପରେ ଛୋଟିଆ ଛୋଟିଆ ଡେକ୍ଟି ଦରମଲା ହୋଇ । ସେ ଯେମିତି ବୁଝିପାରିଲା କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ତା'ର ମନ କରୁଥିଲା । ନ ଦେଖିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଖିରେ ତା'ର ମନେ ପଡ଼ୁନଥିଲା ସେ ରସର ନାଁ । 'ମିଠା, ମିଠା' - ସେ କହିଲା, ମୋ ଡେଇଁରେ ମିଠା ଢାଳିଦିଅ ।'

'ମଲାଜତପ୍ ଦେ ।' - କୁଲି କହିଲା ।

ଫେରିବାଲା କୁଲିକୁ ଆଖିର ଇସାରାରେ ମନା କରିଦେଲା । 'ପାନତୁଆ ଦେଉଛି ।

ଭଲ ହେବ ।’ ସେ ଖଣ୍ଡେ ଖଳିପତ୍ର ଉପରେ ଚାମଚରେ ଉଠାଇ ଥୋଇଲା ଦୁଇଟା ସିରା ଚୁରୁଚୁରୁ ନାଲି ପାନଡୁଆ । ନୋଲିଆ ପିଲା କହିଲା - ‘ଦିଦିମଣି, ସେମିତି ଆଗ ଗୋଟା ଗୋଟାକରି ଦୁଇଟା ଗିଳିଦିଅ । ଆଉ ଥରକୁ ଦାନ୍ତ ଲଗାଇବ ।’

ବୁଢ଼ୀ ଦୁହେଁ ଉଠିକରି ଠିଆ ହେଲେ । କିଆର ବୁଢ଼ୀମା’ ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚୋଟି ଖୋଲି କାନିରୁ ଦେଲେ କୁଲିକୁ - ‘ନେ ବାବା, ମନବୋଧ କରି ଖାଇବ, ମୋ ନାତୁଣୀକୁ ଖୁଆଇବ ।’

ନୋଲିଆ ପିଲା ପଚାରିଲା - ମା’ ତମେ ଗୋଟେ ଗୋଟେ ପାଟିରେ ପକାଇବନି ?’

ବୁଢ଼ୀ ମା’ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲେ । ‘ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ ଆସି ତୁଳସୀପୂଜା ନ କରି, ନୀଳଚକ୍ରକୁ ନ ଦେଖି ପାଣିଦେବକୁ ବୁଝିରେ ?’ ତା’ପରେ ସେ ଚାହିଁଲେ ଫେରିବାଲାକୁ - ‘ଆରେ ଫେରିବାଲା, ମୋ ପୁଅକୁ ଦୁଇଟା ପାନଡୁଆ ଦେବୁ ।’

ନୋଲିଆ ପିଲା ହସିଲା - ‘ଦିଦିମା’, ମୋର ପାନଡୁଆ କ’ଣ ହେବ ? ମୋର ପଖାଳତାତ ଆଉ ଶୁଖୁଥାପୋଡ଼ା ମା’ ଥୋଇଦେଇଯାଇଥିବ ଶିକାରେ । ଡିକୁଳି, ତେଲ ଆଉ ଲଙ୍କା ।’ ସେ ଜିଭ ଶୁଭୁକିଲା । ‘ପାନଡୁଆ ଆମ କୁଳିବାରୁଙ୍କ ପାଇଁ । ଜାଣ ଦିଦିମା’- ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଯେତିକି ଧାନ ଜମି, ଆମ କୁଳିବାରୁଙ୍କ ଜେଜେଙ୍କର ବି ସେତିକି ଧାନ ଜମି । ଖାଲି ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଜମିରୁ ମଗୁଣିର ମାସରେ ବି ଧାନ ମେଣ୍ଟାଏ ଆସେ ନାହିଁ ଯେ ଜଗନ୍ନାଥେ ଚାଉଳ କିଣି କରି ଖାଆନ୍ତି । ତେଣେ କୁଳିବାରୁଙ୍କ ଘରୁ ଧାନ ସବୁନାହିଁ ଯେ ହାତୀ ପୋଷା ହୋଇଛନ୍ତି ଧାନ ସରିବ ବୋଲି ।’ ସେ ହସିଲା - ‘କ’ଣ ମିଛ କହିଲି କୁଳିବାରୁ ? ହୟୋ, ଆମ ସେ ଧରନ୍ତା ମଦୁଆଟାକୁ ତୁମ ଜେଜେ କାହିଁକି ନିତି ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଖଞ୍ଜା କରିଛନ୍ତି ? କ’ଣ ତୁମ ଜେଜେ ଯେତେବେଳେ ଭୋଟରେ ଠିଆହେବେ ସେ ସବୁଯାକ ନୋଲିଆ ଭୋଟ କରାଇଦେବ ବୋଲି ? ହୟୋ, ସେଇଟାକୁ ପରା ନୋଲିଆ ଜାତିରୁ ବାହାର କରି ଦେଇଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭ ଧନ୍ଦା କରୁଛି ବୋଲି ! ଜେଜେଙ୍କୁ କହିବ, ଜାମା ବୁଢ଼ାକୁ ଧାନ ଦେବେ ଯେ ଭୋଟ ଛାପା ଦେଲାବେଳେ ନୋଲିଆଙ୍କର ମନେପଡ଼ିବ ।’ ସେ ଉଠି ଠିଆହେଲା । ‘ଦିଦିମଣିଙ୍କୁ ଆଉ ଦୁଇଟା ପାନଡୁଆ ଖୁଆଇକରି ଆସ - ମୁଁ ମା’ମାନଙ୍କୁ ନେଉଛି । ଆଜି ଆଉ ମତେ ପୁରସତ ନାହିଁ । ଚାଲିଶ ଜଣ ଗୋରା ଚୁରିଷ୍ଟ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ହୋଟେଲରେ । କ’ଣ କୁଳିବାରୁ, ଏଇ ଶନିବାର ଗୋଟେ ମାଉଁସ ଫିଷ୍ଟ ହେବ କାନଗୋଇବାରୁ ତୋଟାରେ ?’ ସେ ଉତ୍ତରକୁ

ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ବୁଢ଼ା ଦୁହିଁକୁ ଧରି ଚାଲିଲା ଆଗକୁ । କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଆଉ କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗୀ ବି ଉଠିଲେ । ଖଳିପତ୍ରରୁ ମିଠା ସିରା ଚାଟୁ ଚାଟୁ କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗୀ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ ପଚାରିଲା - ‘ଝାଉଁବଣ ଆରପଟେ ସେ ଲାଲକୋଠି - କିଏ ରହେ ସେଠି ?’

କୁଳି ଓ ଜଳଖିଆବାଲା ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସିଲେ । ‘ସେଇଟା ଭୂତକୋଠି ଦିଦିମଣି’ । ଜଳଖିଆବାଲା କହିଲା ।

କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗୀ ଚମକିପଡ଼ିଲା - ‘ସତରେ ଭୂତ ଅଛନ୍ତି ସେଠି ?’

‘ଆଗରେ ଥିଲେ - ଏବେ ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ କହିପାରିବିନି ?’

‘କହନା କହନା ମତେ ଟିକିଏ ଭୂତଗପ ?’ - ଅଳି କଲା କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗୀ ।

‘ଅନେକ ବର୍ଷ ତଳେ’ - ଜଳଖିଆବାଲା କହିଲା - ‘ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଥାଏ ବ୍ରିଟିଶ ଆଉ ଜାପାନୀ ଭିତରେ । ସେଇ ବର୍ଷ ଆମର ଏଇ ପୁରୀ ସମୁଦ୍ରରେ ଗୋଟେ ପାଣିଜାହାଜ ଯାଉଥିଲା । ବଡ଼ଜାହାଜ ନୁହେଁ, ଛୋଟିଆ ଜାହାଜଟିଏ । କୁଆଡୁ ଆସୁଥିଲା, କୁଆଡ଼େ ଯାଉଥିଲା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକ ଦେଖିଛନ୍ତି ସେ ଜାହାଜକୁ, ରାତିରେ ସମୁଦ୍ରକୂଳକୁ ବୁଲିଆସିଥିବା ଲୋକେ । କାହିଁ ଦୂରରେ ଯାଉଥାଏ ସେ ଜାହାଜ । ଦୂରରୁ ଦିଶୁଥାଏ ମଦନମୋହନ ଚନ୍ଦନଯାତ୍ରାରେ ଚାପ ଖେଳୁଥିଲା ପରି । କେତେ ରଙ୍ଗରେ ମାଳମାଳ ଆଳୁଅ ଜଳୁଥାଏ ତା’ଉପରୁ । ହାବିଳି ବାଣ ଛଡ଼ାହେଉଥାଏ । ଲାଗୁଥାଏ, ଯେମିତି ବାହାଘର ଯାଉଛି ସେ ଜାହାଜରେ । ବରଯାତ୍ରୀମାନେ ନୂଆବୋହୂକୁ ଧରି ଯାନିଯୌତୁକ ଲଦି ଫେରୁଛନ୍ତି ଦେଶକୁ । ଜାହାଜ ଚାଲିଥାଏ । ଲୋକେ ସବୁ କୂଳରେ ଠିଆହୋଇ ଚାହିଁଥାନ୍ତି । ଜାହାଜ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚାଲିଥାଏ । ଏମିତି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଢୋ ଢୋ ହୋଇ ଦୁଇଟା ଆବାଜ ହେଲା ଆଉ ବୁଡ଼ିଗଲା ଜାହାଜଟା । ସବୁ ଏକାକାର ହୋଇଗଲା ଅନ୍ଧାରରେ । କୂଳରେ ବସିଥିବା ଲୋକେ ହାଉଲି ଖାଇ ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ଧାଇଁଲେ । ସକାଳୁ ବହୁତ ଖୋଜା ଲୋଡ଼ା ହେଲା ଛ’ଟା ପୋଲୁଅ ପଠାଇ ସମୁଦ୍ରକୁ । କିଛି ସନ୍ଧାନ ମିଳିଲା ନାହିଁ ଜାହାଜର । ଲୋକେ କୁହନ୍ତି ସେଇ ଜାହାଜର ଲୋକେ ନିତି ଲାଲକୋଠିକୁ ଆସନ୍ତି ଟି-ପାର୍ଟି କରିବା ପାଇଁ । ଅନେକ ଦୂରକୁ ଶୁଭେ କଣ୍ଟାତାମଟ ଆଉ କାତ ବାସନର ପୁଣିଠାଣ । ତା’ପରେ ବଲ୍‌ଡ଼ାନ୍, ଚାଲେ ଅନେକ ରାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ତା’ପରେ ସାହେବ ସାହେବାଣୀମାନେ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ, ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଫେରିଯାନ୍ତି ସେଇ ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ । ସକାଳକୁ କିଛି ନଥାଏ । ଭୂତକୋଠି

ଦୁଆରେ ତାଲା ଝୁଲୁଥାଏ ।

‘ଓଃ ବାବା’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କହିଲା । ‘ମୁଁ କେମିତି ଟିକିଏ ଦେଖନ୍ତି ସେ ଭୂତକୁ ?’

କୁଳି ଠିଆହେଲା । ‘ଚାଲ ଚାଲ, ମା’ ଦିଦିମା’ ଅନେକ ବାଟ ଗଲେଣିଭାରି । ବହୁତ ଭୂତକୋଠି ଅଛି ପୁରୀରେ ।’ ସେ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଦେଖାଇଲା - ‘ହେଉଛି ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଭୂତକୋଠି । ତା’ ପାଖଟା ଆଉ ଗୋଟାଏ ଭୂତକୋଠି । ତା’ ପାଖକୁ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର - ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ପୋଡ଼ାହୁଅନ୍ତି ।’ ତା’ ପାଖକୁ କାଳୀ ବାବାଜି ଡେରା । ତା’ ପାଖକୁ ବିଧବାଶ୍ରମ । ଦିନରେ ସୁଦ୍ଧା କୁକୁର ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ଭଲମଣିଷକୁ ।’

ଚାଲୁ ଚାଲୁ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପଚାରିଲା ତା’ କଥାକୁ କାନ ନଦେଇ - ‘ତୁମେ ମତେ ନେଇଯିବ ନା ଭୂତକୋଠି ଦେଖାଇବାକୁ ?’

‘ଆଛା’ - କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ କହିଲା ।

‘ତୁମେ ତାହେଲେ ମତେ ଡାକିବାକୁ ଆସିବ ନାହିଁ ଆମ ଘରକୁ । ମା’ ଶୁଣିଲେ ଗାଳିଦେବ, ଛାଡ଼ିବନାହିଁ ।’ ଆଗ୍ରହର ଆତିଶଯ୍ୟାରେ କହିଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ । ‘ତୁମେ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଛକରେ ଥିବ । ମୁଁ ମା’କୁ ଶଙ୍ଖମାଳି କିଣିବାକୁ ଯାଉଛି କହି ଚାଲିଆସିବି ଠିକ୍ ଚାରିଟାବେଳେ । ତା’ପରେ ଆମେ ଯିବା ।’

କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ନିଃଶବ୍ଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରିଲା । ଭାବିଲା ମନେ ମନେ - ସତରେ କି ସେ ଭୂତକୋଠିକୁ ନେବ କିଆକୁ ? କିଆର କିଛି ହେଉ କି ନହେଉ ସେ ନିଜେ ତ ଆଗ ଭେଟଣା ହୋଇଯିବ । ମହାଭୟ ତା’ର ଭୂତକୁ । ଭୂତକୋଠିକୁ କି ମଣିଷ ଯାଆନ୍ତି ? ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଅଧେ କୋଠି ଭୂତକୋଠି । ଭୂତ ଉପାତରେ ଲୋକେ ରହିପାରିଲେନି ବୋଲି ସେ ସବୁ କୋଠିରେ ଏବେ ଅଫିସ ଖୋଲିଗଲାଣି । କାଞ୍ଚନଭିଲା ଭୂତକୋଠିରେ ଚେଲିଫୋନ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ଅଫିସ ଖୋଲିଥିଲା । ଦିନଯାକ ଯାହା ଯେମିତି ଅଫିସ ହେବ ରାତି ହୋଇଗଲେ କି ସରିଲା । ରାତି ଡିଉଟି ଯାହାର ପଡ଼ିଥିବ ମଲା ସେ । ନବବାରୁ କହୁଥିଲା, ତା’ର ଯେଉଁଦିନ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜରେ ରାତି ଡିଉଟି ପଡ଼ିଥିବ, ଠିକ୍ ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ଆସିବ ଗୋଟେ ଫୋନ୍ । ‘ହ୍ୟାଲୋ ହ୍ୟାଲୋ, ଡକ୍ଟର ଭାବୁଡ଼ି ? ପ୍ଲିଜ୍, ଟିକିଏ ଡକ୍ଟର ବୀରେନ ଭାବୁଡ଼ିଙ୍କୁ ଦେବେ । ମୁଁ ରାଣୀସାହେବା କହୁଛି । ମୋ ହଜବ୍ୟାଣ୍ଡ ସିରିଅସ୍ । ତାଙ୍କର ବାଁ ପଟ ଛାତିରେ ବ୍ୟଥା ହେଉଛି । ଭୀଷଣ ବ୍ୟଥା । ଓ ପ୍ଲିଜ୍, ସାଙ୍ଗେ

ସାଙ୍ଗେ ଡକ୍ଟର ଭାଦୁଡ଼ିଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ଗାଡ଼ି ପଠାଉଛି ।’ ତା’ ପରେ ଲାଜନ କଟିଯିବ । ଖାଲି ତା’ରି ନୁହେଁ - ସାରା ଏକ୍ସପେକ୍ଟେସନ୍ ଗୋଟାକଯାକର । ନବବାବୁ କାତ ଝରକା ବାଟେ ଚାହିଁବ ତଳକୁ । ଗୋଟେ ବିରାଟ ଧଳା ଇମ୍ଫାଲା ଗାଡ଼ି, ଡ୍ରାଇଭର ନଥିବ - କେହି ନଥିବେ ପଶୁଛି ଗେର୍ ଭିତରକୁ । ମନକୁ ମନ ଗେର୍ ଖୋଲିଯିବ । ଗାଡ଼ି ଭିତରକୁ ଆସିବ ଧଳାଧୁଆଁର ଖଣ୍ଡେ ମେଘପରି । ଡକ୍ଟର ଭାଦୁଡ଼ି ଧଳା ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଆଉ ଧଳା କୋର୍ ପିନ୍ଧି, ଫୁରଫୁର ଉଡୁଥିବ ପାଟିଲା ବାଳ, ବେକରେ ଷ୍ଟେଥୋସ୍କୋପ୍ ପଡ଼ିଥିବ, ହାତରେ ଧରିଥିବେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଚମଡ଼ା ବ୍ୟାଗ, ଯାଇ ଗାଡ଼ିରେ ବସିବେ । ଗାଡ଼ି ଚାଲିଯିବ ଡ୍ରାଇଭର ଭାଦୁଡ଼ିକୁ ନେଇ । ନବବାବୁ ବସିରହିବ ସିନେମା ଦେଖିଲା ପରି କାତ ଝରକା ବାଟେ ବାହାରକୁ ଚାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ରେ ସେ ଧଳା ଇମ୍ଫାଲା ଗାଡ଼ି ପୁଣି ଫେରିବ । ଗାଡ଼ିରୁ ବାହାରିବେ ଗୋଟେ ଷ୍ଟ୍ରେଟରରେ ରୋଗୀକୁ ପକାଇ ଧଳାପୋଷାକ ପିନ୍ଧା ଦୁଇଜଣ ବେହେରା । ରୋଗୀର ସାରା ଶରୀର ଧଳା ଚାଦରରେ ଢଙ୍କା ଖାଲି ଛେତା ମୁହଁଟା ଛଡ଼ା । ପଛରେ ଡ୍ରାଇଭର ଭାଦୁଡ଼ି ଆଉ ରାଣୀସାହେବା । ମଲ ମଲ ଛେଦା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ରାଣୀସାହେବା ତାଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଢ଼ଣା ଟେକି । ପାଦରେ ଧଳା ହାଇଲିଫ୍ ଆଉ ହାତରେ ଧଳା ବ୍ୟାଗ । ବେକରେ ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି ଧଳା ପଥରର ସରୁ ଗୋଟିଏ ହାର । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପଶିବେ କୋଠିକୁ । ତା’ପରେ ସବୁ ନିଷ୍ପତ୍ତ । ପିନ୍ କଣ୍ଟାଟିଏ ତଳେ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ କାନକୁ ଶୁଭିବ - ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଛଡ଼ା । କେହି ଜଣେ ରବର ଜୋତା ପିନ୍ଧି ବିରାଟ କାଠ ସିଡ଼ି ବାଟେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଚଢ଼ିଆସୁଛି ଉପରକୁ - ଆସ୍ତେ କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ, ନବବାବୁର ଏକ୍ସପେକ୍ଟେସନ୍ ଆଡ଼କୁ । ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଯେପରି ଦମ୍ ନେଇ ନେଇ ଆଗେଇ ଆସୁଛି ସେ ପାଦଶବ୍ଦ । ନବବାବୁ ଧାଏଁ କିନା ବୁଲିପଡ଼ି ଚାହିଁଦେଲା ପଛକୁ । ଡ୍ରାଇଭର ଭାଦୁଡ଼ି ଠିଆହୋଇଛନ୍ତି ଦୁଆର ସାମ୍ନାରେ ଅପରେସନ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ବେଶରେ । ଇସାରାରେ କହୁଛନ୍ତି - ‘ସ୍ଟିଲ୍, ଏ ଘର ଖାଲି କରନ୍ତୁ । ମୋର ଗୋଟାଏ ଅକ୍ସିଡେଣ୍ଟ ଅପରେସନ କରିବାର ଅଛି ।’ ନବବାବୁ ମୂଢ଼ା ହୋଇଗଲା ଚଉକି ଉପରେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଉଠେ, ଚାରିଆଡ଼େ ଟେଲିଫୋନ ଏକ୍ସପେକ୍ଟେସନ୍ ଠୁଣଠାଣ ଶବ୍ଦ । ଏକ୍ସପେକ୍ଟେସନ୍ ପୁଣି ଜାଣିଉଠିଛି । ନା ଅଛନ୍ତି ଡ୍ରାଇଭର ଭାଦୁଡ଼ି ନା ରାଣୀସାହେବା ନା ଇମ୍ଫାଲା ଗାଡ଼ି । ତଳ ମହଲାରେ ଏକ୍ସପେକ୍ଟେସନ୍ ଦରଘ୍ଵାନ ଘୁମାଉଛି ଆଉ ଉପର ମହଲାରେ ବସିଛି ନବବାବୁ । ଚାରିଆଡୁ ଆସୁଛି ଲୋକଙ୍କର ଗାଲି - କ’ଣ ହେଲା ? ଦଶ ମିନିଟ୍

ହେଲା ଆମେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ, ଏକ୍ସପେକ୍ଟେସନ୍ ମିଳୁନାହିଁ । କୁଲି ଭାବିଲା - ନବବାବୁ ସେମିତି ଦମ୍ଭଲୋକ ବୋଲି, ନିତି ମା' ରାମଚଣ୍ଡୀ ଦର୍ଶନକୁ ଯାଏ ବୋଲି, ବଞ୍ଚିଗଲା । ସେ ହୋଇଥିଲେ ସେଇଦିନ ସେ ଚାକିରି ଛାଡ଼ିଦେଇଥାନ୍ତା । ତାକୁ ପୁଣି କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗୀ ଡାକୁଛି ଭୂତକୋଠିକୁ ନେବାପାଇଁ । କାନ୍ଧରୁ ଯଦି ଚୂନ ଖଣ୍ଡେ ଖସିପଡ଼େ କି ଝରକା କବାଟ ଟିକିଏ କେଁ କରି ହେଇଯାଏ ସେ ସେଇଠି ମୂର୍ଛା ହୋଇଯିବ । ସେ ଭାବିଲା - କେଉଁ ଗୋଟେ ଖାଲି ଘରକୁ ସେ ତାକୁ ନେଇଯିବ । ମିଛରେ କହିଦେବ ଭୂତକୋଠି ବୋଲି । ସେ କ'ଣ ବୁଝିବ ଭୂତକୋଠି ନା ପୂତକୋଠି ! ସେ ଠିକ୍‌କଲା, ସେ ତା'କୁ ନେବ ସୈକତାବାସକୁ ଯେଉଁଠି ଅନେକଥର ସେମାନେ ଫିଷ୍ଟ କରିଛନ୍ତି । କେହି ନଥାନ୍ତି ସେଠି । ଘରଟା ଅଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଲିରେ ପୋତିହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଆଇଁଷକାତି ଫୁଲ ଫୁଟିଛି ।

ସାଙ୍ଗେ ତିନିଟା ବାଜିଗଲାଣି । କୁଲି ବସିଛି ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରର ଚିହ୍ନା ଚାହା ଦୋକାନରେ । ତାହୁଁଛି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କି ଏକ ହେୟ ତାହାଲ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ । ଚୁରିଷ୍ଟ ! ସେଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ଅଧାମଣିଷ ଆଉ ଅଧାବକରା । କୁଆଡୁ କୁଆଡୁ ସବୁ ଆସିଛନ୍ତି - କେଉଁ ଠାକୁରପୁକୁର, ଚୋରବାଗାନ, ନଦିଆ, ଭଲୁବେଡ଼ିଆ କି ଫର୍କା । ଗୋବରାତଡ଼େଇ ଯେମିତି ଆସନ୍ତି କୁଆଡୁ କୁଆଡୁ ଧରାହୋଇ କାପ୍ତାଶ୍ୱର ମେଳାକୁ । ଶରୀରଚାୟାକ ପଛେ ଗୋବରା, ଲାଞ୍ଜ ତଳେ ଟିକିଏ ନାଲିପର ଲାଗିଥିବ । ସେଇ ନାଲିପର ଟିକକ ତ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ! ସେଠି ଟିକିଏ ହାତ ବଜାଇଦିଅ, ଦେଖ୍ ମଜା । କୁଲି ସତରଞ୍ଜୀ ମନକୁ ମନ ଟିକିଏ ହସି ହାତଘଡ଼ିକୁ ଚାହିଁଲା । ପୁଣି ଚାହିଁଲା ଗହଳିକୁ । ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଚାଲିଛି ତା' ଆଖି ଆଗରେ ଚିଲକାରେ ଶୀତଦିନିଆ ହଂସରାଲି ପଡ଼ିଲା ପରି । ସମସ୍ତେ ବେଶ ହୋଇଛନ୍ତି ଅଦିନିଆ ଫଗୁଣର ନିଶାରେ - ଓଠରେ ନାଲି ଲଗାଇ । ଏଇ ଯେଉଁ ବୁଢ଼ା ଯାଉଛି, ପିନ୍ଧିଛି ଶାନ୍ତିପୁରୀ ଧୋତି, ଗିଲ୍‌କରା ପଞ୍ଜାବି, କାନ୍ଧରେ ଖଣ୍ଡିଛି କାଶ୍ମୀର ଶାଲ, ପାଦରେ ନକଲି ହରିଣ ଚମଡ଼ାର ସଉକିନିଆ ଚଟି ଆଉ ଚୁରୁଟ ପିଉଛି, ସେ ତା' ପାଥେୟ - ବ୍ୟାଗରେ ଆଣିଛି ପାଣ୍ଡୋଟି ଚୁରୁଟ । ଫୁଲ୍‌ଦେଇ ଯିବ ସେ ସେହି ପାଞ୍ଚଶକ୍ତି ପାଞ୍ଚଦିନର ରହଣିରେ ଦିନକୁ ଖଣ୍ଡିଏ କରି ଆଉ ମନେରଖିବ ପୁରୀକୁ - ରସୁଆଳ ତମାଖୁର ପିତୁଳିଆ ବାସ୍ନାରେ ଯେଉଁ ବାସ୍ନାରେ ଲୁଚିଛି ସମୁଦ୍ରରେ ଗାଧୋଇ ଡିକାଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଫେରୁଥିବା ତା' ପୁତ୍ରବଧୂ ବି । 'ତପ୍ ଶଳା ଲାକୁଆ ବୁଢ଼ା !' ମନକୁ ମନ କହିଲା କୁଲି ସତରଞ୍ଜୀ ଏକ ଜଳନ୍ତା ଇର୍ଷାରେ । 'ଦେଖ ଶଳା କେମିତି ଚାଲିଛି ନିଜ ଝିଅଟାର ହାତଧରି, ଯେମିତି ତା

ନିଜର ଖୋଦ୍ ତୃତୀୟପକ୍ଷ ! ବୁଢ଼ାକୁ ମାଲୁମ ନାହିଁ ଝିଅ ପଛରେ ଏଣେ ତିନିଟା କୁକୁର ଲାଗିଗଲେଣି ବୋଲି । ବୁଢ଼ା ଚିକିଏ ଆଖି ଆଡ଼କଲେ ଚଢ଼େଇ ସବୁ ଉଡ଼ାଉଡ଼ି ହୋଇ ଚାଲିଯିବେ ଝାଉଁବଣକୁ । ଦିଗବାରେଣି ଖୁମ୍ବର ମୁକୁଳା ଆଲୁଅ ଯେତେବେଳେ ଓଳାଇ ଦେଇ ଯିବ ଝାଉଁବଣ, ପାରିଦେବ ଝାଉଁପତ୍ରର ଉଷ୍ମ ମଣେଇ, ଦୁଇ ଦୁଇ ଚାରି ଚାରି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଯିବେ । କେଉଁ ଘର ପନ୍ଦାଡ଼ରେ, କେଉଁ ବାରଣ୍ଡା ସନ୍ଧିରେ, ଖୁଣ୍ଟ ଆଡୁଆଳରେ ପଡ଼ିରହିବ ଫୁଲପକା ପାଲଟା ଚଢ଼ି ଆଉ ଖବରକାଗଜର ବିଛଣା ଚାଦର ।

କ'ଣ ଭାବି କୁଲି ସଡ଼ଙ୍ଗୀ ଚାହା ଦୋକାନରୁ ଉଠି ତଳକୁ ଗଢ଼ିଲା ଯେଉଁଠି ବାଲି ଉପରେ ଲାଗିଛି ଶଙ୍ଖ, କଉଡ଼ି, ସିପ ଆଉ ଶାମୁକାର ବଜାର । ସେ ଦେଖିଲା କିଛିକ୍ଷଣ ଦୋକାନ ବୁଲି ବୁଲି ତା'ପରେ କିଣିଲା କୁନି କୁନି ଧଳାରଙ୍ଗର କଉଡ଼ିକିଆ ଗୋଟିଏ ମାଲି । ପକେଟରେ ପୁରାଇ ମାଲିଟି, ପୁଣି ଯାଇ ସେ ବସିଲା ଚାହାଦୋକାନ ବେଞ୍ଚରେ । ସେ ତା'ଘଡ଼ିକୁ ଚାହିଁ ଗଣିଲା ଚାରି ମିନିଟ୍ ଅଛି, ତିନି ମିନିଟ୍ ଅଛି, ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ଅଛି । ସେ ଉଠି ଠିଆହୋଇପଡ଼ିଲା । ତା'ଆଖିକୁ ଆଉ କିଛି ଦିଶିଲା ନାହିଁ । ତା'ସାମ୍ନାରେ ଠିଆହୋଇଛି ପାଉଁଶିଆ ଜୀନ୍ସ ଆଉ ଧଳା ହାତ-ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧି କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ହାତରେ ତା'ର କାତ ନାହିଁ କି ଘଣ୍ଟା ନାହିଁ । ସେ ଦିଶୁଛି ଗୋଟେ ପୁଅପିଲା ଯେମିତି ଝିଅବେଶ ହୋଇଛି । ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କଲା କୁଲି ସଡ଼ଙ୍ଗୀ । ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା । ନାରୀତ୍ବର ଯେଉଁ ଦୁର୍ବାର ମେଘନାଦ ପାତିରୀ ତାକୁ ଛଡ଼ାଇ ରଖିଥିଲା ତା'ଠାରୁ, ସେ ପାତିରୀ ଯେମିତି ଧସ୍ ଧସ୍ ହୋଇ ଭୁସ୍ତୁଡ଼ିପଡ଼ିଛି, ସେ ଯେପରି ବିନା ଦ୍ଵିଧାରେ ବିନା କୁଣ୍ଠାରେ ତାକୁ ଏଥର ଛୁଇଁପାରେ । ତା' କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇପାରେ । ତା'ଛାତି ପକେଟରେ ହାତ ପୁରାଇପାରେ କି ତା'ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପକେଟରେ । ତା' ରୁମାଲରେ ପୋଛି ହୋଇପାରେ କି ତାକୁ ଗୋଟାଏ ପାଉଲ୍ ମାରି ତଳେ ଚିତ୍କରି ପକାଇ ଦେଇପାରେ । ତା'ର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ତାକୁ କହିବାକୁ - ଆଜି ଭୂତକୋଠି ଥାଉ । ଆଜି ଚାଲୁ ଯିବା କେତକାଝରକୁ ନଈକା ହୋଇ ଗାଧୋଇବାକୁ, ଚନ୍ଦ୍ରର ଅକ୍ଷରରେ । ମୋର ଭାରି ଇଚ୍ଛା କରୁଛି ତତେ କହିବାକୁ, ତତେ ଲାଉ କରିବାକୁ, କାଖ କରିବାକୁ, ଗୁଗୁପାଣ୍ଡି କରିବାକୁ ।

‘କ'ଣ ଦେଖୁଛ ? - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପଚାରିଲା ।’

‘ଏ’ କୁଲି ସଡ଼ଙ୍ଗୀ ତମକିପଡ଼ିଲା । ତା'ର ମନେ ପଡୁଥିଲା ବର୍ଷେ ସ୍କୁଲ ଗଣେଶ

ପୂଜାକୁ ତା'ର ସ୍ପଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀ ବର୍ଷ, ବରୁ ଆଉ ବାସୁପଣା ତାକୁ ଡାକି ନେଇଥିଲେ ଗତିବାବୁ ତୋଟାକୁ - ଆ, ପାର୍ସାକୋଳି ଖାଇବାକୁ ଯିବା । ସେ ତୁଆ ଜାମା ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପିନ୍ଧିଥାଏ, ପାନ ଖାଇଥାଏ, ମୁହଁରେ ଲଗାଇଥାଏ ସ୍କୋ ପାଇଡ଼ର । ପାର୍ସାକୋଳି ଖାଇସାରିଲେ, ସେମାନେ କହିଲେ - ଆ, ପୋଖରୀରେ ଗାଧୋଇବା । ସେମାନେ ତିନିଜଣ ଯାକ ଜୁଲରେ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ସାର୍ଟ ରଖିଦେଇ ଗାଧୋଇଲେ ପାଣିରେ ପଶି । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଉଠିଲେ ପାଣିରୁ ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ପ୍ୟାଣ୍ଟ ସାର୍ଟ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ତା'ର ପ୍ୟାଣ୍ଟ ସାର୍ଟ ନଥିଲା । ସେମାନେ ଲୁଚାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଯେତେ ମାଗିଲେ ଦେଲେନାହିଁ । ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲା - ମୁଁ ଯାଉଛି ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ କହିବି । ବାପାଙ୍କୁ ଡାକିକରି ଆଣିବି । ସେମାନେ ହସିଲେ ଖେଁ ଖେଁ ହେଇ - ଯା, କେମିତି ଯିବୁ ଯା ।' ସେ ଯାଇପାରିନଥିଲା । କେମିତି ସେ ଯାଇଥାନ୍ତା ବିନା ପ୍ୟାଣ୍ଟ ସାର୍ଟରେ ? ସେଦିନ ସେଇ ପେଟେଇକରି ତଳେ ପଡ଼ିବାର କ୍ଲାବତା ଆଜି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆବେଗରେ ଉଜାଟ କରୁଛି । ସେ ଭାବୁଛି - ସେ ହାତ ବଢ଼ାଇବ, ଛୁଇଁବ ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଏଇ ପୁଅପିଲାକୁ, ଯେ ବେଶ ହୋଇଛି ଝିଅପିଲା ପରି । କି ବିଚିତ୍ର ଭାବେ ଯୋଡ଼ା ହୋଇଛି ସେ । ତା'ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ସିଲାଇରୁ ବେଶ ବୁଝାଯାଉଛି ଯେପରି ଦୁଇଟା ଲିଙ୍ଗ - ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ଗୋଟାଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକାଠି ଯୋଡ଼ାହୋଇ ସେ ତିଆରି ହୋଇଛି - ସେ ନିଜେ ଯାହା ନୁହେଁ । ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଆକର୍ଷଣ ସେ ବୋଧ କରୁଛି । ତା'ର ମନକରୁଛି, ତା'କୁ ଓଲଟାଇଦେଇ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଘିଞ୍ଚି ଆଣିବାକୁ ।

‘ତାଲ’ - କିଆ ତାଟାର୍ଜୀ ତା'କୁ ଚୁମୁଟିଦେଲା । ବିଜୁଳି ପରି ଖେଳିଗଲା ସେ ମୁନିଆ ନଖର ସ୍ପର୍ଶ କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଦେହରେ । ତା' ହାତରେ ଚୂଡ଼ି ନାହିଁ, ଶଙ୍ଖା ନାହିଁ, ମୁଦି ନାହିଁ । ସେ ପିଲାଳିଆ ହାତର ବର୍ବର ଉଲଗ୍ନତା ଗୋଟାଏ ଦିଗହୀନ ଭୁଜଙ୍ଗ ପରି ତା' ଉପରେ ଆମ୍ବୁଡ଼ି ଆମ୍ବୁଡ଼ି ଅତିକ୍ରମ କରୁଛି । ସେ କେବଳ ଉଦଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଛି ଅପେକ୍ଷାରେ କେଉଁଠି ବସାଇବ ସେ ତା' ଚୋଟ । ସାପଟା ଓହ୍ଲାଇଯାଉଛି ତା' କାନବାଟ ଗାଲରେ, ବେକରେ, ପେଟରେ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଉଛି ତା' ଦି'ପାଳିଆ ଜିଭରେ ତାକୁ ଟିକିଏ ଚାଖି ଚାଖି । ତା' ସାରା ଦେହ ଟାଙ୍କୁରିଉଠିଛି ଦାନ୍ତ ବାଜିଯିବାର ସମ୍ଭାବନାରେ । ରକ୍ତ ଚଢ଼ିଗଲା ତା' ମୁହଁକୁ । ‘ହୁଁ’ କହି ସେ ତା' ହାତ ହଟାଇଦେଲା ନିଜ ଦେହରୁ ।

ତା'ପରେ ସେମାନେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ବାଲିକୁ । କିଛି ବାଟ ଚାଲିଲେ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଭାବେ । କିଆ ତାଟାର୍ଜୀ ପଚାରିଲା - ‘କେଉଁ ପଟକୁ ଯିବା, ଡାହାଣ ନା ବା'କୁ ? ସେଇଠିକୁ

ଯିବା ଯେଉଁଠି ଭୂତମାନେ ଟି-ପାର୍ଟି ଆଉ ବଲ୍‌ବୋଲ୍ କରନ୍ତି ବୋଲି ଜଳଖିଆବାଲା କହୁଥିଲା ।’ କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଗନ୍ଧାର ସ୍ଵରରେ କହିଲା - ‘ନା, ଆଜି ଭୂତକୋଠି ଯିବା ହେବନି । ଆଜି ଆମେ ଆଉ ଗୋଟେ ଜାଗାକୁ ଯିବା ।’

‘କୋଉଠିକି ?’ - କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପଚାରିଲା ।

‘ମୁଁ ଜାଣେନି ସେ କୋଠିର ନାଁ’ - କହିଲା କୁଳି । ‘ସେ କୋଠିର ନାଁ’ ପୋତି ହୋଇଗଲାଣି ବାଲିରେ । ସେ କୋଠିରେ ମଣିଷ ରୁହନ୍ତି ନାହିଁ । ତା’ର ଅଗଣାରେ ଗୋଟେ କଳ ବସିଛି ମିଠାପାଣିର । ତା’ ଚାରିପଟେ ଆଜ୍ଞାପାତି ଫୁଲ ହତା ।’ ସେ ଏପରି ନିରସଭାବେ କହିଲା କଥାଟା ଯେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ବି କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀର ଭରସା ପାଇଲା ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲା ମନେ ମନେ - କି ଗୋଟାଏ ଖାରା ଲୋକଟାଏ ମ ? ସେ କି ଅନ୍ୟଭାବେ କହି ପାରିନଥାଆନ୍ତା କଥାଟା ! ସେ କି କହି ପାରିନଥାନ୍ତା କଥାଟା ମଜେଇ କରି - ପାନରେ ଯେମିତି ମିଠା ମସଲା ଲଗାଯାଏ । ସେ ଟିକିଏ ରଖିଥାନ୍ତା କଳରେ, ଟିକିଏ ବୋଲି ହୋଇଥାନ୍ତା, ଗେଲେଇ ହୋଇ ପଚାରିଥାନ୍ତା ଆଉ ଦୁଇ ଚାରିଟା ପ୍ରଶ୍ନ, କିନ୍ତୁ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଗୁଣ୍ଡିପାନ ପରି ତା’ ଅନଭ୍ୟସ୍ତ ପାଟିରୁ ଝାଙ୍କି ବାହାର କରିଦେଉଛନ୍ତି । ସେ ନିରବରେ ମନେପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା କୁଳି କ’ଣ କହିଲା ତାକୁ - ସେ କୋଠିରେ ମଣିଷ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ତା’ର ଅଗଣାରେ ଗୋଟାଏ କଳ ବସିଛି ମିଠା ପାଣିର । ତା’ ଚାରିପଟେ ଆଜ୍ଞାପାତି ଫୁଲର ହତା । ତା’କୁ ଲାଗିଲା ଏ ବି ଗୋଟାଏ କୌଣସି ଏକ ଭୟାନକ କୋଠିର ଠିକଣା । ଯିଏ ତାକୁ ବାଟକଡ଼ାଇ ନେଇଯାଉଛି ସେଠାକୁ, ଯାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଚାଲିଛି, ତା’ର ସନ୍ଦେହ ହେଲା - ସେ ଗୋଟାଏ ଭୂତ ନୁହେଁ ତ ! ଗୋଟାଏ ଅତ୍ୟୁଷ୍ଟ ଅମୋକ୍ଷ ଅଶରୀରୀ ? ତା’ର ସାହସ ହେଉନାହିଁ ତାକୁ ବୁଲିକରି ଚାହିଁବାକୁ କି ଡାକିବାକୁ ତା’ ନାଁ ଧରି । ଚାରିଆଡ଼ ନିର୍ଜନ ହୋଇଗଲାଣି । କେଉଁଆଡ଼େ ସେ ନେଉଛି ତାକୁ ? କି ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଭୟରେ ତା’ ଆଖି ଛଳଛଳାଇ ଉଠିଲା, ଲୁହ ଗଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଆଗେଇଯାଉଛି ସବୁକିଛି ପଛରେ ପକାଇ । ଏମିତି ସେ କେତେ ବାଟ ଚାଲିଥାନ୍ତା ତା’ର ଧାରଣା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କୁଳି ତାକୁ ହଠାତ୍ ରୋକିଦେଲା । କହିଲା - ‘କିଆ, ଟିକିଏ ଠିଆହୁଅ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଗୋଟାଏ କଥା ଦେବି ।’

କିଆ ତମକି ଛିଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ିଲା - ଜଳଜଳ କରି ଚାହିଁଲା ତା ମୁହଁକୁ । କୁଳି

ତା' ପକେଟରେ ହାତପୁରାଇ ବାହାର କଲା ଛୋଟ ଧଳା ଶଙ୍ଖମାଳିଚି । ପାପୁଲିରେ ଧରି ଦେଖାଇଲା ତାକୁ । କିଆ ଆଖି ନୁଆଁଇ ଚାହିଁଲା ଖୋଲାହାତରେ ଶଙ୍ଖମାଳିଚିକୁ ତା' ପରେ କୁଲିର ମୁହଁକୁ । ଯେଉଁ କାଳ୍ପନିକ ଭୟ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଯାଇଥିଲା ତା'ର ମନରେ, ସେ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ଦୁଇ ଧାର ଲୁହ ହୋଇ ତା'ର ଫକା ଗାଲ ଉପରେ । ତା' ପରେ ହସଆସିଲା ତା' ଓଠକୁ । ସେ ଝାମ୍ପାରି ମାଳିଚା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ କୁଲି ହାତରୁ ବାଲିହରିଣ ପରି ବୋଡ଼ିଲା ଆଗକୁ । ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଯାଇ ସେ ଠିଆହେଲା ସମୁଦ୍ରକୁ ମୁହଁ କରି ଆଉ ବେକରେ ଗଳାଇଦେଲା ଚିକ୍‌ଚିକ୍ ଶଙ୍ଖର ଧଳାମାଳିଚି । କୁଲି ଆସିଲା ପଛେ ପଛେ । ତା' ପରେ ସେମାନେ ଚାଲିଲେ ପାଖାପାଖି ହୋଇ । ହଠାତ୍ କିଆ ଧରିଲା କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀର ହାତ ଆଉ ସେମାନେ ଆଗେଇଲେ ବାଲିବନ୍ତ ପାରହୋଇ ଯେଉଁଠି ଆଇଁଷକାତି ଫୁଲ ଫୁଟିଛି । ସେଇଠୁ ଢେଉଢେଉକା ବାଲି ମାଡ଼ିଯାଇଛି କିଛି ଦୂରର ଏକତାଲା କୋଠି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । କୋଠିଟାକୁ ପୋତିପକାଇଛି ଅଣ୍ଟାଯାଏ । ବାଲିର ଢେଉ ପଛପଟୁ ଦିଶୁଛି ଅଧେ ଅଧେ ଖିଲାଣ, ଛାତର ମେଡ଼ ଆଉ ଦୁଇଟା ନିବୁଜ ଝରକା - ଯେପରି ପିଲାଏ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ଖେଳଘର ତିଆରି ହୋଇଛି । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କହିଲା - 'ଗୋଟିଏ ହୋଇ ବି ପାଦଚିହ୍ନ ପଡ଼ିନାହିଁ ଏ ବାଲିରେ । ଏ ଆଡ଼କୁ ଲୋକ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ ନା କ'ଣ ?' କୁଲି କିଛିକ୍ଷଣ ନିରବ ହୋଇ କହିଲା - 'ହଁ ଆସନ୍ତି - ସଞ୍ଜ ଗଡ଼ିଗଲେ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ । ଖରାବେଲର ବାଲିଝଡ଼ରେ ପାଦଚିହ୍ନ ଲିଭିଯାଏ । ପୁଣି ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲେ ତୁଆ ପାଦଚିହ୍ନ ପଡ଼େ ।' କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ରୁମାଲରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇଲା । କିଆ ନ କହି ତେଣେ ଚାଲିଗଲା । ବାଲିବନ୍ତ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଚାହିଁଲା ଘର ଭିତରକୁ । ଉଠିଛି ବାରଣ୍ଡା ଅଧା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଦୁଆର ଝରକା ନିବୁଜ ହୋଇ ବନ୍ଦ । କୁଣି ପବନରେ କାଠ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଇଛି । ମଝି କାନ୍ଧରେ କରି ଗୋଟେ କଲାକରା ଲମ୍ବାମଣ୍ଡେଇ କିଁ କିଁ କରୁଛି ପବନରେ । ସମୁଦ୍ର ପବନରେ ଓଲାଇ ହୋଇ ସିମେଣ୍ଟ ବାରଣ୍ଡାର ଗୋଟାଏ କୁଣରେ ଲାଖିଛି ଗୋଟେ ସିଗାରେଟ ଖୋଳ ଆଉ ଫାଳେ ଖବରକାଗଜ । କି ଏକ ଅଭୂତ ନିର୍ଜନତା । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ବାଲିବନ୍ତରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆହେଲା । କୁଲିକୁ ଲୁଚାଇ ସିଗାରେଟ ଖୋଳଟା ଉଠାଇ ନେଇ ଶୁଙ୍ଘିଲା ଥରେ ଦୁଇଥର । ମଜା ଲାଗିଲା ତାକୁ । କେହି ଜଣେ ପିଇଥିବ ଏ ସିଗାରେଟ । ବାଲିଘରର ଏଇ ନିର୍ମଳ ନିର୍ଜନତାରେ ଶୋଇରହି ସିଗାରେଟ ଟାଣିଥିବ । ସେ ଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ନେଇ ଖୋଜିଲା ତା'ର ପୋଡ଼ା ସିଗାରେଟର ଖୁଣ୍ଟା । ମଜା

ଲାଗିଲା ତାକୁ - ମିଉଜିଅମ୍‌ରେ ବୁଲି ବୁଲି ଅବର୍ତ୍ତମାନ ପୂର୍ବଜଙ୍କ ପାଣି ପିଇବାର ଲାଉତୁମ୍ବା ଆଉ ଗୋପୀଯନ୍ତ୍ର ଦେଖିବାର । ମନକରେ ତାଙ୍କ ଅଜଣା ତୁମ୍ବାରେ ପିଇବାକୁ ମୁନ୍ଦିଏ ପାଣି, ବଞ୍ଚିବାକୁ ରାତିଟିଏ ତାଙ୍କ ନୁଆଁଣିଆ ପତର କୁଡ଼ିଆର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଅନ୍ଧକାରରେ, ବେକରେ ହାଡ଼ମାଳି ଝୁଲାଇ ନାଟିବାକୁ ତାଙ୍କ ଟୋକାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁର ଚାରିପଟେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି -

କଳା ଚାରିଜାତି କହରେ ଶବର, କଳା ଚାରିଜାତି କହ

ଶବରରେ କଳା ଚାରିଜାତି କହ

କଳା ଚାରିଜାତି ନ କହିପାରିଲେ ଶବରରେ, ଗୋଡ଼ ଷଷ୍ଠିବାକୁ ରହ,

ଶବରରେ ଗୋଡ଼ ଷଷ୍ଠିବାକୁ ରହ ।

କି ଏକ ଅଜଣା ଶିହରଣ ଖେଳିଗଲା ତା' ଧମନୀର ପ୍ରତି କେନାଲରେ । ସେ କୁଚାଇ କରି ଟିକିଏ ଚାହିଁଲା କୁଳିକୁ । ତା'ର କେମିତି ସନ୍ଦେହ ହେଲା - ସେ ବୋଧହୁଏ ଅନେକ ମିଛ କଥା କହିଛି ତାକୁ । କହିଛି ସେ ବମ୍ବେରେ ବ୍ୟବସାୟ କରେ ବୋଲି । ସେ ହୁଏତ କିଛି କରେନାହିଁ । ସେ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ଧୂଳିଆ ଗୁମାସ୍ତା - ଯାତ୍ରୀକୁ ପଞ୍ଚୁତୀର୍ଥ କରାଏ ପ୍ରତି ପୋଖରୀରୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ପାଣି ଛିଞ୍ଚିଦେଇ ତାଙ୍କ ଲଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡରେ, ବେକରେ ପକାଇଦେଇ ଖଣ୍ଡେ ଶିରିକାପଡ଼ାର ମାଳ ଆଉ ପାଟିରେ ଗୁଞ୍ଜିଦେଇ ନିର୍ମାଲ୍ୟ । ତାଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମରାଏ ତା' ପାଦତଳରେ, ସଂକଳ୍ପ କରାଏ, ତା'ପରେ କହେ - ଦିଅ ଖୁସି ମନରେ, ଯାହା ଆମ୍ବା ଡାକୁଛି ଦାନ କରିଯାଅ । ଦିଅ । ତୁମ୍ଭ ବାପ, ଗୋସେଇଁବାପ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ତୁମ ସାତପୁରୁଷ ଏଠି ଦେଇକରି ଯାଇଛନ୍ତି । ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ଭୋଗଚକ୍ର ଏ । ଏଠି କିଛି ଦାନକର ।

ଭୋଗଚକ୍ର ! ସେ କମ୍ପିଉଟିଲା ରମ୍ଭାପତ୍ର ପରି । ହଁ, ସେ ଦେଖିଛି ବଡ଼ଦେଉଳରେ ଶୁଖିଲା ମାଳତୀଫୁଲର ମାଳ ବିକ୍ରି ହେଉଥିଲା, ଶୁଖିଲା ମାଳତୀଫୁଲ ? କେଉଁ ମାଳାକାର ସଞ୍ଚୁଥିଲା ଶୁଖିଲା ମାଳତୀଫୁଲର ହାରଟିଏ ଉପହାର ଦେବାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଜାଡ଼ରାତିର ବଡ଼ସିଂହାର ପାଇଁ ? ତା'ର କେମିତି ନିଜକୁ ଅମୂଲ୍ୟ ମନେହେଲା, ନିଜକୁ ଅପୂର୍ବ ମନେହେଲା । କେହି ଯେପରି ତାକୁ ସଜାଇଛି ଗୋଟେ ନାଲି ସରାରେ । ଗଅଁଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଦରମିଠା ଗୋଲାପୀ କ୍ଷୀରାରେ ତାକୁ ଭସାଇଛି ପଟି ପଟି ଛେନାତାଡ଼ିଆ କରି, ତା'ଉପରେ ଛିଞ୍ଚି ଗୁଜୁରାତିର ଗୁଣ୍ଡ ଆଉ ତା' ନାଁ ଦେଇଛି ଶରଧାରେ -

ରସାବଳୀ ! ତାକୁ ଲଗାଇଦେଇଛି ଭୋଗମଣ୍ଡପର ଭୋଗରେ ।

ସେ ନିଜକୁ ଆୟତ୍ତରେ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । କଥା ବୁଲାଇ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଗନ୍ଧାର ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲା - ‘କାହା ଘର ଏ ? ଲାଗୁଛି, ସମୁଦ୍ର ବାଲି ଛଡ଼ାଇନେଇଛି ତା’ଠୁ । ପୂରାପୂରି ବଖଳ କରିସାରିଲାଣି ।’ କୁଳି ଚାହିଁଲା ତା’ ମୁହଁକୁ, ତା’ପରେ ଡାକିଲା - ‘ଆସ ଦେଖିବ ଏ ଘରର ନାଁ ।’ ସେମାନେ ବାଲିରେ ଖସି ଖସି ଗଲେ ବାହାର ହତା ପାଖକୁ । ଗୋଟାଏ ପାଟକ ଭାଙ୍ଗି ତଳେପଡ଼ିଛି, ଆଉ ଗୋଟାଏ ଠିଆହୋଇଛି ଅଧାପୋତିହୋଇ । ସାମ୍ନା ଖୁମ୍ବ ଉପରୁ ବୁହେଁ ବାଲି ଆଡ଼େଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତା’ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ମାର୍ବଲ ପଥରର ଗୋଟିଏ ଫଳକ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପଡ଼ିଲା - ସାଗରଭିଲ୍ଲା । କିଛି ନଥିଲା ନାଁଟାରେ, ତଥାପି କି ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା ସେ ଅନୁଭବ କଲା କୋଠିଟାର ନାଁ ପଡ଼ି । ସେ ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ କି ନିଶାରେ, କି ସ୍ଵପ୍ନରେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଡୋଳିଥିଲା ଏଠି ଘର, ପୁଣି ହଜାଇଦେଲା କେଉଁ ନିଶାରେ ? ସ୍ଵପ୍ନଟାକୁ ସତ୍ୟ କରିଦେଇ ସେ ଯେମିତି ସହ୍ୟ କରିପାରିଲା ନାହିଁ ତା’ର ଜ୍ୟାମତି, ତା’ର ଘନଫଳ । ପଳାଇଲା, ପଳାଇଲା ସେ ତା’ଠୁ ଯେତେଦୂର ପଳାଇଯାଇପାରେ । ସେ ଧରିଲା କୁଲିର ହାତ, କହିଲା ଯେମିତି - ମୋ ସ୍ଵପ୍ନଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିଦିଅ । ମତେ ଯିବାକୁ ହେବ । କୁଲି ଦୁଇ ବାହୁରୁ ଧରିଲା ତାକୁ । ତାକୁ ଭିଡ଼ିଆଣିଲା ନିଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ତା’ଓଠରେ ଓଠ ଲଗାଇଲା । ସେ ହାତ ପୁରାଇଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ସାର୍ତ୍ତ ଭିତରେ, ତା’ପରେ ତା’ପ୍ୟାଣ୍ଟର ଦୁଇପଛ ପକେଟରେ । ତା’ହାତକୁ ଲାଗିଲା - ସେ ଭିତରେ କ’ଣ କ’ଣ ସବୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ନରମ ଜାମା ପିନ୍ଧିଛି । ସେ ସର୍ତ୍ତ ତାକୁ ଉଛୁଳ କଲା । ସେ ତାକୁ କିଛିଟା ଜାକି, କିଛିଟା ଟେକି ଘର ଭିତରକୁ ନେଇଗଲା । ଘର ଭିତରର ବାଲିଶେଯ ଉପରେ ଆଶୁମାଡ଼ି ବସି ସେ ଖୋଲିଲା ତା’ସାର୍ତ୍ତର ବୋତାମ । ତା’ପରେ ନିଜ ସାର୍ତ୍ତ ଆଉ ତା’ସାର୍ତ୍ତଟା ଯୋଡ଼ି ସେ ତାକୁ ଶୁଆଇଦେଲା ତା’ଉପରେ ।

ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲାଣି । ତଥାପି ସେମାନେ ଦେଖିପାରୁଛନ୍ତି ପରସ୍ପରର ଆଖିକୁ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ କଡ଼ ମାଡ଼ି ଶୋଇ ତା’ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଦରାଣୁଛି କୁଲିର ନାକ, ଆଉ ଓଠ । ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ଵାସ ପକାଉଛି । ନା, ଏ ସ୍ଵପ୍ନ ଭାଙ୍ଗୁନାହିଁ । ଆହୁରି ଆହୁରି ବଢୁଛି । ଆହୁରି ଆହୁରି ତାକୁ ଅଚେତ କରିଦେଉଛି । ଆହୁରି ଆହୁରି ମହକି ଉଠୁଛି ସେ ଚମ୍ପାଫୁଲ ପରି ଯେତିକି ଯେତିକି ବଢୁଛି ରାତି, ଯେତିକି ବେଶି ବେଶି ଫୁଟୁଛି ସେ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଫେରିବାକୁ

ପଡ଼ିବ । ଆଗକୁ ଆଉ ରାସ୍ତା ନାହିଁ । ଏଇଠୁ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଫେରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶେଷ ତୀର୍ଥ ଏ । କି ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ ସେ ପୁଣି ଟାଣିଆଣିଲା କୁଳିକୁ ତା' ଛାଡ଼ି ଉପରକୁ । ପୀଡ଼ାରେ କଟକଟ କରିଉଠିଲା ତା' ହାତ । ଏତିକିବେଳେ, ଝଙ୍କରି କେଉଁଠୁ ପଡ଼ିଲା ଘରଭିତରକୁ ତୋଫା ଆଳୁଅର ଗୋଟାଏ ଚକଡ଼ା ଆଉ ବୁଲି ଆସି ଥରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଖୋଜିଲା ପରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅଟକିଗଲା । ଖଫାଫା ହୋଇ ଘର ଭିତରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲେ ଦୁଇଟା ଟୋକା । ବାଲିସରୁ ଫାଟି ଧସିପଡ଼ିଲା ତଳକୁ । କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଆଉ କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ିଲେ - କିଆ ତା' ଛାଡ଼ି ଉପରେ ଜାକି ଶୁଣିଲା ଆଉ କୁଳି ତା' ଜଞ୍ଜିଆ ଖଣ୍ଡକ । 'କ'ଣ ହଉଛି ? - ସେମାନେ ପଚାରିଲେ । 'ଆମକୁ ଭାଗଦେବ ନା ନାହିଁ ? ନହେଲେ ଚାଲ ଆମକୁ । କିଓ କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀଏ, ଏୟା କରୁଛ ? ଛି ଛି ଛି !' ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଯାଇ ଠିଆହେଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ସାମ୍ନାରେ । ତା' ଛାଡ଼ିରେ ହାତ ପୂରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ଦରାଣ୍ଡୁ ଦରାଣ୍ଡୁ ତା' ଛାଡ଼ି ସେ କହିଲା - 'ରହନ ମଣି, ଏମିତି ଛନକୁଛୁ କାହିଁକି ? ଖାଲି କ'ଣ କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବୁ, ଆମେ ଅନେଇଥିବୁ ?' ତା' ପରେ ସେମାନେ କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀକୁ ଡାକିନେଲେ ଗୋଟେ କୁଣକୁ - 'କ'ଣ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀଏ, ଆମକୁ ଭାଗ କରିବ ନା ନାହିଁ ?' କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ କହିଲା - 'ମୁଁ କେମିତି କହିବି ? ସେ ରାଜି ହେବନାହିଁ ।' 'ଆମେ ରାଜି କରାଇଦେବୁ ।' - ସେମାନେ କହିଲେ । ତମେ ଯାଉନ କାହିଁକି ? ତା'କୁ ରାଜି କରାଇବା ଭାର ଆମ ଉପରେ । ନିଅ, ପିନ୍ଧ ତୁମ ଲୁଗାପଟା । ପଳାଅ ଏଠୁ । କୁଳି ତା' ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧିଲା । କହିଲା - 'ନା, ମୁଁ ତା' ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବି । ସେ ଯଦି ରାଜି ତ ଠିକ୍ ଅଛି, ନହେଲେ ହାଣକାଟ ହୋଇଯିବ ।' 'ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ହାଣକାଟ୍ କରିବ କୁଳି ଭାଇନା ଯା' ପାଇଁ ? ତମେ ତ ଭୋଗ କରିସାରିଲଣି, ତମେ ଯାଉନ କାହିଁକି ? ତା' କଥା ଆମେ ବୁଝିବୁନି ? 'ଦେଖ କୁନିଆ', କୁଳି କହିଲା - 'ସେ ଗୋଟେ ବିଶ୍ୱାସରେ ଆସିଛି । ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିଲେ ତୁ ଏମିତି କରିଥାନ୍ତୁ ?' କୁନିଆ ହସିଲା - 'ଆହେ ଏମିତି କେତେଥର ହେଉଛି ନା ? ତମେ କ'ଣ ଜାଣିନଥିବ ? ଏ ପରା ଭୋଗଚକ୍ର ! ନିଜେ ଖାଇ ସାଙ୍ଗସୁଖକୁ ଖୁଆଇଲେ ଯାଇ ମଉଜ ନା ? ଯାଅ ପଚାର ତା'କୁ । ଭଲରେ ଭଲରେ ଯଦି ମାନିଗଲା ତ ଗଲା ନହେଲେ ଆମେ ତା' ବାଟ କରିବୁ ।' କୁଳି ଗଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ପାଖକୁ । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ସେମିତି ଠିଆହୋଇଥାଏ ଛାଡ଼ିରେ ତା' ସାର୍ଗଞ୍ଜାକି । ତା' ଜିନ୍ଦଗି କେହି ଜଣେ ଗୋଟାଇ ନେଇ ଧରିଛି ହାତରେ । ଟକ୍ ପଡ଼ିଛି ।

ସୈକତର ଶେଯ ଉପରେ ଅସଂଖ୍ୟ ପାଦଚିହ୍ନ । ସେଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ପାଦଚିହ୍ନ ପରି ଦିଶୁନାହାନ୍ତି । ଦିଶୁନାହିଁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଟିପ ଆଉ ଗୋଇଁଠିର ଗୋଟିଏ କମନୀୟ ଚିତା ପରି । ଦିଶୁଛି ମକଚାମକଚି ହାତୀଖୋଜ ପରି । କୁଳି ଯାଇ ତା'ପାଖରେ ଠିଆହେଲା । କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ମୁହଁ ଉଠାଇ ଚାହିଁଲା ତାକୁ, କହିଲା - 'ତାଙ୍କୁ କୁହ ଟର୍ଜଟା ଲିଭାଇଦେବେ । ମୁଁ ସବୁ ବୁଝିଛି । ତୁମେ ଏଠୁ ଚାଲିଯାଅ । ସେମାନେ ତୁମକୁ ମାରିପକାଇବେ ।' କୁଳି ନିର୍ବାକ ହୋଇ ଚାହିଁଲା କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀର ମୁହଁକୁ, ତା'ପରେ ବାହାରକୁ ବାହାରିଆସିଲା । ଯାଇ ଠିଆହେଲା ଏକୂଟିଆ ଚନ୍ଦ୍ର ଅକ୍ଷରରେ ଯେଉଁଠୁ ସେମାନେ ଖୁମ୍ବଖୋଳି ବାହାର କରିଥିଲେ ସାଗର ଭିଲ୍ଲାର ନାମଫଳକ ।

କେତେବେଳେକେ କୁନିଆ ଆଉ ତା'ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗହୋଇ ଫେରିଲେ ଭିତରୁ । ସିଧା ଆସିଲେ ତା'ପାଖକୁ । କୁନିଆ କହିଲା - 'କୁଲିଭାଇନା, ଆମେ ଏଥର ଚାଲିଲୁ । କ'ଣ ପଇସାପତ୍ର ଅଛି ଦେବ ?' କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ତା' ପଛ ପକେଟରୁ ମନିବ୍ୟାଙ୍ଗଟା ବାହାର କରି ତା'କୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା । କୁନିଆ କହିଲା - 'ଆଉ ଘଣ୍ଟାଟା ?' କୁଳି ଖୋଜିଲା ତା ହାତରୁ ଘଣ୍ଟା । 'ହଉ ଆମେ ଯାଉଛୁ' - କୁନିଆ କହିଲା ଘଣ୍ଟାଟାକୁ ପକେଟରେ ପୁରାଉ ପୁରାଉ । 'ମଉଜ କର । ବଢ଼ିଆ ଯନ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡେ ଉଡ଼ାଇ କରି ଆଣିଛ । ଭୋଗକର, ଭୋଗକର ।'

କୁଳି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ପୁଣି ଏକୂଟିଆ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ଠିଆହୋଇ ରହିଲା ଚାହିଁ ବାଲିବନ୍ତ ଉପରେ ଦିଶୁଥିବା ଦରପୋତା ସାଗରଭିଲ୍ଲାକୁ । ସେ ଚାହିଁଛି କିଆ ଚାଟାର୍ଜୀ ଆସିବାକୁ । ଚନ୍ଦ୍ର ଅକ୍ଷରର ସେଇ କୁହୁଡ଼ି ଭିତରୁ ଆସିବ କିଆ ତା'ର ପାଉଁଶିଆ ଜୀନ୍ସ ଆଉ ଧଳା ହାଟ୍ ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧିସାରି । ବେକରେ ଓହଳାଇ ଶଙ୍ଖର ମାଳି । ଆସି ଠିଆହେବ ବାଲିକୁଦ ଉପରେ ସେ ଯାଇ ତାକୁ ହାତଧରି ଓହ୍ଲାଇ ଯିବା ପାଇଁ । ସେ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ଡେରି ହୋଇଯାଉଛି । ଖଣ୍ଡିଆ ଚନ୍ଦ୍ରଟା ଲାଲହୋଇ ଆସିଲାଣି ବୁଡ଼ିଯିବ ବୋଲି । ଅକ୍ଷରରେ ଲାଗୁଛି ଝାଉଁବଣଟା ଯେପରି ସେପଟୁ ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଆହୁରି ପାଖକୁ ଲାଗିଆସିଲାଣି । ପବନରେ ବାଲି ଉଡ଼ିଲାଣି ସୁ-ସୁ ହୋଇ । ଚାଲିବାକୁ କଷ୍ଟହେବ କିଆକୁ । ଡେରି ହୋଇଯାଉଛି । ସେ ଭାବିଲା, ସେ ଆସେ ଡାକିବ ବୁଇଥର କିଆ କିଆ ବୋଲି । ତା'ପାଟିରୁ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା ଅକ୍ଷରକୁ ଚାହିଁ ମୁଠାଏ ସମୁଦ୍ର ବାଲି ଧରି ହାତରେ ।

ସେ ବାଲିମୁଠାକ ଯୋପାଡ଼ିଦେଲା । କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗି ଆସୁଛି । ସେ ଆସି ଠିଆହେଲା ବାଲିକୁଦ ଉପରେ ସେ ଯେମିତି ଭାବିଥିଲା । ପିନ୍ଧିଛି ତା'ର ପାଉଁଶିଆ ଜାନ୍ସ ଆଉ ଧଳା ଅଧା ସାର୍ତ୍ତ । ବେକରୁ ଜିଦ୍ ଜିଦ୍ କରୁଛି ତା'ଦିଆ ଧଳା ଶଙ୍ଖର ଛୋଟ ମାଳିଟି । ବାଳ ତା'ର ସମସ୍ତ ବତାସରେ ଉଡୁଛି । ଦରଲିଭିଲା ଚନ୍ଦ୍ର ତାକୁ ଆହୁରି ଝାସ୍ୟା କରିଦେଇଛି । ସେ ଦିଶୁଛି ଗୋଟାଏ ଛାୟାପରି । ସେ ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ ରହିଲା । ଓହ୍ଲାଇଲା ନାହିଁ ତଳକୁ । କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ବାଲି ହାତ ଦୁଇଟା ଝାଡ଼ିଦେଇ ଦୌଡ଼ିଲା ବାଲିବନ୍ତ ଉପରକୁ । ଟିକିଏ ଛଡ଼ାରେ ଠିଆହୋଇ ସେ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗିକୁ । କିଆ ତା'ର ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଧରିଲା ତା'ର ହାତ । କୁଲି ଆବାକାବା ହୋଇଗଲା । ତା'ହାତକୁ କିଛି ଲାଗୁନାହିଁ । ତା' ହାତରେ ପଡୁନାହିଁ ଯେପରି ତା'ର ହାତ । ସେ ପୁଣି ପାଦେ ଆଗେଇଗଲା । ଆଗେଇଲା ତା'କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖିବ ବୋଲି । କିଆ ପଛାଇଯାଉଛି । ସେ ପୁଣି ଆଗେଇଲା । କିଆ ଆହୁରି ପଛେଇଯାଉଛି । ତାକୁ ଧରା ଦେଉନାହିଁ । କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାଇ କୁଦିପଡ଼ିଲା କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗି ଉପରକୁ । ସେ ଭୁସ୍ କରି ପଡ଼ିଲା ବାଲି ଉପରେ । ସେ ଯେପରି ଶୂନ୍ୟକୁ କୁଦିପଡ଼ିଛି । କିଆ ପଶିଯାଉଛି ସେ ଘର ଭିତରକୁ ଯେଉଁଠି ବାଲିର ଶେଯ ବିଛାହୋଇଛି, ଯେଉଁଠି ସାର୍ତ୍ତରେ ସାର୍ତ୍ତ ପାରି ତା' ଉପରେ ସେ ଶୁଆଇଥିଲା ତାକୁ । କୁଲି ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ଭଙ୍ଗା ଝରକାର ମିଳା କାଠକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରି ଉଠି ଠିଆହେଲା । ଚାହିଁଲା ଘର ଭିତରର କିଟି କିଟି ଅନ୍ଧାରକୁ । ତା'ପରେ ଧୀରେ ଡାକିଲା - 'କିଆ, କିଆ ଚାଟାଙ୍ଗି !' ସେ ଉତ୍ତରକୁ କାନେଇ ଠିଆହେଲା ଦୁଇଦଣ୍ଡ । ତା'ପରେ କି ଏକ ଅସମ୍ଭବ ଅଜ୍ଞାତ ଭୟ ତାକୁ ଗ୍ରାସ କଲା । ସେ ଯେପରି ଭୂତ ଦେଖୁଛି । ସାଗରଭିଲ୍ଲାର ଏଇ ବାଲିଘର କୋଠି ଯେମିତି ମରି ଭୂତ ହୋଇଯାଇଛି ଯା'ଭିତରେ । ଲୁଣିଖିଆ ଦରଭଙ୍ଗା ଛାତର କେଉଁ ବରଗାରୁ କନାଧଡ଼ି ଖଣ୍ଡକରେ ଝୁଲୁଛି ଗୋଟାଏ ସଜ ଶବ - ଖଣ୍ଡିଏ ଚଡ଼ି ପିନ୍ଧିଛି ଆଉ ଛାତି ଉପରେ ଜାକିଛି ଖଣ୍ଡେ ଛିଣ୍ଡାକନା । ହାଉ ହାଉ ହୋଇ ସେ ଦୌଡ଼ିଲା ଜୀବନ ମୁହଁ କରି ଭୂତକୋଠି ସାମନା ପାରହୋଇ ।

ମାଲଭାଇ

ନଈ ଏମିତି ବହୁଥିବ ସବୁଦିନ । କାହାର କ'ଣ କରିବ ... ଚାରିକୁଳ ଖାଇ ମାଆ ହରଚଣ୍ଡୀ ଭଳି ନଈ ଶୋଇଛି ସମୁଦ୍ର କୁଳର ହାଡ଼ାଖାଇ । ଶୋଇଥାଉ ... ଚାରିଆଡ଼ ସୁଜି ନିଖିବାଲି । ବାଲିକୁଦର ଷ୍ଟନ ମଝିରେ ମାରୁଝାଡ଼ି ଛିଟଭଳି ଫେଣ ଫେଣ ସୁଅ ଉତରା ପରି ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଆକାଶ ଶୂନ୍ୟ ଗନ୍ଧ ନୀଳ । କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ ଯେମିତି । ଚୁପଚାପ୍ ପୁରୁଷେ ଉଁଚା ଲାଠିଖଣ୍ଡିଏ ବାଲିରେ ପୋତା ହୋଇ ଉପରେ ଲୁଗା ଗଣ୍ଠିଲି, ଗାମୁଛା; ପଞ୍ଜାବି-ଟଙ୍କା ପଇସା ପୁରୁଳା ବନ୍ଧା ହୋଇ ଲଟକା ହୋଇଛି । କାଠଟମ୍ପାର ମଉଳା ମାଳ ଖଣ୍ଡିଏ ତେଲ ସରସର ସିନ୍ଦୂରମଖା ଲାଠି ଉପରେ ଲଖେଇଛି ବାଘ ରଣା । ଦାଦା ବୁଢ଼ା ଭଳି ଠେଙ୍ଗାଟି ଚାହିଁଛି ସାମ୍ରାଟ ରାଣି ରାଣି ବାଲି ଆଉ କାହାର ନିଃଶ୍ୱାସରେ ବୋହକୁଥିବା ଦୂରର ସମୁଦ୍ରକୁ ।

ଷଷ୍ଠ ମହାସୁଆର ପାଣିକୁ ଚାହିଁଛି । ମୁଣ୍ଡର ସିନ୍ଦୂର କଳିକୁ ରେଗିଡ଼ି ରେଗିଡ଼ି ଧୋଇ ଆଙ୍ଗୁଠି ସନ୍ଧିରେ ସୁଅର ଗତି ମାପୁଛି । ନଈ ପାଣିରେ ସିନ୍ଦୂର ଗୋଳିହେଲା ଭଳି ଗୋଲାପି ପଡ଼ିଆସୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଫାଙ୍କା ଆକାଶ । ଛାତିରେ ଥଣ୍ଡା ପବନ । ଆଖି ଭିତରେ ବଢ଼ିଲା ନଈର ଝିଅ ...

ପଛକୁ ଚାହିଁଲା ।

‘କ’ଣ ନାଖିଗଲକି ସେଠି-ବା-ରୁଆ... ମା’କ ଏଠିତ ସଞ୍ଜ ଆଉ ହରଚଣ୍ଡୀ ଯିବୁ କ’ଣ ? ଭାଙ୍ଗ ଚରିଗଲାଣି । ନଈ ସେପଟକୁ ଆଉ ଯାଇପାରିବନି ମହାସୁଆରେ...’

ମାଆସୁଆରେ ମୁହଁ ଲେଉଟେଇଲେ । ଚିତାଟାଏ ପଶିଲା... ‘ରାମୀ କାଇଁ ...’

ନାଇଁ ତମକୁ ଅନେଇ ବସିଥିବେ ... ଚଞ୍ଚଳ ଆସ ରାମୀନା ଢାକିଲାଣି ପରା ପଛା ଉପରୁ ।’

ଷଷ୍ଠ ଦେଖିଲେ ପଛା ଉପରକୁ । ହଳଦି ରଙ୍ଗର ବାଲିକୁଦ ଉପରେ ସାତହାଡ଼ିଆ ଛଇଛାଡ଼ ଟୋକା ରାମୀ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି... ଅସ୍ତ କିରଣ ତା’ର ଫୁଲୁଳା ଛୋଟ ଛୋଟ ବାକରେ ନିଆଁ ପରି ଜଳୁଛି । ପାଖରେ ବସିଛି ବାଘ ରଣା... ବିନ୍ଦୁ ମହାପାତ୍ର । ‘ରାତିକି ସବୁ ବରାଦ... ତୁରନ୍ତ ନଈ ଆରପାରି ହେଲେ ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ବନ୍ତ ଉପରେ ଜଳସା... ଷଷ୍ଠଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଦେଖି ଶାମୀନା କହିଲେ ।

‘କ’ଣଟେ ଭାବୁଛ ଏତେ, ମା’କ ଠାକୁରାଣୀ ଜାଣିବୁ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ, ଏଣିକି ଝିଅପେଇଁ ପିଲା ଦେଖ...’

‘ଆଉ ନାହିଁ ମା’କ, ଦେଖୁ କାଲି ଜନମ ଦୁରୁଗା ମା’କ ଆଜିକି ଦେଖ -’

‘ହଁ, ମ ଦୁରୁଗା ଜନମ ହେଲା ପିଁ ତୀର୍ଥଦିନ । ଆମର ସିଦ୍ଧ ମହାବୀରରେ ଭାଙ୍ଗ ହେଇ ଭୋଜନ ହେଲାବେଳକୁ ଗୁରୁଘର ପିଲା ଦନ୍ତୁଆ ଖବର କଲା, ହଇସା ପିଲାଟା ଏଡ଼େ ବେଗେ ଘରଯୋଗ୍ୟା ହେଲା, ବାହାଘରଟା କରେଇ ଦେଲାନି...’

‘କିଏ ଜାଣିଛି, ମା’କ ବସିଥିଲା ଛାତ ଉପରେ, ସାନଟା ଚକି ଉଡ଼ୁଉଛି... ମା ଘୋଡ଼ାହୋଇ ସେଇଠି ହାୟୁଡ଼େଇ ଦେଖୁଛି ରାସ୍ତାକୁ । ଝିଅଟା କ’ଣ କହିଲା ଜାଣିଛୁ, କହିଲା, ‘ବୋଉ ମୋର କ’ଣ ହୋଇଛି, କୁ ଠି ଘା’ ହୋଇଛି, ଦେଖିଲୁ କେତେ ରକତ...’

ପୁଅଟା ଚକିଟାକୁ ପେଇ ଦେଇଥିଲା ଲୋକନାଥଙ୍କ ଆଡ଼େ, ଦି’ମିନିଟ୍ରେ ସାଇଁ ସାଇଁ କରି ପାରି ଆଣିଲା । ଭଉଣୀକୁ କହିଲା ‘ଦେଖେ ଘା କୁ’ଠି... ? ତା’ ମାଆର ତ ଏଡ଼େ ପାଟି ‘ଛୁଁନା, ଛୁଁନା ।’ ମା’କ ଦେଖ ମଜା, ଝିଅର କାନ୍ଦ, ପୁଅର କାନ୍ଦ, ଆଉ ମାଆର କାନ୍ଦ ।

ଆଜି ଯେମିତି ଚାଲୁଣି ପାଣି ପଡ଼ିବାକୁ ବାଡ଼ିଆଡ଼କୁ ବୋଉ ଡାକେ ଦୁର୍ଗା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଉଛନ୍ନ । ତା’ର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ହରଚଣ୍ଡୀ ଯାତଟା ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତା ମୋ ସାଙ୍ଗେ ।

‘ଭଲ ହେଇଛି, ମା’କ ରଜଦିନ, ଠାକୁରାଣୀ ରକ୍ତମୁଖା ହେଲା । ଏମିତି ସାହସ ହରଉଛୁ କାହିଁକି । ସୁନାଖଡ଼ିକା ଖଣ୍ଡେ, ଛେରାପହଁରାକୁ ରଜା ଅଭାବ କିରେ...’

ଉଭୟେ ହାତଯୋଡ଼ି ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ବିରାଟ ବାଲିବନ୍ତକୁ ଚାହିଁ ପ୍ରଣାମ ଜଣେଇଲେ ।

ରାମାନିଙ୍କ ପିଠିରେ ବାଘରଣା ସୋରିଷ ତେଲ ଅଧଂଗିଏ ଢାଳି ମାଲିସ କରୁଛି । ଅଣ୍ଟାଟା ଡାହାଣ କଡ଼କୁ ମୋଡ଼ି ଦି’ତାରିଟା ମଡ଼ ମଡ଼ କରି ଫୁଟେଇ ରାମାନି କହିଲେ, ‘ଶୁଣ ମହାସୁଆରେ, ବାଘ କ’ଣ କହୁଛି, ମା’କ ପଡ଼ିଥିଲା ଆଜି ଗୋହତ୍ୟାରେ !’

‘ହଟିଆ, ହଇରେ ବେହିପୋ ହଟିଆ କରିବାକୁ ମଣିଷ ମିଳିଲେନି ଯାପ ଗୋରୁ ମାରୁଛୁ...’ ଶାମନା ଇନ୍ଦ୍ରନାଳ ଦାନ୍ତକୁ ଖଡ଼ିକାରେ ଖୁଣ୍ଟୁ ଖୁଣ୍ଟୁ ମୁଦୁକେଇ ହସିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ବାଘକୁ ଚାହିଁଲେ । ମୁହଁରେ ବସନ୍ତ ଚିହ୍ନ । ମୁଣ୍ଡରେ ଛୋଟିଆ ସିନ୍ଦୂର କଲି । ରେଡ଼ା । ପୁରୁ ପୁରୁ ଲମ୍ବାବାଳ । ବାଘ ବନ୍ଧାଏ । ପଟା ପଟା ବାର୍ଷ୍ବିକ୍ରେ ଦେହକୁ

ଚିତ୍ର କରି ହାତରେ ମିରିଗ ଶିଙ୍ଗ, ପାଟିରେ ଛେଳି ଜିଉ ଧରି ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ହାଡ଼ିବାଜାରେ ନାଚେ । ଗର୍ଜନ କରେ । ଅଶୋକାଷ୍ଟମୀ, ପଣାସଂକ୍ରାନ୍ତିରେ ଆଖଡ଼ା ଦୁଆରେ ବାଘ ଚର କରେ । ଥରେ ଗୋଟେ ରାଣୀବାହୁଣୀ ଉପରକୁ ମାଡ଼ିଗଲା । ବଙ୍ଗାକୁଣୀ ବୁଡ଼ି । ଗେଧଭଳି ଛୋଟ ଛୋଟ ରୁମ ମୁଣ୍ଡରେ । ଦାନ୍ତ ନିକୁଟି ଶୋଧୁଲା । ବାଘ ଗର୍ଜନ କଲା, ବୁଡ଼ି ଗର୍ଜନ କଲା । ହେଲା ବାଘ ଆଉ ମାଙ୍କଡ଼ ନାଚ । ପିଲେ ପାଟିକଲେ, ତାଳି ମାରିଲେ । ଫୁଲକୁମାରୀ ରାମଦାସ...

ବାଘ ରାମାନିକ ହାତକୁ ମାଲିସ୍ କରୁ କରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା କାହାଣୀକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ରାମାନିକ ହାତକୁ ମାଲିସ୍ କଲେ ଠିଆ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଦିହର ଅମାପ ବଳ ଦେଇ ମାଲିସ୍ କରିବାକୁ ହେବ । ରାମାନି ଗୋଟେ ହାତ ବାଘର କାଛା ଡୋରିରେ ରଖି କହିଲେ - ‘କ’ଣ ହେଲା, ବାଘ ଗୋରୁହତ୍ୟା କଲୁ... ?

‘ଆହେ ନାଉଁ ଆଜ୍ଞା... ହତିଆ କିଏ କଲା... ମାଆକ ସୁଖକାର ଭାଙ୍ଗ... ସେଥିରେ ଗୋଟେ ହତ୍ୟା, ଭାଗ୍ୟ ଖରାପ ତୋଟାକୁ ଯାଇଛି-ସବୁଦିନ ମୋର ପୋଖରୀପାଣି, ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସେଠି ନା ଖାଲି-ଆଜି । ରୋଜ’ଦିପହରକୁ ଆସିବି... ବକତେ ଖାଇବି...’

‘ହଁ, ମା’କ ଗୋଟେ ସାଧକ ତୁ...ବକତେ ଖାଇବୁନି ତ ଆଉ କ’ଣ, ତୋ ମା’କ ମାଗିଖିଆ... ରାତିହେଲେ ତ ଛେନା ଓଳିଧରି ବାହାରି ଆସୁଛୁ... ପଞ୍ଜିମ ଦୁଆରବାଟେ, କ’ଣ ମାଇକିନିଆକୁ ସର ଗୁରୁନ୍ଦା ଛେନା ଖୁଆଉଛୁ ରାତିରେ, ଦ୍ଵିତୀୟା ଯାମିନୀରେ ମୋ ପ୍ରାଣସହା’ ଅନ୍ୟ ଧାଡ଼ିଟି ପୂରଣ କରି ଶ୍ୟାମାନ୍ନା ଗୁରୁ ଗୌରବରେ ତମ୍ବୁର ଅନ୍ୟ ଏକ ଧାଡ଼ିକୁ ଓହ୍ଲେଇଥିଲେ, ଷଷ୍ଠ ମହାସୁଆର ବାଧାଦେଇ କହିଲେ-‘ମଣି ଛେନା ଖାଉଛି, ଛେନା, ବିଛାବାଳିଆ ବୁଝୁଡ଼ି...’ ରାମାନି ହସିଦେଇ କହିଲେ କ’ଣ ବାଘ ‘ଛେନା ।’

ଷଷ୍ଠ କଥାଟାକୁ ଆଉ ନ ଛାଡ଼ି କହିଲେ, ‘ମଣି, ଛେନା ଖାଇଲେ ତଣ୍ଡିରେ ନାଗିବ, ବୁଝୁଡ଼ି ଖାଇଲେ ନିଶ ବାଜିବ, ମା’କ ଛ’ମାସର ପିଲା କହୁଛି ଦଉଳକୁ ଯିବ, ମାଟିଆଟିଲ ଶଙ୍ଖୀ ବିଲେଇ ଉପରେ ବସି କହୁଛି ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଟିକ୍ । ନାଉଁରେ ବାଘ ?’

ସମସ୍ତଙ୍କ ଉଚ୍ଚହାସ୍ୟରୋଳରେ ଯୋଗଦେଇ ବାଘରଣା କହିଲା, ‘ମାଲିକ୍, ଶୁଣିବନି ତ ? ମା’କ ଗୋହତ୍ୟାରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ରହିଗଲା ତ । ମୋର ମୁଁ

ଚାରଣାର ପୁତ୍ରୀଆଟେ ପାଣିଆ ତୋଟା ପୋଖରୀ ସାଆଁଳ ପଥର ଉପରେ ଝାଡ଼ିଦେଇ ଥୋଇଛି, ପାଣି ଦି' ତୋଳା କୁଳିକରି ତଣ୍ଡିରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ବୁଲଉଛି, ମା'କ ପଛରୁ ସେଇ ବଳି ମହାନ୍ତିର ମେଢ଼ା ଗାଈଟା ସେତକଯାକ ଭାଙ୍ଗ ଚାଟି ସାଫ୍ ।

ସମସ୍ତେ ଶିହରି ଉଠିଲେ ଏକାସୁରରେ 'ମା'କ ମରିଗଲା ରେ...'

'ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ଆଉ ମା'କ, ଭାଙ୍ଗତକ ଯାହା ଖାଇଲା ଖାଇଲା, ଗୋହତ୍ୟା ପୁଣି ମୁଣ୍ଡକୁ ଦେଇଗଲା -'

'ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?' ଶାମାନା ବସିଯାଇଥିଲେ । କ୍ଷୟ ନଇ ଉପରୁ ଆଖି ଫେରେଇ ଚାହିଁଲେ ବାଘ ରଣାର ମୁହଁକୁ ।

'ମା'କ ମରିଥିଲି ତ, ଗାଈଟା ଖଣ୍ଡେ ବାଟଗଲା ପରେ ମନେପଡ଼ିଲା କିରି, ମା'କ କ'ଣ ମଣି ବିବାନ ମାରେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଯାଉଛି, ନିଶା ଚରିଗଲା କି ଭିପୋ...'

ଭାବିଲି ଧରିଆଣି ଗଛରେ ବାନ୍ଧିଦେବି । ନିଶାଟା କଟିଗଲେ ଯିବି । ରୋଜଗାର ପତ୍ର ବନ୍ଦହେଉ ପଛେ ଏଇ ତୋଟାରେ ବସିବି, ମା'କ ଯେମିତି ପଛେ ପଛେ ଗଲି ମତେ ଦେଖି ହୁରୁଡ଼ିଲା । ପାଣିଆ ତୋଟାରୁ କିଆବାଡ଼ ଡେଇଁ ବଡ଼ପୋଖରୀ ଜାଗାତୋଟା, ବଡ଼ପୋଖରୀ ବାଡ଼ ଡେଇଁ ଝାଟି ଯାଗାତୋଟା, ଝାଟିରୁ ରାହାସ ମହାନ୍ତି ତୋଟା-ମା'କ ସାରେଣିଭଳି ତ ମୁଁ ବୁଲୁଛି - ପୁରୀ ନିଶା ହେଲା କି କ'ଣ ଯେମିତି ଗୋଟେ ପୋଖରୀ ଭିତରକୁ ମୁହାଁଇଛି ଭାବିଲି ସରିଲା, ଏଇଠି ବୁଡ଼ିବ... ଡାକିଲି ଆ, ପାଟ... ରହ ରହ ! ସେ କ'ଣ ଶୁଣୁଛି । ଯେମିତି ମୋ ଉପରେ ଆଖିପଡ଼ିଲା, କିରି କିରି ହେଇ ଡେଇଁଲା, ମା'କ ମୁଁ କି ଆଉ ଯାଏ ।'

'ସେଇଠୁ ?'

'ଭୋଇଆଣି ଟୋକିଟା ଘାସ ବିଡ଼େ ଧରି ଡାକିଲା-ଆରେ ମା'କ ମତେ ଦେଖି ହୁରୁଡ଼ୁଥିଲା କି କ'ଣ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ସେ ମାଇକିନା ପଛେ ପଛେ ଗଲା, ନିଶା ଛାଡ଼ିଲା ଯାଇ ସେତେବେଳକୁ ।'

ରାମାନି ଉଠିଲେ । ବାଘମୁଣ୍ଡକୁ କାଖ ସନ୍ଧିରେ ରଖି କହିଲେ 'ଉଠ୍' ବାଘ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । କହିଲେ - 'ଉଠ୍ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ।'

ବାଘ ଭିଡ଼ିମୋଡ଼ି ହୋଇ ବେକର ଶିରାକୁ ଫୁଲେଇ ଉଠିଲା । ରାମାନି ହାତକୁ ଟିକେ ହାଲୁକା କରିଦେଲେ । ବାଘ ନିଃଶ୍ଵାସଟାଏ ନେଲା ବେଳକୁ ରାମାନି ଗୋଡ଼ ମାରିଦେଲେ । ବାଘ ଭୁସ୍କିନା ବାଲିରେ ପଡ଼ିଲା ।

ସେଇଠୁ ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଲେ ନଈକୁ । ସଞ୍ଜ ଘେରି ଆସୁଛି । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ଧାର ହେବା ଆଗରୁ ସେମାନେ ନଈ ପାରିହୋଇ ହରଚଣ୍ଡୀଙ୍କ କୁଦକୁ ଚଢ଼ିବେ । ସମସ୍ତେ କୁଳକୁ ଆସିଲେ ।

ପଛରେ ଷଷ୍ଠ । ହାତରେ ଲାଠି ଧରିଲେ । ଏକ ସେନାବାହିନୀର ବିଜୟ ନିଶାଣ ଭଳି ସେଇ ଲାଠିରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ମୋଡ଼ା କୁଞ୍ଜରୁଗା, ଫୁଲମାଳ, ସିନ୍ଦୂର ତେଲରେ ଚିକ୍ ଚିକ୍ ମାଲିସ । ଷଷ୍ଠ ବହୁଯନ୍ତ୍ରରେ ଦେବପ୍ରତିମା ଆଣିଲାଭଳି ହାଲୁକାରେ ପାଦ ପକେଇ ଲାଠି ଧରି ନଈ କୁଳକୁ ଆସିଲେ ।

ବିନୁ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ବର ଉଠିଲା, ମାଳଶ୍ରୀ...ବଡ଼ଭାଇଙ୍କ ଲେଖା । ହରଚଣ୍ଡୀ ଜଣାଣ ! ନିଷ୍ଠବ୍ଧ ଦିଗରେ ଅନ୍ଧାର ସନ୍ଧିତ ହେଲା ।

ପାଣିକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗେଇ ରାମାନି କହିଲେ, ‘ଜୟ ମା’ ହରଚଣ୍ଡୀ ଦୁର୍ଗେ ଦୁର୍ଗତି ନାଶିନି... ।’

ବିନୁ ଗୀତ ବନ୍ଦ କଲେ । ନଈ ସାପଭଳି ଫୁଲି ଉଠିଲା ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି । ସାପୁଆ କେଳାଭଳି ରାମାନି, ବୀନ, ଷଷ୍ଠ, ଶ୍ୟାମାଳା, ବାଘ, ମହାସୁଆର ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ବୀନ ବାଘକୁ ତୁନି ତୁନି କହିଲେ ‘ମା’କ କ’ଣ କିରେ ନଈ, ସମୁଦ୍ର ଯେ ଦେଖିଛି ।’

ବାଘ ଛାତିଟା ଚାଉଁଳିନା ହେଲା ନଈକୁ ଦେଖି, ନଈପାଣି ଗୋଡ଼ରେ ବାଜି । ବିନୁ ମହାପାତ୍ର ଆଗକୁ ଚାହିଁଲେ, ରାମାନି ନଈର କରତ ଧାରରେ ଦିହକୁ କାଟି କାଟି ଆଗକୁ ଚାଲିଛି । ମହାସୁଆର ହାତରେ ଠେଙ୍ଗାଟିକୁ ଉଁତକୁ ଟେକି ଧରିଛନ୍ତି । ସବୁରି କୁଗାପଟା, ଟଙ୍କା ପଇସା ଗଣ୍ଠି ତାରି ଉପରେ ।

‘ନିଶାଣ ବୁଡ଼େଇବନି ମହାସୁଆର’ ଶ୍ୟାମାଳା ଜୋରରେ ଶୁଣେଇଲେ । ବାଘକୁ ପଛରେ ପଡ଼ିଥିବା ଦେଖି ବୀନୁ ନିଜର ଦୁଃସାହସିକ ସମୁଦ୍ର ସନ୍ତରଣର ଏକ ଧାରା ବିବରଣୀ ଦେଲେ । ଟାଙ୍ଗରା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲେଇ ମହାପାତ୍ର କହିଲେ, ‘ରଡ଼ରଡ଼ିଆ ଖରା, ବାହୁଣ ସାଇରେ କା’ର ମଡ଼ା ମରିଥାଏ । ସ୍ବର୍ଗଦ୍ବାରରେ ପୋଡ଼ି ଏଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମରା ନଡ଼ିଆତେଲ ଛଟାଙ୍କିଏ ମାରି ଚାରିଟା ନହଡ଼ି କାଟି ମୁଁ, ମକୁନ୍ଦ ପାତ୍ର ଆଉ ଦି’ଚାରିଟା ମଡ଼ାକାନ୍ଧିଆ ଭିତରକୁ ପଶିଲୁ । କାଟିଦେଲା ଭଳି ଲହଡ଼ି, କଟଡ଼ା ପରେ କଟଡ଼ା କରି ମୁରୁଗୁଡ଼ିଆ ମାଲଭାଇ ଦି’ଜଣ ଏକବାରେ କୁଳ ଦେଖିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ

ଖରା । ଭିତରୁ ଡାକ ମାରିଲା ଭଳି ସମୁଦ୍ର ଡାକିଲା । କୁଳକୁ ଚାହିଁଲା ବେଳକୁ ଲୋକସବୁ ପୋକଭଳିଆ, ମକୁଦ ପାତ୍ରୀ କହିଲା ‘ଦେଖ, ବୀନୁ, ନୀଳଚକ୍ର ବାନା ।’

ଆଖି ଜଳକା ମାଇଲାଣି । କହିଲି ‘ମକୁନା ଫେର ।’ ମକୁନା ହସିଲା ।

‘ମକୁନା, ଭିତର କାହାଳି କିଏ ?’

ଆଉ ଦିଶିଲା କିଛି... ଯେମିତି ପୋଡ଼ାକୋଠିରୁ ପଡ଼ି ଏକେବାରେ ଯେଷକଟା ନୋଲିଆସାହି-କାନ ମୋଡ଼ିହେଲି, ଇଆ ମା’କୁ ଆଉ ଗାଧାଏ କିଏ, ନଈ ଭିତରକୁ ବାଘ ଚାହିଁଲା । କିଏ କୁଆଡ଼େ ଦିଶୁ ନାହାନ୍ତି । ପଚାରିଲା, ‘ମହାପାତ୍ରେଞ୍ଜା, ହରଚଣ୍ଡୀ କୁଦତ ସେପାଖେ ରହିଲାଣି, ଆମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ?’

ବୀନୁ ଭିତରୁ କିଏ ଯେମିତି କଥାତକ ଶୋଷାଡ଼ିନେଲା । ସେ ଜାଣିଲେ ସୁଅରେ ତଡ଼ି ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଭାସି ଯାଉଛନ୍ତି, ରାମାନିକ ପାଟିଭଳି କିଏ ଡାକିଲା, ଗଁ ଗଁ ଗର୍ଜନଭଳି । ବୀନୁ ପଚାରିଲେ-‘ବାଘ ! ନିଶାଣ ଦୁଶୁତି ।’ ବାଘ ପାଟିକଲା-‘ହଇଏ ଶାମାନା’

ହଠାତ୍ କେମିତି ଅନ୍ଧାର ଘୋଟିଆସିଲା କୁହୁଡ଼ି ଭଳି, ନଈର ମଝିରୁ ସୁଅ ତଡ଼ିନେଉଛି ଆହୁରି ଗହୀରା ଅନ୍ଧାର ଆଡ଼େ । ଅନ୍ଧାର, ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାରର ବନ୍ୟା-ବନ୍ୟା ।

ଚେତା ଆସିଲାଭଳି ବାଘର ଗୋଡ଼ କେଉଁଠି ଟିକେ ଭୁଲ୍‌ରେ ବାଜିଲା । ତଥାପି ଗୋଡ଼କୁ କିଏ ଚାଣିନେଉଛି । ବାଘ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ଚେଷ୍ଟାକରି ଭୁଲ୍‌କୁ ଗୋଡ଼ ଛୁଆଇଁଲା । କିଏ ଯେମିତି ତା’ଭିତରୁ ସବୁ ଦମ୍ଭ, ସବୁ ସାହସ ତଡ଼ି ନେଇଗଲା । ବାଘ ପାଣିକୁଆ ଭଳି ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ସୁଅକୁ କାଟି ଚାରିହାତ କୁଳକୁ ଧସିଆସିଲା । ନଈ ତଡ଼ାକୁ ଧରି ଉଠିବାକୁ ଗଲା । ବାଲିତଡ଼ା ଶୁଷ୍କୁଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ବାଘର ତଷି ଶୁଖିଗଲା, କାହାର ଦିହରେ ହାତ ବାଜିଲା ଯେମିତି । ବାଘ ଜୋରରେ ପାଟିକରି ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା-ନାଆଟିର ଦଉଡ଼ିକୁ ଧରିନେଲା । ଉଠିଲା ଧଇଁସଇଁ ହେଇ ନାଆ ଉପରକୁ । କିଏ ସେ... ଯେମିତି ସେଇ ନାଆ ତଳ ମଙ୍ଗରେ ବାଜି ଚାଲିଗଲା ଆଖି ପିଛଡ଼ାକେ । ବାଘ ରଡ଼ିକଲା-‘ରାମାନା...’

ହରଚଣ୍ଡୀ ବାଲିବନ୍ତ ଉପରେ ଘଣ୍ଟା ଶବ୍ଦ ପ୍ରବଳଭାବେ ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗର୍ଜନରେ ନଈର ସ୍ୱର ଦୂର ସମୁଦ୍ରର ସ୍ୱର ସଙ୍ଗେ ମିଶିଲା । ଲକ୍ଷେ କଣ୍ଠର ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାରରେ ଶୁଭିଲା-‘ଜୟ ମା’, ହରଚଣ୍ଡୀ...’

ସବୁଲୋକ ଯେମିତି ସେଇ କୁଦ ଉପରକୁ ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଶାମାଳା...ମହାପାତ୍ର...ମହାସୁଆର । ବାଘ ନିଜକୁ ଖୋଜି ପାଇଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ...

ନଈ ଚାରିପଟେ ଲୋକାରଣ୍ୟ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ଅନ୍ଧାର ଘେରା ନଈକୁ । ଫୁଲି ଫୁଲି ସାପଭଳି ଗର୍ଜି ନଈ ସିଆର କାଟି ଚାଲିଛି...

ବାଲିକୁଦଟାଏ ଭୁଷୁଡ଼ିଲା । ମହାସୁଆରେ ଉଠୁକି ପଡ଼ି ଚାହିଁଲେ । ହାତ ବଢ଼େଇଲେ ତଳକୁ... ‘ଆ ରାମ... ଚାଲିଆ, ରାମୀରେ ଧଆ...ହାତ...ଧ... ।’

ମହାସୁଆରଙ୍କ ହାତ ପାଇଲାନି । ମହାସୁଆର ଧାଇଁଲେ କୁଳେ କୁଳେ ସମୁଦ୍ରପତ୍ତାଆଡ଼େ । ନଈ ଗୋଟେ ବାଲିକୁଦ କାଟି ବାଟ ଭାଙ୍ଗିବା ଆଗରୁ ମହାସୁଆରକୁ ଉପହାର ଦେଇଗଲା...ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲା ତାଙ୍କ ଦଳର ନିଶାଣ, ମହାସୁଆର ଲାଠି ଉଠେଇଆଣି ପାଟିକଲେ ‘ଆରେ ରାମୀ...ନିଶାଣ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲା...ରାମୀ ନିଶାଣ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲା... ।’

*

ବଡ଼ ତମ୍ବା ଗଡୁ ଆଗକୁ ଥୁଆହୋଇଛି । ମେଡ଼ ଭଳିଆ କଟା ଖିଲଣ ମଝିରେ ପଦ ମହାସୁଆରଙ୍କ ଆଖିରେ ପଲକ ନାହିଁ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିଦି’ଟା ଗେଣ୍ଡାଭଳି ଲାଲ । ଦାନ୍ତକାଠି ପାଟିକି ଯାଉନି । ତଳେ ଷଷ୍ଠ । ପାହାଚ ଉପରେ ବସିଛି ବିନ୍ଦୁ । ଶ୍ୟାମ ପିଣ୍ଡାରେ ଧୋତିଟା ବେକରେ ଗୁଡ଼େଇ ବସିଛି । ପାଟି ଅଘଷା, ଆଖି କଷା ପଡ଼ିଛି ।

ବାଘ ରଣା ପିଣ୍ଡାତଳେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ମେଣ୍ଟାର ଥୋଡ଼କୁ ଦି’ହାତରେ ଟେକି ଜୋରରେ ବୋକଟାଏ ଦେଇ ଦି’ ଟୋପା କାନ୍ଦି ପକେଇଲା । କାହାରି ପାଟି ଫିଟୁନି । କାଠି ଉପରେ ବସିଥିବା ଚାରୋଟି ଗୋବରା ଚଢ଼େଇ । କାନ୍ଧ ଅଳଗୁଣିରେ ଅଖିଆ ଅପିଆ ପଡ଼ିଥିବା ନାଲି ଫିଟା ଅଧା ଛେତା ପାକଲା ଗାମୁଛା ଆଉ ଗୋଲ ପଞ୍ଜୁରୀରୁ ଦାନା ଖାଉଥିବା କାକଡୁଆ ସବୁ ନିଷ୍ଠୁଳ ହୋଇ ଚାହିଁଛନ୍ତି ।

ବାଘ ପିଣ୍ଡା ତଳୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଖି ବୁଲେଇନେଲା । କଉଡୁକୀ ନାହିଁ । ଜୀବଜନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ାକ କାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲା । ରାମାନିର ବାକି ଆଉ କ’ଣ ଥିଲା ପିଲା ନା ମାଇପ । ଜୀବଜନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ାକ କ’ଣ ବୁଝିବେ ।

କାନ୍ଧର ନାଗା ଚିତ୍ରର ହାଣ୍ଡିଆ ଉପରୁ ଚୁନ ଖସି ପଡ଼ିଲା ।

ପଦ ମହାପାତ୍ର ରାମାନିର କକା ହେଲେବି ପିଲାଟି ଦିନୁ ବାପ ଭଳି ପାଳି ଆସିଛନ୍ତି । କାହାକୁ ଶୁଣେଇଲା ଭଳି କହିଲେ- ‘ବଉଁଶଟା ନୁଟିଗଲା-ଦାମୀ ଗଲା

ନିଆଁରେ...ବଳିକୁ ସାଇପିଲେ ଗୋସାଣୀ ଯାତଦିନ ହାଣିଦେଲେ । କାଶୀକି ଏସିଡ଼ି ପକେଇ ଜାଳିଦେଲେ ଜେଗା ପିଲାଏ । ରାମୀଟା ଥିଲା ଅଜଗା । ସେ ବି ଗଲା ପାଣିରେ ।

ପଦକ୍ ପାଟିରେ ବାଡ଼କାଠି ବାଜିଲାଣି । ରାମୀଙ୍କ ଖୁଡ଼ୀ ଅଭଡ଼ା ପଖାଳି ଯେତେ ଡାକିଲେ ପିଣ୍ଡା ଉପରୁ ଉଠିଲେନି ।

ଖରା ଚାଉଁ ଚାଉଁ ହେଲା । ଦଳଦଳ ସାଇଲୋକେ ପିଣ୍ଡା ତଳେ ଠିଆହେଲେ । କେହି ପଦକୁ ଛାଡ଼ି ଗଲେନି । ପଦ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେନି, ଶ୍ୟାମ ଉପରେ ବସିଥିଲା । ଗୋଜଠାଟେ ପକେଇଲେ ତା ଅଣ୍ଟାକୁ...‘ଛାଡ଼ିଦେଇ ପକେଇ ଆସିଲ କୁଆନ ଟୋକାଟାକୁ...ଶଲେ ମଡ଼ାଟାକୁ ଧରି ଆସି ପାରିଲନି । ମଉଜ କରିଯାଇଥିଲା, ସାଙ୍ଗ ପରା ହେଇଛ...ରାମୀକି ଟିକେ ମତେ ଦେଖେଇ ଦେଲନି, ଶଲେ...ହାରାମୀ...’

ଭିତରୁ ଖୁଡ଼ୀ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ...କୁମ୍ଭୀର ମଗର କରିଦେଇ ଆସିଲା...ରାମୀକୁ ରେ ବିନ୍ଦୁ...ଶ୍ୟାମ ଆରେ ଯା...ଖୋଜିଆଣ ମୋ ଗଳାମାଳିକି...ରେ-

ହଠାତ୍ ତଳେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକେ ଘୁଞ୍ଚିଲେ । ବାଘ ଟିକେ ଆଗେଇଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠେଲି ସେମାନଙ୍କୁ ସାମନାକୁ ଆଣିଲା ।

ତିନୋଟି ନୋଲିଆ...ତା’ଭିତରେ ବୁଡ଼ା ଲୋକଟା ଭଲ ଟିକେ ଓଡ଼ିଆ କହେ-ସାହିରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ତାକୁ, କହିଲା-‘ରାମୀଙ୍କ ମଡ଼ା ମୁହାଣ ପାଖେ ନାଗିଟି...ଆମେ ଛୁଟ ଲୋକ...ଠାକୁରଙ୍କୁ ଛୁଇଁଥା’ନ୍ତୁ କେମିତି...

ଲୋକେ ରହିଲେ । ଶାମାନା, ଷଷ୍ଠ, ବାଘ, ବୀରୁ ଧଡ଼ାସ୍ କରି ପାହାଚ ଉପରୁ ଡେଇଁଲେ ତଳକୁ । ପଟାରିବାକୁ କିଛିନାହିଁ, ଚାଲିଲେ ରାମୀର ମଡ଼ା ଯୁ’ଠି ଲାଗିଛି ଆଣିବାକୁ ।

କୁଦ ଉପରେ କାଁ ଭାଁ କେତୋଟି ଲୋକ । ତଳେ ନଈ କ୍ଷୀଣ ଧାର ହୋଇ ଚାରିଆଡ଼କୁ ବିଭକ୍ତ । ତଳକୁ ଯାଇ ଶ୍ୟାମାନା ମୁହଁରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ପାରିଲେନି । ମୁହଁରେ ଗାମୁଛା ବାନ୍ଧିଲେ ସମସ୍ତେ, ଛେକ ବୁହା ସୁଆର ପରି । ତଥାପି ସମୁଦ୍ରର ଓଦାଳିଆ ପବନରେ ମଡ଼ାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ତମଡ଼ା ଭିତରେ ପଶି ଅନ୍ଧବୁଜୁଳା ବିଦାରି ପକଉଛି ଯେମିତି । ଚାରୋଟି ମାଟିଆଟିଲ ଗହଣରେ ବହୁ ଦୂରରେ ଚାହିଁଛି ଗୋଟେ ଫୁଲ ଶାଗୁଣା ।

ଜଂଘ ଦି’ଟା ହାତୀ ଗୋଡ଼ ପରି ଫୁଲିଛି । ଖୁମ୍ପା ମାରି ମାରି କାଉ ଶାଗୁଣା ସେଇ ଅନ୍ଧସାରରୁ ଓଟାରି ଆଣୁଛନ୍ତି ବିକଟାଳିଆ ଗନ୍ଧ ।

ବାଘ ନିଃଶ୍ଵାସ ରୋକି ମୁହଁରେ ଠିଆହେଲା ମୁର୍ଦ୍ଦାର ପାଖେ । ବିନୁ ମହାପାତ୍ରେ ଟିକେ ପାଖେଇ ଆସିଲେ । ବାଘ ବୁଝାବୁଝା କହିଲା-‘ମହାପାତ୍ରେ, ମୁର୍ଦ୍ଦାର ନବା କେମିତି ?’

ସ୍ଵପ୍ନ ଚାରିଆଡ଼େ ଆଖି ବୁଲେଇଲେ । ଅଣ୍ଟାରୁ କାଗଜ ପୁଡ଼ିଆଟିଏ କାଢ଼ି ପାଟି କରି ଉଠିଲେ । ଆଉ କ’ଣ ରାମୀକୁ ଏଠି ଚିଲି, ଶାଗୁଣା ଖାଇବେ । ମା’କ ଏଡ଼େ ଜଳ୍ପି ଟୋକାଟାକୁ ଭୁଲିଗଲା ଶଳେ, ବାଘ, ଛଟାକିଏ ଦଉଛି...ମଡ଼େଇଦେ...ଭାଙ୍ଗକୁ ଚିତାଉଳିଆ ବାଟିଦେଲେ ଆଖି କାନ ବନ୍ଦ...’

ବୀନୁ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଅଣ୍ଟାରେ ଦି’ଟା ପୁଡ଼ିଆ ଥିଲା, କହିଲେ-‘ପାଏଭାଙ୍ଗ ଦରକାର...ନହେଲେ ଏ ଗନ୍ଧକୁ କାଟିବନି ।’

ଶ୍ୟାମାଳା ଥରିଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ-‘ସବୁ ମଡ଼େଇଦିଅ-ହେଲେ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ନବା କେମିତି...ଯୁଆଡ଼ିକି ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଉଠେଇବ-ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଗୋଡ଼ କି ହାତ ଗଡ଼େ ଛିଡ଼ିପଡ଼ିବ...ମୁର୍ଦ୍ଦାର ସଢ଼ିଗଲାଣି...’

ଖରା ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ତଳକୁ ନଇଁଲା । ଝାଉଁଟିର ନିରୁକ ଅନ୍ଧାର ଆଉ ସୁ-ସୁ-ପବନର ଶବ୍ଦ ସାମାନ୍ୟ ବଢ଼ିଲା । ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ଆଗକୁ ଯେତିକି ପଶିଛି...କୁଦ ପରେ କୁଦ...ଆଗକୁ...ଆଗକୁ...ଝାଉଁଟାଠାରେ କୋକେଇ ବାନ୍ଧି ଶବ୍ଦଟାକୁ ରଖି ହଉନି । ରାମାନିର ଲାସ୍ କାନ୍ଧ ଛିଣ୍ଡେଇ ପକଉଛି, ଅଣ୍ଟାଟା ଓହଳି ପଡ଼ୁଛି ତଳକୁ ।

ଶ୍ୟାମାଳା କହିଲେ, ‘ଶତ୍ରୁକୁ ହସେଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲୁରେ ରାମୀ, ମା’କ ତୋ’ଭାଗିଆରେ ଇଆ ଥିଲା । ସାଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ଏତିକି ଦହଗଞ୍ଜ କଲୁ ।’

ସ୍ଵପ୍ନ ମହାପାତ୍ର ଆର ଖିଙ୍କାରି ଉଠିଲେ-‘ଖା-ମା’କ-ସର, ଗୁରୁନ୍ଦା ଖିଞ୍ଜା, ଡାହାଙ୍ଗୁ, ଖା କେତେ ଟିକଣ ଖାଇବୁ । ଯେତେବେଳେ ଦଇବ ଦାଉ ସାଧୁବ, ଉପର ତଳ ସବୁ ଲଟାଙ୍କ ପଟାଙ୍କ ହେବେ-ସାଉତି ଥିବୁରେ ମଣି, ଗିରିଣି, ମଉଡ଼, ନୋଟ, ଟ୍ରେଜେରି ।

ବୀନୁ ହଠାତ୍ କିଛି କହି ନ ପାରି କହିଲେ - ‘ହୁଁ’

ବାଘ ଆଉ ବୀନୁ କୋକେଇ ଆଗରେ କାନ୍ଧ ଲଗେଇଛନ୍ତି । ବାଘ ଶୁଣୁଥିଲା ନିଶ୍ଚୟ କିନ୍ତୁ କିଛି ଭାବି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଭିତରେ ମୁନିଆଁ ହୋଇ କ’ଣ ଗୋଟେ ଇଚ୍ଛା ତା ଛାଡ଼ିକୁ କେନ୍ଦ୍ରୁଥିଲା । ବାଘ ପାଟି ଖୋଲି କହିଦେଲା-‘ମହାପାତ୍ରେଜୀ, ସରସା ମେଣ୍ଟା ଖଣ୍ଡକ କାହାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲା ଟୋକା କହିଲ, ମା’କ ଟିକେ କହିଗଲାନ୍ତି ସୁଦିଆ, କାହିଁ କୁଆଡ଼େ ଗଞ୍ଜାମ-ଅସଲ ମା’କ ଯାଗାରୁ ବୁଲି ବୁଲି ବଙ୍କା ଶିଙ୍ଗ ଦେଖି ଦେଖି ଦି’ ଜଣଯାକ ଆଣିଥିଲୁ, କମ କଉଡ଼ୁକୀ ସେ -

‘ସେ ଯାହାହେଉ, ମା’କ ଏତେକଷ ସହିଲାଣି ମଣିଷ, ପଦକକାକୁ କହି ମେଣ୍ଟାଟାକୁ ମୁଁ ଜେଗାକୁ ନେଇ ଆସିବି ।’

ବାବୁଜୀର ରାଗଟା ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଗଲା, ହଠାତ୍ ପାଟିଖୋଲି କହିଲେ-ନାନୀପୁଅ ମୁରୁଗୁଡ଼ିଆ କଉତୁକୀ ଦେଖଉଚି, ମା’କ ଫିମିକାଠିଆ, ଫୁଙ୍କିଦେଲେ ଅଠରନଳାଠି ପଡ଼ିବୁ, ବେଇ ପୁଅ ମେଣ୍ଟା ଶିକୁଳି ଧରି ପାରିବୁ ଆଗ ।’

‘ଯାଉ ନ ମାହାଜେ, ବେଶି କଥା କହନି, ମା’କ ସେ ମେଣ୍ଟାକୁ ରୋଜ କିନାରରେ ଦଉଡ଼ଉଥିଲା କିଏ, ପାଞ୍ଚ ହାତରେ ମେଣ୍ଟାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଟିକେ ପଛକୁ ଦଉଡ଼ି ଟାକରା ମାରିଦେଲେ-‘ଆ-ଭାମା’ ମା’କ ତାଳ ପରେ ତାଳ, ଆଠତାଳ, ଦଶତାଳ ଏଇ ନେଡ଼ି ବିଣ୍ଡି ହେଇ ଯାଇଛି, କହିଲେ ଆଗ ।’

‘ଯାଉନୁ ରଣା ପିଲା’ ବାଘକୁ ଚୁପ୍ କରିଦେଲା ବେଳେ ଘୃଣାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲା ତୁଣୀଟା ଖସିପଡ଼ି ତୁଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଫୁରୁକୁଟିଆ ମଡ଼ଗନ୍ଧ ପଶିଗଲା । ବାବୁ ଓକାରି ହେଲେ ।

ମୂର୍ଦ୍ଦାର ସେଇଠି ଥୁଆହେଲା । ଝାଉଁଡୋଟା । ଆଗରେ ପୋଖରୀ । କାଚଦିରି ପାଣି । ପଦୁଅଁ ପତ୍ର ଢଳ ଢଳ, ବେଶ୍ୟାଭଳି ଡାକୁଛି, ପୁରୁଷେ ପାଣିତକୁ ନିଖିବାଳି ଗଣି ହୋଇଯାଉଛି ।

ବାବୁ ଆଉ ଟେକାଏ ବଟା ନିଗୁଡ଼ି ତଣ୍ଡିରେ ଗଲେଇଲେ । ତା’ଉପରେ ଦି’ତୋଳା ପାଣି ।

ଛାଇ ଛାଇଆ ହେଲା ଚାରିଆଡ଼ ।

‘ଏ ମଡ଼ାର ଗନ୍ଧ ଚାରିଆଡ଼, ଆଗ ପଛ ଚାରିଆଡ଼, ଏଇଠୁ ଆଉ ଖସିଯାଇ ପାରିବୁନିରେ ମଣି, ଏଇ ଗନ୍ଧରେ ଚକ୍କର କାଟି ପାରାମାରେ ପଡ଼ିବୁ, ‘କାନ୍ଦୁଥିବୁ ନବାନା ବସି, ପଟା ଯାଇଥିବ ଖସି’ କହୁ କହୁ ଷଷ୍ଠ ଅକ୍ଷରେ ହାତମାରି ଦେଖିଲେ ପାଞ୍ଚ ଚକିଆ ନୋଟ ଖଣ୍ଡକ ନାହିଁ । ଘରେ ଆସିଲାବେଳେ ଖଣ୍ଡିଆ ପିକାଟେ ନଥିଲା । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଅଣ୍ଟାଳି ଖୋଜିଲେ । ଶାନ୍ନାନ୍ନା ସବୁ ଦେଖୁଥିଲେ । କହିଲେ-‘ଆଉ ଅଣ୍ଟାଳିଲେ ହବନି ମହାସୁଆରେ, ଯେ ଯିବାକଥା ଯିବ, ଦେ ଉଠାଆ ।’

ଷଷ୍ଠ କିନ୍ତୁ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠିଲେ-‘ଯିବ, ମା’କ ଯାହାର ଯିବାକଥା ଯିବନା-ଯେ କାହାଠୁ ଛଡ଼େଇ ନେଇଥିବ, ତା’ର ଯିବ, ଯାହାକୁ ଭଗବାନେ ଦେଇଛନ୍ତି ।’

‘ସବୁ ଭଗବାନ ଦେଇଥାଆନ୍ତି, ସବୁ ପୁଣି ସେଇ ନେଇଯା’ନ୍ତି ।’

କାନ୍ଧରେ କୋକେଇ ଥୋଇଲାବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା ରାମୀର ଆଖି ଦି'ଟାରେ-ସିନ୍ଧୁର କଲିର ଦାଗ ନିଭିନି । ଚକା ମୁହଁ, ଗରୁଡ଼ ନାକ, ଶାମାନା ଅପଲକ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲେ, 'ବା-ବୁଆରେ ଭକ୍ତ ସେମିତି ଥା, ସେମିତି ହସୁଥା, ଯିଏ ଦେଖିବ କହିବ, ହସି ହସି ଗଲା, ମାଆଙ୍କ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ନିଜେ ଗଲା, ଆଉ ମା'ଙ୍କ ମଲାବେଳକୁ ଦୋ'ଣି ହଜେଇଲା ଭଳି ମୁହଁକରି ମରିବୁ, କାହିଁ ମା'ଙ୍କ ନ ମଲେ କ'ଣ ହେଇଯାଉଛି ଯେ ।

ମରିବୁନି ଯିବୁ କୁଆଡ଼େ ? ବାବୁ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପଦକ କଥାରେ ଶାମାନାଙ୍କ ସ୍ଵର ଲାହରୀ କମିଗଲା ।

କ୍ଷଣକ ଉତ୍ତେଜନା ବନ୍ଦ ହେଲାନି । ସେ ପୁନର୍ବାର ଚିତ୍କାର କଲେ- 'ମା'ଙ୍କ ସବୁ ଚୋରତକ ଏକାଠି... ଚିତାକାଟି ଖାଇବାକୁ ସାଙ୍ଗ-ମଲାବେଳକୁ କାନ୍ଧରେ ଥୋଇ ନବ, ପୋଡ଼ିଦବ... ଆଉ କାହାର କ'ଣ କରିବ ।'

ତା'ପରେ ସେଇ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଭଳି ପବନରେ ଦୋହଲୁଥିବା ସମୁଦ୍ରକୁ ନିବିଡ଼ ଝାଉଁ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କେମିତିକା କାନ୍ଧୁରା ସ୍ଵରରେ ମହାସୁଆରେ କହିଲେ- 'ଆଉ ମଉଜ କରିବୁ କ'ଣ... ରାମାନିଠୁ କ'ଣ ଦେଖି ମଉଜ କରିବୁ... କାହିଁକି ଆଉ ଯାତ୍ରା ପର୍ବକୁ ଯିବୁ ଯେ, ସତେ ଯେମିତି କିଏ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ନେଇଯିବ, ତୋ ମା'ଙ୍କ ଖାଲି ମଜା କରିବାକୁ ପାଣିରେ ପଶି ଶେଷକୁ ଏ ଦଶା ।'

କ୍ଷଣକ ଅନୁତାପ ଜାଣିପାରି ବାଘ ରଣା ଟିକେ ଉଜା ସ୍ଵରରେ କହିଲା- 'ନା, ଆଉ ଯାତ୍ରା ପର୍ବ ହବ-ନା ଲୋକ ମରିବେ ! ସମେସ୍ତ ମରିବେ-ହେଲେ ସମସ୍ତେ ମରିବେ କି ଏମିତି ଟୋକା କିଏ ମରିବ ମ କାହିଁ କାହିଁ ଦେଖେ, ମରୁଛି କିଏ ତମ ଭିତରେ ?' କଥା କହିଲେ ତା'ର ବାବୁଲି ବାଜେନି । ବୟସରେ ସବୁଠୁ ସାନ । ବସନ୍ତ ମୁହଁ ଉପରେ ଝାଳ ଗଜୁରି ଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ଦି'କେରା ନିଶ ଉପରେ ଢଳ ଢଳ । ମୁହଁରୁ ଗାମୁଛା ଖୋଲି ଦେଇଥିଲା ଖାଲି ବାଘରଣା । ମୁତ୍ୟର ବିକଟ ଗନ୍ଧକୁ ମୁଖସ୍ଥ କରି ସେ ସୁନ୍ଦର ଚୁଆ ଚୁଆ ପାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା ନିଜଠି, ନିଜ ଜୀବନ ଭିତରେ ।

'ମରିବି, ଦେଖିଲାଣି ମରଣ କ'ଣ, ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ରୋଜ ବେକରେ ବୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି, ବା' ଦଉଳରୁ କ'ଣ ଆଣିଲ ? ମାଇକିନା କହୁଛି- 'ହଇଏ କାହୁଁନ କାହିଁକି ? ମା'ଙ୍କ ମରିବ ତ କରିବ କିଏ ?'

ବିନ୍ଦୁ ହସିଦେଇ କହିଲେ— ‘ସେଇଆ କହ ବାଘ’ ।

ସଖ କହିଲେ ‘ମୁର୍ଦ୍ଦାର ରଖ’, ବୀନ୍ଦୁ ଓଲଟ ବୋଲି କଲେ, ‘କ’ଣ ଆଉ ଯମେଶ୍ୱରଙ୍କ ବିବାନ କାନ୍ଦେଇବ ମହାସୁଆରେ, କାନ୍ଦ ତ ଏତିକିରେ ଡକା ପକେଇଲାଣି ।’

ଆଖି ସବୁ କୁମାରୁଆ ପରି ନାଲି । ଫୁଙ୍ଗୁଳା ଦିହ ରଡ଼ ରଡ଼ ବାଲି ଭଳି ପାଉଁଶିଆ । ଅସ୍ତ ଛାଇ, ମରଣର ମଳିନତା ଝାଉଁଟଣର ରକ୍ତେ ରକ୍ତେ ଚରିଯାଉଛି, ହଠାତ୍ ଝଲକେ ରକ୍ତ କିରଣ ସେମାନଙ୍କ ପେକୁଆ ଆଖିରେ ଚକ୍ ଚକ୍ ହେଲା ଛୁରୀ ଭଳି । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁଲେ । ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ ଆକାଶ ଫାଟି ପଡୁଥିଲା । ଆଖିରେ କେମିତି ଅବିଶ୍ୱାସର ଭୁକୁଟି ଟାଣି ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଛିଡ଼ାହେଲେ । ମୁହଁକୁ ମୁହଁ ପଡ଼ିଲେ ଯେମିତି ରାଗରେ ଥୋଡ଼ ଆଉ ଓଠ ଥରୁଥିଲା । ମଡ଼ାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଭୋକିଲା ପେଟରେ ଆଉଟିହେଲା । ମଡ଼ାକୁ ଏଇଠି ଫୋପାଡ଼ି, ରାମାନିର ମୁର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଗଡ଼ ଗଡ଼ କରି କାଟି ଫିଙ୍ଗିଦେଇ କେ କୁଆଡ଼େ ପଳେଇବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲା ବଳବତ୍ତର ।

କେହି କାହାକୁ ଚାହିଁଲେନି । ତୁପତୁପ୍ ମଡ଼ା ଧରି ଚାଲିଲେ ଆଗକୁ । କୁଦ ପରେ କୁଦ ଡେଇଁ ଆଗକୁ ଅଖିଆ, ଅପିଆ, ଚାଲିବାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜଙ୍କ ଆଖିକୁ କେମିତି ଚାଲୁ ଚାଲୁ ନିଦ ଆସି ଯାଉଥିଲା । ସେ ହାଇମାରି ଦେଖିଲେ ଗୋଟେ ଭଙ୍ଗା ନାଲି କୋଠାର ଧୂଆଁଲିଆ ରେଖା ମରୀଚିକା ଭଳି ଦିଶିଲା । ମହାସୁଆର ସେ ଉକ୍ତ ଗନ୍ଧରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇପାରୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରାମାନିର ସମ୍ପର୍କକୁ ଠେଲିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଛାତିଟା ଦୁର୍ବଳ ହେଇ ପଡୁଥିଲା । ରାମାନିର ସାଇରେ ଅନେକ ଶବ୍ଦ । ସଞ୍ଜ ଚିହ୍ନା ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେ ରାମାନିର ଶବ୍ଦକୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କିନ୍ତୁ କେମିତି ସେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ତାଙ୍କ ଚାରିପଟେ ସଂକ୍ରମିତ ହେଲା କେଜାଣି, ସେ ଛାଟ ମାରିଲା ଭଳି ପାଟିକରି ଉଠିଲେ ‘ରାମାନି ଗଲା, ଏଣିକି ଚୋଟ ସମ୍ଭାଳିବ ଭୋଗ ଜାଗା ପିଲାଙ୍କର, ମରିଗଲେ ଆଉ କ’ଣ ଥାଏ, କଥାଟା ସତ ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ମନେହେଲା । ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ କଥାଟା ସମର୍ଥନ କରି ଆସୁଥିଲେ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ, କିନ୍ତୁ ବାଘରଶାର କ’ଣ ହେଲା କେଜାଣି !

‘ମାରଗୁଲି ତୋ ମା’କ, ଏ ମଲା ମୁର୍ଦ୍ଦାରର ଗୋଟେ ଜଙ୍ଘ ଉଠେଇ ପାରିବେକି ଶଲେ, ଗର୍ଦ୍ଧନ କିଏ ବଙ୍କା କରିଦେବ, ଏଇନେ ଟୋକା ମରିକି ଶୋଇଟି, ବୋଲିଦେଲା ଭଳି ହାତ, ମା’ସୁଆର ଖମ୍ବ ଭଳିଆ ଜଙ୍ଘ, ଉଠାନ୍ତୁ ଶ’ଳେ ଆଗ ଏ ମଡ଼ା’ ଗୋଟେ ହାତରେ କୋକେଇ ଧରି ବାଘ ଆଉ ହାତରେ ନିଶମୋଡ଼ି ଜଙ୍ଘରେ ଫୁଟକି ମାଇଲା ।

ଷଷ୍ଠ କହି ପକେଇଲେ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ଵାସଟିଏ ନେଇ—‘କିଛି ନାହିଁ, କିଛି ନାହିଁ ।’

ବାଘରଣା କଥା ଚଢ଼େଇ କହିଲା, ‘ସବୁ ଅଛି, ସବୁକିଛି ଅଛି, କ’ଣ ହେଇ ଯାଇଛି, ମା’କ ଏଇ ଲାଠି ଖଣ୍ଡକ ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟେପଟେ-ଶାମାନାଙ୍କ ହାତରେ ରାମାନିର ପୁରୁଷେ ଉକ୍ତ ସେଇ ଲାଠିଟା ନିଶାଣ ହୋଇଥିଲା, କେଜାଣି କାହିଁକି ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବାଘରଣାକୁ ବଢ଼େଇଦେଲେ । ବାଘରଣା ଲାଠିକୁ ଠେସି ଫେରେକେଟା ନାଗାଚାଲି ପକେଇଲା ।

ସବୁରି ଅଜଣାରେ ସେଇ ‘କିଛି ନାହିଁ’ ଆଉ ‘ସବୁକିଛି’କୁ ଏକାଠି କରି ବୀନ ମହାପାତ୍ର ପାଟିକଲେ-ହରିବୋଲ-ରାମନାମ ସତ୍ୟ ହେ, କିଛି ନାହିଁ ଆଉ ‘ସବୁ ଅଛି’ କୁ ଭାଙ୍ଗ ସରବତ ଭଳି ଫେଣି ପିଇ ସମସ୍ତେ ଗୋଟେ ପ୍ରଗଲ୍ଭ ନିଶାରେ ଢେଉଁ ଚାଲିଲେ କୁଦ ପରେ କୁଦ ।

ହଠାତ୍ ଗୋଟେ କୁଦ ଉପରୁ ସାମ୍ନାକୁ ଦେଖି ବାଘରଣା ପାଟିକଲା—‘ଏଇ ହେଲାରେ ସୋର୍ଗଦ୍ଵାର ।’

ସୋର୍ଗଦ୍ଵାର ! ସୋର୍ଗଦ୍ଵାର !

ମୂର୍ଦ୍ଧାରକୁ ଟିକେ ରଖିଲେ । ଶାମାନା ରାମାନି ହାତରେ ନିଶାଣଟି ଧରେଇଲେ । ଅଣ୍ଟାଟି ତଳକୁ ଓହଳିଥିଲା । ମଡ଼ାର ଗନ୍ଧ ଦିହ ଭିତରେ ରଖିଲେ ସମସ୍ତେ, ଅଣ୍ଟାକୁ ବାନ୍ଧି ବସେଇଲା ଭଳି ମୂର୍ଦ୍ଧାରକୁ ରଖିଲେ-ମଡ଼ା ହାତରେ ଲାଠିଟି, ଅଗରେ ଗାମୁଛାଟି ବନ୍ଧାହେଇଛି ପତକା ଭଳି, ଦେଖନ୍ତୁ ଲୋକେ, ଦେଖୁ କିଏ ଅଛି, ଅସ୍ତ କିରଣ ଓଠରେ ପୁଲିଲା ଶେତା ମୁହଁରେ ମନ୍ଦାରର ଛାଇ । ଚାରିଆଡ଼ ଅସ୍ତର ନାଲି କିରଣ, କି କରୁଣ, କି ସୁନ୍ଦର ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ।

ସୂର୍ଗଦ୍ଵାର ।

ବାଘର ମନେହେଲା ଉପରେ ନାଗା ବନ୍ଧେଇ ବସିଛି ରାମାନି, ଯାନୁୟାର ପର୍ଶୁରାମ ଭଳି, କ୍ଷେତ୍ରୀଭଳି, ଶହୀଦ ଜଣ୍ଠଲମାନୁ ଭଳି ରାମାନି ହସୁଛି । ମଦନ ମୋହନଙ୍କୁ ସେ ବିମାନରେ ବସେଇଛି । ଦେଖନ୍ତୁ କିଏ ଦେଖିବ, ଦେଖନ୍ତୁ, ସାଇ ଭଗାରି, ଶତ୍ରୁ ଦୁନିଆ ଲୋକ ।’

ବାଘରଣା ଦୋହଲେଇ ଦୋହଲେଇ ବିମାନ କାନ୍ଧିଆ ଚାଲିରେ ତା’ର ଦେବତାଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ନେଇ ରାମଭକ୍ତ ହନୁମାନ ଭଳି ପାହୁଣ୍ଡ ପକେଇଲା । ସମସ୍ତେ ଚାରି ପାହୁଳକୁ

ଅନୁକରଣ କଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଦିହକୁ କୁ’ଠୁ ଚାଲିଆସିଲା ଶକ୍ତି, ଉସାହ । ମୁକ୍ତ ଅଣ୍ଟା ପବନ ମୁହଁରେ ବାଜିଲା ।

ହଠାତ୍ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ପାଟିକଲେ ସମୁଦ୍ରକୁ ଦେଖି, ଆକାଶ କମ୍ପେଇ, ‘ଦେଖରେ ଶଲେ, ଦଶଦିଗପାଲେ, ତୋ ମାଆଙ୍କ ନିଅ ଆମ ରାମାନିକୁ, ନିଅରେ, ତମ ଦିହ ସହୁ ନ ଥିଲା ଯା ବଦନ ଦେଖି, କୁଆନ ଶିରୀ, ମେଲା ମଉଜ ଦେଖି, ଦେଖ, ଇଆ ମାଆଙ୍କ ମରିକିରି ଟୋକା ସେମିତି ଅଛି, ମରିନିରେ ଶଲେ, ଅଛି, ଅଛି, ତମଘରେ ପଶି ତମକୁ ଠିଆରେ ବାଡ଼େଇବ ।’

ପାଟିକଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ମନେହେଲା, ‘ଶତ୍ରୁ କିଏ ?’

‘କେଉଁଠି ?’ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ।

କ’ଣ ଗୋଟେ ଦଳି ମକ୍ଚି ଆଗେଇଲା ଭଳି ଟିକେ ଡର୍କି ଯାଇ ସେମାନେ ଆଗେଇଲେ ଏକା ନିଶ୍ୱାସରେ ।

ଆଗରେ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ।

ଗୋବର-ଚୋରଣୀ

ନଅର ଗଳିରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ସେ ବି ଥିଲା ଜଣେ - ଗୋବର ଚୋରଣୀ । ନାଗା ପୂଜାପଣ୍ଡେ, ଚରଣରାଓ, ମାଗୁମାଷ୍ଟେ, କାଉନ୍ସିଲର ବାବୁ କି ବଟିଆଙ୍କ ପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ବାହା ନିମିତ୍ତରେ ସେ ଆସି ଠିଆ ହେଉଥିଲା । ଦିନେ ଦି'ଦିନ ତାକୁ ନ ଦେଖିଲେ ଘରମାନଙ୍କରେ ଗରା ଗରା କଳ ପାଣି ଦେଲାବେଳେ ମଝିଆଣୀ ମନକୁ ମନ କହୁଥିଲା, 'ଆଲୋ ଗୋବରଚୋରଣୀଟା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? କାଜି ଆଖିରେ ପଡୁନି । ମୋ ଘରେ ହାଣ୍ଡିଏ ଚୋଡ଼ାଣି ତା ନାଗି ଥିଆ ହୋଇଛି ।'

ଗେଡ଼ା ଧଳା ରଙ୍ଗର ଗାଈଟିଏ - ଶିଙ୍ଗଯୋଡ଼ିକ କେଜାଣି କାହିଁକି ଉଠି ଆସୁ ଆସୁ ଅଟକି ଯାଇଛି, ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ଟା ଅଧାରୁ କଟା, ପେଟକୁ ଚାହିଁ ଗୋଡ଼ ଚାରିଟା ଛୋଟ ଛୋଟ । ତା ମାଲିକ ଖନା ଗୁଡ଼ିଆ ଘରେ କେବେ କେହି ତାକୁ ଦେଖୁ ନଥିଲେ । ବାବୁରାଓ ପରି ସବୁବେଳେ ସେ ବୁଲୁଥାଏ ସାଇ ଦାଣ୍ଡରେ - ନେହିଲେ କାହା ବାଡ଼ିରେ, କେତେବେଳେ କେଉଁ ଛଟକରେ କେଉଁ ବାଡ଼ ଡେଇଁ କାହା ବାଡ଼ିରେ ପଶେ, ଜାଣିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଯେଉଁଦିନ ସେ ମହିଆଭାଇନାଙ୍କ ପରି ରାଗୀ ଲୋକ ବାରିରେ ପଶି ସବୁତକ କୋଶଳା ଶାଗ ଖାଇ ଚମ୍ପଟ ଦେଲା, ସେଦିନ ନଅର ଗଳିରେ ପଡ଼ିଗଲା ଚହଳ । ଚରଣରାଓଙ୍କ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ଦେଖଣାହାରୀଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥାଏ ବଟିଆ - 'ତେମେ ମେତେ ଭାବିବ ମିଛ କହୁଚି ବୋଲି । ହେଲ ପୁରୁଷେ ଉଞ୍ଚ ସିଝୁବାଡ଼ ମହିଆ ଭାଇନାର । ସିଝୁ ଯେ ତେମେ ଜାଣ ଆଖିରେ କ୍ଷୀର ପଡ଼ିଲେ ମଣିଷ କ'ଣ ଜୀବଜନ୍ତୁ କ'ଣ ଅନ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ଆଉ କ'ଣ କହିବି, ଗୋବର ଚୋରଣୀ କୁଆଡ଼େ ଥେଲା, ଜାଗର ହୁକୁ ପରି ମାଇଲା ଡିଆଁ ଯେ ଏକାଥରେ ମହିଆ ଭାଇନା ବାଇରେ ହାଜର । ମହିଆ ଭାଇନା ତା ପିଲାପିଲି ଯାଇସନ୍ତି ଚମ୍ପକ ଦୁଆଦଣୀ ଯାତ ଦେଖି - ବଳଭଦ୍ରପୁର । କ'ଣ କହିବି ହାତେ ହାତେ ଉଞ୍ଚ ହୋଇଥିଲା କଳା କୋଶଳା - ଦେଖିଲେ ନୋଉ ହଉଥିଲା । ଗୋବର ଚୋରଣୀ ଖୁଣ୍ଟି ଖୁଣ୍ଟି ସବୁତକ ସାଫ୍ କରିଦେଇ ଏକା ଡିଆଁକେ ଚମ୍ପଟ୍ । ବାଡ଼ ଯେମିତି ଥେଲା, ସେମିତି । ଏଣେ ମହିଆଭାଇନା ଗାଆଁରୁ ଆସି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ବସିପଇଲା । ନଅର କାଳୀଙ୍କ ଦେଉଳ ପାଖରେ ଆସି ଗର୍ଜନ କରୁଛି କ'ଣ ନା ଚୋର ପଶିଥିଲେ ତା ବାଇରେ । ଅସଲ କଥା ଜାଣିଲା ପରେ ଯାଇଁ ଥଣ୍ଡା ପଇଲା । କ'ଣ କରିବ, ଯେତେବେଳେ ଗୋ-ମାତା ।'

‘ଆ ହା ହା ହା’, ଅକାରଣେ ସାଇ ଭିତରେ ଏପଟ ସେପଟ ହେଉଥିବାବେଳେ ଅଟକି ଯାଏ ଅଧିକାରୀ, ‘ଶାଆସ୍ତରେ ଅଛି, ଗୋରୁଙ୍କର ରୁମ ଯେତିକି, ଦେବାଦେବୀ ସେତିକି । ଶାଗ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇ ଦେଲା ବୋଲି ଗୋରୁ ଦିହରେ ହାତଦେବା ?’

‘ମୋ ବାଇରେ ପଶିଥେଲେ, ତେମେ ଅଧିକାରୀ ଯାହା କହ, ଗୋବରତୋରଣୀକି ଏକାଥରକେ ଦେଖେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି କାଞ୍ଜିଆହଦୀ । ଦେଖିଥାନ୍ତି କେମିତି ଦିଟଳା ଜୋରିମାନା ଗଣି ଗାଇକି ମୁକୁଳେଇଥାନ୍ତା ସେ ଶଳା ଖନା ଗୁଡ଼ିଆ ।’ ତା କଥାରେ ଯୋଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ନୀଳକଳା । ଆଜି ରଥ କାମ ନଥାଏ ନା କ’ଣ, ଖରାବେଲିଆ ଭାତଖିଆ ଗୋଲିଆ ପେଟଟା ଦେଖାଇ ଗପ କରିବାକୁ ଯା’ ପିଣ୍ଡାରେ ତା’ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ପଡୁଥାନ୍ତି ସେ । ପାନ ଖଣ୍ଡିକ ହାତ ପାପୁଲିରେ ମେଞ୍ଚା କରି ଓଷଦ ପରି ପାଟିରେ ପକାଉଥାନ୍ତି । ଦିଶୁଥାନ୍ତି ହସ ହସ ।

କୁଆଡ଼େ ଛପି ଏତେବେଳଯାଏଁ ଯେମିତି ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ ଅଗାଧୁ, ତା ପାଟିଟା ଜୋର୍ରେ ଶୁଣାଯାଏ, ‘କ’ଣ କହିଲ ନୀଳକଳା ? ସଂସାରରୁ କ’ଣ ଧର୍ମ ଲୋପ ହେଇଗଲା ନା କ’ଣ ? ଭାଗବତରେ ଯାହା କହିଥିଲା, ସେଇଯା ତେବେ ଫଳିବ - ସର୍ବେ ହୋଇବେ ଏକାକାର, ନଥିବ ବେଦର ବିଚାର । କ’ଣ କହିଲ ଗୋବର ତୋରଣୀକି ତେମେ ନବ କାଞ୍ଜିଆ ହଦା ? କାଞ୍ଜିଆ ହଦାରେ କ’ଣ ହୁଏ ଜାଣିଚି ? କଂସେଇମାନେ ବଇଥାନ୍ତି ସେଠି ଦିନରାତି - ହେଇ ହନେଇଲ, ହାତରେ ଛାତିଏ ଉଞ୍ଚ ଧାରୁଆ ଖଣ୍ଡା । ଦୟାମାୟା ନାହିଁ । ଗୋରୁକୁ ହାଣିବା ତାଙ୍କର ଧର୍ମ । ଯେମିତି ଗୋରୁଟିଏ ଯିବ କାଞ୍ଜିଆ ହଦା, ପଠାଣମାନେ ହନେଇ ବଇଥେବେ, ଏକାଥରେ ଦି’ଗଡ଼ । ମାଉଁସକୁ ମାଉଁସ ଖାଇଲେ, ଚମଡ଼ାରେ ତିଆରି କଲେ ଯୋଡା, ଚଟି । ଗୋରୁ ହାଣିଲେ ତାଙ୍କର ପାପ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ତ ସେଇଯା କହିଛି । କିନ୍ତୁ ତେମେ ଯିବ କାଞ୍ଜିଆ ହଦାକୁ ନେଇଥିବ, ତେମେ ପଡ଼ିବ କୁମ୍ଭାପାକ ନର୍କରେ । କୁମ୍ଭାପାକ ନର୍କ କ’ଣ ଜାଣିଚି ?’

ଏତିକିବେଳେ ସାଇ ମୁଣ୍ଡରୁ ଶୁଭେ ଗୀତଟିଏ । ସମସ୍ତେ ତୁମ୍ ହୋଇ ଗୀତଟିକୁ କାନାନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ ଖରାବେଳମାନଙ୍କରେ ଏମିତି ଗୀତଟି ସାଙ୍ଗେ ନଅର ଗଳିରେ କିଏ ପରିଚିତ ନୁହେଁ ? ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁର ଭଙ୍ଗୀ ବଦଳିଯାଏ ବଟିଆ ମୁହଁରୁ ବାହାରି ପଡ଼େ - ‘ବେହିଆଟା !’ ଗୀତଟି ଶୁଭେ ଜୋର୍ରେ -

ସାତ ଥର ଯିବ ଗଙ୍ଗା

ଥରେ ଯାଇଥିବ ଚନ୍ଦରଭଗା

ଚନ୍ଦରଭଗା ଲୋ

ମୁହଁ ପଡ଼ିଯିବ ରଙ୍ଗା ।

ଗୀତ ପଛେ ପଛେ ନିଧୁଆ । ମଇଳା ଲୁଗା, କାଖ ପାଖରେ ଛିଣ୍ଡା ଗଞ୍ଜି, ତେଲ ଜୁଡୁରୁଡୁ ମୁଣ୍ଡବାଳ, ବାହାଡ଼ା ହଳଦିଆ ଦାନ୍ତ, ଫାଜିଲାମି ହସ । ରହସ୍ୟ କରେ ବଢ଼ିଆ - ‘ଆଜି ମନୁଟା ବଡ଼ ପ୍ରେମ ଅଛି ନାଗୁଟି ।’

ଗୀତରେ ଗୀତରେ ଉତ୍ତର ଦିଏ ନିଧୁଆ -

ସଂସାରେ ଥିବ ଯେତେ ଦିନ,

(ଆରେ) ଆନନ୍ଦ କରୁଥିବ ମନ ।

କଥାଟାକୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସମର୍ଥନ କରେ ଅଧିକାରୀ - ‘ତେଲିପିଲା ହେଲେ କ’ଣ ହେଲା, ଶାଆସ୍ତ୍ର କଥା କହୁଛି, ନିଧୁଆ କିଛି ମନୁରୁ କହୁନାହିଁ ! କେତେଦିନ ନାଗି ବା ଆସିଥାଉଁ ସଂସାରକୁ ? କ’ଣ ବାନ୍ଧିନବା ଅଣ୍ଟିରେ ? ଯେତେଦିନ ଅଛେ, ମିଳିମିଶି ଭାଇ ଭାଇ ପରି ରହିବା ଆନନ୍ଦରେ, ନା କହୁନାହାନ୍ତି ?’

କଥାର ମୋଡ଼ ବଦଳାନ୍ତି ନୀଳକଳା - ‘ଆରେ ସେ କଥା ଛାଡ଼େ ମ ନିଧୁଆ, ଗୋବରତୋରଣୀଟା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?’

‘ତାକୁଇ ତ ଖୋଜୁଛି ।’ ନିଧୁଆ ପୁଣି ଗୀତଟିଏ ଗାଇ ଗାଇ ଆଗକୁ ଚାଲେ । କାଉନ୍‌ସିଲରଙ୍କ ହୋଟେଲରୁ ଫେରୁଛି ସେ । ଏତେବେଳେ ଗପସପ ହବାକୁ ତାକୁ ବେଳ କାହିଁ ?’

ସେଦିନ ସକାଳୁ ଘୋର ଚାଞ୍ଚଳ୍ୟ ନଅର ଗଳିରେ - ସବୁଠି ସେଇ ଆଲୋଚନା । ଖନାଗୁଡ଼ିଆ ଯାହାକୁ ଦେଖିଲେ ଦି’ହାତରେ କ’ଣ ସବୁ ଠରାଠରି କରି ବୁଝାଉଥାଏ, ପାଟିଭିତରୁ ବାହାର କରୁଥାଏ ଗୁଡ଼ାଏ କାନ୍ଥଶୁମାନ୍ଥଶୁ ପବନ । ଏପଟ ସେପଟ ହେଉଥାଏ ସାଇର ଏମୁଣ୍ଡ ସେମୁଣ୍ଡ ।

ଅଧିକାରୀ କହିଲା, ‘ଆରେ, ପୂର୍ବ ଜନମ ପାପ ପାଇଁ ଏ ଜନମରେ ଖନା ହେବୁ । ଏ ଜନମରେ ଗୋବଧ ଦୋଷ ଲାଗିଲେ ଆଉ ଜନମରେ ମଳର କୀଟ ହେବୁ । ଖନା ଅଧିକାରୀର ପାଦ ଛୁଉଁଥାଏ ଥରକୁ ଥର । ଦୁଇ ହାତରେ ମୋଡ଼ି ହେଉଥାଏ ଆପଣାର ଦି’କାନ ।

କେଉଁ କଥା କେତେବେଳେଯାଏଁ ବା ଛପିରହେ ନଅର ଗଳିରେ ? କଥା କ’ଣନା, ଗୋବର-ଚୋରଣୀ ଖସି ପଡ଼ିଛି ନଅରକାଳୀଙ୍କ ଦେଉଳ ପାଖ କୁଅ ଭିତରକୁ । ସାଇର ସମସ୍ତେ ଧାଇଁଥାନ୍ତି କୁଅ ପାଖକୁ - ସେଇମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେମିତି ଜଣେ ଖସି ପଡ଼ିଛି କୁଅ ଭିତରେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରେ ଗୋବର ଚୋରଣୀ ପାଇଁ ଆହା ପଦ, ପୁଣି ଖନା ଉପରେ ପଦେ ଦି’ପଦ ଗାଳି ।

କହୁଥାନ୍ତି କଙ୍କିବାବୁ, ‘ଆଏ, ଖନାଗୁଡ଼ିଆ ଗାଈ କୁଅରେ ଗଡ଼ିବନି, ଆଉ କ’ଣ ତମ ଆମ ଗାଈ ପଡ଼ିବ କୁଅରେ ? ଜାଣିନ ମହାପାପୀ ସେ । ଭୁଲିଗଲଣି ସମତେ - ହଉ ଶୁଣ । ପାଇଖିନା ଖଟିବାକୁ ଆସିଛି ମାହାରାଣୀ, ଖନା ତାକୁ ଇସାରା ଦେଲା । ହାତରେ ଧରିଛି ସୁଉକିଟିଏ । ମହାରାଣୀ ଠିକ୍ ସମୟେଲା । କଲା ପାଟି । ଖନା ନୁଟିଲା ଘରେ । ସାଇରେ ହଲ୍‌ଲା ହେଲା । ସମେତେ ଜାଇଁଲେ । ତେବେ ଛାଡ଼-ଛାଡ଼-ଶଳା ଖନାଟେ । ଦୟାବହି ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ହେଲେ ପାପର ଫଳ ନୁଟିବ କୁଆଡ଼େ ? ଦିନେ ନା ଦିନେ ବାହାରିବ ପଦାକୁ । ଆଜି ଦେଖ - ଗାଈ ପଡ଼ିଲାଣୀ କୁଅରେ । ଏ ପାପ ଖାଲି ଖନାକୁ ନାଗିବନିରେ । ନାଗିବ ଆମ ସମତକୁ !’

‘ଆଏ, ଏକଥା କ’ଣ ତେମେ ଆମକୁ ବୁଝେଇବ ?’ କୁଆଡୁ ଆସି ଠିକଣା ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଥାଏ ଅଗାଧୁ - ‘ମାଆ ନଅରକାଳୀ ଯେ, ମାଆ ଶାମାକାଳୀ ସିଏ, ରାମଚଣ୍ଡୀ, ଅଳାମଚଣ୍ଡୀ, କୁରାମଚଣ୍ଡୀ ସିଏ । ପାପୀର ରକ୍ତ ପିଇବେ ମାଆ । ଗୋବଧ ଦୋଷ ନାଗିବ ଖନା ଗୁଡ଼ିଆକୁ । ବେଶ୍‌ମୁଆଁ, ରାଶିଲତୁ ବିକି ଘରେ ସିନ୍ଦୂକ ସିନ୍ଦୂର ଚଙ୍କା, ସୁନାରୁପା ରଖିଛି । ତା’ର ଯୋଉ ଭିଡ଼ିଙ୍ଗି ।

ଶାଆସ୍ତରେ କହିଛି -

(‘ଆରେ) - ସର୍ବ ମୁଁ ସହଜ

ଗର୍ବ ନ ସହଜ

ନିମିଷେ ଜୁନା କରଇ ଯେ... ।’

ସକାଳ ଖରାବେଳ ହେଲା କାମକୁ ବାହାରିଥିବା ସମସ୍ତେ ଅଟକି ଯାଇଥାନ୍ତି ନଅର କାଳୀଙ୍କ କୁଅ ପାଖେ । ନଅରକାଳୀଙ୍କ ଦେଉଳ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସିଥାନ୍ତି ନାଗା ପୂଜାପଣ୍ଡେ, କାଉନସିଲର ବାବୁ, ନଅରକାଳୀ ଇସ୍ତଫର ମାଷ୍ଟମାନେ । ଇସ୍ତଫରା ବି ଆପଣାଛାଏଁ ଛୁଟୀ ହୋଇଯାଇଥାଏ ସେଦିନ । ସବୁ ମାଷ୍ଟ ତ କୁଅ ପାଖରେ, ପାଠ ପଢ଼ାଇବ କିଏ ? ମଝିରେ ମଝିରେ ଅନାଉଥାନ୍ତି ସମସ୍ତେ କୁଅ ଭିତରକୁ - କୁଅ

ଭିତରେ ପାଣି ଥାଏ କି ନ ଥାଏ - କିଛି ଜାଣି ନଥିବା ପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ଗୋବରତୋରଣୀ । ଏଡ଼େ ଓଲେଇ ଗାଈ - ଆଜି କିନ୍ତୁ କାହାରି ମନରେ ଆସୁନଥାଏ ରାଗ । ଏମିତିକି ନିଜ ବାଡ଼ିରୁ କୋଶଳାଶାଗ ଖୁଣି ଖାଣି ଖାଇଥିଲେ ବି ମହିଆ ଭାଇନା ଯେମିତି ଭୁଲିଯାଇଥାଏ ପଛକଥା । ସାଇକେଲ ଉପରୁ ଡିଆଁଟାଏ ମାରି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ରହୁଥାଏ ସେ - ‘ଆରେ କୁଆଡ଼େ ଗଲ ଦାମ, ବାବନା, ନିଧୁଆ । ସାଇର ଟୋକାମାନେ ହ୍ୟାପ ମରିଗଲଣି କିରେ ? ଟକି ଉଡ଼େଇଲା ବେଳକୁ, ଚାଉଳିଆ ଚୋରି କଲାବେଳକୁ, ନକା ପୋଡ଼ି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଆଗୁଆ । ଆଉ ଗାଈଟାଏ କୁଅରେ ପଡ଼ିଛି । ତାକୁ କିମିତି ଓପରକୁ ଉଠେଇବା, ସେତକ କାହାରି ମୁଣ୍ଡରେ ଭୁକୁନି ?’

‘ମହିଆ ଭାଇନାଟା କିଛି ନ ବୁଝି କାଇଁକି ଇମିତି ପାଟିଟାଏ କରେ ମ ! ସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପରି ତାଙ୍କ ପୁଅଟା ବି ଏଡ଼େ ବଡ଼ପାଟିଆ ।’ ମିଛ ରାଗରେ କହନ୍ତି ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ତୁପତାପ୍ ରହୁଥିବା କାଉନ୍ସିଲର ବାବୁ - ‘ନିଧୁଆ ପରା ଯାଇଛି ଦଉଡ଼ି ଆଉ ଭୋଇ ସାଇରୁ ଲୋକ ଆଣିବାକୁ ।’

ଦଉଡ଼ି ଓ ଲୋକ ଆଣିବା ପାଇଁ ନିଧୁଆ ଯାଇଥିବାଟା ସେତେବେଳଯାଏଁ ଅନେକେ ଜାଣି ନଥାନ୍ତି । ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କଥାଟା କେମିତି କେମିତି ଲାଗୁଥାଏ । ଆମେ ଜାଣୁ, ସାଇ ଭିତରେ ଗୋବର ତୋରଣୀକୁ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ଚିଡ଼ାଏ ନିଧୁଆ । ସେଇତ ଗାଈର ନାଁ ଦେଇଥାଏ ଗୋବରତୋରଣୀ । କାରଣଟା କେବଳ ତାଙ୍କୁ ଜଣା ।’ ଆଉ ଦୂରରୁ ଗୋବରତୋରଣୀ ଆସୁଥିବା ଦେଖିଲେ ନିଧୁଆ ତଳକୁ ନଇଁ ଡାହାଣ ହାତଟା ଆଗକୁ ଦେଖାଇ ଖତେଇ ହେଲାପରି କହେ -

ଆଲୋ ଗୋବର-ତୋରଣୀ

କାହିଁକି କେଜାଣି, ଏତିକିରେ ବିରୁଡ଼ି ବିକ୍ଷିପା ପରି ହୁଏ ଗୋବର-ତୋରଣୀ । ମୁଣ୍ଡଟା ତଳକୁ କରି ଘୋର କ୍ରୋଧରେ ଭୁଷିବାକୁ ସେ ଗୋଡ଼ାଏ ନିଧୁଆକୁ । ତେବେ ନିଧୁଆକୁ କି ସେ ଧରିପାରେ ? ନିଧୁଆ ମାରେ ଡିଆଁ କାହାର ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ । ଗୋବରତୋରଣୀ ହତାଶାରେ ପୁଣି ଖଣ୍ଡେ ଦୂରକୁ ଗଲାପରେ ପଛରୁ ଶୁଭେ ନିଧୁଆର ପାଟି -

ଆଲୋ ଗୋବର ତୋରଣୀ

ନିଧିଆ-ଗୋବର ଚୋରଣୀଙ୍କ ଏଇ ରହସ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚିତ ସମସ୍ତେ । ଗୋବର ଚୋରଣୀଙ୍କ ଦେଖିଲେ ସେଥିପାଇଁ କେହି କେହି କହିବାର ଶୁଣାଯାଏ, ‘ଆଲୋ ନିଧିଆ ଆଇଲାଣି ମ ।’

ସେଇ ନିଧିଆ ଯାଇଛି ଭୋଇ ସାଇରୁ ଦଉଡ଼ି ଓ ଲୋକ ଆଣିବାକୁ, ଗୋବର-ଚୋରଣୀଙ୍କ କୁଅରୁ କାଢ଼ିବା ପାଇଁ ଓ ସାଇଟା ଯାକର ଲୋକେ ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି କେତେବେଳେ ଫେରିବ ନିଧିଆ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହସାଉଥିବା ବେଳିଆ ନିଧିଆଟା ରାତାରାତି ହୋଇପଡ଼ିଛି ଜଣେ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକ । ଗାଇଟା କୁଅରୁ ନ ବାହାରିଲେ କେହି କାମକୁ ଯାଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି, କାହାଘରେ ଜଳିପାରୁନାହିଁ ଚୁଲୀ । ଅଧିକାରୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ ଦେଉଛି ଥରକୁ ଥର - ‘ଭାବ ନାହିଁ ଗାଇଟା ମଲେ ଗୋହତ୍ୟା ଦୋଷ ଖାଲି ଖନା ଗୁଡ଼ିଆର । ସେଇଟାତ ହ୍ୟାପ ମହାପାପୀ । ସେଥିପାଇଁ ଖନା, ପୁଣି ଗୁଡ଼ିଆ କୁଳରେ ଜାତ । ତେମେ ଧର୍ମ କର୍ମ, ଚିତାତଳୁ କରୁଥିବା ସଭିଏଁ ବାବା ଗୋହତ୍ୟା ଦୋଷରେ ଉଣା ଅଧିକେ ଦାୟୀ ହେବଟି ।’

ଅଧିକାରୀ କଥା ଶୁଣୁଥାନ୍ତି ସମସ୍ତେ । ପ୍ରତିବାଦ କରିବ କିଏ ? ସମସ୍ତଙ୍କ ତରଫରୁ ଯେମିତି ବଚିଆ ଘୋଷଣା କରୁଥାଏ, ‘ବିଜୁକୁଲ୍ ସହି - ଅଧିକାରୀ ମହାପୁଙ୍କ କଥା । ଯେତେହେଲେ ବାଆଜୀ ଲୋକ । ସତ କହିବାକୁ ଡାକର କି ଡର ?’

ଯାହାହେଉ, ଶେଷରେ ଏଡ଼େ ବିପଦଟାଏ କଟିଗଲା ନଅର ଗଳି ଉପରୁ । ସଞ୍ଜ ବେଳକୁ ଗୋବର-ଚୋରଣୀ କଢ଼ା ହେଲା କୁଅରୁ । ସାଇର ଲୋକେ ଗୋବରଚୋରଣୀକୁ କୁଅରୁ କାଢ଼ି ସାରି ଘଡ଼ିଏ କାଳ ବସି ଥର୍କା ମାରିଲେ ଓ ସାଇଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ, ଏତେ ଗାଈ ଗୋରୁଙ୍କୁ କୁଅ ପୋଖରୀରୁ କାଢ଼ିବୁ, ହେଲେ ଗୋବର-ଚୋରଣୀ ମାରେ କେହି ନୁହଁ । ଏଡ଼େ ତରକା ଗାଈ, ଯୋଉ ତାର ଛତକ । ଯିମିତି ଦିହରେ ଦଉଡ଼ି ନାଗିଚି, ମାର ନମାର । ଉପରକୁ ଟେକିଲାବେଳେ ସାରେଣୀମିତି ବୁଲି ଯାଉଥାଏ । ଭାବି ନଥିଲୁ, ତାକୁ ପଦାକୁ ଆଣି ପାରିବୁ ବୋଲି ।’

ନିଧିଆ ବସିଥାଏ ଭୋଇମାନଙ୍କଠୁ ଟିକିଏ ଛାଡ଼ି, ଭୋଇମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ହାଲିଆ ଦିଶୁଥାଏ । କହୁଥାଏ, ଗୋବର-ଚୋରଣୀ ଯିମିତି ଆସିବି ବାହାରକୁ, ଦଣ୍ଡେ ଉଠି ରହିଛି କି ? ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବିଜୁଳି ମତନ ମାରିଛି ଡିଆଁ - କୁଆଡ଼େ ବୋଲି କୁଆଡ଼େ । ଖନା ଗୁଡ଼ିଆ ପାଟି ଶୁଣିଲେ ଯୁଆଡ଼େ ଥିଲେ ଧାଇଁ ଆସେ । ଆଜି ଏତେ ଢାକୁଚି - ଗୋବର - ଚୋରଣୀ କାଇଁକି ଶୁଣିବ !

ରାତିକି ନଅର କାଳୀଙ୍କ ଦେଉଳ କୁଅ ପାଖରୁ ଗହଳି ସିନା ଭାଙ୍ଗିଲା, କିନ୍ତୁ ସେଇ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା ସେଦିନ ରାତି ଓ ତା'ପରେ ଆଉରି କେତେ ଦିନ ଯାଏଁ । ଗୋବର-ଚୋରଣୀଟା କେତେଦିନ ଯାଏଁ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ ନଅର ଗଳି ଦାଣ୍ଡରେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଖୋଜୁଥାଉ ମନେ ମନେ - କୁଆଡ଼େ ଗଲା ଗୋବର ଚୋରଣୀ ? କୁଅରୁ ବାହାରିବା ପରେ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ସମସ୍ତେ ।

ଶେଷରେ ପୁଣି କୁଣିଆ ଘରୁ ଲେଉଟିଥିବା ଲୋକପରି ସାଇ ଦାଣ୍ଡରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇଲା ଗୋବର ଚୋରଣୀ । ସେଇ ଚେହେରା, ସବୁ ଗାଈଙ୍କ ଠାରୁ ଭିନ୍ନେ ଢଙ୍ଗ । ନିଧିଆ ପୁଣି ତାକୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରୁ ଚିଡ଼େଇଲା ଆଗପରି -

ଆଲୋ ଗୋବର ଚୋରଣୀ

ଠିକ୍ ଆଗପରି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ନିଧିଆକୁ ଭୁଷିବାକୁ ଗୋଡ଼ାଇଲା ଗୋବର-ଚୋରଣୀ । ଠିକ୍ ଆଗପରି ତା ନାଆଁରେ ପୁଣି ଶୁଣାଗଲା କୁଆ କୁଆ ଅପବାଦ । ବଚିଆ କହିଲା, 'ଆଏ, ଜାଇଁଲଣି, ଆମ ଗୋମାତା ଗୋବର ଚୋରଣୀଙ୍କ କୀରତି । ଅଧିକାରୀ ମଠରେ ପଶି ଦିନ ଦି ପହରେ କୁଳାରେ ଶୁଖା ହେଇଥିବା ବିରି ତଉଲାଇ ଖାଇ ମାରିଚି ଚମ୍ପଟ ।'

ସବୁ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଲା ଆଗପରି । ଗୋବର-ଚୋରଣୀ ଯେ ଦିନେ କୁଅ ଭିତରେ ଗଳି ପଡ଼ିଥିଲା, ସେ କଥା ଆମେ ଭୁଲିଗଲୁ । ଗୋବର-ଚୋରଣୀ ନିଜେ ବି !

ଟାଇଗର ଓ ଚିତ୍ରାକାଳୀ

ଯା' ଭିତରେ ଚରଣ ରାଓଙ୍କ ଘରକୁ ନୂଆ ଆସିବି କୁକୁରଟାଏ-ଟାଇଗର । ମାଟିଆ ରଙ୍ଗ, ମୋଟାମୋଟି, ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ଟା ଅଧାରୁ କଟା । ନଅର ଗଳିରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି - ଚରଣ ରାଓ ଛୋଟ ବେଳୁ କାଟି ଦେଇଛନ୍ତି ଟାଇଗରର ଲାଞ୍ଜ, ପୁଣି କ୍ଷୁଆ ଥିଲା ବେଳେ ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଦିନପରେ ଦିନ ପକାଇ ରଖୁଥିଲେ ଗାତରେ । ଏମିତି କଲେ କୁକୁରମାନେ ରାଗୀ ହୁଅନ୍ତି । ଟାଇଗରଠାରୁ ବେଶୀ ରାଗୀ କୁକୁର ସତରେ ନଥାନ୍ତି ନଅର ଗଳି କି ପାଖ ଆଖି ସାଇରେ ।

ଚିତ୍ରାକାଳୀକୁ ଦେଖିଲେ ସବୁଠୁ ଜୋର୍ରେ ଭୁଙ୍କେ ଟାଇଗର । କେଜାଣି କାହିଁକି କାଳିଆ ମଇଳା ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଭାରି ରାଗ ଟାଇଗର । ଧୋବ ଧଉଳିଆ ବାବୁମାନେ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଗଲେ ସେ ମୁହଁ ଟେକି ଅନାଏ, କିନ୍ତୁ ଭୁଙ୍କେ ନାହିଁ ।

ପଣ୍ଡିତ ମଠ ଗଳିରୁ ଛୋଟ ଝିଅଟିଏ ଯାଉଥିଲା ଆମ ସାଇକି । ଭୁଲିଲା ଟାଇଗର । ଝିଅଟି ପଡ଼ିଗଲା ମୁହଁମାଡ଼ି, ତା ପେଣ୍ଠାରେ ଚାରିଟା ଦାନ୍ତ ଗଳିଯାଇଥାଏ ଟାଇଗରର ।

ସମସ୍ତେ ଜମାହେଲେ । ରିକ୍‌ସାରେ ବସାଇ ଝିଅକୁ ନେଲେ ଡାକ୍ତରଖାନା । ଘଡ଼ିଏ ପରେ ବାବନା କହିଲା, 'ବେସ୍ତ କାହିଁକି ? ଚରଣ ରାଓ ନିଜେ କଡ଼ା ଓଷଦ ଲଗାଇ ଦେଇଛି ଖଣ୍ଡିଆ ଜାଗାରେ । ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ ଦେଇଛି । ହସ୍ପାକରେ ଘା' ଶୁଖିଯିବ ।'

ଝିଅର ବାପ ପଞ୍ଚକୋଶୀ । କୁଆଡୁ ଆସି ରହିଥିଲେ ପଣ୍ଡିତ ମଠ ଗଳିରେ, କୁଣ ଘରେ । ନଅର ଗଳିର କାହା କାହା ଆଗରେ ଫୁସଫୁସ ହେଲେ, 'ବଡ଼ ଲୋକକୁ ଉତ୍ତର ନାହିଁ ନା ସରଗକୁ ନିଶୁଣୀ ନାହିଁ । ଡାକ୍ତରବାକୁ କାମୁଡ଼ା କୁକୁର ରଖିଛନ୍ତି ଯେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବି ଗୋଡ଼ାଉଛି । ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି କୁକୁରଧରାମାନେ ଆକୁ ନେଇଯିବା କଥା ।'

କିନ୍ତୁ ଚରଣରାଓ କୁକୁର କାମୁଡ଼ା ବୋଲି କହିବ କିଏ ? ଓଲଟି ଚରଣ ରାଓଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ଅକାଳେ ସକାଳେ ଦେଖା ହୋଇଗଲେ କହନ୍ତି ବଙ୍କିବାରୁ, 'ଯାହାକି ଜାତିଆ କୁକୁରଟାଏ ଟାଇଗର । ତା'ଡ଼ରରେ ଚୋର ଚସ୍ତର ପଶିପାରୁଛନ୍ତି ସାଇରେ ? ହେଇ ବାଲି ସାଇରେ କୁଆଡ଼େ କବାଟ ଡାକି ଘର ଭିତରୁ ଦିନ ଦିପହରେ ଉଠେଇ ନଈତଟି ଲୁଗାପଟା, ବାସନ କୁସନ, ଟଙ୍କାପଇସା । ହେଲେ ନଅର ଗଳିରେ ପଶୁ ଦେଖି କୋଉ ଶଲା ଚୋର ଡ଼କେଇତ ? ଟାଇଗର ଯଦି ତା ମାଉଁସ ଝୁଣି ନଦବ - ।'

ଢେର ଲୋକଙ୍କର ମାଉଁସ ସତରେ ଝୁଣି ସାରିଥାଏ ଟାଇଗର୍ । ପଥୁରିଆ ବାବନା କି ବଟିଆଙ୍କ ପରି ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବେଳେ ବେଳେ ସେ ଭୁକେ, ପୁଣି ବେଳେ ବେଳେ ଭୁକେ ନାହିଁ । ତେବେ ଗୋଡ଼ାଏ ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ - ଯେତେହେଲେ ସେମାନେ ସାଇ ଭିତରର ଲୋକ-ଚିହ୍ନାଙ୍ଗଣ ! କାଉନ୍ସିଲରବାରୁ କିମ୍ବା ନାଗା ପୂଜାପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଖାଲି ମୁହଁ ଟେକି ଚାହେଁ, ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଭୁକନ୍ତା କେମିତି ?

କେଜାଣି କାହିଁକି ଚିନ୍ତାକାଳୀ ଟାଇଗରରେ ଟାଇଗରର ରାଗ ଚଢ଼ିଯାଏ । ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଗୋଡ଼ାଇ ଆସେ ତା ପଛରେ । ଭୋ-ଭୋ, ରଢ଼ିରେ ଘଡ଼ିଏ କାଳ କମ୍ପାଏ ନଥର ଗଳି । ସାଇମୁଣ୍ଡରେ ଚିନ୍ତାକାଳୀକୁ ଦେଖିଲେ ଆମେ ଜାଣୁ, ଟାଇଗର୍ ଭୁକିବ ଏଇଲେ !

ଚିନ୍ତାକାଳୀର ବି ଖୁବ୍ ଡର ଟାଇଗରକୁ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ ବା କରିବ ସେ ? ବେଳେ ବେଳେ ସେ ଆରପଟ ସାଇ ଦେଇ ବୁଲିକରି ଯାଏ ଘରକୁ । ତେବେ କେତେ ବା ବୁଲାଇ ବାଟରେ ଯିବ ? ଟାଇଗରଟା ସକାଳ, ଖରାବେଳ, ସଞ୍ଜ ସବୁବେଳେ ଚରଣ ରାଓ ସିମେଣ୍ଟ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଆଖିବୁଜି ଲେପ୍ଟେଲ ପଢ଼ିଥାଏ, ଚିନ୍ତାକାଳୀ ଟାଇଗର ଠିକ୍ ଜାଣିପାରେ । ସେ ଯେମିତି ଛକିଥାଏ ଚିନ୍ତାକାଳୀ ବାଟକୁ ।

ଡେଜା, ମେଡ଼ିଆ, ରାଜପରି କଳା ଚିନ୍ତା ମହାରଣା । କାନକୁ ଶୁଭେ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ଡାକନାମ ଚିନ୍ତାକାଳୀ । ଭଲ କାଠକାମ କରେ ବୋଲି ସାତସାଇ ବୟାଳିଶ କନ୍ଦିରେ ତାର ଖାତିର୍ । ଅଧିକାରୀ କହେ, ‘ଚିନ୍ତାଟା ଭଲ କାରିଗର । ଯାହା କହନ୍ତି, କାଠର ବାଙ୍କ ବଢ଼େଇ ସଜାଡ଼େ - ଚିନ୍ତାକାଳୀ କାମ ଦେଖିଲେ ବୁଝାପଡ଼େ । ଦୁଆମଠ ଠାକୁରଙ୍କ ଖଟୁଲୀ, ସିନ୍ଦୁକ କିଏ କରିଛି କି ?

‘କାଉଁ ଆମ ନୀଳକଙ୍କା କମି କି ?’ ଅଧିକାରୀ କଥାକୁ ତେଜେଇ ଦିଏ ଅଗାଧୁ । ଚିଡ଼ି ଉଠେ ଅଧିକାରୀ, ‘ଥାଏ ଯଃ ଯଃ ମହାଜେ । ନୀଳଟା କଥା କୁହାଲିଆଟେ । ସୂତା ଧରି ଆସେ ନାହିଁ ତାକୁ । ରଥକାମ କଥା ଦୋସରା । ସେଥିରେ ଦିହ ମିହନତ ନାହିଁ । ରଜାଘର ପଡ଼ି ମିଳୁଛି । କାମ କଲେ କେତେ ନ କଲେ କେତେ ! ହଁ ଚିନ୍ତାଟା ମାଡ଼କାଳୀ । ବଡ଼ ପାଟିରେ କାନ ପାଖରେ ବୋବାଳି ପକେଇଲେ ଯାଇ ତାକୁ ଶୁଘିବ । ହେଲେ ଥରେ ଯଦି କଥାଟା ସମଝିଲା, କାମୁଟା ସରସ ।’

କାନ୍ଧ ଉପରେ ଡାବଲଟାରେ ନିହାଣ, ବାରିସୀ, କାଠ କାମ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଧରି ବେଗେ ବେଗେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକେଇ ଧୁଲିଆ ଜନ୍ମା ପରି ଟାଲେ ଚିନ୍ତାକାଳୀ । ପଛରୁ ଯେତେ ଡାକୁଥାଅ, ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଚାହେଁନାହିଁ । ଚରଣ ରାଓ ଦୁଆରେ ଗଲାବେଳେ

କିନ୍ତୁ ପଛକୁ ବୁଲିବୁଲି ଚାହେଁ ଥରକୁ ଥର । କାଳେ ଯଦି ଦଉଡ଼ିଆସେ ଟାଇଗର, ଧରେ ତା ନଳି ଗୋଡ଼କୁ... ।

ସବୁଦିନ ପରି ସେଦିନ ବି ଚରଣ ରାଓଙ୍କ ଦୁଆର ଦେଇ ଯାଉଥିଲା ଚିତ୍ରାକାଳା ବେଗେ ବେଗେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଓ ଭୋ ଭୋ ରଡ଼ିରେ ନଅର ଗଳି କମ୍ପାଉଥିଲା ଟାଇଗର । ଚରଣ ରାଓ ପିଣ୍ଡାରୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଗୁଲି ଖେଳୁଥିଲୁ ଆମେ କେତେଜଣ - ଶରଣ, ଭରତ ଓ ମୁଁ... ।

ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ଘଟିଗଲା ଏଡେବଡ଼ ଘଟଣା - ନଅର ଗଳିରେ କିଏ ଭାବିଥିଲା ଏମିତି ହେବ ବୋଲି ?

ବଡ଼େଇ ଚିତ୍ରାକାଳା ଆଜି ଯେମିତି ଟାଇଗରକୁ ପାନେ ଦେବାକୁ ହଲପ କରି ଆସିଥିଲା ମନେ ମନେ... ।

ହାତରେ ଧରିଥିବା ଏଡେବଡ଼ ବୋଲୁଅଟାଏ ଦାଉଁକରି ନାଦିଦେଲା ଟାଇଗର ଉପରକୁ... ।

କେଁ-କେଁ-କେଁ-କେଁ-ଟାଇଗରଟାର ବିକଳ ଚିତ୍କାରରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଗୋଟାକ ଯାକ ନଅର ଗଳି । ଚରଣ ରାଓଙ୍କ କୁକୁର ହୋଇ ଟାଇଗର ଏମିତି କାନ୍ଦିପାରେ ! ତଟସ୍ଥ ହୋଇଗଲୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ।

ଟାଇଗରର ଭୁକାଠାରୁ ଆଉରି ଚଢ଼ା ଆଉରି ଭୟଙ୍କର ଗଳାରେ ରଉଥିଲା ଚିତ୍ରାକାଳା, ‘ଶଳା କୁଡ଼ା, ତୋର ସବୁଦିନେ ତ ମୋର ଦିନେ... । ଶଳା ହାରାମଜାଦା, ବେଇମାନ୍... । ରାଗରେ ଟାଙ୍କି ହୋଇଯାଇଥାଏ ଚିତ୍ରାକାଳାର ବେକ ପାଖର ଶିରା, ବତା ପରି ଦି’ଟା ଯାକ ହାତ । ଅସୁର ପରି ବିକଟାଳ ଦିଶୁଥାଏ ସେ ।

ସିମେଣ୍ଟ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ କାନ୍ଦୁଥାଏ ଟାଇଗର-କେଁ-କେଁ-କେଁ-କେଁ । ଶିକୁପୁଆ ପରି ବୋଲୁଅଟାଏ ବାଜିଥାଏ ଠିକ୍ ତାର ଚଳିପେଟରେ... ।

‘ଶଳା ପା ମଜା... ଏଥର ?’ ବେଗେ ବେଗେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ଚାଲିଗଲା ଚିତ୍ରାକାଳା... । କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ ଟାଇଗରର କେଁ କେଁ... । ସେତେବେଳକୁ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଓଲିତଳେ ଜମିଲେଣି ଦେଖଣାହାରୀମାନେ । ଚରଣରାଓଙ୍କ କୁକୁରର ଏମିତି କ’ଣ ହେଲା ଆଜି । ତାର କ୍ରୋଧ ଓ ଗର୍ଜନ ଶୁଣି ଆସିଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଏତେଦିନ । ଆଜି ଏଇ କରୁଣ ଚିତ୍କାର କାହିଁକି ? ଚରଣରାଓଙ୍କ ପରି ଚରଣରାଓଙ୍କ କୁକୁରତ ନଅର ଗଳିରେ କାହାପାଖେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବାର ଦୁହେଁ... ।

ଚିନ୍ତାକାଳା ନଅରକାଳୀଙ୍କ ଦେଉଳ ପାଖରେ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ଘର ଭିତରୁ ବାହାରିଲେ ଚରଣରାଓ । ନେଲି ଲୁଙ୍ଗି, ଧଳା ଫତେଇ । ରାଗରେ ଥରୁଥାନ୍ତି, ନାଲି ପଡ଼ିଯାଇଥାନ୍ତି ଯେମିତି । ପଛରେ ଚକ୍ଷମାପିନ୍ଧା ଢେଙ୍କୀ ସ୍ତ୍ରୀ, ସରୁ ସରୁ ଝିଅମାନେ ।

ଚିନ୍ତାକାଳା ପଛେପଛେ ଧାଇଁଲେ ଚରଣ ରାଓ । ତାଙ୍କ ଧାଇଁବା ଦେଖି ଆମେ ଦେଖଣାହାରୀମାନେ ବୁଝିପାରିଲୁ - ମହାବିପଦ ପଡ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି ଚିନ୍ତାକାଳା ଉପରେ । ଛାର ବଢ଼େଇଟାଏ - ଭଙ୍ଗା ଚାଳଘର ଖଣ୍ଡେ ଛଡ଼ା କିଛି ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ମୂଲ ଲାଗିଲେ ଯେତେ ପୋଷେ । ସେଥିରେ ପୁଣି କାଳାଟାଏ । ଅଥଚ ଦେଖ ତାର ବହଦ ! ଚରଣରାଓଙ୍କ କୁକୁର ଉପରକୁ ବୋଲୁଥାଏ ଫୋପାଡ଼ିଛି ।

ନଅରକାଳୀଙ୍କ ଦେଉଳ ସେପାଖେ ଚରଣରାଓ ଧଇଲେ ଚିନ୍ତାକାଳାକୁ । ପଦୁଟିଏ କଥାନାହିଁ, ଚିନ୍ତାକାଳା ଗାଲରେ ଚଢ଼ାଇଦେଲେ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତ ବ୍ରହ୍ମ ଚଟକଣି ।

ଆମେ ଦେଖଣାହାରୀମାନେ ଶଙ୍କିଗଲୁ । ଚରଣରାଓ ରାଗିଛନ୍ତି ଯେତେବେଳେ, ସେ କ’ଣ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବେ ଚିନ୍ତାକାଳାକୁ ?

ଅଥଚ କି ଅକ୍ବ କଥା ! ଚିନ୍ତାକାଳାଟା ଚରଣରାଓଙ୍କ ପରି ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଚଟକଣୀ ଖାଇ ଡରରେ ପଳାଇଯିବ କ’ଣ, ଦୁଇହାତ ମୁଠାକରି ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼େଇ ହନୁମନ୍ତ ପରି ମାଡ଼ି ଆସିଲା ଚରଣରାଓଙ୍କ ଉପରକୁ ଓ ସିନେମାର ବାବୁରାଓ ଭିଲେନ୍ ସାଙ୍ଗେ ଫାଇଟିଙ୍ଗ୍ କଲାପରି ଚରଣରାଓଙ୍କ ଯେତେ, ପିଠି, କାନ୍ଧ, ଗାଲ ଉପରେ କଷି ଦେଇଗଲା ମୁଥ ପରେ ମୁଥ... ।

ଚରଣରାଓ ମାଡ଼ ଦାଉରେ ହାଁ ଗାଳି ବସିପଡ଼ିଲେ ଯାଇ ଦାଣ୍ଡରେ । ଫିଟିଗଲା ତାଙ୍କର ନେଳୀ ଲୁଙ୍ଗୀ... ।

‘ହାଁ-ହାଁ-କି କଥା ଯେ-କି କଥା ଯେ ।’ କାହୁଁ ଆସି ଚିତ୍କାର କଲେ ବଙ୍କିବାବୁ । ‘ମଲା-ମଲା ଚିନ୍ତାକାଳାଟା ପାଗେଲା ହୋଇଗଲା ନା କ’ଣ... କହିଲା ଅଧିକାରୀ ।

ଚିନ୍ତାକାଳା ଚରଣରାଓ ଉପରେ ମାଡ଼ର କରାମତି ଦେଖାଇ ବେଗେ ବେଗେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ପଳାଇଗଲା ସେଠୁ... । ମଝିରେ ମଝିରେ ଚାହୁଁଥାଏ ପଛକୁ-ଚାଲଗରୁ ଭୁକିଲାବେଳେ ବୁଲିବୁଲି ଚାହେଁ ଯେମିତି । ଚରଣରାଓ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତଳୁ ଉଠି କିଛି ହୋଇନଥିବା ପରି କୁଆଡ଼କୁ ନଚାହିଁ ତରତର ହୋଇ ଲେଉଟି ଆସିଲେ ନିଜ ଘରକୁ ଓ ଧଡ଼କିନା ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ କବାଟ... ।

ଆମେ ଦେଖଣାହାରୀମାନେ କଥାଟା ସେଯାଏଁ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରି ନଥାଉ ଯେମିତି । କ’ଣ ଘଟିଗଲା ଆଜି ନଅର ଗଳିରେ । ଚିତ୍ରାକାଳା, ଚାଇଗରୁ, ଚରଣରାଓ-ସବୁ ଯେମିତି ହୋଇଗଲା ଓଲଟ ପାଲଟ । କ’ଣ ହେବ ଏଣିକି...

କ’ଣ ହେବ ? ପୁଲିସ୍ ହାତକଡ଼ି ପିନ୍ଧାଇ ହାଜତକୁ ନେବ ଚିତ୍ରାକାଳାକୁ । ଚରଣରାଓଙ୍କ ବନ୍ଧୁକ ପୁଣି ଫୁଟିବ - ଏଥର ଗୋବିନ୍ଦ ମହାନ୍ତି କୁକୁଡ଼ା ଉପରେ ନୁହେଁ, ଚିତ୍ରାକାଳା ଉପରେ ? ନା ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସେଦିନ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲୁ ସେଠି, ତଳବ ଆସିବ ସେମାନଙ୍କୁ ଆନାରୁ କିମ୍ବା କଚେରୀରୁ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଧଣ୍ଡାମାଳା ଛୁଇଁ ହଲପ କରି କହିବାକୁ କ’ଣ ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ।

ଚରଣରାଓ ଆଗପରି କାହାରି ଆଡ଼େ ନ ଚାହିଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ସାଇକେଲରେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ ନିୟମିତ । କିନ୍ତୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ଚିତ୍ରାକାଳାଟା ? ସାଇବାଟେ ନ ଯାଇ ସେ କୁଆଡ଼େ ବୁଲୁଣି ବାଟରେ ଯା’ଆସ କଲା ତା ଘରକୁ ।

ତେବେ ବୁଲୁଣି ବାଟରେ କେତେଦିନ ବା ଯା’ଆସ କରନ୍ତା ସିଏ ? ଦିନେ ପୁଣି ସେ ଗଲା ଚରଣରାଓ ଦୁଆର ଦେଇ - ସେମିତି ବଡ଼ ବଡ଼ ପାହୁଲ ପକେଇ ।

ଏଥର ବି ଚରଣରାଓଙ୍କ ଲମ୍ବା ସିମେଣ୍ଟ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଲେପଟେଇ ଆଖିବୁଜି ଭୁଲିଥିଲା ଚାଇଗରୁ । ଧଡ଼ ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିପଡ଼ିଲା ଚିତ୍ରାକାଳାକୁ ଦେଖି । କିନ୍ତୁ କ’ଣ ଭାବି ପୁଣି ସେ ଆଖି ବୁଜି ଭୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ଚିତ୍ରାକାଳାକୁ ଦେଖି ଆଉ ଭୁଲିଲା ନାହିଁ ।

ସ୍ବେଚ୍ଛାସେବୀ

ଗଞ୍ଜାମର ଗୋଟିଏ ପଲ୍ଲୀ ଗାଆଁରେ ଜଣେ ଦରିଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ରେବାର ଜନ୍ମ । ପଙ୍କରେ ପଦ୍ମ ଫୁଟେଇଲା ପରି ରେବାକୁ ମହାପ୍ରଭୁ ବହୁତ ମନ ଦେଇ ଗଢ଼ିଥିଲେ । ରେବା ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୁଦ୍ଧ ପକ୍ଷ ଜନ୍ମ ପରି ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାଲିଖେଳରୁ ତା'ର ମନ ଛାଡ଼ି ନ ଥିବା ଆଗରୁ, ଷୋଳ ବର୍ଷ ବୟସରେ ପାଖ ଗାଆଁରେ ଜଣେ କର୍ମଣିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଟୋକା ସାଙ୍ଗରେ ତା'ର ବାହାଘର ହେଇଗଲା । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ନ ହଇଶୁ ରେବାର ସଂସାର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତା'ସ୍ବାମୀର ଅକାଳରେ କାଳ ହେଇଗଲା । ଲୋକେ କହିଲେ ଅଭିଶପ୍ତା ଗାନ୍ଧର୍ବୀର ତେଜ ସମ୍ବଳି ନ ପାରି ଟୋକାଟା ଜଳିଗଲା । ରେବା ବିଧବା ହୋଇଯିବା ପରେ ଗାଆଁର ଏବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଳର ସବୁ କାନୁନ୍ କଟକଣା ରେବା ପ୍ରତି ଲାଗୁ ହେଇଗଲା । ସିନ୍ଦୂର, ଅଳତା ମନା ହେଇଥିଲା, ରଜିନ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିବା ମନା ହେଇଗଲା, ପିଆଜ, ରସୁଣ, ପୋଇ, କଳମଠୁ ଆଇଁଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଖାଇବା ମନା । କୌଣସି ଶୁଭକାମରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇବା ମନା । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ପୋଖରୀ ତୁଠକୁ ଯିବା ମନା । କାରଣ ଗାଁ ଲୋକେ ଗାଧେଇ ପାଧେଇ ଶୁଦ୍ଧ ଶୌଚ ହୋଇ ଫେରୁଥିବା ବେଳେ ତା' ଅଳକ୍ଷଣି ମୁହଁକୁ ଦେଖେଇବା ମନା । ଦ୍ବିତୀୟ ବିବାହ କରିବା ମନା । ପ୍ରତିମାସରେ ଦିଇଟା ନିର୍ଜଳା ଏକାଦଶୀ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ରେବାର ନନା, ବୋଉ ତାକୁ ପାଖକୁ ନେଇ ଆସିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ରେବା ସେଥିରେ ରାଜି ହେଉ ନ ଥାଏ । କାରଣ ତା' ବାପଘର ଗାଆଁରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଇ ଆଇନ୍ କଟକଣାରୁ ତ ମୁକ୍ତି ପାଇବନି । ତା'ଛଡ଼ା ତା' ଗାଆଁରେ ତା'ର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କ ଆଗରେ ସେ କେମିତି ଏ ବିଧବା ବେଶରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇପାରନ୍ତା ? ଯେତେ କଷ୍ଟ ହେଲେ ବି ରେବା ଶାଶୁଘରୁ ପାଦ କାଢ଼ିଲାନି ।

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସ ଆସିଲା । ରେବାର ଶାଶୁ ରେବାକୁ ଧରି ପୁରୀ ଗଲେ କାର୍ତ୍ତିକ କରିବା ପାଇଁ । ମହାପ୍ରଭୁ ଯେମିତି ବିନା କାରଣରେ ଏ ଦୁଃଖିନୀମାନଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଦିଅନ୍ତି, ସେମିତି ସେ ଦୁଃଖିନୀମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ହରିବା ପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦୁଃଖିନୀ ଉଦ୍ଧାରକାରୀ ସ୍ବେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ବର୍ଷକରେ ଏଇ କାର୍ତ୍ତିକମାସକୁ ଚାହିଁ ବସି ଥାଆନ୍ତି ଧରମ କରିବେ ବୋଲି । ଏଇ ମାସସାରା ଏ ସ୍ବେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ମଠା ମକୁଟା ପିନ୍ଧି, ଚିତା, ଚଇତନ କରି, ହାତରେ ତୁଳସୀ, ବଲ୍ଲଭ ଖଇ ଧରି ବଡ଼ ଦେଉଳଠୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମଠ, ବାଡ଼ି, ଲକ୍ଷିଂହାଉସ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଜାଗାକୁ ଖେଦି

ଯାଆନ୍ତି । ବଡ଼ଦେଉଳଟାକୁ ତ ଧନ୍ଦାଳି ପକାନ୍ତି । ରେବା ଜୀବନର ଏ ତ ପ୍ରଥମ କାର୍ତ୍ତିକ । ସକାଳ, ସଂଧ୍ୟା ଦି' ଓଳି ବଡ଼ଦେଉଳକୁ ଯାଇ ଏକ ବକତିଆ ହବିଷ କରି ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳୁ ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ ପରିକ୍ରମା କରି ମଧ୍ୟ ରେବାର ଗୋରା ଦିହଟା ଟିକିଏ ବି ମଳିନ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ । ବରଂ ତା' ଶିକରିଆ ମୁହଁଟା ଆହୁରି ଝଲସି ପଡୁଥାଏ । ମନେ ହେଉଥାଏ ଏ ସତେକି ଶୁଭ୍ର ବସ୍ତ୍ରାବୃତ୍ତା ମାଆ ସରସ୍ବତୀ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଓହ୍ଲେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏମିତି ତ ଯିଏ ତାକୁ ଦେଖୁଥାଏ, ପୁଣିଥରେ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ତାକୁ ନ ଚାହିଁଲେ ମନ ବୁଝୁ ନ ଥାଏ । ବୋଧେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଗୁଞ୍ଜରୁଥିବ, 'ଆହା, ଜଗନ୍ନାଥେ ତମେ କେତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ । ଏମିତି ଅମୂଲ୍ୟ ହୀରାଖଣ୍ଡକୁ ଅଳଙ୍କାରରେ ନ ସଜେଇ, ଗୋବରଖାତରେ ପକେଇଦେଲ ।' ଏ ତ ଗଲା ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ମନର କଥା—କିନ୍ତୁ ଏ ଦୁଃଖୀନୀ ଉଦ୍ଧାରକାରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁପ୍ତ ଦଉଡ଼ ଆରମ୍ଭ ହେଇଗଲା ଯେ କିଏ ଯାଇ ତାକୁ ଆଗ ଉଦ୍ଧାର କରିବ । ଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଏକ ଥିଲେ ବି ସେମାନଙ୍କ ସେବାର ଝାଇଲୁ ଅଲଗା ଅଲଗା । ଏମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଠଉରେଇ ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ବି ଏମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନି ପକାନ୍ତି । ଯେମିତି ବିରାଡ଼ିଟିଏ ବିରାଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନିଯାଏ ଏବଂ ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ଉଭୟ ମାଛ ଖାଇବା ପାଇଁ ବିକଳ । ତେଣୁ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଠେଲାପେଲା ନ ହେଇ, ନିଜ ନିଜ ବାଟରେ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ରେବା ତ ପିଲାଟା । ସେ କାହୁଁ ବୁଝିବ ଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ କୋଉ ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଜିବା ପାଇଁ ତା'ର ଏବଂ ତା' ଶାଶୁର ସେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ? ସକାଳୁ ରାତି ଯାଏ ଯେ ଯାହା ବାଟରେ ରେବା ସେବାରେ ଲାଗିପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । କିଏ ରାତି ପାହିବା ଆଗରୁ ଆସି ମଠ ଦୁଆରେ ବସି, ପ୍ରତିଦିନ ରେବା ଆଉ ତା' ଶାଶୁକୁ ନେଇ ମାର୍କଣ୍ଡ ପୋଖରୀରେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ, ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ ପରିକ୍ରମା କରେଇ ଆଣି ପୁଣି ମଠଦୁଆରେ ଛାଡ଼ିଦିଏ । କିଏ ନିତି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଆନନ୍ଦବଜାରରୁ ଝଡ଼େଇ ନେବା, ବୁଣୁ ଖୁରୁମା ଆଉ ସଅଁଧୂପ ବାସି ଡାଲି ଆଣି ଶାଶୁବୋହୁଙ୍କୁ ଜଳଖିଆ ଖୁଆଇଲା । କିଏ ପୁଣି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅବକାଶ ବେଳକୁ ଶାଶୁ ବୋହୁଙ୍କୁ ବାଟ କଡ଼େଇ ନେଇଗଲା । କିଏ ଦି' ପହରକୁ ଧୂପରେ ଉଠିଥିବା ଗରମ ଗରମ ଘିଅ ଅନ୍ନ ସାଜକୁ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରକାର ତିଅଣ ଆଣି ପରଷିଦେଲା । ସବୁଠାରୁ ମାହେନ୍ଦ୍ର ବେଳା ହେଲା ସାହାଣମେଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ତ ସଞ୍ଜବେଳକୁ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସାହାଣମେଲା ହୁଏ । ସେଇଠି ସବୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଙ୍କ ଏକାଠି ଭିଡ଼ ଲାଗିଯାଏ । ହେଲେ

କେହି କାହାର ପାହି ମାଡ଼ୁନ୍ତିନି । କାରଣ ସେମାନେ ନରସେବା ନାରାୟଣ ସେବା ବୋଲି କହି କହି ସେବା ପାଇଁ ଚାହିଁ ବସିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯୋଉ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀର ପାଟି ବଡ଼, ପତିଆରା ବଡ଼ ସେଇ କେବଳ ରେବା ଆଉ ତା' ଶାଶୁକୁ ସିଂହାସନ ଛୁଆଁଇ ଆଣିବାର ଅଧିକାର ନେଇଯାଏ । ଅନ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ କେବଳ କୁଁ କୁଁ ହେଇ ସେ ସାହାଣମେଲା ଭିତରେ ଠେଲିପେଲି ହେଇ ପଶନ୍ତି । ସେ ବଡ଼ପାଟିଆ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଟିର ଦେଉଳରେ ପତିଆରା ଥିବାରୁ ସାହାଣମେଲା ଭିତରେ ରେବା ଓ ତା' ଶାଶୁ ଦିହରେ କାହା ଟିପ ବାଜେନି । ବେଳେ ବେଳେ ତା ଦିହତା ଯାହା ଟିକିଏ ରେବା ଦିହରେ ବାଜିଯାଏ । ରେବା ସେ କଥାର ରହସ୍ୟ କିଛି ବୁଝିପାରେନି । କାରଣ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କୋଟିକନ୍ଦର୍ପଜିଣା ରୂପକୁ ଦେଖି ସେ ଏମିତି ବିମୁଗ୍ଧା ହୋଇଯାଏ ଯେ ସେ ଏ ପାର୍ଥବ ଦୁନିଆର ପାପ ପୁଣ୍ୟର ବିଚାରରୁ ବହୁତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଚାଲିଯାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ସିଂହାସନ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ କଅଣ ଜଣେଇବ ଜାଣିପାରେନି । କାରଣ ସେ ତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କୌଣସି ସ୍ମୃତି ଜାଣି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଜାଣିଥିବା ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଗୀତ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ ବୋଲି ପକାଏ -

‘ଶ୍ୟାମନାଗର ହେ, ଏ ବେଶ ହୋଇବ ନାହିଁ’

ଏ ବେଶ ହୋଇଲେ, ପାଷାଣ ତରଳେ

ଯୁବତୀ ବଞ୍ଚେ କାହିଁ ।’

ଏ ଗୀତ ଗାଉଥିବା ବେଳେ ତା’ ଆଖିରୁ ଝରଝର ହେଇ ଲୁହର ଧାର ଝରିପଡୁଥାଏ । ସେ ଅଶ୍ରୁର ଭାଷା କେବଳ ବିଦଗ୍ଧ ପାଠକମାନେ ହିଁ ଉପଲବ୍ଧ କରିପାରିବେ । କାରଣ ମତେ କିଛି ଦିଶୁନି । ମୋ ଆଖିରୁହ ମତେ ଅନ୍ଧ କରିଦେଉଛି । ମୋର ମନେହୁଏ ସେ ବାଲ୍ୟବିଧବା ରେବାର କଣ୍ଠରୁ ସେ କୋହଭରା ଗୀତଟି ଶୁଣି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଚକାଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ଲୁହ ଅୟ ଧରି ରହିପାରି ନ ଥିବ । ସାହାଣମେଲା ସରିବା ପରେ ବେଢ଼ା ପରିକ୍ରମାକରି ଶାଶୁବୋହୂ ମଠକୁ ଫେରିଆସନ୍ତି । ସେମାନେ ଆସିବା ଆଗରୁ ଶେଷ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଟି ସର, ପାପୁଡ଼ି ଓଲଟିଏ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାଏ । ଓଲଟି ବଢ଼େଇଦେଇ ଟିକିଏ ଦୁଃଖସୁଖ ହେଇ ରେବାର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟ ଟିକିଏ କଥା ଛଳରେ ଆଲୋଚନା କରି ଫେରିଯାଏ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ସରିସରି ଆସିଲା । ଆଉ ମାତ୍ର ପଞ୍ଚୁକ ପାଞ୍ଚଦିନ । କାର୍ତ୍ତିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ରେବାର ଶାଶୁ ଆଣିଥିବା ଟଙ୍କାରୁ ଅଧା ବି ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇନି । କାରଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କ

ତ୍ୟାଗ ଆଉ ସେବା ଶାଶୁ ବୋହୂକୁ ବଳେଇ ପଡ଼ିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ସରିଆସୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅଛିର ହେଇ ପଡ଼ିଲେଣି । କେହି କାହା ମନକଥା ଏଯାଏଁ ଖୋଲିପାରିଲେନି । କଥାରେ ଅଛି ବିକଳିଆ ହେଇଗଲେ ବୁଦ୍ଧି ହଜିଯାଏ । ତେଣୁ ସବୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କ ଅସଲ ମତଲବ ଧୀରେ ଧୀରେ ଖୋଲିଲା । ରେବା ସିନା ବିଧବା ହେଲେ ବୁଦ୍ଧିହୀନା ନୁହେଁ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଠଉରେଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଯୋଉଟା ନିତି ମାର୍କଣ୍ଡ ପୋଖରୀକୁ କାଳି ଅନ୍ଧାରରୁ ଯାଇ ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ ପରିକ୍ରମା କରାଏ, ସେଇଟା ମାର୍କଣ୍ଡତୁଠରେ ଗାଧୋଇବା ବେଳେ ରେବାର ଭିଜା ଧଳାକୁଗା ଭିତରୁ ଫୁଟି ଉଠୁଥିବା ଯୌବନ ଦେଖିବା ପାଇଁ ନିତି ଦଉଡ଼ୁଛି । ସକାଳ ଅବକାଶ ବେଳେ ଏବଂ ସାହାଣମେଲା ଭିତରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନଙ୍କର ଦେହ ଘର୍ଷଣ, ମୁଦୁ ହସ୍ତ ଚାଳନା ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବଳେପଶି ମଙ୍ଗଳବାର ସେବା ସବୁ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଯେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଥିଲା, ସେ କଥା ରେବା ଠିକ୍ ଜାଣିପାରି ହୁସିଆର ହେଇ ରହିଲା । ଶାଶୁକୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେଇଦେଲା । କେମିତି ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ବୁଡ଼ ପକେଇ ସ୍ୱରୂଖୁରୁରେ ଗାଆଁକୁ ଫେରିବେ, ଏକଥା ଭାବି ଭାବି ନିଦ ହଜିଗଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ପୂର୍ବ ଦିନ ରାତିରେ ସବୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀମାନେ ଯେ ଯାହା କାଜଦାରେ ବିଦାୟ ଦେବେ ବୋଲି ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ରେବା ସେ ଘରର ଦୁଆର କିଲିଦେଲା ଭିତରେ ଶାଶୁବୋହୂ ରହିଗଲେ । ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଗୁଡ଼ାକ ଡାକି ଡାକି ଅକିଗଲେ । ବ୍ୟାଧିମାନଙ୍କ ଘେର ଭିତରେ କାକୁସ୍ଥ ହରିଣାଟିଏ ରହିଥିବା ପରି, ରେବା ଡରିମରି ରାତିସାରା ଶୋଇ ନ ଥାଏ । ରାତିରେ ମଠ ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ବ୍ୟାଧିମାନେ ନିରାଶରେ ଫେରିଗଲେ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଶାଶୁବୋହୂ ପଞ୍ଚତୀର୍ଥ ପରିକ୍ରମା କରି ଫେରିଲା ବେଳକୁ ସେ ମଠର ଗୁମାସ୍ତା ଆସି ତାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବା ବାହାନାରେ ଶାଶୁକୁ କହିଲେ, ‘ମୁଁ ଏ ମାସସାରା ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିଲି । ଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀଗୁଡ଼ାକ ଏମିତି ପ୍ରତିବର୍ଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଶିକାର ଖୋଜିବୁଲନ୍ତି । ଅନେକେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଶିକାରରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ଯାହାହେଉ ତୁମେମାନେ ତାଙ୍କ କବଳରୁ ବଞ୍ଚିଯାଇଛ । ତେବେ ତୁମ ବୋହୂଟିକୁ ଦେଖିଲା ଯରେ ମୋର ମନେହେଉଛି, ଏ ଏକ ଦେବ କନ୍ୟା । ତାକୁ ବିଧବା କରି ରଖିବା ଏକ ଅକ୍ଷମଶାୟ ପାପ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି, ଯଦି ତମ ମନକୁ ପାଏ ତେବେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ନଚେତ ମତେ କ୍ଷମା କରିଦେବ । ଏ ମଠରେ ଗୋଟିଏ ଅତି ବୁଦ୍ଧିମାନ ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲାଟିଏ ରହି ପାଠ ପଢ଼ୁଛି । ସବୁ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାଞ୍ଜ ହେଇ ହେଇ ଏବେ ସେ ବି.ଏ, ପାସ୍ କଲା । ଦେଖିବାକୁ ରଜା ପିଲା ପରି ତେହେରା । ସେ ଆହୁରି ପଢ଼ିବ । ନିଶ୍ଚୟ ବଡ଼ ଚାକିରି କରିବ । ମୋ ଛଡ଼ା ତା’ର ନିଜର ହେଇ କେହି

ନାହାନ୍ତି । ସେ ଟୋକାଟା ତୁମ ଏ ବୋହୂକୁ ଦେଖିଛି ଏବଂ ତା'ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଛି । ତମ ଅଜାଣତରେ ସେ ଦିହେଁ ଅରେ ଦି ଅର ଏକାନ୍ତରେ କଥା ହେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ, ତୁମେ ବୋହୂ ପରି ପାରିଜାତ ପୁଲଟିକୁ ଜାଣି ଜାଣି ଦଳି ଚକଟି ନ ଦେଇ ସେ ଦି'ଜଣକୁ ଏକ କରିଦିଅ । ଲୋକନିନ୍ଦାକୁ ଭୟ କରନି । ଏ ସଂସାର ଲୋକେ କେବଳ ଦୁଃଖ ଦେଇ ଜାଣନ୍ତି-ସୁଖ ଦେବାକୁ ଏମାନଙ୍କ ହାତ ଯାଏନି । ଏ ସୀତାରାମ ଯୋଡ଼ିଙ୍କୁ ତୁମେ ନିଜ ହାତରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଅ ।' ଯା ବୋଲି କହି ଗୁମାସ୍ତାବାରୁ ସେ ଟୋକାକୁ ଡାକି ଥାଣି ରେବା ପାଖରେ ଧରେଇ ମାଳା ପିନ୍ଧାପିନ୍ଧି କରେଇଦେଲେ । ଶାଶୁ ମୁହଁରୁ ପଦେ ବି କଥା ବାହାରି ପାରୁ ନ ଥାଏ । ଗୁଡ଼ାଏ ଆନନ୍ଦଅଶ୍ରୁ ତା' ଶୁଖିଲା ଆଖିରୁ ଝରିପଡ଼ୁଥାଏ । ଗୁମାସ୍ତା ବାବୁଙ୍କ ଆଖିରେ ବି ଲୁହ ରହିଲାନି । ଗୁମାସ୍ତାବାରୁ କହିଲେ ଏବେ ଏ ଦିଇଜଣ ହେଲେ ପ୍ରକୃତ ସ୍ବେଚ୍ଛାସେବୀ । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଏବେ ପରସ୍ପରର ସେବାରେ ସକ୍ରବିନ ପାଇଁ ବୁଡ଼ି ରହିବେ ।

ଅତିହାସ ବିଜୁଳି

ଫି ଦିନ ମାରେ ସେଦିନ ସକାଳେ ବଜନ ପଣ୍ଡେ ଧୋତି, ପାନ୍ଥୁଡ଼ା, ବାଁ କାନ୍ଧରେ ଗାମୁଛା, ଦୁଇ ଛୁ ମଧ୍ୟରେ ମହାବୀରିଙ୍କ ପକା ସିନ୍ଦୂର, ମାଳିମାତ୍ରା ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ସିଙ୍ଗି ଦୁଆର । ଧୋତି ଭିତରୁ ପୁଟି ଦିଶୁଥିଲା ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ବାସ ନାଳିକାଛା । ବାଁ କାନ୍ଧକୁ ନିୟମିତ ବ୍ୟବଧାନରେ ବାରମ୍ବାର ଟେକି (ଗାମୁଛା ଷ୍ଟ୍ରକ୍‌ଟ୍ୟୁଟ ନହେବା ପାଇଁ ଏହା ଥିଲା ତାଙ୍କର ଏକ ଅଭ୍ୟାସ), କୁକୁର ଛୁଆଁ ନ ହେବା ପାଇଁ ରାସ୍ତାରେ ଗୋଟେ ଅଧୋ ଉପକା କୁକୁରକୁ ଏ ଏ କରି ଘଉଡ଼ାଇ, ସାହି ଛକରେ କାନ ମୋଟା ବଳିଆର ଚାରିବର୍ଷର ଝିଅ ମୁଣ୍ଡରେ ପଛରୁ ଡ଼ିଶିଟିଏ ମାରି ଓ ‘ତତେ ହାଣିବି ଲୋ ଶୁଖୁଆ ଖାଇ’ କହି ସେ ଭାଇଲେ । ‘ଅକର୍ମ କର୍ମ ଦାୟକ’ ‘ବାବା’ ମହାକାଳେଶ୍ବରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ଦକ୍ଷିଣକାଳୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଉଠିଲେ । ଦକ୍ଷିଣକାଳୀ, କାଳିକା ଦେବୀ ସାହିର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ । ତାଙ୍କର ନାମାନୁସାରେ ସାହିର ନାମ କାଳିକାଦେବୀ ସାହି । ସାହିର ଆଖଡ଼ା ମଧ୍ୟ ଏହି ମନ୍ଦିର ପରିସରରେ । ତେଣୁ ଏହା ‘ଆଖଡ଼ା ଉପର’ ଭାବରେ ପରିଚିତ । ବଜନ ଗଲାବେଳକୁ ଦକ୍ଷିଣକାଳୀଙ୍କ ସେବକ ଶିରିଆଲା କେଉଁ ଉକ୍ତ ଦେଇଥିବା ଦୀପରେ ଆଳତୀ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ଆଳତୀ ଦର୍ଶନର ଉତ୍ସାହରେ କିଛି ଦର୍ଶନାର୍ଥୀ ଦେବୀଙ୍କ ସାମନାକୁ ମାଡ଼ି ଆସିଥିଲେ । ବଜନ କହିଲେ- ‘ସାମନା ଛାଡ଼, ସିଂହ ଆଳତୀ ଦେଖିବ ।’ କେତୋଟି ଉତ୍ସାହଦୀପ୍ତ କଣ୍ଠରୁ ଶୁଭିଲା ହରି ହରିବ୍ ବୋଲ, ହରି ହରିବ୍ ବୋଲ । ବଜନ ବଡ଼ ପାଟିରେ ମା’କାଳୀଙ୍କ ଆଗରେ ନିବେଦନ କଲେ - ‘ମା’ ରୋ ! ଦେଖିଲି ପଦ୍ମ ମୁଖ, ଗଲା ସକଳ ଦୁଃଖ । ଛାଡ଼ି ସକଳ ଆଶା, କଲି ତୋ ପାଦେ ଭରସା । ଗରିବ ପିଲା ହାଜିରା ଦେଲା ମା । ସଦା ଅପରାଧୀ, ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର ମା’ କହି ତିନିଥର କାନ ମୋଡ଼ି ଯାବତ୍ ଖାଇ ବିନୀତ ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଦେବୀଙ୍କ ବାହନ ସିଂହକୁ ସାମାନ୍ୟ ଘଷା ମୋଡ଼ା କରି ଶିରିଆଲାଙ୍କ ଠାରୁ ପାଦୁକ, ସୁନ୍ଦର (ସିନ୍ଦୂର) ନେଇ ମୁହାଁଇଲେ ସିଙ୍ଗି ଦୁଆର । ସିଂହଦ୍ବାର ଓ ତା ପାଖାପାଖି ଅଞ୍ଚଳ ତାଙ୍କ ଚରାଭୂଇଁ । ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ତାଙ୍କର ଭାତହାଣ୍ଡି, ତାଙ୍କର ଦସ୍ତର... ଅଫିସି । ପଡିତପାବନଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡିଆଟେ ପକାଇ କୁଣ୍ଡାପଟି ପାଖରେ ତା’ଟେ ବଜେଇଲେ ବଜନ । ଦଇତା ସେବକ ହାତୁଦାସେ ବାହାରୁ ଥିଲେ ଦେଉଳରୁ । ହାତୁଦାସେ ପରିହାସ ପ୍ରିୟ । ବଜନ କହିଲେ- ‘ଇଏ କିଏ କି ? ଅଃ ଯାହା କହ ବାଇ ମାନିଗଲି । ତମ ବେଲା ଇଏ । ନବ କଳବଳ

ଗଲା । ଖୁବ୍ ନୋଟ ତ ଅମଦାନି ହେଇଥବ ?’ ଦାସେ ଖୁଜିଲା ପରି କହିଲେ- ‘ଏଁ ବାଇ, ଚନ୍ଦନପୁର ପାନ କି ? ଖାଲି ବେତାକୁ ବେତା ବୋହି ଆଣିବୁ ।’ ଟିକିଏ ଦୁଃଖ ସୁଖ ପରେ ହାତୁଦାସେ ବିଦାୟ ନେଲେ । ଦିନଟିଏ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବଜନଙ୍କ ପାଇଁ । ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଧୂଳି ଘାଷିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କଥାରେ କହିନି-ମର୍ଦ୍ଦ ଭଲ ଜବ୍ ରୋଜ୍ କମାଇ । ବଜନ ବର୍ତ୍ତମାନରେ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଆଜିର ରୋଜଗାର ଆଜି ଖର୍ଚ୍ଚ ହବ । ଯାହା ଖାଇଥିବୁ ପେଟକୁ, ଯାହା ବାନ୍ଧିଥିବୁ ବାଟକୁ । ଭଲ କରି ଗଣ୍ଡେ ଖାଆନ୍ତି ବଜନ । କାଲି କଥା କାଲିକି । ଯାହା କାଲିଆର ବରାଦ । କେବେ ପେଟ ଅପୋଷା ରଖିନି । କମ୍ ମିଳିଲେ ତୁନା ମାଛ, ଅଧିକ ମିଳିଲେ ବଡ଼ ମାଛ । ଗାଲିସିରେ ହାତ ପୁରାଇ ଗୋଟାଏ କସ, ଗୋଟାଏ ଠାଣିରେ ଘରକୁ ଅଣାଯିବ । ତିନି ଟିପରେ ଓଳିରେ ଶହେ ଦେଢ଼ଶ’ ଗ୍ରାମ୍ ଖାଇବା ଘିଅ ଯିବ । ବାପ ପୁଅ ଭାତରେ ଗୋଳାଇ ଖାଇବେ । ଏବକୁ ଟିକେ ଚିତ୍ତା ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲାଣି । ବଢ଼ିଲା ଝିଅଟେ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ । ପୁଣି ବାଆ ଅଛନ୍ତି । ଶୁଖିଲା ପତର ଢେଙ୍କରେ ନାଗିଛନ୍ତି । କୋଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଠୋ । ଖସି ପଡ଼ିବେ । ତାଙ୍କର କ’ଣ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନି, ଘରଟା ବାଗେଇବା ପାଇଁ, ମାର୍ବଲ ମୋଜାଇକ କରିବା ପାଇଁ ? କ’ଣ କରିବେ ? ସବୁବେଳେ ତ ଭିପ ହାଁ ହାଁ ।

ବଡ଼ଦେଉଳ ଛାଇରେ ବଜନଙ୍କ ଘର । ବଡ଼ ଭାଇ କୁସୁନ ଭିନ୍ନେ ହେଲା ପରେ ଓ ମଝିରେ କାନ୍ଧ (ଯେଉଁଥିରେ ଗୋଟାଏ ପଟେ ଦିଇଞ୍ଚୁଆ କଣ୍ଟାଟେ ବାଡ଼େଇଲେ ଆରପଟକୁ ଶାବଳ ମାଡ଼ ହେବା ପରି ଶୁଭେ) ଉଠିଲା ପରେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ରହିଲା ଚାରିହାତ ଓସାର ଓ ସତୁରି ହାତ ଲମ୍ବ ସାପ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ିଆ ଜାଗା । ଦେଢ଼ ପୁରୁଷ ସରିକି ଉଚ୍ଚ ପତନରେ ପୁରୁଣା ଘର । କୁସୁନ ଓ ବଜନଙ୍କ ମଝିରେ ଭଉଣୀ ନଖୀ । ବାହା ହୋଇଛି ଶୀତଳପିଣ୍ଡା ସାହିର ହରିଣ ଓରଫ ହରିହର କରଙ୍କୁ । ବାହାହେବା ଦିନୁ ମାନପଣେ ଗେଲବସର ଝିଅଟି ପାଇଁ ଖଞ୍ଜି ଦେଇଛନ୍ତି, ନୟରୀ କୁତୁଆରେ ଅନ ଓ ତାକୁ ଚାହିଁ ଡାଲି ତୁଉଣ । ତାଙ୍କ ଝିଅ ପରଘରେ ଯେମିତି ଅନ କଷ୍ଟରେ ନ ରହିବ, ଏଇ ଖୁଆଲରେ । ଶିବଙ୍କ ବେଲ ପତ୍ର ପଛେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ, ନଖୀ ଘରେ ମାଲ ପହଞ୍ଚିବାରେ କେବେ ଖଲର ହେବ ନାହିଁ । ଏବେ ଦିନେ ନଖୀ ତା ସାନ ଭାଇଭାଉଜଙ୍କୁ କହୁଥିଲା-ବାଆ ଥିବା ଯାଏଁ ଯଦି ଦବ, ଦଉଥିବ ।

ସମୁଦ୍ର ମାଡ଼ି ଆସିବା ଭୟ (ବାଇଶି ପାହାଚେ ମୀନ ଖେଳିବ ଜାତୀୟ) କି ଉଚ୍ଚ ପିଣ୍ଡାର ମୋହ-କୌଣସି କାରଣରୁ ସମୁଦ୍ର ତଟବର୍ତ୍ତୀ ଏହି ମନ୍ଦିର ନଗରୀର ଅଧିକାଂଶ

ସେବାୟତଙ୍କ ପୁରୁଣା ଘର ମାନ ଉକ୍ତ ପତ୍ତନରେ ନିର୍ମିତ । ଯେତେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଜାଗା ହେଉ ପକ୍ଷେ ମନ୍ଦିରକୁ ଘେରି ସାହି ଭିତରେ ଲୋକେ ରହିବା ପାଇଁ ଚାହାନ୍ତି ।

ବଜନ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଚତୁର୍ଥସଦ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ପରିବାରର ବରିଷ୍ଠ ସଦସ୍ୟ-ବଜନଙ୍କ ବାବା ମାନ ପଣ୍ଡା । ବିପନ୍ନିକ । ବୟସ ଅଣାଅଣି ହେବ । ଦକ୍ଷିଣଦ୍ୱାର ସୋଲମୁର୍ତ୍ତି ମାରେ ଜଉର ଏକ ମଣିଷ । ଗରୁଡ଼ (ଗରୁଡ଼) ମାରେ ନାକ । ବୟସ ଭାରରେ ଦବିଲେଣି । ବେଙ୍ଗ ବୋଉ ବଜନଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ । ବୟସ ତେୟାଳିଶ ହେବ । ଦେଖିବାକୁ ଗୁଣ୍ଡୁଣି ହାତୀ ଭଳି । ସୁନ୍ଦରୀ । ଅଠର ବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ଝିଅ-ବେଙ୍ଗ ଓରଫ ବାସନ୍ତୀ । ବେଙ୍ଗ ଅପରିଆଣୀ । ତା'ଉପରେ ଦି'ଟା ପୁଅ ଜନ୍ମ ହୋଇ ମାଡ଼ ଖାଇଯାଇଛନ୍ତି । ସୁନା ଖଡ଼ିକାଟିଏ । କଲେଜରେ ପଢ଼େ । ଆଗକାଳ ହୋଇଥିଲେ କେବେଠୁ ବାହା ହୋଇସାରନ୍ତାଣି ।

ବେଳ ଗଲା । ବଳ ଗଲା । ମାନ ପଣ୍ଡା ଦାଣ୍ଡଘର ଯା' ଆସ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ କଡ଼କୁ ଆଶ୍ରା କଲେ । ଝାଡ଼ା ପରିସ୍ରା ଦାଣ୍ଡ ନଳାରେ । ବାବା ବୋଇଲେ ବଜନଙ୍କ ପ୍ରାଣ । କାରଣ ଅକାରଣରେ ବାଆ ବାଆ ହେଉଥିବେ । ଆର୍ଜ୍ଜୁନ ପାଣି ଟିକିଏ ନ ହେଲେ ବାବାଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡା ଖସେନି ବୋଲି ଆଠ କାଳି ବାରମାସି ଆର୍ଜ୍ଜୁନ ଖଞ୍ଜା । ପ୍ରାୟ ରାତିକି ଛେନା ଭୋଗେଇଏ, ସରକି ରାବିଡ଼ି ଓଲିଏ ଆସେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ । ଏବେ ଦିନେ ବୁଢ଼ା ଠକ ଠକ ହୋଇ ଏମିତି ବରଡ଼ାପତ୍ର ମାରେ ଥରିଲେ ଯେ ବଜନଙ୍କୁ ଦଶଦିଗ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ସେ ଭାବିଲେ-ଖେଳ ଶେଷ । ଆଉ ନୁହଁ । ରେଜେଇ ମିଶା ମାଡ଼ି ବସିଲେ ବାବାଙ୍କୁ । ମାନ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ କହିଲେ-‘ଆରେ ମତେ ପାରିବୁ ?’ ଶବ୍ଦ ଆସୁଥିଲା କୋଉ ଗନ୍ଧାରା ଭିତରୁ । ବଜନଙ୍କ ଛାତିରେ କୋହ । କଷ୍ଟ ବାସ୍ନାକୁଳ । ସେ କହିଲେ-‘ନାଉଁ ବାଆ । ଯାହାହେଲେ ତେମେ ସରସା । କେଡ଼େ କେଡ଼େ ଭୁଆନଙ୍କୁ ଘୋରିତ । ତୁଳା ଡିରି ଧରି ବାମା ଡିରି ପାରିତ । ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ତମକୁ ପାରିବି ?’

ଆଜି ସକାଳେ ବଜନ ଭାଇଲା ବେଳକୁ ମାନପଣ୍ଡେ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ମନକୁ ମନ ବକର ବକର ହେଉଥିଲେ-‘ଆରେ ଏ ଜୀବ ଯିବ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ହେଲେ ଯିବ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ହେଲେ ଯିବ । ତୁ କହିବୁ କ’ଣ ନା ସବୁ କହିବୁ ଯା ମାଆକ ଯିବା କଥା କହିବୁନି । କାଉଁ, ରହି କିରି କ’ଣ ବଡ଼ ଦଉଳରେ ଚୁନ ଦବୁ । ରାମିନି ମହାସୁଆର କେଡ଼େ ଘଣି ନଥିଲା । କେତେଥର କହିଥିଲା-ସାଙ୍ଗି ! ଡକାହକା ହୋଇଯିବା । ତୁ ଆଗ ଗଲେ ମତେ ଡାକି କରି ନବୁ । ନାଉଁ ମୁଁ ଆଗ ଗଲେ ତତେ ଡାକି କରି ନେବି । କାଉଁ ? ଭିପ

ତୁକା ନା ହକା ? ତା'ର ସିଏ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପାଲି କରି ଗଲାଣି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେଲା ।' ଯୋଡ଼ିଦାର ରାମିନି ମହାସୁଆରଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ି ମାନ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଆଖି ଲୁହରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା ।

ବାଆ, ସକାଳଟାରୁ କାଲି ଏମିତି ହଉଟ କହିଲେ ? ବଇନ ଆକଟ କରି କହିଲେ ବାବାଙ୍କୁ ।

ତୁ ଯାଉନୁ କାଲିକି ? କହିଲେ ମାନ ପଣ୍ଡା

x .   x   x   x   x

ବଇନ ପିଲାଟିବେଳୁ ମା ଛେଉଣୁ । ତାଙ୍କୁ ପାଞ୍ଚ ଛ ବର୍ଷ ବେଳେ ତାଙ୍କ ମାଆଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ । ଦିନେ ଗୋଟେ ବାୟୁଆ କଳି ଧରି ତା ନାଙ୍କୁଡ଼ରେ ସୁତା ବାନ୍ଧି ଉଡ଼ାଇଲାବେଳେ ଆଗ ଦୁଆରୀ ବିଶି ଖୁଣ୍ଟିଆ ଝିଅ ତମ୍ପା କହିଲା-ହଁ ଭଲ ଯେ, କଳି ଧରଣ ମାଆ ମରଣ । 'ହ ଅ ଯା' - କହି ବଇନ କଳି ଉଡ଼ାଇଲେ । ମାସେ ଦେଡ଼ ମାସ ପରେ କ'ଣ ରୋଗ ବଇରାଗ ହୋଇ ମାଆ ଚାଲିଗଲେ । ସେ କେତେ ଦିନ ଯାଏଁ ଭାବିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ମାଆ ଚାଲିଗଲେ । ଦିନା କେତେ ଲୁଚେଇ ଲୁଚେଇ କାନ୍ଦିଲେ । ଗୋଟାଏ ଅଭାବବୋଧ ରହିଗଲା ସାରାଜୀବନ ପାଇଁ । କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ ଦିନେ ସ୍ବପ୍ନରେ ମାଆଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ଏକ କୁହୁଡ଼ିଆ ଚେରା ପଛରେ ଦେବୀରୂପୀ ମାଆ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି (ଅଭୟ ଓ ବରଦ ମୁଦ୍ରାରେ) । ମୁହଁରେ ସ୍ମିତ ହସ । ସେ ମାଆଙ୍କୁ କହିଲେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ-ମାଆ ! ମୁଁ ତୋର କି ଅପରାଧ କଲି ? ତୁ କାଲି ଏଡ଼େ କପଟ କଲୁ ?

ମାଆଙ୍କ ଅକାଳ ବିୟୋଗ ପରେ ଅଧେ ଦିନ ଘରେ ଓ ଅଧେ ଦିନ ସୁଆର ସାହିରେ ଆଇ ଘରେ । ଏମିତି କଟିଲା କୁସୁନ, ନଖୀ ଓ ବଇନଙ୍କର ପିଲାବେଳ । ମାଆଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଜେଜେ ମାଙ୍କ ଦାୟିତ୍ବ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସାଉଠା, ଗପଶୁଣା ଓ ସବୁ ଅଳି ଅଝଟ । ରାତି ଚାରିରୁ ଉଠନ୍ତି ଜେଜେ ମା । ପହାନ୍ତି ପହରର ଅଠାଳିଆ ନିଦରେ ଅସାଦ ହୋଇ ଶୋଇଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ସବୁ ସ୍ବର ଶୁଭେ ।

‘ଉଠ, ଉଠ

ପାହିଲା ରଜନୀ ହେ ରଘୁମଣି

ଅନେକ ଦେଶରୁ ଯତି, ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ପୁରିଛନ୍ତି

ଭିକ୍ଷା ଦେଲେ ନ ନିଅନ୍ତି, ତବ ଦର୍ଶନ ଲକ୍ଷ୍ମି

ତାଙ୍କୁ ଦିଅ ଯା ମେଲାଣି ହେ ରଘୁମଣି ।’

ଉଷାର ପବିତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏହି ଗୀତ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଯେଉଁ ଛାପ ରଖିଥିଲା,

ତାହା ଏ ଯାଏଁ ଅଲିଭା ରହିଛି । କେଜାଣି ଜେଜେମା ସେମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଗୀତ ଛଳରେ ଉଠାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ।

x   x   x   x   x

କାଖ, କହୁଅ କରି ନତେଜ୍ ରିକ୍ତାରେ ବସାଇ ମାନ ପଣେ ମା ଛେଉଣୁ ପିଲା ତିନିଟାଙ୍କୁ ବୁଲାଇ ନେଉଥିଲେ-ଚନ୍ଦ୍ରଯାତ, ରଥ, ଝୁଲଣ, ମଙ୍ଗଳାଘାଟରେ ଯମୁନା ଗାଧୁଆ ଓ ମେଣ୍ଟା ନଡ଼େଇ, ନଈବଡ଼ି ଦେଖୁ ଚାରିନଳା, ଗୋସାଣୀ ଯାତ, ସମୁଦ୍ରକୁଳ, ତାଳବଣିଆରେ ସର୍କସ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ନଖୀ ମହା ବାବୋଇ । ବଜନ କହୁଅ ହେଲେ ସେ ବାଦ କରୁଥିଲା ।

ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟତଃ ଦକ୍ଷିଣୀ ଦୁଆର କଣା ଭାଇନା ଦୋକାନରେ ରୁଟି ବା ପରଠା, ଦି ଥର ଛୁଙ୍କ ଦିଆ ବହଳ ଢାଳମା, ତରକାରି, ରାବିଡ଼ି ଓ ବଡ଼ ଘୁମରୁ ଟିଣ ଗିଲାସରେ ପାଣି-ଏହିଥିରେ ବାପ ଓ ତିନି ପିଲାଙ୍କ ସଅଁଧୁପ ବଢୁଥିଲା । ବୋଲିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଏହି ଜାତୀୟ ଆର୍ଜିଷ୍ଟ, ଉଷୁନା, ପିଆଜ, ରସୁଣ ନିଷିଦ୍ଧ ସେବକ ବହୁ ଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିକରେ ପାତ୍ରାରେ ବସି ଖଲିପତ୍ରରେ ଖାଇ ଶେଷରେ ପତ୍ର ଉଠାଇ ପୋପାଡ଼ିବା ହେଉଛି ବିଧି ।

ଦିନାକେତେ ରାତି ହେଲେ ମାନ ପଣେ ଫିନ୍ ଫିନ୍ ଧୋତି, ଗିଲ କରା ପଞ୍ଜାବୀ ପିନ୍ଧି, ଅତର ସିଞ୍ଚି, ପାଉଡ଼ର ମାଣି ଚହଟ ଟିକଣ ହୋଇ କୁଆଡ଼େ ବାହାରି ପଡୁଥିଲେ । ଥରେ ଅଧେ ତାଙ୍କ କାନରେ ବାଜିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ବାଆ କୁଉଠି କାହାକୁ ରଖିଛନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ବୁଝି ହେଉନଥିଲା । ବୟସ ହେବା ପରେ ସେ ଭାବିଲେ-ଛାଡ଼, ରକ୍ତ ମାଉଁସ ଶରୀର । କଅଣ ବାଆଜୀ ନା ବଇଷ୍ଣୟ ? ବାଆଜୀ ବଇଷ୍ଣୟଙ୍କର ପଛେ ... ।

ଷଷ୍ଠ ସପ୍ତମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଜନ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ ରୂପାର ଅଣ୍ଟା ଶିକୁଳି । ସେଥିରେ ଲଗାଯାଇଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ଘାଗୁଡ଼ି ଲଗା ରୂପା ଟଙ୍କା । ଭିଡ଼ା ହେଉଥିଲା କଉପୁନୀ । ବେକରେ କଳା ଫିତାରେ ବାଘନଖ । ଆରମ୍ଭରୁ ପାଠପଢ଼ା ବ୍ୟାପାରଟା ଭାରି ଓଜନିଆ ଲାଗୁଥିଲା ବଜନଙ୍କୁ । ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ପୁରୀ ସହରର ସାତ ସାହି ବୟାଳିଶ କନ୍ଦି, ସମୁଦ୍ରକୁଳ, ଷ୍ଟେସନ, ସିନେମା ଘର-ସମସ୍ତେ ଡାକ ପକାଇଲେ ବଜନ, ବଜନ । ବଜନ କି ଆଉ ଧରାଛୁଆଁ ଦିଅନ୍ତି । ପାଠପଢ଼ାର ଇତିଶ୍ରୀ ହେଲା । ମାନ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ହାତରୁ ସରୁର କରି ଖସିଗଲେ ତାଙ୍କ ଗେଲବସର ସାନପୁଅ । ରାସ୍ତାରେ ଗଡ଼ିଲା ସାଇକେଲ୍ ରିମ୍, ସାଇକେଲ୍ ଟାୟାର୍ । ଖେଦେ ମାଙ୍କେଡ଼ା କୁଆଡୁ ଲୁଟିଲେ । ଦିନ

ଅଧ୍ୟାୟ 'ଛେତେଜା' (ଶ୍ୱେତଗଙ୍ଗା) ନେଳି ପାଣି ଦି ଭାଗ ହେଲା । ହାତଗୋଡ଼ କେନ୍ଦା କେନ୍ଦା କରି ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ଡାକିଲେ ଆଖଡ଼ା ଉପର ଓ ମନ୍ଦିର । ଚାଲିଲା ଲୁଚକାଳି ଖେଳ, ଗୋଡ଼ିଆ ଗୋଡ଼େଇ । ଦକ୍ଷିଣକାଳୀ ମନ୍ଦିରରୁ 'ଆସରେ ପିଲେ ! ଭୋଗ ଖାଇବ' - ଡାକ ଶୁଭିଳେ ବଜନ ବୋତାମ ଛିଣ୍ଡା ପେଣ୍ଠକୁ ଖୋସି ଦଉଡ଼ିଲେ ଭୋଗ ଖାଇବାକୁ । କେତେବେଳେ ହାଡ଼ ବାଟିରେ ବାଟି ଖେଳ ଜମିଲା ତ କେତେବେଳେ ଭୁଡ଼ୁ, ଡାଉପୁଆ ଓ ବାଞ୍ଛେଟ ବଳ ଖେଳ । ସମୁଦ୍ର ପକ୍ଷୀ ଡାକିଲା । ଡାକିଲେ ବି.ଏନ୍.ଆର୍. ହୋଟେଲ ସାମନା ସମୁଦ୍ର ବାଲିରୁ ଅଧ ନଜୁଳି ସାହେବାଣୀଏ । ଡାକିଲେ ଝାଉଁଟଣିଆ ବଳିଆପଣ୍ଡାର ବାଲିଖେପ, କେତିକୀ ଝର, ଲୋକନାଥ ଘାଟ, ମଙ୍ଗଳାଘାଟର ଲଙ୍କାଆମ୍ବ ବଣ । ଚନ୍ଦନବେଳେ ଡାକିଲା ନରେନ୍ଦ୍ର ପୋଖରୀ, ଚନ୍ଦନଘର ଜଗତୀ ଓ ଦୀପିଦଣ୍ଡି । ବର୍ଷା ଦିନେ ଜମିଲା ବଳିଆପଣ୍ଡାରେ ବାଟ ପାଣି (ବାଲିରେ ଜମିଥିବା କାତକେନ୍ଦୁ ବର୍ଷା ପାଣି) ରେ ଗାଧୁଆ ଓ ଜୁଆନକଷ୍ଟ ଶୁଆ ମଉଜ । ନିଛାଟିଆ ଦିପହରରେ ଷ୍ଟେସନ୍‌ର ଡ୍ରାଏଙ୍ଗ ଲାଇନ୍‌ରୁ ଫାଙ୍କା ଗାଡ଼ି ସବୁ ଡାକ ପକାଇଲେ । ଅଁଳାନବମୀ ଦିନ ବିନା ଟିକେଟ୍‌ରେ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ଯା'ଆସ, ସିନେମା ଷ୍ଟାଲ୍‌ରେ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଟଣା ଓ କେବେ କେବେ ଭାଇ ସେବନର ଅନୁଭବ ଥିଲା ବେଶ୍ ରୋମାଞ୍ଚକର । ଆଡ଼ ପାଗଳାଙ୍କ ପଛରେ ଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ପୁରୀ ପାଗଳା କରିବାରେ ସମୟ ବେଶ୍ କଟିଲା । ଡାକିଲେ ଜାଗାଯୁକ୍ତ-ଗଣ୍ଡମାଳ ଜାଗା, ଖୁଣ୍ଟିଆ ଜାଗା । ଡାକିଲେ ପର୍ଶୁରାମ, ରାବଣ, ପାଳକୁଟ, ନାଗା, ମେଡ଼ । ଝୁଲଣବେଳେ ଆଖିରେ ଆଖିରେ ଡାକିଲେ ଆଖଡ଼ା ପିଲା । ଏକ ଅଣ୍ଟିରୀ ପଣିଆର ଅନୁଭବ ହେଲା ନିଜ ଭିତରେ । ଆରମ୍ଭ ହେଲା ମହାବୀରଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗଲାଗି ନାଲିକାଛା ମଡ଼େଇ ଦଣ୍ଡ ବୈଠିକ୍, ଶରୀର ଚର୍ଚ୍ଚା ସକାଳେ ଗଜାବୁଟ ଓ ସଞ୍ଚବେଳେ ଚକେ ନିତିଆନି । ଶୀତୁଆ ସକାଳେ ଜେଗାଘରେ କୁଣ୍ଡି କସରତ ପରେ ଦହଡ଼ ଦହଡ଼ 'ପାହାଡ଼ି' । ଏଣିକି ଆଖିରୁଲିଲା - ନିଜ ଦିହ ଉପରେ । ଗର୍ଜନ ଉପରେ, ଛାତି ଉପରେ, ଭୁଜ ଉପରେ, ଜଂଘ ଉପରେ, ଗୋଡ଼ର ପେଣ୍ଠା ଉପରେ । ବେକରେ ପଡ଼ିଲା ସୁନାତେନ୍ । କେତେବେଳେ କେତିକୀଝର ତ କେତେବେଳେ ସିଦ୍ଧ ମହାବୀର, ବେଲେଶ୍ୱର-ରୋଷେଇ ଆଉ ମଉଜରେ ଧୁଳା ଉଡ଼ିଲା । ଅରେ ଅଧେ ଗୁଣ୍ଡେଇ ନହେଲେ ବାନା ନିନ୍ଦା ହବନି ? ତାହା ବି ହେଲା । ଏଥର ବଜନ ପଦାର୍ପଣ କଲେ ଧୁଳିଆ ରୂପରେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ । ଧୋତି ଓ ଡ଼ବଲ କମ୍ ଶାର୍ଟ ପିନ୍ଧିଲେ । ଧୋତିର ଫେର ପଶିଲା ଶାର୍ଟର ଡ଼ାହାଣ ପକେଟ୍‌ରେ । ରାଜେଶ୍ୱ ଖାନ୍ନା ଭଙ୍ଗୀରେ ରଖିଥିବା ବାଳ ପଛରୁ ବାହାରିଲା ନାସି ପରି ଚୁଟିଟିଏ ।

ଧୂଳିଆ ବୃତ୍ତି ସ୍ବାଧୀନ ବୃତ୍ତି । ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ, କହିଯୋଛି, ଦର୍ଶନ ଓ ଭୋଗରାଗ କରାଇ ଯାହା ମିଳେ ତାକୁ ଅଣ୍ଟିରେ ଖୋସନ୍ତି ଧୂଳିଆ । ଏ ବୃତ୍ତିରେ କିଛି ନିଶ୍ଚିତତା ନ ଥାଏ । ଏ ତୀର୍ଥ ନଗରୀର ଅର୍ଥନୀତି ଯାତ୍ରୀ ନିର୍ଭର । ସବୁଦିନେ ଯାତ୍ରୀ ନ ଥାନ୍ତି । ଯାତ୍ରା ଦାଣ୍ଡ ନ ଥାଏ । ରଥଯାତ୍ରା ଭଳି ଯାତ୍ରା ଦାଣ୍ଡ ଧୂଳିଆଙ୍କ ପାଇଁ ପଡ଼ିଆ ଦାଣ୍ଡ । ଦିଅଁ ଘରେ ନ ପଶିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଇସା ମିଳେନି । ସବୁ ଯାତ୍ରୀ ସମାନ ନଥାନ୍ତି । ଥୋକେ ସାମାନ୍ୟ କୁହାବୋଲାରେ ମାନି ଯାଆନ୍ତି ତ ଥୋକେ ମହାଗୁମାନୀ । ବଜନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ହେଉଛି - ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସିବ । ଗାଡ଼ି ବାଲା, ହୋଟେଲ ବାଲା, ବାର ଛତରାଙ୍କୁ ଦବ । ଖୋଦ୍ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପକ୍ଷା ହାତରେ ମୂରୁଛି କରି ଟଙ୍କା ଦିଟା ଦେଲାବେଳକୁ କ’ଣ ନା ହାତ ଥରୁଚି । ଯାତ୍ରୀକୁ କରଗତ କଲାବେଳେ ସେ ରାଗି ଉଠିଲେ ଶାନ୍ତି ପାଣି ପକାଇ ରାଗ ଥଣ୍ଡା କରିବାର କଳାକୌଶଳ ବଜନଙ୍କୁ ବେଶ୍ ମାଜୁମ୍ । ତେବେ ଚିଡ଼ିଗଲେ ଛିଗୁଲେଇ କରି ଦିପଦ ହାଜି ଦେବାକୁ ପଛାନ୍ତି ନାହିଁ ବଜନ । ଯେମିତି-‘ଯିବନି ? ବାଇ ତେମେ ଯିମିତି ଯିବ କିଏ ଯିବନି ନା ।’ ଆଉ ଯାତ୍ରୀ ‘କାଠ’ ପଡ଼ିଲେ ପଇସାଟେ ଖସେଇବା କଷ୍ଟ । ତେବେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାତ୍ରୀ ଥରକୁ ଦି ଥର ଆସିଲେ ବଜନଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ନାଁ, ଠିକଣା ଦେଇ ପଠାନ୍ତି ।

x   x   x   x   x

- କ’ଣ ବାବୁ ! ଭିତରକୁ ଯିବ ? ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଟାର କଥା ।
- ଚିହ୍ନି ପାରୁନ କି ? ଘର ପରା ଏଇଠି ।
ଅବିଶ୍ବାସର ଆଖିରେ ଚାହିଁଲେ ବଜନ ।
- କୁ ସାଇରେ ?
- ହେରାଗୋହିରୀ ସାହି । ଶରତ ରାଉତରାଈ ଘର ପାଖରେ ।
- ହଉ ଯ ଯ ।

‘ଯାହାକୁ କହିବ ସେ କହୁଚି ଘର ପୁରୀରେ, କୁଉଠୁ ଭିପ ଉଡ଼ି ଆସିଥିବ । ବାତିନି କରୁଚି’ । ବଜନ ବୁଢ଼ୀମା’ଙ୍କ ପାଖରେ ଗିଲାସେ ଭାଙ୍ଗ ମଡ଼େଇ, ପାନଟେ କଳରେ ପୁରେଇ, ଡାହାଣ ହାତ ଡାହାଣ କାନରେ ଛୁଇଁଲାବେଳକୁ ସ୍ବର୍ଗଦୁଆର ଆଡୁ ରିକ୍ସାରେ ତୀର ମାରେ ଉଡ଼ି ଆସୁଥିଲେ ଦି ଜଣ ବଜାଳୀ ଯାତ୍ରୀ । ରିକ୍ସା ଆଡ଼କୁ ଝାମ୍ପ ଦେଲେ ବଜନ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରିବେ ? ପୂଜା ଦେବେ ?

ସେ ରିକ୍ସାରେ ଆସୁଥିଲେ ଶ୍ୟାମଲ ଓ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଦତ୍ତ । ପତିପତ୍ନୀ । ବୟସ ତିରିଶ

ବଢ଼ିଣି ଭିତରେ । ପୁରୀର ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ କେତୋଟା ନିରୋଳା ମୁହୂର୍ତ୍ତ କଟାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆସିଛନ୍ତି । ଆସିଛନ୍ତି ଚୁରିଷ ଭାବରେ । ଯେମିତି ହେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ କରି ପୂଜା ଦେବ ବୋଲି ମା' କାନେ କାନେ କହିଛନ୍ତି । ଅପର୍ତ୍ତାକର ସୁଠାମ ଦେହ, ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ, ମଥା ଓ ସୁଛାରେ ସିନ୍ଦୂର ଦେଖି ବଜନ କହିଲେ ତୁମ ଦିହଁଙ୍କ ଯୋଡ଼ିତ ସାକ୍ଷାତ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କ ଯୋଡ଼ି । ଶ୍ୟାମଲ ଚିକେ ହସିଲେ ଅପର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ । ପରିହାସ କରି କହିଲେ ‘ନାଉଁ ସିଏ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଅଧମ ଭକ୍ତ ।’ ଦୁହେଁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ ପୁରୀର ଏ ପାଣ୍ଠା ଠାକୁରଙ୍କୁ । ବଜନ ଦିହଁଙ୍କ ନେଇ ମନ୍ଦିର ଗଲେ । ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ (ଛେପ ନପଡ଼ିବା ପାଇଁ) ଅଭ୍ୟସ୍ତ ରୀତିରେ ତାଙ୍କର ଧାରା ବିବରଣୀ ଦେଇ ଚାଲିଲେ । କୋଉଠି ଟିକିଏ ମଠ କଲେ ବଜନ କହୁଥିଲେ-‘ଧାଇଁ କିଡ଼ିକିଡ଼ି । ଜଳଦି ଜଳଦି ଚାଲ ।’

କଳ୍ପବଟ ମୂଳେ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ଗର୍ଭଗୃହ, ଜଗମୋହନ ଓ ଭୋଗମଣ୍ଡପକୁ ଦେଖାଇ ବଜନ କହିଲେ - ଦେଖ ଇଏ ହେଉଛି ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ... । ଶ୍ୟାମଲ ଓ ଅପର୍ତ୍ତା ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥିଲା ବେଳେ ହଠାତ୍ କିଏ ଜଣେ ଅପର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବେକରୁ ଚେନ୍ଦ୍ରା ଝାମ୍ପି ନେଇ ଦକ୍ଷିଣିଦ୍ୱାର ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ିଲା । ହାଁ ହାଁ କହି ବଜନ ତା’ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇଗଲେ । ଦକ୍ଷିଣିଦ୍ୱାର ପଟର ପାହାଚରେ ଗୋଡ଼ ଖସି ପିଟି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଲେ । ସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା ଆଖି ପିଛୁଳାକେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୋକ ଜମି ଗଲେ । ପାଟି ତୁଣ୍ଡ ହେଲା । ତଳେ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ଟିକେ ଚୋରମୁହାଁ ଲାଗିଲା ବଜନଙ୍କୁ । ତାଙ୍କ ଡ଼ାହାଣ ଆଖି, କହୁଣି ଓ ଛାତିରେ ମାଡ଼ ହୋଇଥିଲା । ଆଖୁଡ଼ି ହୋଇ ରକ୍ତ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲା । ବଜନ ଉଠି ବସିଲେ । ‘କି ହଲ, କି ହଲ ଠାକୁର’ କହି ଶ୍ୟାମଲ ଓ ଅପର୍ତ୍ତା ଗହଳି ଠେଲି ବଜନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଦିହେଁ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅପର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଟଣା ଟଣା ଆଖି ଲୁହରେ ଟଳମଳ ହେଲା । ଚେନ୍ଦ୍ରା ଅସଲି ନଥିଲା । ଥିଲା ଇମିଟେସନ୍ । ଦି ପ୍ରାଣୀ ତାଙ୍କ ପଣ୍ଠା ଠାକୁରଙ୍କର ସେବାରେ, ଘଷା ଆଉଁସାରେ ଲାଗିଗଲେ । ଭ୍ୟାନିଟି ବ୍ୟାଗରୁ ଅଏଷ୍ମେଷ୍ଟ ବାହାର କରି ଅପର୍ତ୍ତା କ୍ଷତ ସ୍ଥାନରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବୋଲି ଦେଲେ । ବଜନ ସେତେବେଳେ ଗଡ଼ ଜିଣିଲା ଭଳି ଏକ ଭଙ୍ଗୀରେ ବସିଥିଲେ । ଚୋରଟି ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଅଦାମାରେ ଛେଟା ଖାଇ ସିଂହ ଦ୍ୱାର ପାଣ୍ଠିରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇଥିଲା ।

x

x

x

x

x

ଶ୍ୟାମଳ ଓ ଅପର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ଏକ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ବିଦାୟ ଥିଲା । ଭାରି ଗୋଟେ ଆନନ୍ଦ ଅନଭବ କରୁଥିଲେ ବଜନ । ଦେହରେ ପୀଡ଼ା କିନ୍ତୁ ମନରେ ଉଛୁଳା ଆନନ୍ଦ । ଆଜି ସେ ତାଙ୍କ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ ଏମାର ମଠ ଚକଡ଼ାରେ । ଚାରିଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇଲେ । ଚାହିଁଲେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡକୁ । କେତେ ଲୋକ କାହିଁ କୋଉ ଯୁଗରୁ, କାହିଁ କୋଉ ଆଡୁ ଛୁଟିଛନ୍ତି ଏଇ ଭୂଇଁକି । ଆକାଶରେ ଚମକିଲା ଅତିହ୍ନା ବିଜୁଳି । ବଜନଙ୍କୁ ଲାଗିଲା କାଳିକାଦେବୀ ସାହିର ଚାରିହାତ ଓସାର ଓ ସବୁରି ହାତ ଲମ୍ବର ଅଣ ଓସାରିଆ ଘରଟା କେବଳ ତାଙ୍କ ଘର ନୁହେଁ । ଏ ସାରା ସହର ତାଙ୍କର ଘର । ଏଇଠିକି ଛୁଟିଥିବା ସବୁ ମଣିଷ ତାଙ୍କ ଘରର କୁଣିଆ ।

ଜହ୍ନାଦ

ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରର ଠିକ୍ ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ କୋଣକୁ ଲାଗି ରହିଥିବା ମଶାଣିଚଣ୍ଡୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ପଛ କାନ୍ଥଧାରକୁ ତା'ର ଛୋଟ ଚାଳିଆ, ଛଅଟି ସିମେଣ୍ଟ ପାଇପର ଖୁଣ୍ଟ ଉପରେ ଠିଆହୋଇଛି । ଖୁଣ୍ଟମାନଙ୍କ ଉପର ଛାଉଣୀ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଦର୍ଶନୀୟ । କେଉଁଠି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଆକ୍‌ବେଷ୍ଟସ୍ ଲାଗିଛି ତ କେଉଁଠି ପୁରୁଣା କରକର ଦୁଇଟାରି ସିର । ଠାଏ ଠାଏ ରହିଥିବା କଣାମାନଙ୍କୁ ଆବୋରି ରଖିଛନ୍ତି ଲତପତିଆ ପିତୁ ଚାଦର । ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ସମୁଦ୍ର ପବନରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଝୁଲୁଟି ବାଉଁଶ ତାଟି । ପୂର୍ବରେ ପାଚେରୀ । ପାଚେରୀ ଓ ଚାଳିଆ ଶେଷର ମଝି ଫାଙ୍କ ସିମେଣ୍ଟ କରି ଅଖା ବନ୍ଧାଯାଇ ନିକୁଜ କରିବାର ଅପତେଷା କରାଯାଇଛି । ଉତ୍ତରପଟେ ଝାଉଁ କାଠର ଗଦା । ସାମନାଟା ମେଲା । ସେଇଠି ଥୁଆହୋଇଛି ଦାହସଂସ୍କାର କାମ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପଡୁଥିବା ହାଣ୍ଡି, ଆଟିକା, ଘିଅ ଠାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଅନ୍ୟସବୁ ସରଞ୍ଜାମ ।

ଚାଳିଆ ଭିତରେ ଗୋଟେ ଓସାରିଆ ତନ୍ତପୋଷ । ତନ୍ତପୋଷର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଯେଉଁଠି ସିଏ ଶୁଆବସା କରେ ଠିକ୍ ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ପାଖକୁ ଲାଗି ପଇସାପତ୍ର ରଖିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ବିଷ୍ କାଠ ବାକ୍ସ । ବିରାଟ ଏକ ହାତତିଆରି ଦେଶୀ ତାଲା ଝୁଲୁଟି ବାକ୍ସରେ । ବାକ୍ସର ଡାହାଣ ପାଖକୁ ଲାଗି ଆଉ ଗୋଟାଏ ବର୍ଗାକାର କାଠବାକ୍ସ । ବାକ୍ସର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ କାଟ ଲାଗିଛି । ବାକ୍ସ ଭିତରେ ଛୋଟ ଛୋଟ କରି କଟାଯାଇଥିବା ଦୁଇଟାରି କିଲୋ ଚନ୍ଦନକାଠ ଦାହକାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା ପାଇଁ । କାଠ ଓଜନ କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ଡୋମ ପିଲାଟିର କିନ୍ତୁ ସେ ବାକ୍ସରେ ହାତ ଲଗାଇବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଦୁଇ ବାକ୍ସର ବିରାଟ ଚାବି ଦୁଇଟି ଝୁଲୁଥାଏ ଲୋକଟାର ପଇତାରେ ।

ଚାଳିଆର ପୂର୍ବପଟକୁ ଥିବା ପାଚେରୀ ଦେହରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଧା ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର କାଟବକ୍ଷେଇ ଫଟୋ । ତାଙ୍କ ବାଁ ପାଖକୁ ଲହଲହ ଜିହ୍ୱା କାଢ଼ିଥିବା କରାଳବଦନା କାଳୀଙ୍କର ଏକ ଡେଇଁକିନ୍ତ୍ର । ଠିକ୍ ମଶାଣିଚଣ୍ଡୀଙ୍କର ଅବିକଳ ଯୁତିକୃତି ପରି । ଫଟୋଦୁଇଟି ତଳକୁ କଣ୍ଟା ପିଟାହୋଇ ଥାକଭାବରେ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଲଟକାଯାଇଥିବା ପଟାଖଣ୍ଡେ । ପଟା ଉପରେ ଧୂପକାଠି ପ୍ୟାକେଟ୍‌ଟିଏ, ଦୁଇଟା ଛୋଟ ପିତ୍ତଳ ଆଳି, ବୋତଲରେ କିଛି

ଖଇକୋରା, ଧୂପଦାନୀ, ଝୁଣା ଦେବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗାରପାଉଁଶଭରି ସରା । ପୂର୍ବପଟ କାନ୍ଥ ଓ ଦକ୍ଷିଣପଟରେ ମଶାଣିତଣ୍ଡୀ ମନ୍ଦିର ପଛରେ କଣ୍ଟା ପିଟାହୋଇ ବନ୍ଧାହୋଇଛି ଗୋଟେ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ଦଉଡ଼ି । ତା ଉପରେ ଝୁଲୁଛି ଦୁଇଟାରିଖଣ୍ଡ ଧୋତି, ଦି'ଖଣ୍ଡ ଗାମୁଛା ଓ ଖଣ୍ଡେ ଫତେଲ । ଧୋତି ଓ ଫତେଲ ଆଦିକୁ ନିରିଖେଇ ଦେଖିଲେ ହିଁ ବୁଝିହୁଏ ଯେ ଦିନେ ସେମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଧଳା ଥିଲା ।

ଶ୍ମଶାନ କାନ୍ଥକୁ ଲାଗି ମେରାଇନ୍ ଡ୍ରାଇଭ୍ ରାସ୍ତାଧାରରେ ଚନ୍ଦ୍ରାନାର ତା ଜଳଖିଆ ଦୋକାନ । ଲାଗୁଆ ଦୋକାନୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦି'ପହରେ ଭାତ ଓ ରାତିରେ ରୁଟି ଓ ଡାଲମା ବି ହୁଏ ।

ଉତ୍ତର ତାଳିଶରେ କୋଲେଷ୍ଟ୍ରଲ୍ ବୃଦ୍ଧିଜନିତ କୌଣସି ଏକ ଆକସ୍ମିକ ରୋଗ ନ ଧରିବା ପାଇଁ ତଥା ରକ୍ତ ଓ ପରିସ୍ରାର ଶର୍କରାଅଂଶ କମାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ସବୁଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାତଃସ୍ତ୍ରମଣରେ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରଯାଏଁ । ଘରଠାରୁ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରର ଦୂରତ୍ୱ ପ୍ରାୟ ତିନିରୁ ସାତେ ତିନି କିଲୋମିଟର ।

ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣପଟକୁ ଦୁଇଟି ରାସ୍ତା । ଦକ୍ଷିଣ ପାଖ ରାସ୍ତାଟି, ଯାହାକୁ କୁହାଯାଉଛି ମେରାଇନ୍ ଡ୍ରାଇଭ୍ ରୋଡ୍, ସମୁଦ୍ରଧାରକୁ ଲାଗି ଲମ୍ବିଯାଇଛି । ପ୍ରାତଃସ୍ତ୍ରମଣରେ ଯିବାଆସିବା ମଝିରେ ସେଇ ରାସ୍ତା ଧାରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଦୋକାନରେ ଦଶ-ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ବସି ତା ପିଏ । ସେ ଭୀଷଣ ଗପୁଡ଼ି, ଭଲ ଶ୍ରୋତାଟିଏ ପାଇଗଲେ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଦୌଳତାବାଦ, ଡିଜିଟାଲରୁ ଡେଜାନାଲଯାଏଁ ପହଞ୍ଚିଯାଇପାରେ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ମଧ୍ୟରେ । ଯଦିଓ ମୁଁ ଜାଣେ ତା କଥାର ପନ୍ଦର ଅଣା ମିଛ ତଥାପି ତା'ର କହିବା ଭଙ୍ଗା ବେଶ୍ ଭଲ, ତେଣୁ 'ହୁଁ' ମାରି ଶୁଣିଥାଏ । ଏମିତିରେ ବି ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପନା କରୁଥିବା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟଟି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ । ତେଣୁ ଦୁଇଟା ତିନିଟା ବେଳକୁ କ୍ଲାସ୍‌ରୁ ଲିଜର୍ ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରାନା ପାଖକୁ ଯାଇ ତା ପିଏ ଓ ଗପସପ କରେ । ଏକା ମୁଁ ନୁହେଁ, ମୋ ପରି ପୁଲ୍‌ାଏ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତି, ଗପନ୍ତି, ଶୁଣନ୍ତି, ପବନ ଖାଆନ୍ତି, ତା ମଧ୍ୟ ।

ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ ଦୁଇଟି ଜିନିଷ ମୋତେ ଆକର୍ଷିତ କରିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହେଲା ଚନ୍ଦ୍ରାନାର ଚା ଓ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ମଶାଣି ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ସେଇ ଅନ୍ଧୋରୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ । ପ୍ରାତଃସ୍ନାନ କାଳରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ବଡ଼ି ଅନ୍ଧାରରୁ ଉଠି ସେଇ ଲୋକଟି ଗାଧୋଇ ଫେରେ ନିକଟସ୍ଥ ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟରୁ । ଗୁଣ୍ଡଗୁଣ୍ଡ ହୋଇ କ'ଣ ସବୁ ମନ୍ତ୍ର ପାଠ କରୁଥାଏ । ସ୍ବର୍ଗଦ୍ବାର ହତା ଭିତରକୁ ଉଠି ଯାଉ ଯାଉ ମଶାଣୀଚଣ୍ଡୀଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ଢୁ ଢୁ ମୁଣ୍ଡ ପିଟେ ପାଞ୍ଚ-ସାତ ମିନିଟ୍ । ମୁଣ୍ଡପିଟା ସହ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ଚାଲିଥାଏ ଅନର୍ଗଳ । ତା' ପରେ ସେମିତି ଓଦା ଗାମୁଛାରେ ପହଞ୍ଚେ ତା'ର ଫଟୋଦେବତାଦ୍ବୟଙ୍କ ପାଖରେ । ଧୂପକାଠି ଜାଳେ, ଭୋଗ ବାଡ଼େ ପିତ୍ତଳଥାଳିରେ । ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇବା ପର୍ବ ଏଠି ମଧ୍ୟ ଚାଲେ ।

କ'ଣ ମାଗେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ସେ ? ମାଗେ କି ସାଧାରଣ ଦୋକାନୀଟିଏ ଯେମିତି କହେ, ଆଜି ବେଶି ବିକ୍ରୀ ହେଉ ବୋଲି ? ବା ଯେମିତି କଷ୍ଟେଲ ଦୋକାନୀ ମାଗନ୍ତି ଗରାଖ ମୋଟେ ନ ଆସନ୍ତୁ ବୋଲି ? ତୁଆ କିନ୍ତିକ୍ ଖୋଲିଥିବା ଡାକ୍ତର ଅଜଣା ରୋଗରେ ପୃଥିବୀ ଭରିଦେବାକୁ ମାଗିବା ପରି ? ହେ ଜଗନ୍ନାଥ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନାଥ କରି ଏ ଅକିଞ୍ଚନର ଅନାଥବନ୍ଧୁ ହୁଅ, କି ହେ ମା' କାଳୀ, ଯେତେ ପାରୁଛୁ ସେତେ ଲୋକଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ମୋଡ଼ିପକା ମା' ? ସବୁଦିନ ଦି'ଅଣ୍ଟା ଦଶଟା ଆକ୍ବିଡ଼େସ୍ କର, କି ସଦର ଡାକ୍ତରଖାନାଯାଏଁ ତୋ ଜିଭ ଲମ୍ବେଇ ଭଲକରି ବୁଲେଇ ଆଣ୍ ମା' ! କି ଗୁହାରୀ ବା ସେ କରୁଥାଏ ଏତେ ସମୟ ଧରି ?

ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ଏଇ ଏକା ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଲୋକଟା ପ୍ରତି ମୋ ମନରେ କେମିତି ଏକ ଘୃଣା ଓ ବିତୃଷ୍ଣାଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚାଲିଥାଏ । ମନ ଭିତରେ ଧାରଣା କରୁଥିଲା ଲୋକଟା ନିହାତି ଗୋଟାଏ ଅମାବନୀୟ ଚରିତ୍ର, ହିଂସ୍ର ପଶୁମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଳର ଓ ନିଷ୍ଠୁର ଜହ୍ନାଦଟାଏ ନିଶ୍ଚୟ ।

ବେଳେବେଳେ ସେଇ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସ୍ବର୍ଗପ୍ରାପ୍ତିର ପଥ ଉଦ୍ଘୁଷ୍ଟ କରିବାର ଆଶା ନେଇ ପହଞ୍ଚିଯାଆନ୍ତି ଶବବାହକମାନେ । ମାଲଭାଇ ଓ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର

ଦୁଃଖାଭିଭୂତ ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ସହ ତା'ର ବ୍ୟବହାର କେବେ ମଧ୍ୟ ସହୃଦୟ ନଥାଏ । ବଜାରର ସାଧାରଣ ଦରଠାରୁ ଦେଢ଼ରୁ ଦୁଇଗୁଣ ଦରରେ ବିକ୍ରୟବା କାଠ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ମୁହଁ ବିକୃତ କରି ଝାଡ଼ି ଛିଆଡ଼ି ହୋଇ ବଜାରରୁ ନେଇ ଆସିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦିଏ ।

ପ୍ରିୟଜନର ମୃତ୍ୟୁରେ ମୁହ୍ୟମାନ ସଂପର୍କୀୟଙ୍କ ପ୍ରତି ତା'ର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ମୁନାଫା ନେବାର ତା'ର ଏ ପଛାକୁ ଦେଖୁଦେଖୁ ମୋ ମନ ଭିତରେ ଏକ ଜହ୍ନାଦର ରେଖାଚିତ୍ରଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଚାଲିଥାଏ । ସେଇ ପରିମାଣରେ ମଧ୍ୟ ଘୃଣା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଥାଏ ।

ଥରେ ମୋର ସହକର୍ମୀ ଜନୈକ ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ସାନଭଉଣୀର ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ଦୁଃଖରେ ମୁହ୍ୟମାନ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ କେତେଜଣ ସହକର୍ମୀ ଦାହ ସଂସ୍କାରର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥିଲୁ । ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କମ୍ ଦୁଃଖମୟ ନ ଥିଲା ।

ଝାଉଁକାଠ, ଚନ୍ଦନକାଠ ଠାରୁ ଘିଅ ଯାଏଁ ସବୁ କିଣା ହୋଇଥିଲା ଲୋକଟି ପାଖରୁ । ଟଙ୍କାପଇସାର ହିସାବପତ୍ର ପରେ ଯଦିଓ ଆମେ ଜାଣୁଥିଲୁ ଯେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆମପାଖରୁ ବଜାରଦର ଠାରୁ ସେ ବେଶ୍ ଅଧିକା ପଇସା ଦାବା କରିଛି, ତଥାପି ସେଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଲତାଲ କରିବା ଯେ ଏକାନ୍ତ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଓ ହାସ୍ୟାସ୍ତବ ବୋଲି ବୁଝୁଥିଲୁ । ହିସାବ ମୁତାବକ ଟଙ୍କା ଦିଆଗଲା । ଅବଶ୍ୟ ଅଳ୍ପକିଛି ଖୁରୁରା ପଇସା କଟାଯାଇଥିଲା ମାତ୍ର ।

ବାସ୍ ସେତିକି । ସେତିକିରେ ହିଁ ଲୋକଟାର ମୁହଁର ଭାବ ବଦଳିଗଲା ଅସମ୍ଭବ ଭାବରେ । ଆଖି ବଡ଼ବଡ଼ କରି କପାଳ ଉପରକୁ ଟାଣିଆଣିଲା ଏବଂ ତମ୍ବ ସାପ ପରି ହିସ୍ ହିସ୍ ସ୍ୱରରେ କହିଲା, 'ତୁଆ ପଇସାଟେ କାଟୁନି ବାବୁ । ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଆସିଛନ୍ତି ପୁଣ୍ୟ କରି ଯାଆନ୍ତୁ । ଝିଅଟା ମୁକ୍ତି ପାଇଯିବ । ମାଲିକ ନବାଲୋକ ସିଏ କେତେବଡ଼ କଥାଟେ ନେଇଗଲା । ପଇସା ଦି'ବା ପାଇଁ ଆପଣ ଜାକି ଜାକି ହଉଛନ୍ତି ? ବେପାର

ମାୟା ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଟଙ୍କା ଦି'ଟଙ୍କା କାଟିଦେବା ମାନେ ହାତର ଗୋଟେ ଶିରା କାଟିଦେବା ସାଙ୍ଗେ ସମାନ ।'

ଲୋକଚାର 'ବେପାର ମାୟା' ଶବ୍ଦ ମତେ ଭୀଷଣ ଆତ୍ମାତ ଦେଇଥିଲା । ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇଉଠିଥିଲି ମୁଁ । ତା ମୁହଁ ଉପରକୁ ଦୁଇଚାରି ମୁଥ ବସାଇଦେବାକୁ ଖଜବଜ ହେଉଥିବା ହାତକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଚେଷ୍ଟା କରି ସଂଯତ ରଖିଥିଲି । ଲୋକଟା ପ୍ରତି ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ସମର୍ପିତ ହୋଇସାରିଥିବା ଦୁଇଚାରିଟି ଅଶ୍ରୁବ୍ୟ ଗାଳିକୁ ଜିଭ ଡେଇଁବାକୁ ଦେଲିନାହିଁ । ନିଜକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସଂଯତ କରିନେଇ ଭାବିଥିଲି ଯେ ଲୋକଟା ଚାହୁଁଛି କ'ଣ ? ସବୁଦିନ ବେଶି ବେଶି ଲୋକ ମରନ୍ତୁ ?

ସେଇଦିନ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ଯା'ଠାରୁ ନିଷ୍ଠୁର ଏବଂ ହୃଦୟହୀନ ଲୋକ ସଂସାରରେ ଥାଇ ନ ପାରନ୍ତି । ଏମିତି ଏକ ଦୁଃଖଦ ସମୟରେ ମୃତବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପରିବାର ପ୍ରତି ତା'ର ଏ ବ୍ୟବହାରକୁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ମାନସିକତାର ପରିଚୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରୁନଥିଲି ।

ଲୋକଟା କିନ୍ତୁ ତା ବ୍ୟବହାର ଫଳରେ ଆମ ମୁହଁରେ ଘଟିଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତି ଥିଲା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବେପରବାୟ କିମ୍ବା ଉଦାସୀନ । ନିତିପ୍ରତି ଶବମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦାହସଂସ୍କାର ଦେଖୁଦେଖୁ ସେ ଯେମିତି ପାଲଟିଯାଇଥିଲା ଗୋଟେ ଜୀଅନ୍ତା ଶବ, ଯାହା ନିକଟରେ ଜୀବନର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନଥିଲା । ଯାହା ଭିତରେ ହୃଦୟନାମକ ବସ୍ତୁଟି ଥିଲା କି ନାହିଁ ମୋତେ ସନ୍ଦେହରେ ପକାଇ ଦେଇଥିଲା । ବୋଧେ ତା ଭିତରୁ ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ, ବିବେକ ଆଦି ମରିଯାଇଥିଲେ କୋଉକାକୁ ।

ତା ଚେହେରା ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମ ହୁଏ ସତରେ ସେ ଗୋଟାଏ ଜୀବନ୍ତ ମଣିଷ ତ ? ଜୁଇ ନିଆଁର ଧାସ ଓ ପାଉଁଶରେ କହରା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ତା ମୁଣ୍ଡର ଟାଆଁସା ବାଳ, ଠାକରା ଗାଳକୁ ଅଯତ୍ନବର୍ଦ୍ଧିତ ଦାଢ଼ି, ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଆସିଥିବା ଛାମୁଦାନ୍ତ, ପଥର ପରି ନିସ୍ତରଙ୍ଗ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି, ଶକ୍ତ ହନୁହାଡ଼କୁ ସଦା ଶ୍ମଶାନବାସ । ଯେକୌଣସି ଦୁର୍ବଳହୃଦୟସଂପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦୟନ୍ତ୍ର ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ।

ପାଇଁ ଲୋକଟି ସହ ଗୋଟିଏ ଏକାନ୍ତ ସାକ୍ଷାତ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ହଲପ କରି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ତଥାପି ମୁଁ ନିଜେ ବୁଝିପାରୁନଥିଲି ଲୋକଟି ପ୍ରତି ମୋ ଭିତରେ ଏତେ ଘୃଣା ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କାହିଁକି କେଜାଣି ମୁଁ ପ୍ରବଳ ଉତ୍କଣ୍ଠାର ସହିତ ତା'ରି ଆଡ଼କୁ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଯାଇଥିଲି । କ'ଣ ଅନ୍ୟକୁ ଗଭୀରଭାବରେ ମନୋବିଜ୍ଞାନୀୟ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାର ସହଜାତ ମାନବୀୟ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରୁଥିଲା କି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିଭିନ୍ନ ଲୋକଙ୍କର ଚାରିତ୍ରିକ ଦିଗକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବାର ସାଧାରଣ କୌତୂହଳ କିମ୍ବା ଜିଜ୍ଞାସାବୋଧ ମୋତେ ବାଧ୍ୟ କରୁଥିଲା ଟାଣି ହୋଇଯିବା ପାଇଁ ? କେଉଁ ସମ୍ମୋହନ ସିଏ ମୁଁ ଠଉରାଇ ପାରୁନଥିଲି ।

ବନ୍ଧୁଭଗ୍ନୀଙ୍କ ଦାହସଂସ୍କାର ଦିନ ଲୋକଟାର ମୁହଁ ନଟାହିଁବାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପାଣିଫୋଟକା ପରି ମିଳେଇଯାଇଥିଲା । ବରଂ ପ୍ରାତଃଭ୍ରମଣ କାଳରେ ଓ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଲିଜର ସମୟମାନଙ୍କରେ ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଦୋକାନରେ ମୋର ସମୟ କାଟିବାର ଅବଧି ଟିକିଏ ପ୍ରଲମ୍ବି ଯାଇଥିଲା । ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଚକିତ କରି ଚନ୍ଦ୍ରାନା ସହ ଲୋକଟି ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାର ଏକ ଉଦଗ୍ର କାମନା ମୋ ଭିତରୁ ଗଜୁରି ଉଠି ଡ଼ଙ୍କ ଓ ପତ୍ର ମେଲିଥିଲା ।

ଚନ୍ଦ୍ରାନା ସହ ଏଥର ମୋର ଗଚ୍ଛର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିନ୍ଦୁ ଥିଲା ଲୋକଟି । ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ କଥା ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି ଯେ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ତା'ର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କେହି ନାହାନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ସାମନାସାମନି ହାବୁଡ଼ିଗଲେ ସୌଜନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କେହି ହୁଏତ ଦୁଇତାରିପଦ କଥା କହିଦେଉଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଦୋକାନ ରୁଟି-ଡାଲମାର ଲାଗୁଆ ଗରାଖ ଆଉ ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ପଦଟିଏ ଅଧିକା ତା ସହ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରେନା । ତା'ର ଏକାନ୍ତ ସାଥୀ ଓ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ ଥିଲେ ମାତ୍ର ଦୁଇଜଣ । ତା' ପାଖରେ କାଠ ଓଜନ କରିବାକୁ ରହିବାକୁ ଡୋମପିଲା ମାଗୁଣି ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଅଖଣ୍ଡ ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି ରହିଥିବା ବିରାଟକାୟ ଅଣ୍ଟିରା କୁକୁର ବଳିଆ ।

ଲୋକଟିର ସ୍ତ୍ରୀ-ପିଲାଛୁଆ ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ନିଜ ଘର କେଉଁଠି ଆଦି ବିଷୟରେ ଅନେକ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରାନାକୁ ପଚାରିପାରିନଥିଲି କି ସେ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହରେ ତା ଆତ୍ମ କହିନଥିଲା । ହୁଏତ ସେ କିଛି ନ ଜାଣିଥାଇପାରେ ମଧ୍ୟ ।

ମାଗୁଣିର ଘର ସହରତଳି ଡୋମସାହିରେ । ଦରମା ଖୁବ୍ କମ୍ ଦିଏ ଲୋକଟା ତାକୁ । କିନ୍ତୁ ଲାଭ ଅନେକ ଆତ୍ମ ପାଏ । ଶିବମାନଙ୍କ ସହ ଆସୁଥିବା ଗଦି, ଚଦର, ଚକିଆ, ମଣିଶା ସବୁ ତା'ର । ଭଲ ଚଦର କି ମଣିଶା ହୋଇଥିଲେ ସଫାସଫି କରି ଗରିବଗୁରୁବାକୁ ଶିକ୍ଷାରେ ବିକେ । ଗଦି, ଚକିଆ ଆଦିରୁ ତୁଳା ବାହାର କରି କାଠଗଦା ଓ ପୂର୍ବପତ୍ର କାଢ଼ି ମଝିରେ ଥିବା ଅଣଓସାରିଆ ଫାଙ୍କା ଜାଗାରେ ଶୁଖାଏ । ଶୁଖିଗଲା ପରେ ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି କରି ପ୍ରକୃତ ଦାମ୍ଭର ଚାରଣା କି ଛ'ଅଣା କମ୍ ଦାମ୍ଭରେ ଗଦି-ରେଜେଇ ତିଆରି କରୁଥିବା ଦୋକାନୀଙ୍କୁ ବିକେ ।

ପିଲାଟି ସକାଳୁ ଆସେ । ସଂଧ୍ୟା ଛଅଟାରୁ ସାତଟା ଭିତରେ ଫେରିଯାଏ । ଦିନ ବାରଟାରେ ଘରକୁ ଖାଇବାକୁ ଯାଇ ଅଢ଼େଇଟାରେ ଫେରିବାବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ ଟିଫିନ୍ କ୍ୟାରିଅର୍ରେ ଖାଇବା ନେଇ ଆସିଥାଏ ଲୋକଟି ପାଇଁ । ଖାଦ୍ୟ କେଉଁଠୁ ଆସେ ସେ କଥା ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଜାଣେନା କି ଜାଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିନି । ଲୋକଟା ନିୟମ କଲାପରି ତା ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଖାଏ ଠିକ୍ ତିନିଟାରେ । ଦିନେ ଦିନେ ସେତିକି ବେଳକୁ କେଉଁ ଛୁଇଁରୁ ନିଆଁ ଉଠୁଥାଏ ଘିଅ, କାଠ ଓ ମାଂସର ଚଡ଼ଚଡ଼ ଶବ୍ଦରେ ତ ଦିନେ ଦିନେ ସଜା ହେଉଥାଏ ଜୁଇ । ସେ ଦିଗରୁ ସେ ଥାଏ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାସକ୍ତ । ଯେମିତି କିଛି ଘରୁନାହିଁ ତା ସାମ୍ନାରେ । ଟିଫିନ୍ କ୍ୟାରିଅର୍ର ଦୁଇ ତିନୋଟି ଥାକକୁ ଖଟ ଉପରେ ସଜାଡ଼ି ରଖି ଖାଇ ଚାଲିଥାଏ ନିର୍ବିକାରରେ । ଯେମିତି ସେ ତା ଖାଇବା ଘର ଭିତରେ ଏକା ଏକା ବସି ଖାଉଛି । କେହି ଦେଖୁନାହାନ୍ତି ତାକୁ, କାନକୁ ଶୁଭୁନି କାହାରି ବିକଳ, ଗୁମୁରି ହେଉଥିବା କାନ୍ଦର ସ୍ବର, ନାକରେ ବାଜୁନି ମଣିଷ ପୋଡ଼ାମାଂସର ବିକୃତ ଫୁକୁଟିଆ ଗନ୍ଧ ।

ନିଜେ ଖାଉ ଖାଇ ମଝିରେ ମଝିରେ ଖାଦ୍ୟର ପ୍ରମୁଖ ଦାବାଦାର ବଳିଆ ଉପରକୁ ଫୋପାଡୁଥାଏ ହାଡ଼ଖଣ୍ଡେ କି ଆଉକିଛି । ତା ସହ ଫୋପାଡ଼ିଥାଏ ଅଶ୍ରାବ୍ୟ ଗାଳିମାନଙ୍କରୁ ନିର୍ବାଚିତ କିଛି ଶବ୍ଦ । ଆଗରୁ ନିଜ ଭାଗ ପାଇସାରିଥିବା ବଳିଆ ଗାଳି, ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଓ ଗୋଇଁଠା ଖାଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ ଲୋକଟା ଉଠିଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ରାତି ଖାଇବାଟି ରୁଟି ଢାଳିବା ଚଳେ ତା'ର ଚନ୍ଦ୍ରାଳା ପାଖରେ । କେବେ କେମେତି ଭଲ ମୁହଁରେ ଥିବାବେଳେ ରୁଟି ଚୋବାଉ ଚୋବାଉ କୋଉ ଫଟା ରେକର୍ଡ଼ରୁ ବାହାରୁଥିବା ଝାଏଁ ଝାଏଁ କଣ୍ଠରେ କହେ - ମୁଁ ଜାଣେ, ମତେ ଦେଖିଲେ ତମ ମାନଙ୍କର କ'ଣ ହେଇଯାଏ । ମୁଁ ଖଣ୍ଡିଆଟେ । ମତେ ମଣିଷ ଗନ୍ଧ । ଯିଏ ଯାହା ଭାବୁଛି ଭାବୁ, ଆମେ ଥୋଡ଼ି ଶୁଣିବା ଲୋକ ନୁହଁ । ନାଗାଭାଗା ଲୋକ । ଆମ ପାଲି ଦୁସରା । ପରିଶ୍ରମ କରିବୁ, କମେଇବୁ । ସମସ୍ତେ ପଇସାର ପ୍ୟାରା । (ଦି ହାତରେ ଟଙ୍କା ଗଣିବାର ମୁଦ୍ରା ଦେଖାଇ) ନୋଟିଆ ନ ହେଲେ କେହି ବାସିରେ ପଡ଼ାରିବେନି । କହୁ କହୁ କ'ଣ ହୁଏ କେଜାଣି ଗୋଟେ ଗୋଇଁଠା ବସେ ପାଦତଳେ ରୁଟି ପାଇଁ ନାକେଇଥିବା ବଳିଆ ଉପରେ । କଥା କଥାକେ ଯେ ଖାଲି ଗୋଇଁଠେ କାଠେ କୁକୁରଟାକୁ ଦିଏ ତା ନୁହେଁ, ବେଳେ ବେଳେ ସାମାନ୍ୟ ଭୁଲ୍ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମାଗୁଣି ଉପରେ ଗାଳିବର୍ଷଣ ସହ ହାତ ବି ଉଠାଇଥାଏ ଲୋକଟି । ଲୋକଟା ସ୍ୟାଡ଼ିଝିକ୍ ଲାଗେ ।

ନଅଟାସରିକି ଖାଇବା ସାରି ଲୋକଟା ଫେରିଯାଏ ତା'ର ତଥାକଥିତ ଘରର ସୀମା ଭିତରକୁ । ଘଣ୍ଟାଟିଏ ଗଡ଼ପଡ଼ ହୁଏ ଯଦି ବେପାର ସେ ସମୟରେ ନଥାଏ । ତା'ପରେ ଉଠେ, ଏକା ଏକା ବସି ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣେ । କେତେ ଗଞ୍ଜେଇ ଓ କେତେ ସମୟ ଧରି ଟାଣେ କେଜାଣି, ସବୁଦିନ ରାତି ପାହିଲାବେଳକୁ ଦିନଯାକର ପେକୁଆ ଆଖୁର ଟଳମଳ ନାଲି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲିଭିନଥାଏ । ଗରାଖ ଥିଲେ ଏଇ ନିୟମାନୁବର୍ତ୍ତିତାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟେ । ତା ମତରେ, ଅନ୍ୟ ବେପାରୀଙ୍କର ଦୋକାନ ଖୋଲିବାର କି ବେପାରର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଅଛି, ହେଲେ ତା ବ୍ୟବସାୟରେ ସମୟ ଅସମୟ ବୋଲି କିଛି ନ ଥାଏ ।

ରାତିରେ ଲୋକଟା ଏକା ଏକା ଶୁଏ ସେଇ ମହାଶ୍ଵଶ୍ଵାନରେ । ପାଦତଳକୁ ଶୁଏ ବଳିଆ, ଲୋକଟାର ପ୍ରିୟ ସାଥୀ । ନିଷ୍ଠୁର ରାତିରେ ପ୍ରେତଆଖି ପରି ଜଳୁଥିବା ସ୍ଵର୍ଗଦ୍ଵାର ବତୀଖୁଣ୍ଟମାନେ ବେଳେବେଳେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଆଖି ବୁଜି ଦିଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ବେପରବାୟ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ମନେ ହେଉଥିବା ବଳିଆ ମଧ୍ୟ ଡରିଯାଏ କି କ’ଣ ଗୋଇଠାମାଡ଼ ଖାଇ ଛିଟିକିପଡ଼େ ଖଟତଳକୁ । ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଚିତ୍କାର କରେ କିଛି ସମୟ । ଯନ୍ତ୍ରଣା କମୁ କମୁ କ୍ରୋଧରେ ଗୁରୁ ଗୁରୁ ହୋଇ କ’ଣ କହିବାକୁ ଯାଉ ଯାଉ ନିଷ୍ଠୁର ରାତିର ଅନ୍ଧାର ମଶାଣି ତାକୁ ପୁନଶ୍ଚ କୁଁ କୁଁ ହୋଇ ଲୋକଟିର ପାଦତଳେ ଶରଣ ପଶିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରେ ।

ମନେହୁଏ ଲୋକଟା ରୁଷ । ରାତିର ପ୍ରେତରାଜ୍ୟକୁ ଯେମିତି ମନେକରେ ମଧୁମାଣ୍ଡପ । ବେଶ୍ ଆରାମରେ ଓ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇପାରେ ସେ ।

ଏକାଦିକ୍ରମେ ତିନିମାସ ଧରି ଚାଲିଥିବା ମୋର ପ୍ରାତଃଭ୍ରମଣ ଗୋଟାଏ ଶନିବାରରେ ଦିନକ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ସୃଷ୍ଟ ଲଘୁତାପଜନିତ ମୁଷଳଧାରାରେ ବର୍ଷାର ତେତାବନୀ ମୋର ଭ୍ରମଣଧାରାରୁ ମୋତେ ନିବୃତ୍ତ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ବର୍ଷା ହେଲାନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଶୀତୁଆ ପବନ ବହୁଥିଲା ପ୍ରବଳ ବେଗରେ । ଠିକ୍ ଦିନ ଦୁଇଟା ବେଳକୁ ଅଜଣା ମୋହରେ ମୋର ଶୀତଗ୍ରସ୍ତ ଦେହକୁ ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତାର ଗୋଲମରିଚପକା ଗରମ ତା’ରେ ଚୋଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ବାହାରିପଡ଼ିଲି ।

ଚିରାଚରିତ ଜଙ୍ଗଲେ ଦୋକାନରେ ପହଞ୍ଚି ତା ଟିକିଏ କଡ଼ା କରିବାକୁ କହି ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ଚକାମାରି ପିଠିକୁ ପଛ କାନ୍ଧ ଦେହରେ ଆଉଜାଇ ବସିଗଲି । ମୋ ଆଗରୁ ବସିଥିବା ଦୁଇଚାରିଟା ଗରାଖକୁ ଜଳଖିଆ ଦେଇସାରି ମୋ ପାଇଁ ତା ଛାଣୁ ଛାଣୁ ସ୍ଵର୍ଗଦ୍ଵାରର ଶ୍ଵଶ୍ଵାନ ଆଡ଼କୁ ଆଖିର ଇଶାରାରେ ଦେଖାଇ ସେ କହିଲା, ‘ବୁଝିଲେ ସାର୍, ବଳିଆ ନାହିଁ ସକାଳୁ । ତା ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ।’

ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଉଠିଲା କଦବାକୃତିତ୍ ପ୍ରାତଃଭ୍ରମଣ ବିଳମ୍ବ କାଳରେ ତା’ର ପ୍ରାତଃରାସକାଳୀନ ଦୃଶ୍ୟ । ଜଳଖିଆ ଧରି ଯେତାରଡ଼ି ପରି କେମିତି

କୁହାଟଟାଏ ମାରିଦେବାକ୍ଷଣି, ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରର ବର୍ଗବନ୍ଧନୀ ବାହାରକୁ ଯାଇ କୌଣସି ଏକ କୁତୀ ସହ କେଳିଉଦ୍ୟତ ବଳିଆ ଧାଇଁଆସେ ଲୋକଟାର ପାଦପାଖକୁ । ଜିଭକୁ ଓଠ ଚାରିପାଖରେ ବୁଲାଇ ମୁହଁମୋଡ଼ି ଆଖି ମିଟ୍ ମିଟ୍ କରେ ବୁଲିଚାରିଥିର । ତା'ପରେ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁରହେ ଲୋକଟିକୁ, ଜିଭରୁ ଟପ୍ ଟପ୍ ଖସିପଡୁଥାଏ ଲାଳ ।

ଚନ୍ଦ୍ରାନା କହୁଥିଲା ବଳିଆର ଦେଖା ମିଳିନି ସକାଳୁ । ଲୋକଟା ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିବା ପାଇଁ ସୁଲଭ ଶୈତାଳୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବାହାରିବାକ୍ଷଣି ବଳିଆ ବି ବାହାରିଯାଇଥିଲା ସମୁଦ୍ର ଆଡ଼େ । ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ହାତରୁ ଖସିପଡୁଥିବା କି ଫୋପଡ଼ା ହେଉଥିବା ଖାଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ନିଜ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ କାହିଁର କରିବା ପାଇଁ । କେବଳ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ନୁହେଁ, ସେଇ ଅଞ୍ଚଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମୁଦ୍ରକୂଳ ଯାଏଁ ତା'ର ଥିଲା ଏକଛତ୍ର ରାଜତ୍ୱ । କିଛି ମାଲ କୁକୁର ଥିଲେ ତା'ର ସଙ୍ଗିନୀ । ଭୁଲ୍‌ଭଟକାରେ ଅନ୍ୟ କେହି ତା ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କଲେ କ୍ଷତାକ୍ତ ଓ ରକ୍ତାକ୍ତ ହେଉଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ଭବିତବ୍ୟ ।

ତା ଖାଇ ଉଠୁ ଉଠୁ ଭାରୁଥିଲି ସକାଳୁ ବଳିଆ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଡେଇଁ ସାରିଲାଣି । ଏଥିରେ ଜହ୍ନୁଦ ପାଇଁ କ'ଣ ବା ଫରକ ପଡ଼ିପାରେ ।

ମଙ୍ଗଳବାର ସକାଳୁ ଟିକେ ଆଗୁଆ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲି ପ୍ରାତଃଭ୍ରମଣରେ । ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଦୋକାନରେ ବସି ବୁଲିରେ ଆସି ହେଉଥିଲା । ଲୋକଟି ପ୍ରତି ମୋ ଭିତରେ ଥିବା ଅନୁସନ୍ଧିଷ୍ଟ ଭାବ ସଂପର୍କରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଗତ ଚନ୍ଦ୍ରାନା କାଲିର ଘଟଣା ସଂପର୍କରେ ଯାହା କହିଲା, ତା'ର ସାରାଂଶ ହେଲା - କାଲି ଲୋକଟା ଦି'ପହରେ ଖାଇନଥିଲା କିଛି । ତେସ୍ ଖେଳିବାକୁ ଆସି ଆକ୍ତିଡ଼େଣ୍ଡରେ ମରିଥିବା ଦଶଟି ଗରାଖକୁ ପାଇ ଖୁସି ହୋଇନଥିଲା ଉପରଓଳି । କାଠ ଓଜନର ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ମାଗୁଣି ଉପରେ । ସେ କେବଳ ଗୁମ୍ ହୋଇ ବସିରହିଥିଲା ଖଟରେ । ସଂଧ୍ୟାବେଳକୁ ମାଗୁଣି ଘରକୁ ବାହାରିବାକ୍ଷଣି ଲୋକଟା ଟିଫିନ୍‌କ ଖାଦ୍ୟ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇଥିଲା ବାହାରେ । ଆଖପାଖର ସବୁ ଦୋକାନୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଦେଖିଥିଲେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଘଟିଚାଲିଥିବା ନିୟମର ବିସ୍ମୟକର ବ୍ୟତିକ୍ରମକୁ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରାକଡ଼ରେ ଖାଦ୍ୟ ପଡ଼ିବାକ୍ଷଣି ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ ବଳିଆ ଅଧୁନସ୍ତ କୁକୁରପଂଖାକ । ହଠାତ୍ ସମସ୍ତେ ଯନ୍ତ୍ରପରି ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଇଥିଲେ ଖାଦ୍ୟ ପାଖରେ । ଚାହିଁଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ପାଚେରୀ ଭିତରକୁ । ବୋଧହୁଏ ବଳିଆର ଅନୁପସ୍ଥିତି ଉପଲକ୍ଷି କଲେ କି କ'ଣ, ସେମାନଙ୍କ ଶଙ୍କାଗ୍ରସ୍ତ ମୁହଁମାନଙ୍କରୁ ଭୟ ଦୂରେଇ ଯାଇଥିଲା । ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଭୋ ଭୋ, କ୍ୟାଉଁ, କ୍ୟାଉଁ, ଗୁରୁ ଗୁରୁର ଶାବିକ ଆସର ସହ ନିକ୍ଷିପ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଉଦରସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ତଥାପି ବଳିଆ ଆସିନଥିଲା ।

ଲୋକଟିର ମୁହଁ ସଂଧ୍ୟା ଓହଳିବା ସହ ଓହଳି ପଡୁଥିଲା । ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶ ତଳକୁ ଢଳି ଅନ୍ଧାର ପିନ୍ଧୁଥିବା ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପରି ତା ମୁହଁକୁ ଦୁଃଖ ଗ୍ରାସୁଥିଲା । ମାଗୁଣି ଯାଇସାରିଥିଲା ତା ଘରକୁ । ଆଖପାଖ ଦୋକାନୀମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଚକିତ କରି ଲୋକଟା ହାତରେ ହାରକିନିଟାଏ ଓ ତା'ର ଦମ୍ଭର ସତ୍ତକ ଚାରିହାତିଆ ଠେଙ୍ଗାଟି ସହ ବାହାରିଯାଇଥିଲା ସମୁଦ୍ରକୁଳ ଆଡ଼େ । ବୁଲୁଥିଲା ଦିଗବାରେଣୀ ଖୁଣ୍ଟଠାରୁ ବଳିଆପଣ୍ଡାଯାଏଁ । ଅଧରାତିରେ ଶେଷଦୋକାନୀ ଭାବରେ ନିଜ ଦୋକାନ ବନ୍ଦ କରି ଚନ୍ଦ୍ରାନା ଫେରିଲାବେଳକୁ ବି ଦେଖୁଥିଲା ଲୋକଟା ସେମିତି ବୁଲି ବୁଲି ଖୋଜିଲାଗିଛି ।

□□□

ଝରକାରୁ ସିଂହଦ୍ବାରର ଏକ ଦୃଶ୍ୟ

ସିଙ୍ଗି ଦୁଆର ସାମନା ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ବାବୁଙ୍କ ଜଳଖିଆ ଦୋକାନ - ମହାପାତ୍ର ମିଷ୍ଟାନ ଭଣ୍ଡାର । ନାମକୁ ମାତ୍ର କିଛି ଖାରା ଜିନିଷ, ନହେଲେ ଦୋକାନଟି ଏକ ମିଠା ଦୋକାନ । ଭଲିକି ଭଲି ମିଠା, ହାତୀଗୁହ ମାରେ ଡାଲମା, ଛେନାପୋଡ଼ ଓ ସରସା ରାବିଡ଼ି ପାଇଁ ଦୋକାନଟି ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ମାଲିକ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ବାବୁ । ହେଲେ କାଶୀ ଯୋଗୁ ଦୋକାନର ଏତେ ଟେକ । କାଶୀ ମହାସୁଆର ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସୂପକାର ସେବକ । ଦିନା କେତେ ବାଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରୋଷରେ ମାହାର୍ଦ୍ଦ ରାନ୍ଧିଛି । କାଶୀର ହାତ ଗୁଣ ରହିଛି । ତା'ର ରାନ୍ଧଣା ଜଣେ ହାତ ଚାଟି ଖାଇବ । ତା' ଯୋଗୁ ମହାପାତ୍ର ମିଷ୍ଟାନ ଭଣ୍ଡାରର ନାଁ ଡାକ୍ । ବଙ୍ଗାଳୀ ଯାତ୍ରୀ କାଶୀଦାର ଦୋକାନକୁ ଜାଣନ୍ତି ।

ଦୋକାନରେ ରାତିରେ ବେଶି କାରବାର । ରାତି ଅଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲାଥାଏ । ରାତି ଯେତିକି ବେଶି ହୁଏ, ଦୋକାନକୁ ସେତିକି ଗରାଖ ଗଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତି କିଛି ଦୋକାନୀ, ପଣ୍ଡା ପଡ଼ିଆରୀ, ଯାତ୍ରୀ ଗୁମାସ୍ତା ଆଉ ସହର ଲୋକେ । ରାତି ବେଳା ପୁରୀ ଲୋକଙ୍କର ରୁଚି ଡାଲମା, କଞ୍ଚା ଛେନା ଓ ରାବିଡ଼ି ଉପରେ ମାଡ଼ । ଯେମିତି ଦାମ ସେନାପତିଏ । ତାଙ୍କର ଦରକାର ଚାରିପଟ ଶୁଖା ରୁଟି, ବେଜେ ଡାଲମା, ଅଡ଼େଇଶ କଞ୍ଚା ଛେନା ସାଙ୍ଗକୁ ରାବିଡ଼ି ଓଲିଏ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ପାଖ ମଣିଆ ପାନ ଦୋକାନୀ ତାଙ୍କ ପାନ ଭାଙ୍ଗି କାଗଜରେ ଗୁଡ଼େଇ ରଖି ସାରିଥାଏ । ମହାପାତ୍ର ମିଷ୍ଟାନ ଭଣ୍ଡାର ଖୋଲା ଥିବା ଯାଏ ମଣିଆ ଦୋକାନ ମଧ୍ୟ ଖୋଲାଥାଏ । ନିଦା ଭୋଜନ ପରେ ଶଗଡ଼ ବାକୁଲି ମାରେ ପାନ ଖଣ୍ଡେ କଳରେ ପୁରାଇ ଡାହାଣ କାନ ଛୁଆଁନ୍ତି ସମସ୍ତେ । କାନରେ ଗଙ୍ଗା ଥା'ନ୍ତି ।

କାଶୀର ବାପା ଜଗୁନି ମହାସୁଆର । ଜଗୁନିଙ୍କ ବାପା ରଘୁନି ଓରଫ ରଘୁନାଥ ମହାସୁଆର । ଭୋଗ ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ । ବେକରେ ଗୋଛାଏ ସୁନାମାଳି । ବଳିଷ୍ଠ ଭୁଜରେ ସାପ ମୁହଁ ବାଲା ମୋଡ଼ା ମୋଡ଼ା ଅନନ୍ତ । ମେହେନାରେ ଯା'ଆସ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଗୁନି ମହାସୁଆରେ ସବୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ଭାଙ୍ଗ ଭୋଜନ, ମେଳାମଉଜ, ସାଇଯାତ - ଏଇ ସବୁରେ ମାତି ଘରର ଟଙ୍କା, ସୁନା, ପାଟ ପତନି ସବୁ ଖାଲି

କରିଦେଲେ । ରୋଷ ତୁଲି ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି । ଶହ ଶହ ଏକର ଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଧାନ ଜମି ତା ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବନି । ଏଭଳି ଏକ ମଉରସି ସମ୍ପତ୍ତିକୁ କେତେ ହଜାର ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଜଣେ ସୁଆର ଭାଇକୁ ବିକି ଦେଇଥିଲେ । ଭାଇ ଥିଲା ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗ । ଶରୀରରେ ଏପରି ବିଷ ଚରି ଯାଇଥିଲା ଯେ ନାଗ ସାପ ଚୋଟ ମାରିଲେ ଓଲଟି ମରି ଶୋଇବ । ଦିନେ ସରା ସରା କରି ଭାଇ ପିଇ ଆଖେଡ଼ାରେ ଶୋଇଗଲେ ଜଗୁନି । ସକାଳକୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ନିଦ୍ରା ମହାନିଦ୍ରାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । କାଶୀ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ବାବୁଙ୍କ ଦୋକାନକୁ ଆଶ୍ରା କଲା । ଆଜି ସେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଠାରୁ ବଳି ।

ଦୋକାନ ଜଞ୍ଜାଳ ନ ଥିଲାବେଳେ ଫାଙ୍କା ଥିଲାବେଳେ କାଶୀର ନିରୁ କଥା ମନେପଡ଼େ । ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର ଜନଗହଳି ଭିତରେ ତା'ର ଆଖି ନିରୁକୁ ଖୋଜୁଥାଏ । କୁନି ମହାସୁଆରଙ୍କ ଝିଅ ନିରୁ । ସେଦିନ କୁନି ମହାସୁଆର ତାଙ୍କ ଦୁଇ ଝିଅ ନିରୁ ଓ ଅନୁକୁ ନେଇ ତାଙ୍କ ବଗିଚାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଲୋକନାଥ ଘାଟ ପାଖରେ ବଗିଚା । ଲଙ୍କା ଆୟ ମଞ୍ଜି ଓ ପୋଲାଙ୍ଗ ନିଲାମରୁ ବର୍ଷକୁ ଟଙ୍କା ଦଶ ହଜାର ଆୟ । ବଗିଚାରେ ଦି ଶ' ନଡ଼ିଆ ଗଛ ଓ ତିନି ଚାରିଟା ପୋଖରୀ । ଝିଅ ଦିହିଲି ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ ଚଲେଇ ଚଲେଇ ନେବା କୁନି ମହାସୁଆରଙ୍କ କୁନିଆଦିର ବାହାରେ । ରିକ୍ତାରେ ପିଲାଙ୍କୁ ଆଣିଥିଲେ । ଫେରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରିକ୍ତା ବଗିଚା ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ । ସେଦିନ ସୁଯୋଗ ପାଇ ନିରୁକୁ ପଣିକିଆ ପଚାରିଲା କାଶୀ । କହିଲୁ ଉଣିଶ ନୁଆଁ କେତେ ? ନିରୁ ନିରୁଝର । ଆଜ୍ଞା କହିଲୁ ତେର ସତାଁ କେତେ ? ନିରୁ ତଥାପି ନିରୁଝର । କାଶୀ ଏକ ମାଷ୍ଟ ସୁଲଭ ଢଙ୍ଗରେ ବେଗୁନିଆ ଡ଼ାଙ୍ଗଟେ ଗୋଟାଇ ଆଣି ତା ବାଁ ପାପୁଲିରେ ମୁଦୁ ଆଘାତ ଦେଇ କହିଥିଲା - ଗଧୂଟା, ପାଠ ଶାଠ କିଛି ଆସୁନି । ନିରୁ ଲାଜରା ହୋଇ ଦଉଡ଼ିଗଲା ତା ବାଆଁଙ୍କ ପାଖକୁ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ କହିଲେ କି କାନ୍ଦିଲେ କାଳେ ସେ ଜାଣିବେ, ଏଇ ଭୟରେ ସେ ତା ଭଉଣୀ ଅନୁକୁ ପଛ ଆଡୁ ଜାକି ଧରିଲା । ପିଠିକୁ ମୁଥଟିଏ ମାରିଦେଲା ଅକାରଣରେ ।

ଆଉଦିନେ ଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ କାଶୀ ପଥତୀର୍ଥ ବୁଲେଇ ନେଇଥିଲା । ମାର୍କଣ୍ଡ ପୋଖରୀଠି ଦେଖିଲା - ଓଡ଼ିଶୀ ନୃତ୍ୟ ବେଶରେ ତିନି ଚାରି ଜଣ ନୃତ୍ୟାଙ୍ଗନା ସତେ ଯେମିତି ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଓହ୍ଲେଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ସାଙ୍ଗରେ ଜଣେ ବୁଢ଼ୀ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ

ଥିଲା ଅଷ୍ଟାଳଙ୍କାରରେ ସଜ୍ଜିତା ତା'ର ପ୍ରାଣର ପ୍ରିୟ ନିରୁ । ନେତ ପିଲା ବେଶରେ ସେମାନେ ଆସିଥିଲେ । କାଶୀକୁ ଲାଗିଲା ନିରୁ ଗୋଟେ ଅପସରୀ । ଅପୂର୍ବ । ସେ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ତା' ପରଠୁ ନିରୁର ଦର୍ଶନ ନାହିଁ । ତାରି ଆକର୍ଷଣରେ ସେ କେତେ ଥର ତା' ଘର ସାମନାରେ ସାଇକେଲରେ ଯା ଆସ କରିଛି । ହେଲେ କେବେ ସେ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିନି । ସିଂହଦ୍ବାରର ଗହଳି ଭିତରେ କାଶୀର ଆଖି ଖୋଜୁଛି ତା'ର ପ୍ରାଣସଙ୍ଗିନୀକୁ । ନିରୁ କ'ଣ ଘରୁ ଆଉ ବାହାରକୁ ଆସୁନି ?

ଗୋପାଳିଆ

ବଜାରେ ଗୋପାଳିଆ...

ଢି...

ନଡ଼ିଆ ଗଛରୁ ଯେମିତି ପଡ଼ିଲା ଗୋଟିଏ ନଡ଼ିଆ । ତା'ପରେ ହୋ ହୋ, ପାକେଲା ଗାମୁଛା ହଳା, ପାଟି ଗୋଳ । ମଙ୍ଗଳାଘାଟ କମ୍ପିଉଠିଲା । ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଜାଗାର ଶନିଆଁ ହାରିଯାଇଛି । ଗଲା ଚାରି ବର୍ଷ ଧରି ଯେ ଥିଲା ଅଜେୟ, ସେ ହାରି ଯାଇଛି । ଜାଗା ସାଙ୍ଗଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଶନିଆଁକୁ ଧରି ପଳାଇବାକୁ ବାଟ ପାଇନାହାନ୍ତି ।

ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଟେକି ଧରିଲେ... ଜାଗା ପିଲେ । ଗଳାରେ ତାଙ୍କର ପିନ୍ଧାର ଦେଲେ ଗଜରା ମଲ୍ଲିମାଳ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋପାଳିଆ ବେକରେ । ମୁହେଁ ହେଁ... ମୁଁ ହେଁ ହେଁ ବୋବାଇ ଦୁଇଥର ବୀରଦର୍ପରେ ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଚାରିପାଖେ ବୁଲି ଆସିଲା । ଲୋକେ ଘେରି ରହିଥିଲେ ସେ ଦୁହଁଙ୍କୁ । ଆଃ, କି ସୁନ୍ଦର ! ବୋଦା ତ ନୁହେଁ, ଲହୁଣୀ ଖଣ୍ଡେ । ଅଣ୍ଟେ ଛିକ । ଧୋବ ଫର୍ ଫର୍ ଲୋମ । କଟାହୋଇ ଦିଶୁଛି ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ସିଂହଭଳି । ଗଳାରୁ ସାମାନ୍ୟ ତଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଶ୍ ଘଷ ଲୋମ - କେଶର ଭଳି । ତା'ପରେ ପୋଛି କଟା ହୋଇଛି । ଶିଙ୍ଘ ଦୁଇଟି ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହୋଇ କାନ ପଛ ପାଖେ ବୁଲି ବାହାରି ପଡ଼ିଛି ଆଗକୁ । ରଙ୍ଗ ଦୁଧ ଅଳତା ଭଳି । ଘନ ଲୋମ ସାଙ୍ଗକୁ ଛୋଟ ମୁହଁଟି ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ଛୋଟ ନୀଳ ଆଖି ଦୁଇଟି - ମାଣିକ୍ୟ ଯୋଡ଼ିଏ ଯେମିତି ।

ପାତକ ପାଣି, ପୋଖରୀ ପାଣି ଆଦି ସରିଲାବେଳକୁ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲାଣି । ଗହଳ ବଢ଼ି ଗଲାଣି । ଯମୁନା ଗାଧୁଆ । ଜନ୍ମାଷ୍ଟମୀ ପରଦିନ । ମଙ୍ଗଳାଘାଟ କମ୍ପୁଟି ହୁଇଛୁଳ । କେଉଁ ଏକ ଜାଗାର ପଲଟଣ ଆସୁଛି । ଦୂରରୁ ପେଟ୍ରାମାନ୍ସ ଆଲୁଅ ଦେଖା ଗଲାଣି । ଆଗରେ ରାଜାଘର ହାତୀ ଚଳି ଚଳି ଆସୁଛି । ଘଣ୍ଟି ବାଜୁଛି ଟଣ ଟଣ । ତା'ପଛରେ ସଜଟଣ । ହାର୍ମୋନିୟମ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗୀତର ଲହର ଭାସି

ଆସୁଛି, ଆଖେଡ଼ା ପିଲା ନାଚି ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଧ ହୁଏ । ଘାଟ ଉପର ଆଖେଡ଼ାରେ ଚାଲିଛି ଗୋଟିପୁଅ ନାଚ । ବାସୁଦେଉପୁର ପିଲେ । ବେଶ୍ ନାଚୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ମୁଗ୍ଧ । ଆଗରେ ଚକାଟେ ମାଡ଼ି ବସି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ରେ । ଆଖି ତାଙ୍କର ଗୋଟିପୁଅଙ୍କ ଉପରେ । ମାତ୍ର ସେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଗୋପାଳିଆ ଆଉ ଶନିଆଁଙ୍କର ଲଢ଼େଇ । ମଧୁର ନିଶା ଲାଗି ଆସିଲାଣି । ଆଖି କଇଁଚି କାକୁଡ଼ିଆ ବୁଲି ଆସୁଛି ।

‘ଦାମୀ ବୋଉ... ଦାମୀ ବୋଉ ମ...’

‘ମେଁ ହେଁ ହେଁ...ମେଁ ହେଁ ହେଁ...’

ସବୁ ଗଳି । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଘର । ଚାଳ । ଉଞ୍ଚ ଉଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡା, ପଥରର । ସେଇଭଳି ଏକ ଉଞ୍ଚ ପଥର ପିଣ୍ଡା ଆଉ ନୁଆଁଣିଆ ଚାଳଘର ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ବୁଆର ବାଡ଼େଇ ଢାକିଲେ ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ରେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱର ମିଳାଇଲା ଗୋପାଳିଆ । ରାତି ପ୍ରାୟ ବାରଟା । ନବମୀର ମେଞ୍ଚା ମେଞ୍ଚା ଜହ୍ନ ଆଲୁଅ ଛାଇ ଛାଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ରାସ୍ତାର ଠାଏ ଠାଏ । ବୁଲା କୁକୁରଟାଏ ଭାଉ ଭାଉ ହୋଇ ଭୁକି ଦୌଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ସବୁ ହାଡ଼ି ଗୋହିରୀ ଭିତରକୁ ।

‘ଦାମୀ ବୋଉ ମ...’

‘ହଃ, ଅଇଲେ ବୁଲି ବୁଲି କୁଆଡୁ ରାତି ଅଧକୁ । ଇଆଡ଼େ ପିଲାଟାର ଜର ଯେ କହିଲେ ନ ସରେ । ଯା’ଙ୍କର ସଉକି ଦେଖ ! ବାଡ଼ିପଡ଼ା ମେଣ୍ଟାଟା ମରିଯା’ନ୍ତା କି ହେଲେ...’

‘ହାଁ ପାଟି କରନ୍ତି କହୁଛି ଦାମୀ ବୋଉ । ସେ ଅଲକ୍ଷଣା କଥାଗୁଡ଼ାକ କାଇଁକି ପାଟିରେ ଧରୁଚ କହିଲ ?

‘ଅଲକ୍ଷଣା କଥା ନୁହଁ !’

କେଁ...ଏଁ...ଏଁ... ଖର...ଖର...ଖର...’ ଦୁର ଖୋଲିଗଲା ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରି । ଡିବି ଆଲୁଅରେ ଦେଖାଦେଲେ କୋଡ଼ିଏ, ବାଇଶି ବର୍ଷର ଯୁବତୀଟିଏ । ହଳଦୀ ଗଣି ଭଳି ରୂପ । ପୁରିଲା ପୁରିଲା ଦେହ, କପାଳରେ ଜଳୁଛି ଅଧୁଲି ଆକ୍ରାନ୍ତ ସିନ୍ଦୂର ଟୋପା । ନାକରେ ଗୁଣା ।

‘ମେଣ୍ଟାଟାକୁ କହିଲାରୁ ବାଧୁଲା । ଦେଖିଲ, ପୁଅ ଦିହରେ ଏଣେ କିମିତି ଖଇ ଫୁଟୁଛି ?’

‘ଗୋପାଳିଆ, ଆ, ଚାଲିଆ, ଭିତରକୁ’ - ଶେଷ କଥାଗୁଡ଼ିକ କାନରେ ତାଙ୍କର ବାଜିନି । ଭାଙ୍ଗ ନିଶା ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁରା ଛାଡ଼ିନି । ମେଣ୍ଟାଟାକୁ ଟାଣି ଟାଣି ଆଣି ଅଗଣା ଭିତରେ ଚାଲିଆ ତଳେ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ ।

ଦାମୀ ବୋଉର ହୃଦୟରୁ ଏକ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ବାସ ବାହାରି ମିଳାଇଗଲା ମହାଶୂନ୍ୟରେ ।

‘ଘାସବାଲୀ ଆଜି ଘାସ ଦେଇନି ? ଆସୁ ସେ ରାଣ୍ଡି କାଲି, ବିରି କେତେ ବଡ଼ରେଇ ଥିଲା, କହିଲ ?’ ଘରଯାକ ଅଣ୍ଟାକୁ ଅଣ୍ଟାକୁ ଅଧୀର ହୋଇ ପଚାରିଲେ ମହାପାତ୍ରେ ।

‘ଆଏ, ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୁଅ । ଖାସା ମେଣ୍ଟା ପ୍ରେମ ଲାଗିଲା ଯା’କୁ ।’

‘ତୁମେ ସେ ସବୁ କିଛି କହନି । ମୋ ଗୋପାଳିଆ ଆଜି ଜିତିବି’, ଗୋପାଳିଆ ପାଖକୁ ଯାଇ, ତା ପିଠି ଆଉଁଷୁ ଆଉଁଷୁ କହିଲେ - ‘ମାଆଙ୍କୁ କହିଦେବୁଟି ଗୋପାଳିଆ ।’

ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ରେ ଗୋପାଳିଆ କଥା ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଚକ୍ତି, ଗୋପାଳିଆ ଚାଲିଛି ଦିରବିଜୟ କରି । ପୁରୀ ସହ ଆଖପାଖରେ ଏମିତି ଆଉ ବୋଦା ନାହିଁ, ଯେକି ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁନି ଗୋପାଳିଆ ପାଖରେ । କଟକ ସହରର ବୋଦା ଆସିଚକ୍ତି । ହାରି ଚାଲି ଯାଇଚକ୍ତି । ଗୋଟିଏ ତାଳରେ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଚକ୍ତି । ଗୋପାଳିଆ ନାଁ ଡାକ୍ । ମହାପାତ୍ରଙ୍କର ବି । ଏମିତି ସଉକିନି ମାଲିକ କେବେ ଦେଖା ନଥିଲେ । ଦାମୀ ଚଲା ବୁଲା କରି ଗୋପାଳିଆକୁ ଆଉଁଷୁଟି । ଘାସ ଖାଇବାକୁ ଦଉଟି । ସେଦିନ ଦାମୀ ଘାସ ଦେଉ ଦେଉ ହଠାତ୍ ଗୋପାଳିଆର କ’ଣ ହୋଇଗଲା, ତିନିପାଦ ପଛକୁ ଆସି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ମାଡ଼ିଗଲା ଦାମୀ ଆଡ଼କୁ ବିଜୁଳି ବେଗରେ । ତାଳ ଯାଇ ବାଜିଲା ଦାମୀର ଛାତିରେ ।

‘ଗୋପାଳି...ଆ...!’ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ର ନିଦ ବାଉଳାରେ ।
ନିଦ ତାଙ୍କର ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

ଆଲୋ ମୋ ଦାମୀର କ’ଣ ହେଇ ଯାଉଛିଲୋ - ପାଖସରୁ ବିଳମ୍ବି ଉଠିଲେ
ଦାମୀବୋଉ । ଧାଇଁ ଆସି ହଲାଇ ପକାଇଲେ ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ‘ହଇଏ ଶୁଣୁଟ, ମୋ
ଦାମୀର କ’ଣ ହେଇ ଯାଉଛି - ଶୁଣିଲଣି...’

ଧଡ଼ ପଡ଼ ହୋଇ ଆଖି ମଳି ମଳି ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ର । ଦେହ
ବର୍ଷର ଦାମୀ ଆଉ ଘରେ । ଶୁଖି ବଣି ଚଢ଼େଇଟି ଭଳି ହୋଇଯାଇଛି । ଦେହରେ
ତାତି ଯେ, ଖଇ ପୁରୁଛି । କାନ୍ଦି ପାରୁନି । କଲବଲ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ମହାପାତ୍ର ପୁଅ
ଦେହରେ ହାତ ମାରି ଚମକି ଉଠିଲେ ।

‘ଦାମୀ ବୋଉ, ପାଣି ଢାଳେ ଆଣିଲ । ମୁଣ୍ଡଟା ଟିକିଏ ଧୋଇ ଦିଏ । ତାତି
କମିଯିବ । ଜର ଟିକିଏ କମିଲେ ଉଦୁକୁରୀ ଲାଗବନି ଆଉ । ସକାଳ ହଉ, ଡାକ୍ତର
ଡାକିବା ।’

ଦାମୀ ବୋଉ ଧାଇଁ ଯାଇ ପାଣି ଢାଳେ ଆଣି ପୁଅ ମୁଣ୍ଡ ଧୋଇ ଦେଲେ । ଦୁହେଁ
ବସି ରାତିଯାକ ପୁଅ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ପଟି ଦେଉଥାନ୍ତି ।

ପାହାନ୍ତି ପହରକୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ର । ସକାଳ ପ୍ରାୟ ଆଠଟା
ହେଲାଣି । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିନି । ହଠାତ୍ ଚଇଁଆର ପାଟିରେ ନିଦ ତାଙ୍କର ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଚମକି
ଉଠିପଡ଼ିଲେ - ‘ଏ ? ଗୋପାଳିଆ ଅରୁଛି ? ଭୁଲିଯାଇଥିଲେ ସେ ପୁଅ ଦାମୀ କଥା ।
ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ବି ଧରି ଉଠିଲା । ନିଦ ବାଉଳାରେ ଦାନ୍ତ ପତ୍ର ନ ଘଷି ଗୋପାଳିଆକୁ
ଧରି ଧାଇଁଗଲେ ପଶୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ।

ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଗୋପାଳିଆକୁ ଧରି ଫେରିଲାବେଳକୁ ମନ ତାଙ୍କର ବେଶ ଆନନ୍ଦ ।
ଡାକ୍ତର ଅଭୟ ଦେଇଛି, ସେ କିଛି ନୁହେଁ । ଅଣ୍ଟାରୁ ଏମିତି ହୋଇଗଲା । ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ୍
ଗୋଟିଏ ଦେଇଛି । କାଲିକୁ ଭଲହୋଇ ଯାଇଥିବ । ଗୋପାଳିଆକୁ ଆଉଁଷୁ ଆଉଁଷୁ
ମହାପାତ୍ର କହିଲେ - ‘ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେଇଛି ତତେ, ନାହିଁରେ ?’

ସାଇମୁଣ୍ଡରେ ହେଲାବେଳକୁ ହଠାତ୍ ପାଦ ତାଙ୍କର ଅଟକି ଗଲା । ଘର ସାମନାରେ ତାଙ୍କର ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲି ସାଇଯାକର ଲୋକ । ସବୁରି ମୁହଁରେ ଦୁଃଖର କଳା ଛାଇ । ସମବେଦନାର ସ୍ଵର-ଆହା-ଆହା- । ଘର ଭିତରୁ ଭାସିଆସୁଛି ଦାମୀ ବୋଉଙ୍କର ବୁକୁଫଟା କରୁଣ ଚିତ୍କାର ।

ଥକ୍କା ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲେ ରାମିନୀ ମହାପାତ୍ର ସେଇ ଦାଣ୍ଡ ମଝିଟାରେ । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ଖସି ପଡ଼ିଲା ଦୁଇ ଟୋପା ଲୁହ ।

ଗୋପାଳିଆ ଛାଣୁ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା ତା' ମାଲିକଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ମୁହଁ ତା'ର ଥିଲା ଭାବହୀନ ।

